

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ

Z P R Á V A

**o činnosti státního zastupitelství
za rok 2004**

(textová část)

V Brně dne 6. června 2005

7 NZN 602/2005

I. ÚVODNÍ ČÁST **6**

II. STAV A VÝVOJ EVIDOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI SPÁCHANÉ OBČANY ČESKÉ REPUBLIKY, CIZÍMI STÁTNÍMI PŘÍSLUŠNÍKY A OSOBAMI BEZ STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI **7**

1. Stav a vývoj evidované trestné činnosti (tabulky č. II/1a až II/1c)	7
a) Celkový počet vyřízených věcí (z výkazů státního zastupitelství)	7
b) Celkový počet stíhaných známých osob (tabulky č. II/1a až II/1c)	8
c) Skončeno proti osobám (tabulky č. II/1a a č. II/1b)	9
d) Údaje o počtu osob, proti nimž bylo sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení, proti kterým byl podán návrh na potrestání nebo bylo rozhodnuto o odložení nebo odevzdání věci (tabulka č. II/1c)	12
e) Údaje k obžalobnosti (s rozlišením zvláště u obžalob a návrhů na potrestání – tabulky č. II/1a, II/1b, II/1c)	13

2. Poznatky významné pro objasnění příčin trendu vývoje trestné činnosti a jejích jednotlivých forem a jevů (tabulky č. II/2 až II/10)	13
a) Vybrané hospodářské, majetkové a další trestné činy (tabulka č. II/2)	13
b) Vybrané trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti (tabulka č. II/3)	24
c) Vybrané trestné činy spáchané nedospělci, mladistvými a na dětech (tabulky č. II/4a až II/4f)	29
aa) Trestná činnost mladistvých (tabulky č. II/4a až č. II/4e)	29
bb) Trestná činnost páchaná osobami nedospělými (tabulka č. II/4a)	33
cc) Trestné činy páchané na dětech a na mládeži (tabulka č. II/4f)	35
d) Trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávislných pohnutek (tabulka č. II/5)	37
e) Trestné činy cizinců (tabulka č. II/6 – i údaje za rok 2002 a 2003)	40
f) Drogové trestné činy (tabulka č. II/7)	40
g) Trestná činnost příslušníků Policie České republiky a příslušníků Bezpečnostní informační služby (tabulky č. II/8a až č. II/8d)	48
h) Trestné činy proti životnímu prostředí (tabulky č. II/9 – údaje za období 2003 a 2004, údaje za období od roku 1995)	51

3. Další poznatky významné pro objasnění příčin trendu trestné činnosti a jejích nových jevů a forem (trestné činy neuvedené pod bodem 2., jakož i trestné činy, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení – tabulka č. II/10)	52
---	-----------

III. ČINNOST STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ V TRESTNÍM PROCESU PŘED ZAHÁJENÍM TRESTNÍHO STÍHÁNÍ, V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ A V TRESTNÍM ŘÍZENÍ SOUDNÍM AŽ DO PRAVOMOCNÉHO SKONČENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ V ROCE 2004 **53**

1. Poznatky k rychlosti přípravného řízení trestního od zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/1, III/2a až III/2c)	54
a) Poznatky k rychlosti vyšetřování konaného policejními orgány a státními zástupci a k rychlosti celého přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/2a, č. III/2c)	54
b) Poznatky k rychlosti postupu státních zástupců po doručení návrhu na podání obžaloby (tabulka č. III/1, č. III/2b)	56
2. Poznatky k návrhům na rozhodování soudu v přípravném řízení	58
a) Nové poznatky k návrhům na vzetí obviněných do vazby a rozhodování soudu o nich po změnách v úpravě vazby provedené novelou č. 265/2001 Sb.	58
b) Nové poznatky k ostatním návrhům a rozhodování soudu v přípravném řízení	58
c) Poznatky k účasti soudců při úkonech prověřování (§ 158a tr. ř.)	60
3. Postup státního zastupitelství ve vazebních věcech	61

a) Počty osob ve vazbě k 31. 12. 2004 (tabulky č. III/3a – rozlišení na okresní a krajská státní zastupitelství, údaje za období let 2001 - 2004)	61
b) Způsob meritorního skončení vazebních věcí v přípravném řízení (tabulka č. III/3b, tabulka č. III/3b - rok 2000 - 2001)	62
c) Délka přípravného řízení ve vazebních věcech (tabulka č. III/3c, č. III/3c - rok 2000 - 2001)	63
4. Poznatky vyplývající z novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. ohledně dozoru státního zástupce v přípravném řízení	63
a) Ve stadiu prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu	63
b) Ve stadiu vyšetřování	66
5. Zkrácené přípravné řízení	66
6. Poznatky k vyšetřování konaném státními zástupci (§ 161 odst. 3, 4, popř. § 174 odst. 2 písm. c) tr. ř.)	68
7. Nové poznatky k věcem vráceným státnímu zástupci k došetření (tabulky č. III/7a a č. III/7b)	69
a) Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. (tabulky č. III/7a a č. III/7b)	69
b) Podle § 221 odst. 1, odst. 2 tr. ř.	71
c) Podle § 260 tr. ř.	72
d) Podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. (tabulka č. III/7a)	72
e) Odmítnutí návrhu na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. (tabulka č. III/7a)	72
8. Poznatky k aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání a nově i odstoupení od trestního stíhání mladistvých (tabulka č. III/8, tabulka č. III/8a – odstoupení od trestního stíhání, tabulka č. III/8b – evidované případy PMS - rok 2004 ve srovnání s rokem 2003)	73
9. Závažné poznatky k rozhodování okresních a krajských soudů	74
a) Nové poznatky k ukládání trestů ve vztahu k trestům navrhovaným státními zástupci	74
b) Počty zproštěných osob a příčiny zprošťujících rozsudků (tabulky č. III/9a a č. III/9b)	75
c) Poznatky ke zjednodušenému řízení před samosoudcem	78
10. Poznatky k odvoláním podávaným státními zástupci (tabulky č. III/10a a č. III/10b)	78
a) Obecné poznatky	78
b) Důvody odvolání podávaných státními zástupci	79
c) Vyhodnocení odmítnutých a zamítnutých odvolání	80
d) Důvody zpětvzetí odvolání	81
IV. PŘEZKUMNÉ ŘÍZENÍ NA TRESTNÍM ÚSEKU	82
1. Postup při využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. (tabulky č. IV/1a a č. IV/1b)	82
a) Celkový počet přezkoumaných rozhodnutí, počet vyžádaných spisů k přezkumu z vlastní iniciativy a počet rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř.	82
b) Zhodnocení důvodů, jež vedly ke zrušení rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř. (nedostatečná skutková zjištění, vadné hodnocení důkazů, nesprávná aplikace příslušného ustanovení trestního řádu při rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a další důvody)	82
2. Dovolání	84
a) Celkový nápad a skladba dovolání podaných obviněnými, rozhodování Nejvyššího soudu o nich	84
b) Celkový nápad a skladba dovolání podaných nejvyšší státní zástupkyní a rozhodování Nejvyššího soudu o nich (tabulka č. IV/2)	86
3. Stížnosti pro porušení zákona	88
a) Celkový nápad a vývoj podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a až č. IV/3d, č. IV/4a)	88
b) Přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy (tabulka č. IV/3c)	89
c) Podíl opakovaných podnětů na nápadu (tabulka č. IV/3c)	90
d) Rychlost vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulka č. IV/5, jakož i č. IV/4b)	91

e) Počty návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona a počty návrhů na odložení podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a, IV/3b, IV/3c, IV/3d a IV/4c)	92
f) Počty stížností pro porušení zákona podaných ministrem spravedlnosti (a to včetně věcí, v nichž nebylo státní zastupitelství činné nebo v nichž navrhlo odložení podnětu) (tabulky č. IV/3c, IV/3d a IV/4d)	93
g) Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR o stížnostech pro porušení zákona (způsoby rozhodování a zevšeobecnění poznatků z této činnosti) (tabulka č. IV/4e)	94

V. NÁVRHOVÁ, VSTUPOVÁ A PŘEZKUMNÁ ČINNOST V NETRESTNÍ OBLASTI V ROCE 2004; VÝKON DOZORU NAD MÍSTY, KDE SE VYKONÁVÁ TREST ODNĚTÍ SVOBODY, VAZBA A OCHRANNÁ A ÚSTAVNÍ VÝCHOVA **95**

1. Návrhová činnost	95
a) Poznátky k postupu podle § 62 a § 62a zákona o rodině (tabulky č. V/1a a V/1b)	95
b) Návrhy podle § 66 odst. 2 soudního řádu správního	96
c) Návrhy podle § 42 zákona o státním zastupitelství (tabulka č. V/1c a netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)	97
d) Poznátky k návrhové činnosti státních zastupitelství podle ustanovení obchodního zákoníku a podle zákona o obecně prospěšných společnostech (tabulky č. V/2a a V/2b, netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)	97
e) Návrhy podle § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a návrhy podle § 35 odst. 1 písm. b) až d) a odst. 3 o.s. ř. (tabulky č. V/2a, č. V/2b a č. V/2c)	99
2. Vstupová činnost (tabulky č. V/2a a V/2b; netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)	102
3. Ostatní netrestní agendy státního zastupitelství a stanoviska a jiné aktivity pro trestní úsek	103
a) Nejvyšší státní zastupitelství	103
b) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze	104
c) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci	104
4. Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba, trest odnětí svobody, ochranná a ústavní výchova (tabulky č. V/4a a č. V/4b, doplňková tabulka za netrestní úsek)	106
a) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba (tabulka č. V/4a) a trest odnětí svobody (tabulka č. V/4b)	106
aa) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba (tabulka č. V/4a)	106
bb) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonáván trest odnětí svobody (tabulka č. V/4b)	108
b) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova (netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)	109

VI. VYHODNOCENÍ ČINNOSTI STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ NA ÚSEKU PRÁVNÍHO STYKU S CIZINOU (TABULKY Č. VI/1 AŽ Č. VI/3) **111**

1. Vydávací řízení	111
a) Vyžádání z ciziny	111
b) Vydávání do ciziny (tabulka č. VI/I)	112
2. Předávací řízení na základě evropského zatýkacího rozkazu	113
a) Předání z jiného členského státu	113
b) Předání do jiného členského státu	113
3. Převzetí a odevzdání trestních věcí	113
a) Převzetí trestních věcí z ciziny (tabulka č. VI/2)	113
a) Dožádání cizozemských justičních orgánů o poskytnutí právní pomoci státním zastupitelstvím (tabulka č. VI/2)	115
b) Dožádání státních zastupitelství o právní pomoc v cizině (tabulka č. VI/2)	116
5. Činnost státního zastupitelství podle ustanovení § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (tabulka č. VI/3)	118

VII. POZNATKY Z ČINNOSTI STÁTNÍCH ZASTUPITELSTVÍ, TÝKAJÍCÍ SE VYUŽÍVÁNÍ OPRÁVNĚNÍ NEVYŠŠÍHO STÁTNÍHO ZÁSTUPCE, VÝKONU DOHLEDU V SOUSTAVĚ STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ, SPRÁVY A K POSTAVENÍ STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ (TABULKA Č. VII/1 – Č. VII/3) 119

1. Oblast využívání specifických oprávnění nejvyššího státního zástupce a státních zastupitelství (tabulka č. VII/2 a č. VII/3) 119

2. Výkon dohledu nejbližší vyšších státních zastupitelství a vedoucích státních zástupců (§ 12c až § 12e zákona o státním zastupitelství) 123

3. Výkon správy státního zastupitelství (materiální a finanční zabezpečení) 128

4. Personální zajištění činnosti státního zastupitelství, specializace a vzdělávání státních zástupců (tabulka č. VII/1) 131

VIII. ZÁVĚRY, HODNOCENÍ A NÁVRHY NA PŘÍPADNÁ OPATŘENÍ 137

IX. GRAFICKÁ A TABULKOVÁ ČÁST

I. Úvodní část

Tato zpráva je další zprávou, která je podávána po nabytí účinnosti velké novely trestního řádu, trestního zákona, zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, provedené zákonem č. 265/2001 Sb., zároveň i novely zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, č. 14/2002 Sb.

Současně lze uvést, že se zabývá činností státního zastupitelství v roce, který byl ve znamení opakovaných novelizací trestního řádu i trestního zákona (č. 283/2004 Sb. a č. 539/2004 Sb., resp. č. 537/2004 Sb.), a ve kterém nabyl účinnosti nový zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Textová část zprávy o činnosti obsahuje v souladu se zadanými hledisky jen rozhodné a zásadní informace o činnosti státního zastupitelství v České republice; vychází jednak z údajů grafů a tabulek uvedených v příloze této zprávy, jednak z poznatků uvedených v podkladových zprávách vrchních a krajských státních zastupitelství (Městského státního zastupitelství v Praze).

Pokud jde o grafickou a tabulkovou část zprávy o činnosti státního zastupitelství, naprostá většina tabulek byla zpracována na základě podkladů Ministerstva spravedlnosti, současně byly údaje čerpány i ze statistických listů, rejstříků a jiných evidencí státního zastupitelství.

Rozsah tabulek byl sjednocen tak, že v trestní oblasti zpravidla zachycuje data k vývojovým trendům kriminality za období let 1989 – 2004, k výkonu působnosti státního zastupitelství v trestním řízení jde zpravidla o časový horizont 2002 až 2004. Širší časový záběr byl shodně jako v případech zpráv o činnosti za předchozí roky zvolen ohledně ukazatelů týkajících se rychlosti přípravného řízení, trestního stíhání vedeného policejními orgány a řízení u státního zástupce vzhledem k závažnosti tohoto ukazatele (zde byla uplatněna časová řada 1995 až 2004). Ohledně výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti bylo přihlédnuto k narůstajícímu významu této agendy a v této části jsou většinou uvedeny statistické podklady za období let 2002 až 2004. Část týkající se přezkumu důvodnosti podnětů ke stížnostem pro porušení zákona a přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy obsahuje údaje vztahující se většinou k časovému horizontu 1998 až 2004 (to se samozřejmě netýká nově upravených procesních institutů jako dovolání a mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř., kde se objevují údaje za roky 2002 až 2004).

Při vypracování této zprávy bylo čerpáno i z poznatků některých zvláštních zpráv vyžádaných v roce 2004 (jmenovitě zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu v roce 2002 a 2003 v České republice a zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení efektivnosti využívání institutů podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání a součinnosti s Probační a mediační službou v roce 2003 a prvním pololetí roku 2004) a v roce 2005 (zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení postupu státních zastupitelství při aplikaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, na trestním úseku i v netrestní oblasti); nadále bylo možno čerpat poznatky i ze zvláštní zprávy obsahující analýzu a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., v podmínkách státního zastupitelství vyžádané již v roce 2002).

Podkladem pro zprávu o činnosti se stal i návrh (zpráva dosud nebyla oficiálně publikována) zprávy o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR

za rok 2004 (ve srovnání s rokem 2003) a vyhodnocení činnosti Probační a mediační služby ČR za rok 2004.

Poznatky plynoucí z této zprávy budou – shodně jako i v předcházejících letech - sloužit zejména pro následnou analýzu stavu kriminality, úrovně plnění povinností státními zastupitelstvími v trestním řízení i na netrestním úseku, stejně jako podklad pro řešení případných aplikačních problémů.

Za podstatné se již v úvodní části zprávy pokládá to, že dále uvedených výsledků bylo na území České republiky dosaženo přes přetrvávající problémy v oblasti personálního zabezpečení a i přesto, že se již od roku 2002 v důsledku novelizace trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. a v důsledku dalších novelizací, či zcela nových právních úprav zvýšila výrazně administrativní náročnost spojená s plněním zákonných povinností a oprávnění státního zastupitelství.

Plnění těchto povinností vyžaduje od státních zástupců i administrativního aparátu ve zvýšené míře zvyšování jejich erudice a odborné připravenosti. Je rovněž tak zřejmé, že shora uvedené personální problémy velice komplikují a ztěžují činnost státního zastupitelství a nelze vyloučit, že se tento dlouhodobě neřešený a nepříznivý personální stav začne častěji projevovat v kvalitě práce státního zastupitelství.

II. Stav a vývoj evidované trestné činnosti spáchané občany České republiky, cizími státními příslušníky a osobami bez státní příslušnosti

1. Stav a vývoj evidované trestné činnosti (tabulky č. II/1a až II/1c)

a) Celkový počet vyřízených věcí (z výkazů státního zastupitelství)

S ohledem na to, co bylo zmíněno již ve zprávě o činnosti za rok 2002 a 2003, že totiž dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení je od nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. nově vykonáván už od okamžiku sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo od provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů (§ 158 odst. 3 věta první až třetí tr. ř.), je nadále třeba vykazovat nejen věci z rejstříků ZT, KZV a VZV (jako v předchozích letech), ale též věci evidované v rejstřících ZN, KZN a VZN (pokud se týkají přípravného řízení), a dále také věci evidované v rejstříku ZK (agenda zkráceného přípravného řízení) a věci týkající se vyšetřování trestné činnosti policistů (rejstříky SV, SZK a SZN – přípravné řízení). Celkový počet takto vyřízených trestních věcí podle statistických přehledů o činnosti státních zastupitelství za rok 2004 (které byly zpracovány podle výkazů) činil na území celé České republiky **501 722** (v roce 2003 508 681, v roce 2002 dosáhl tento ukazatel 475 936 a v roce 2001 349 814), nastal tedy pokles o **1,4 %** (zatímco v roce 2003 bylo dosaženo vzestupu o 6,9 % a v roce 2002 šlo dokonce o vzestup 36,1 %). Snížení počtu vyřízených věcí nebylo tak výrazné, že by bylo možno vycházet z toho, že zatíženost státních zástupců i administrativního aparátu v oblasti trestní působnosti státního zastupitelství klesá.

Podíl státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** (dále jen „VSZ v Praze“) na celkovém počtu vyřízených věcí činil v roce 2004 **69,3 %** (v roce 2003 68,7 % a v roce 2002 68,6 %) a podíl státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** (dále jen „VSZ v Olomouci“) **30,7 %** (v roce 2003 31,3 % a v roce 2002 31,4 %).

Pokud jde pak o nápad trestních věcí ve sledovaném období, byl záznam o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř. u všech státních zastupitelství na území ČR sepsán celkem v **378 686 věcech** (v obvodu VSZ v Praze ve 270 529 věcech, pokles o 1,1 %, v obvodu VSZ v Olomouci ve 114 316 věcech, pokles o 5,4 %), takže oproti údajům za rok

2003 nastal pokles o **2,4 %** (v roce 2003 bylo takto zapsáno do rejstříků celkem 387 960 věcí).

b) Celkový počet stíhaných známých osob (tabulky č. II/1a až II/1c)

Do ukazatele **stíhaných známých osob** je třeba po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. zahrnout jednak osoby, vůči kterým bylo postupováno podle § 160 odst. 1 tr. ř., jednak i osoby, ve vztahu k nimž bylo v roce 2004 nově konáno po sdělení podezření zkrácené přípravné řízení.

Podle statistických podkladů Ministerstva spravedlnosti byl v roce 2004 zaznamenán dílčí pokles počtu osob stíhaných pro trestné činy (**o 3,9 %**), ale naopak vzestup počtu osob, ohledně nichž bylo v roce 2004 konáno zkrácené přípravné řízení, a to o **4,1 %**. Celkový ukazatel osob stíhaných i osob, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, činil v roce 2004 **108 061** (v roce 2003 110 807 a v roce 2002 110 800), takže oproti předcházejícímu období došlo k nepříliš výraznému snížení (**o 2,6 %**).

Naznačená tendence vývoje kriminality na území ČR tak zcela nekoresponduje údajům policejní statistiky (v roce 1999 bylo evidováno 426 626 trestných činů a objasněno jich bylo 193 654, v roce 2000 391 469 evidovaných trestných činů a 172 245 objasněných, v roce 2001 358 577 evidovaných trestných činů a 166 827, v roce 2002 evidováno – ovšem na podkladě změněné metodiky – 372 341 evidovaných trestných činů, z toho 151 492 objasněno, v roce 2003 se jednalo o údaj 357 740, z toho 135 581 objasněno, roku 2004 pak **351 629** trestných činů zjištěno, **134 444** objasněno). Opakovaně je však třeba zdůraznit, že policejní statistika a statistika státních zastupitelství vycházejí ze zcela odlišných kritérií a způsobu vykazování (policejní statistika jednotlivé případy zachytí na počátku trestního řízení, statistika státního zastupitelství naopak až na konci přípravného řízení – obdobně soudní statistika až na konci trestního stíhání). Trend vývoje kriminality od poloviny 90. let je charakterizován nadále tím, že po zvlášť markantním vzestupu v letech 1989 – 1995 nastalo období stagnace (nejvyšší absolutní počty stíhaných známých osob byly zaznamenány jednak v roce 1996, jednak v roce 2000 a v roce 2003, kde se však jednalo o prakticky zcela zanedbatelný nárůst, nejnižší počet pak v roce 1998; jde však o nepříliš výrazné odchylky směrem nahoru i dolů).

Z hlediska podílu jednotlivých krajských státních zastupitelství na celkovém počtu stíhaných známých osob byly v roce 2004 zaznamenány již prakticky shodné ukazatele jako v období 90. let. V roce 2004 se opětovně (byť ne tak výrazně jako v předcházejících letech – 2004 – 0,6 %, 2003 – 6,5 % a 2002 – 7,7 %) zvýšil podíl státních zastupitelství v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem** (dále jen „KSZ v Ústí nad Labem“). Naproti tomu u obvodních státních zastupitelství v obvodu **Městského státního zastupitelství v Praze** (dále jen „MSZ v Praze“) nastalo snížení o 6,5 % (o rok předtím byl nejvýraznější pokles zaznamenán v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové** – dále jen „KSZ v Hradci Králové“).

Nejnižší intenzita trestné činnosti vyjádřená koeficientem stíhaných osob byla v roce 2004 nově zjištěna v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Brně** (dále jen „KSZ v Brně“), kde ze 104 v roce 2002 nastalo v roce 2003 snížení na 102 a v roce 2004 dokonce na **92** (obdobný byl vývoj tohoto ukazatele u státních zastupitelství v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Praze** – dále jen „KSZ v Praze“ - ze 102 v roce 2002 na 100 a posléze na 94). Tradičně nejvyšší je pak zmíněný koeficient v obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** (ze 177 v roce 2002 nastal vzestup na 189 v roce 2003 a v roce 2004 návrat na hodnotu z roku 2004 - 177).

Ohledně samotných **stíhaných osob** (na podkladě vydaného a oznámeného usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř.) lze opětovně rekapitulovat údaje z roku

2002, kdy vzhledem k zavedení nového institutu zkráceného přípravného řízení nastal pokles (o 15,5 %), v roce 2003 pak na území ČR bylo zaznamenáno zcela nevýrazné snížení (o 0,4 %), zatímco v roce 2004 se projevilo znovu snížení (o **3,9 %**). Stejně jako v roce 2003 je možno za nanejvýš pozoruhodné považovat, že míra poklesu byla rozdílná v různých obvodech (pokles byl nejvyšší v obvodu **MSZ v Praze** – 8,8 %, resp. **KSZ v Praze** – 8,2 % - nejnižší v obvodu **KSZ v Brně** – byla dokonce zaznamenána identická hodnota jako v roce 2003). Je zde tedy nadále zřejmá značná variabilita tohoto ukazatele (obdobně jako v předchozím roce, byť ne v takovém rozsahu).

c) Skončeno proti osobám (tabulky č. II/1a a č. II/1b)

Ve vztahu k původní kategorii osob obžalovaných je třeba rozlišovat ukazatel zahrnující jak osoby, na které byla státním zástupcem podána obžaloba (do konce roku 2001 to byla jediná možnost, jak postavit obviněného před soud), tak i osoby, na něž státní zástupce po skončeném zkráceném přípravném řízení podal návrh na potrestání, a ukazatel, který bude obsahovat jen osoby obžalované.

Celkový počet **osob obžalovaných a osob, na které byl podán návrh na potrestání**, se na území České republiky oproti roku 2003 snížil o **1,6 %** (naproti tomu v roce 2003 bylo zaznamenáno zvýšení o 2,2 % a v roce 2002 šlo dokonce o nárůst o 10,6 %). Zatímco tedy v roce 2003 byl znovu (shodně jako předtím v roce 2002) zaznamenán nejvyšší absolutní počet těchto osob v celém období od roku 1989, hodnota ukazatele v roce 2004 je však druhá nejvyšší v celém období po roce 1989. Nárůst nastal v obvodu působnosti **KSZ v Ústí nad Labem** (o 2,4 %), dále již jen v obvodu **KSZ v Brně** (o statisticky zanedbatelnou hodnotu 0,6 %); ve všech ostatních obvodech byl zaznamenán pokles (nejvyšší v obvodu **MSZ v Praze** o 6,6 %).

Ohledně ukazatele samotných **obžalovaných osob** ze stejných důvodů, jako tomu bylo v předchozím roce, v roce 2004 pokračoval trend z předcházejícího období, tj. postupný pokles počtu obžalovaných osob (a to i ve srovnání s rokem 2001 i roky předcházejícími). V roce 2004 bylo takto zaznamenáno snížení (o **3,6 %**). Vývoj v obvodech jednotlivých krajských státních zastupitelství na území ČR byl přitom rozporný (např. v obvodu **KSZ v Brně** vzestup o 1,7 %, naproti tomu v obvodu **KSZ v Praze** pokles o 7,8 % a **MSZ v Praze** o 9,8 %).

V roce 2004 se ve srovnání s předchozím obdobím již tak výrazně neprojevil trend spočívající v nepřetržitě poklesu počtu **osob**, proti nimž bylo **trestní stíhání zastaveno**. Přesto i v roce 2004 bylo ohledně tohoto ukazatele zaznamenáno na území ČR snížení o **3,3 %** (v roce 2003 šlo o pokles o 5,5 % a v roce 2002 dokonce o 34,4 %). Tato tendence – jak bylo dovozováno již v předcházejících zprávách o činnosti – mohla vyplývat z řady skutečností, kterým může být prisuzován v tomto ohledu zcela rozdílný význam a není příliš jasné, který z těchto faktorů sehrál nejzávažnější roli, jako nová úprava zkráceného přípravného řízení, to, že novela č. 265/2001 Sb. nově zakotvila oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř., důslednější dozor státního zástupce v přípravném řízení odrážející se ve výrazně vyšších počtech věcí, kdy bylo jako nezákonné nebo neodůvodněné zrušeno usnesení o zahájení trestního stíhání, což následně vede k tomu, že již nepřichází v úvahu zastavení trestního stíhání, jakož i to, že přece jen se v souvislosti s přenesením těžiště dokazování z přípravného řízení do stadia projednání věci před soudem se ve větší míře, než doposud, podává obžaloba, resp. i návrh na potrestání.

Při hodnocení důvodů, pro které dochází k naznačenému poklesu, je na místě zabývat se též dalším institutem, u něhož přichází v úvahu uplatnění mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a odst. 1 tr. ř., a to **postoupením věci** podle § 171 tr. ř. Zde nastal v roce 2004 v podstatě zcela shodný trend vývoje, jaký byl

zaznamenán již v předcházejícím roce (v roce 2004 došlo ke snížení o **17,4 %**, zatímco v předchozích dvou letech to bylo 48 %, resp. 43,3 %). V předcházejících letech končilo tímto způsobem trestní stíhání přibližně o 2 500 osob více (absolutní počty osob, jejichž věc byla postoupena, poprvé od roku 1991 klesly po 1 000).

Krajská státní zastupitelství se shodují v tom, že naznačený trend je odrazem skutečnosti, že státní zástupci se snaží v rámci svých možností výkon dozoru provádět již v ranějších stadiích trestního řízení, ale především důkladněji přezkoumávají podmínky pro zahájení trestního stíhání.

*Nadále přetrvává neuspokojivá kvalita těchto usnesení vydaných podle § 160 odst. 1 tr. ř., kdy např. v obvodu Krajského státního zastupitelství v Plzni (dále jen „KSZ v Plzni“) bylo zrušeno toto usnesení ve 429 věcech týkajících se 511 osob. Z tohoto počtu zrušila okresní státní zastupitelství celkem 424 těchto usnesení, přitom velký podíl připadá na **OSZ Plzeň – město**.*

Pokud však podíl osob, vůči nimž byla ve zkráceném přípravném řízení věc odložena (ať už z jakéhokoli důvodu), činil v roce 2004 **1,1 %** (v roce 2003 dokonce jen 0,6 % - srov. tabulku č. II/1c), pak je zřejmé, že se na nepřetržitém snižování počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno (resp. jejichž věc byla postoupena), musely podílet popř. i jiné faktory. Kromě těch, jež již byly zmíněny, přicházejí v úvahu ještě další dva. Zejména již uváděný možný nárůst počtu případů, kdy státní zástupce podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. zrušil usnesení o zahájení trestního stíhání. Z údajů výkazu V (MS) 22 – 04 plyne, že v působnosti okresních státních zastupitelství bylo takto postupováno v roce 2004 **3 060** osob (v roce 2003 dosáhl tento údaj 2 478 osob a v roce 2002 se jednalo o 1 979 osob) a v působnosti krajských státních zastupitelství ohledně **193** osob (v roce 2003 šlo přitom o 122 osob a v roce 2002 o 103 osob). Přesto stále nelze jen z tohoto faktu samotného činit žádné podstatné závěry vzhledem k tomu, že v předcházejících letech (před nabytím účinnosti novely č. 265/2001 Sb.) tento ukazatel nebyl ve výkazech sledován. V úvahu přichází i větší využívání odklonů (konkrétně podmíněného zastavení trestního stíhání nebo narovnání), ale jak vyplývá z toho, co je zmíněno níže, zde však oproti údajům za rok 2003 nenastal vzestup (a to ani ve vztahu k institutu podmíněného zastavení trestního stíhání), ale dokonce pokles, takže nelze hovořit o tom, že by stálý trend směřující k vzestupu počtu osob, jejichž trestního stíhání bylo zastaveno (nebo věc proti nimž byla postoupena), mohla uvedená skutečnost zásadněji ovlivnit.

Největší snížení počtu **osob**, ve vztahu k nimž došlo k **zastavení trestního stíhání** nebo k **postoupení věci**, bylo zaznamenáno v obvodu **KSZ v Praze** (o 7,1 %) nebo u **KSZ v Ústí nad Labem** (o 6,7 %) – pokud jde o zastavení trestního stíhání, v obvodu **KSZ v Praze** (o 39,8 %) – pokud jde o postoupení věci jinému orgánu. Trend vývoje zejména v případě postoupení věci však byl rozporný (např. v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** byl dokonce zaznamenán vzestup, a to o 23,5 % - je ovšem faktem, že v předchozím roce zde bylo evidováno snížení zcela mimořádné - o 71,2 %).

Podmíněným zastavením trestního stíhání skončilo na území České republiky řízení proti **6 602** osobám (v roce 2003 se jednalo o 7 047 osob, 2002 pak o 6 744 osob). V minulém roce tedy nebylo ani zdaleka dosaženo úrovně roku 2001 (tehdy bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno proti 7 704 osobám), nelze nevidět, že přes některé momenty nepříznivě ovlivňující možnost postupu dle § 307 tr. ř. (zejména zavedení zkráceného přípravného řízení u kategorie nejméně závažných a nejméně skutkově složitých trestných činů, u kterých podmíněné zastavení trestního stíhání bylo možno nejvíce využívat, novelou č. 265/2001 Sb.), se daří uplatňovat tuto formu odklonu stále ještě poměrně efektivně (k nápravě neuspokojivého stavu, kdy aplikace § 307 tr. ř. ve věcech ze zkráceného přípravného řízení byla ztížena, může dojít již po nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 283/2004 Sb. dnem 1. 7. 2004 – dopady citované novely zatím pro krátkost času nelze hodnotit – za období druhé

poloviny roku 2004 však bylo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání v ČR využito ve vztahu k 135 osobám).

Za zaznamenání stále stojí fakt, že v obvodu **VSZ v Olomouci** činil podíl všech podmíněných zastavení na území ČR plných **46,1 %** (v předchozím roce šlo o podíl vyšší - 51,6 %). Nadále nejčastěji je tohoto institutu využíváno v obvodu **KSZ v Brně**, i když zde v roce 2004 nastalo nevýrazné snížení počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno.

*Jinak nejmarkantnější nárůst tohoto ukazatele byl zaznamenán v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích**, a to o 26,1 %.*

*Byť **KSZ v Českých Budějovicích** tento stav ve své zprávě nevysvětluje, je možno vycházet z údajů zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení efektivnosti využívání institutů podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání a součinnosti s Probační a mediační službou v roce 2003 a prvním pololetí roku 2004 (jakkoli zohledňovala pouze část období roku 2004). Podle zmíněné zvláštní zprávy statistické údaje za I. pololetí roku 2004 naznačují, že došlo k poměrně významnému nárůstu počtu případů podmíněného zastavení trestního stíhání v obvodech okresních státních zastupitelství v **Písku, Táboře a Českém Krumlově**, kde za první pololetí roku 2004 celkový počet podmíněně zastavených případů nepochybně ovlivnila i skladba trestné činnosti, neboť významně vzrostl počet osob stíhaných pro úvěrové podvody podle ustanovení § 250b odst. 1, odst. 2 tr. zák., u nichž právě je tento způsob vyřízení věci hojně využíván.*

Důvody stálého nevyužívání institutu **narovnání** (v roce 2004 se znovu projevila tendence předchozích let, pokud bylo zaznamenáno snížení o **20,4 %** (zatímco v roce 2003 se jednalo o vzestup o 8,9 % a v roce 2002 dokonce o 45,2 %, ale absolutní počty jsou nadále velmi nízké) mohou spočívat zejména v následujících skutečnostech:

- nedostatečná aktivita a zájem ze strany obviněných a jejich obhájců vzhledem k tomu, že v případě splnění podmínek pro narovnání jsou prakticky vždy splněny i podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, při kterém obviněný nemusí kromě náhrady škody hradit i další částku na obecně prospěšné účely, takže není zájem obviněných o postup podle ustanovení § 309 tr. ř., který je oproti pro ně výhodnějšímu podmíněnému zastavení trestního stíhání vnímán spíše jako jistý „finanční postih“ či druh trestu,
- příliš mnoho formálních podmínek pro rozhodnutí a s tím spojená pracnost a administrativní náročnost při provádění dalších úkonů před rozhodnutím přímo státním zástupcem, přičemž navíc podmínky pro postup dle § 309 tr. ř. zjišťuje a dokumentuje před rozhodnutím státní zástupce jako orgán činný v trestním řízení, čímž má tento institut záporný vliv na délku přípravného řízení či řízení před státním zástupcem,
- obvinění nemají dostatek finančních prostředků, aby vedle náhrady škody mohli poskytnout další částku požadovanou institutem narovnání,
- nedostatečné personální obsazení Probační a mediační služby, neboť bez součinnosti s ní není možno připravit podklady pro použití narovnání.

*Ani v jednom případě např. nebyl institut narovnání aplikován v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích**.*

***KSZ v Českých Budějovicích** k tomu uvádí, že to má jednak souvislost s tím, že výrazně vzrostl počet podmíněně zastavených trestních stíhání (viz výše) a dále s tím, že stále narůstá počet věcí vyřízených ve zkráceném přípravném řízení. Především však sděluje, že na rozdíl od podmíněného zastavení, obvinění prakticky vůbec v přípravném řízení tento institut k vyřízení své věci nenavrhují a mnohdy s touto iniciativou přijdou až u hlavního líčení. Dále přesto, že se stále zlepšuje spolupráce s Probační a mediační službou, přetrvávají poznatky, že využívání institutu narovnání, případně i podmíněného zastavení trestního stíhání, působí i určité problémy, zejména pokud jde o rychlost řízení.*

Nižší státní zastupitelství se jinak při hodnocení institutu narovnání a jeho současné podoby (po novele č. 265/2001 Sb.) v podstatě shodují v tom, že nedošlo k žádné zásadní změně v přístupu orgánů činných v přípravném řízení trestním k jeho využívání, a to ani poté, co oprávnění rozhodovat o narovnání podle § 309 tr. ř. bylo citovanou novelou trestního řádu svěřeno s účinností od 1. 1. 2002 také státnímu zástupci.

Podíl osob, proti nimž bylo trestní stíhání **přerušeno**, se ve srovnání s rokem 2003 i 2002 opětovně snížil, a to o 23,0 % (v roce 2003 činil tento pokles 23,1 % a v roce 2002 46,7 %). Poprvé od roku 1994, kdy se změnila právní úprava důvodů pro přerušování trestního stíhání (novela č. 292/1993 Sb. přesunula úpravu v § 173 odst. 1 písm. e) tr. ř. do § 159 odst. 4 tr. ř. – nyní jde o § 159a odst. 4 tr. ř. – případy, kdy nebyly zjištěny skutečnosti umožňující konat trestní stíhání proti určité osobě), se absolutní počet osob, jejichž trestní stíhání bylo přerušeno, poklesl pod 1 000; zároveň podíl osob, jejichž trestní stíhání bylo přerušeno (**0,9 %**) je nejnižší od roku 1989.

Vzhledem k tomu, že se na rozhodnutí o přerušování trestního stíhání nevztahuje pravomoc nejvyššího státního zástupce podle § 174a odst. 1 tr. ř., a že zde nemusí hrát tak významnou roli přenesení těžiště dokazování do stadia řízení před soudem, může v případě naznačeného nepřetržitého poklesu počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo přerušeno, jít o důsledek skutečnosti, že důvody pro postup dle § 173 odst. 1 tr. ř. jsou do značné míry stanoveny poměrně nahodile, stejně jako toho, že tato pravomoc byla od novely č. 265/2001 Sb. přenesena na státního zástupce.

V roce 2004 stále jednoznačně největší podíl osob, jejichž trestní stíhání bylo přerušeno, vykazoval obvod **MSZ v Praze** (v důsledku specifického charakteru Prahy jako hlavního města a zejména vysokou migrací obyvatel). Tato okolnost dostatečně plyne i z faktu, že v obvodu **MSZ v Praze** v roce 2004 nastal nejnižší pokles tohoto ukazatele (o 8,2 %), zatímco v jiných obvodech (jako např. **KSZ v Brně** – 53,1 %, **KSZ v Českých Budějovicích** – 47,7 % nebo **KSZ v Plzni** – 38,2 %) byl uvedený pokles daleko výraznější.

d) Údaje o počtu osob, proti nimž bylo sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení, proti kterým byl podán návrh na potrestání nebo bylo rozhodnuto o odložení nebo odevzdání věci (tabulka č. II/1c)

Podíl počtu osob, jimž bylo ve **zkráceném přípravném řízení sděleno podezření**, na celkovém počtu stíhaných známých osob v roce 2004 činil **17,4 %** (v roce 2003 činil 16,3 % a v roce 2002 15,7 %); z toho se současně podává i trend vzestupu počtu osob, ve vztahu k nimž bylo zkrácené přípravné řízení konáno, jak to dostatečně plyne i z *tabulky č. II/1c*. Podíl státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Praze** na využívání tohoto institutu činil v roce 2004 68,3 % (státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** 31,7 %). Naproti tomu se znovu projevila jistá diskrepance mezi státními zastupitelstvími v obvodu obou vrchních státních zastupitelství, byť ne tak výrazně jako prvním roce účinnosti velké novely z roku 2001 (v roce 2002 v obvodu VSZ v Praze 18 % a v obvodu VSZ v Olomouci 12 %, v roce 2003 VSZ v Praze - 17,6 %, VSZ v Olomouci - 13,9 %), jestliže v roce 2004 činil podíl státních zastupitelství na celkových počtech stíhaných známých osob v obvodu **VSZ v Praze** 18,8 %, naproti tomu u státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** byl 15 %.

Ohledně **osob, na něž byl podán návrh na potrestání**, v roce 2004 nastal rovněž vzestup, a to o 8 % (v roce 2003 o 3,1 %).

Tyto statistické údaje nadále prokazují fakt, že institut zkráceného přípravného řízení se v prvních dvou letech své existence vžil a umožňuje soustředit pozornost orgánů činných v trestním řízení na závažnější formy kriminality.

e) Údaje k obžalobnosti (s rozlišením zvláště u obžalob a návrhů na potrestání – tabulky č. II/1a, II/1b, II/1c)

Obžalobnost, která se již v předcházejících letech pohybovala na velmi vysoké úrovni (mezi 74 – 78 %, výjimky se týkaly jen roku 1998, v němž byla vyhlášena amnestie prezidenta republiky), v roce 2004 znovu vzrostla (na **85 %** ze 84,7 % v roce 2003 a 82,7 % v roce 2002). Pokud by byl vzat v úvahu celý objem evidované trestné činnosti vyřizované jak ve vyšetřování, tak i ve zkráceném přípravném řízení, pak je ukazatel podílu osob, na které byla podána obžaloba, a byl na ně podán návrh na potrestání, na počtu osob stíhaných a ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, ještě výrazně vyšší (v roce 2004 dosáhl **87,4 %** oproti údaji za rok 2003 – 86,4 % a v roce 2002 – 84,7 %). Tato skutečnost vyplývá z novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., která zavedla institut zkráceného přípravného řízení a proces dokazování přece jen do určité míry přenesla z přípravného řízení do stadia řízení před soudem.

Poměr počtu osob, jimž bylo sděleno podezření, a osob, na něž byl podán státním zástupcem návrh na potrestání, činil v roce 2004 **98,9 %** (v roce 2003 - 95,3 %, 2002 - 95,7 %), byl tedy podstatně příznivější než obžalobnost (srov. výše). To však vyplývá z povahy a zaměření zkráceného přípravného řízení na věci skutkově jednoduché a trestné činy méně závažné (a nic na této charakteristice nezměnila ani novela č. 283/2004 Sb. zavedením nových institutů podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a odložení za současného schválení narovnání).

Nejpříznivější byl tento ukazatel nadále v obvodu MSZ v Praze a KSZ v Ústí nad Labem (99,6 %); nejméně příznivý v obvodu KSZ v Brně (96,1 %). Vzhledem k tomu, že se všechny tyto údaje pohybují v ještě těsnějším rozmezí, nelze z nich stále činit žádné podstatnější závěry.

*Přesto určitý dílčí závěr učinit lze (ze statistického výkazu V (MS) 29 – 04 plyne, že v obvodu **KSZ v Brně** bylo dle § 179c odst. 2 písm. g), § 179g tr. ř. postupováno proti 69 osobám – podíl na celkovém počtu na území ČR byl tedy 51,1 %). V obvodu **KSZ v Brně** se tedy (a to již jen za období II. pololetí roku 2004) naznačuje obdobný trend jako u institutu podmíněného zastavení trestního stíhání.*

2. Poznatky významné pro objasnění příčin trendu vývoje trestné činnosti a jejích jednotlivých forem a jevů (tabulky č. II/2 až II/10)

a) Vybrané hospodářské, majetkové a další trestné činy (tabulka č. II/2)

Hospodářská, majetková a finanční kriminalita byla v roce 2004, shodně jako v minulých letech, předmětem zvýšeného zájmu státních zastupitelství, totéž platí i pro problematiku korupce.

Při komplexnějším pohledu na celou kategorii **hospodářské kriminality** by oproti trendům z předchozích let nebylo možno hovořit o stagnaci či poklesu, ale o jistém vzestupu, což by mohly potvrdovat i údaje policejní statistiky (která uvádí vzestup počtu zjištěných trestných činů v roce 2004 oproti roku 2003 o **6,4 %**).

Zmíněnou tendenci ne tak docela podporují statistické podklady vztahující se ke stíhaným a obžalovaným osobám pro vybrané hospodářské a majetkové trestné činy (viz *tabulka č. II/2*).

Na to, že se nadále projevuje trend spočívající v poklesu osob stíhaných i obžalovaných stíhaných pro hospodářské trestné činy, ve své zprávě upozorňuje i **VSZ v Olomouci**.

V obvodu působnosti KSZ v Ostravě je pokles této sledované hospodářské kriminality déletrvajícím jevem započatým již v roce 2001, u KSZ v Brně bylo snížení nápadu hospodářské kriminality zaznamenáno poprvé v roce 2003. Na jejím sestupném trendu se ve vyhodnocovaném roce 2004 podílela obě krajská státní zastupitelství.

V roce 2004 nastal na území ČR vzestup počtu stíhaných a obžalovaných osob jen u trestných činů padělání a pozměňování peněz podle § 140 tr. zák., porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 tr. zák., legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 252a tr. zák. (o 100 % v obou ukazatelích, jedná se však o poměrně nízká absolutní čísla), porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák., zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zák. a předlužení podle § 256c tr. zák. (zde byl zaznamenán trojnásobný vzestup v obou zmiňovaných ukazatelích, ale i v tomto případě je nutno vzít v úvahu, že u této skutkové podstaty upravené novelou č. 105/2000 Sb. dosud byly velmi nízké absolutní počty stíhaných i obžalovaných osob).

Naproti tomu u trestných činů neoprávněného podnikání podle § 118 tr. zák., porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák., zkraslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 tr. zák., porušení povinnosti v řízení o konkursu a vyrovnání podle § 126 tr. zák., porušování závazných pravidel hospodaření podle § 127 tr. zák., zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 tr. zák. (kde nastal pokles v obou ukazatelích zvláště výrazný), u trestných činů zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák. (kde je však nutno vzít v úvahu, že v předcházejícím roce byl zaznamenán vůbec nejvyšší absolutní počet stíhaných i obžalovaných osob za celé období od roku 1989), porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu podle § 150 tr. zák., poškozování věřitele podle § 256 tr. zák.

Obdobně jako v předcházejících letech nárůst i pokles počtu stíhaných i obžalovaných osob se pohyboval nejvýše v řádu desítek procent (výjimku tvořily uváděné skutkové podstaty dle § 252a a § 256c tr. zák.). Opětovně výrazný pokles o **22,4 %** (ohledně stíhaných; v roce 2003 oproti roku 2002 se jednalo o pokles dokonce o 34 %) a o **20,4 %** (ohledně obžalovaných - v předchozím období o 21,2 %) (a to jak ohledně stíhaných, tak i žalovaných osob) byl v roce 2004 zjištěn u trestných činů neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 tr. zák., kde však lze hovořit o trendu počínajícím již od roku 2001 (i když v roce 2002 došlo k velmi nevýraznému vzestupu – tendence vývoje z období let 1998 až 2000 spočívala ve velmi strmém vzestupu v řádu od 200 až 700 %). Tento pokles lze nadále přičítat změně výkladu na základě rozh. č. 30/2001 Sb. rozh. tr., kdy se mnohem větší důraz než předtím klade na zjišťování majetkové situace povinného subjektu.

KSZ v Praze v této souvislosti zdůrazňuje, že v případě trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 tr. zák. je počet realizovaných trestních věcí především závislý na počtu oznámení ze strany finančních úřadů a správ sociálního zabezpečení, tj. na kontrolní činnosti správců daně. Trestní oznámení jsou těmito subjekty podávána se značným časovým zpožděním a za situace, kdy je daňový subjekt již bez majetku, a ani hrozba trestní sankce nemůže vést k dodatečnému splnění zákonné povinnosti; dále pak chybí účetnictví daňového subjektu a skutek se nepodaří objasnit.

OSZ v Příbrami poukazuje na nedostatečnou součinnost se správou sociálního zabezpečení, která odmítá orgánům činným v trestním řízení vyčíslovat částky, jež má zaměstnavatel odvádět jako plátce za poplatníka z celkové jím odvedené částky, což zvyšuje náročnost dokazování vzhledem k nutnosti přibírat znalce i tehdy, kdy lze předpokládat, že trestní řízení přiměje povinný subjekt k zaplacení dluhu a přichází pak v úvahu aplikace § 147a tr. zák.

K aplikaci ustanovení o účinné lítosti podle § 147a tr. zák. dochází nicméně pouze v malém počtu případů, přičemž se tak děje zpravidla až po podání obžaloby v průběhu řízení před soudem I. stupně.

KSZ v Plzni vyslovuje k problematice trestného činu podle § 147 tr. zák. domněnku, že jednotlivé zdravotní pojišťovny, okresní správy sociálního zabezpečení a nakonec i finanční úřady tento druh trestné činnosti neoznamují v takovém rozsahu jak tomu bylo v minulosti. Může to být dáno i tím, že oznamovatelé se bránili v mnohých případech vypracování podrobné zprávy pro potřeby trestního řízení. Patrně se proto snaží dluh na pojistném za zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, či příslušnou daň vymáhat sami. Pokud v následujícím období bude potvrzeno, že k tomuto trendu skutečně dochází, bude to třeba považovat za pozitivní zjištění, neboť je především věcí jednotlivých kontrolních orgánů, které disponují vlastními nástroji k vymáhání nezaplacených částek, aby jen nevyčkávaly výsledku trestního řízení.

V obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** ohledně počtů osob stíhaných a obžalovaných z jednání kvalifikovaného jako trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti dle § 147 tr. zák., došlo v roce 2004 k významnému poklesu počtu osob stíhaných i obžalovaných. Lze jen stěží pojmenovat příčinu tohoto jevu, *jakož i skutečnosti, že velmi výrazně v počtu osob stíhaných i obžalovaných pro tento trestný čin vyčnívá v rámci kraje OSZ v Ústí nad Labem.* Je však možno se domnívat, že důvodem poklesu počtu stíhaných je samotná podstata tohoto jednání, které zpravidla zůstává latentní do té doby, dokud oprávněný subjekt, tj. správce daně, správa sociálního zabezpečení či příslušná zdravotní pojišťovna, nepodá trestní oznámení.

Okresní státní zastupitelství v obvodu KSZ v Ústí nad Labem v souvislosti s tímto trestným činem poukazují na skutečnost, že i přes poměrně vytrvalou kritiku stávající právní úpravy (§ 23 odst. 6 písm. b) zákona č. 592/1992 Sb.) nadále vznikají komplikace při dokazování celkové výše neodvedených dávek pojistného na zdravotní pojištění, je-li oprávněným subjektem jiná než Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR.

Podle stanoviska **KSZ v Brně** lze snížení počtu stíhaných i žalovaných osob pro trestný čin podle § 147 tr. zák. přičíst jednak zlepšené kázní právnických i fyzických osob při odvádění zákonných odvodů za zaměstnance, ale i tomu, že v těch případech, kdy již bylo podáno trestní oznámení, je na straně podezřelých snaha dodatečně uhradit dluhy nejpozději do skončení prověřování, tedy ještě před zahájením trestního stíhání.

KSZ v Ostravě pak vyslovuje domněnku, že důsledkem zřízení finanční policie a přesunu daňové agendy, tj. trestního řízení ohledně trestných činů podle § 147, § 148 tr. zák. na tuto finanční policii, mohlo být i určité zpoždění v zahajování trestního řízení, čímž by se dalo vysvětlit snížení počtu evidovaných daňových trestných činů. Pokud by tomu tak bylo, mělo by se toto zpoždění projevit zvýšením počtu nebo zastavením poklesu stíhaných osob až v následujícím roce.

Ohledně zvláště sledované problematiky **dokazování daňových trestných činů** na podkladě tzv. **daňových pomůcek** a otázek týkajících se **účinné lítosti** se problémy s aplikací ustanovení § 148 tr. zák. v případech, kdy správce daně určoval daň na základě tzv. „daňových pomůcek“ v praxi samotného **MSZ v Praze** neprojevíly. V takových případech probíhalo dokazování ve vztahu k hospodaření daňového subjektu.

Různé poznatky k této problematice mají obvodní státní zastupitelství:

ObSZ pro Prahu 4 sděluje, že v případech, že správce daně stanoví daňovou povinnost na základě pomůcek, bývá obhajoba obviněných založena na tom, že správce daně vyměřil daň chybně. Jelikož je však daň podle pomůcek vyměřována zejména v případech, kdy plátce nepředloží správci daně potřebné doklady, přenese se tento problém do trestního řízení, neboť ani zde tyto doklady většinou nejsou dohledány (odcizení, zničení, apod.). Je pak problém, jak objektivně určit výši škody, a to i pokud je přibrán za tímto účelem znalec. Ve

spojení s dalšími důkazy je však možno takto výši škody stanovit a soud toto akceptuje (obdobné poznatky mají státní zastupitelství v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích**).

Příkladem je trestní věc obv. A. (1 Zt 1642/2002), který by uznán vinným trestným činem dle § 148 odst. 1, 3 písm. c) tr. zák. přesto, že zkrácená daň z příjmu právnických osob byla finančním úřadem vyměřena dle pomůcek. Soud vzal za prokázané, že náklady, které obviněný uplatnil v daňových přiznáních, neexistovaly, byť doklady k nim se ztratily.

*Podle **ObSZ pro Prahu 9** v případech, kdy finanční úřad učiní trestní oznámení o podezření ze spáchání trestného činu podle § 148 tr. zák. a výše neodvedené daně je vypočítána na základě tzv. „daňových pomůcek“, se zpravidla nepodaří v trestním řízení prokázat naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu, neboť chybí příslušné podklady – účetnictví podezřelé osoby. Pokud je vyvrácena obhajoba podezřelého, že mu účetnictví bylo odcizeno, případně se nenacházelo právě u účetního či u účetní firmy, která měla sídlo v zatopené oblasti, apod., je možné realizovat pouze trestní postih pro trestný čin dle § 125 tr. zák. Stejně poznatky mají i státní zastupitelství v obvodu **KSZ v Praze**.*

Institut **účinné lítosti** (v tomto případě ve vztahu ke skutkové podstatě trestného činu dle § 148 tr. zák.) lze podle názoru **MSZ v Praze** považovat za velmi významný a účinnější než samotný trestní postih. Existence tohoto institutu má rozhodně svůj význam a měl by být zachován, i když lze konstatovat, že v daném případě trestní stíhání supluje správní řízení a zejména nedostatečné správní instituty k „donucení“ podnikatelských subjektů k řádnému plnění odvodových povinností.

V případě trestného činu podle § 148 tr. zák. se v obvodu **KSZ v Praze** registruje, že zejména u trestních věcí podle § 148 odst. 1, 4 tr. zák., k jejichž projednání je příslušný krajský soud, je vedeno rozsáhlejší a delší dobu trvající dokazování, přičemž navíc v poslední době **Krajský soud v Praze** rozhoduje po předběžném projednání obžaloby o vrácení věci státnímu zástupci k došetření s požadavkem na doplnění dokazování znaleckým posudkem z oboru ekonomie k prověření údajů o výši zkrácené daně, obsaženým v listinných důkazech předložených správcem daně s argumentací, že nelze vycházet z toho, že „... ČR zastoupená v daňovém řízení finančním úřadem je privilegovaným poškozeným v trestním řízení, jehož tvrzení by měly orgány činné v trestním řízení bez dalšího přejímat ...“, neboť tento postup by byl „... v rozporu s ústavním pořádkem ČR na rovné ochraně majetkových práv ...“.

KSZ v Českých Budějovicích sděluje, že v jedné trestní věci, v níž byla podána obžaloba mj. pro trestný čin dle § 148 odst. 1, odst. 4 tr. zák., a v níž správce daně stanovil daňovou povinnost dle pomůcek, se oproti jiným obdobným věcem nepodařilo u hlavního líčení unést státnímu zástupci důkazní břemeno a vzhledem ke zřejmé důkazní nouzi byl v určité části žalovaného jednání obžalovaný obžaloby zproštěn dle § 226 písm. a) tr. ř.

Soud tento zprošťující výrok v podstatě odůvodnil tím, že při skutkových zjištěních v trestním řízení nelze vycházet izolovaně z toho, co bylo zjištěno, jak pokud jde o výši DPH, tak pokud jde o zjištění o výši daně z příjmu fyzických osob, správcem daně za použití pomůcek, ani ze zjištění, které učinil příslušný znalec, pokud činil závěry rovněž za použití pomůcek. Tyto postupy je možné použít v daňovém (správním) řízení, nelze je však použít pro řízení trestní.

Pokud je trestní stíhání zahájeno, na základě oznámení správce daně, kdy daň byla dopočtena formou daňových pomůcek, je prakticky vždy postupováno tak, že je přibírán opatřením policejního orgánu znalec z oboru ekonomika, účetní evidence k přesnému výpočtu daňového nedoplatku.

KSZ v Plzni k problémům spojeným s aplikací ustanovení o daňových trestných činech (zejména podle § 147 a § 148 tr. zák.), pokud byly podklady pro trestní stíhání zjišťovány v případech, kdy správce daně předtím určoval daň na základě takzvaných daňových pomůcek, uvádí následující:

Postavení daňového subjektu vůči správci daně je konstruováno na jiných principech, než postavení obviněného (podezřelého) vůči orgánu činnému v trestním řízení. Použití daňových pomůcek vede sice ke správnému vyčíslení dluhu na dani a určení odpovědné osoby podle zásad formální pravdy, zásady důkazního břemene na straně daňového subjektu a

zásady správní odpovědnosti daňového subjektu, nikoliv však ke stanovení skutečné výše škody podle zásady zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a zásady důkazního břemene na straně orgánů činných v trestním řízení a v důsledku toho k určení individuální odpovědnosti fyzické osoby jednající za daňový subjekt. Orgány činné v trestním řízení pak musí svými prostředky z úřední povinnosti v potřebném rozsahu prověřit postupem podle § 158 a násl. tr. ř. zjištění správního orgánu, a to dříve, než dojde k zahájení trestního stíhání.

Obvyklým způsobem, jak zakrývat daňový trestný čin, je ztráta nebo jiná protiprávní manipulace s účetní dokumentací, kterou správce daně do určité míry eliminuje „daňovými pomůckami“. S ohledem na znění § 24 odst. 5 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, je ovšem takové jednání postihováno pouze sporadicky.

Ač je v ustanovení § 125 tr. zák. předvídáno ohrožení nebo ztížení správního a včasného vyměření daně, není správce daně ze zákona zproštěn povinnosti mlčenlivosti. Tímto zákonodárce fakticky po mnoho let brání postihu účetních podvodů, které mají daňové následky. Správce daně v mnoha případech zjišťuje vážné závady ve vedení účetnictví, jinak by nevolil způsob vyměření daně podle pomůcek a přesto trestní oznámení nepodává vůbec, nebo je podává formálně tak, že v něm vyslovuje podezření z trestného činu podle § 148 tr. zák.

Trestní stíhání je proto někdy zahájeno pro trestný čin podle § 148 tr. zák. (jinak by musel být překonán problém s legálností podkladů poskytnutých správcem daně, tzn. s nedostatkem oprávnění finančního úřadu oznámit trestný čin uvedený v § 125 tr. zák.). Při prověřování i vyšetřování přesto vyvstává potřeba rekonstruovat účetnictví, byť jen v rozsahu, který se týká podezřelých transakcí. Je nutné ověřit zaúčtované účetní a daňové doklady, jakož i doplnění těch dokladů, které zaúčtovány nebyly.

Na dokreslení je možno uvést trestní věc vedenou pod sp. zn. 1 KZv 11/2002 (1 VZt 919/2004), kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení Finančního úřadu v Klatovech, v němž se tvrdilo, že jednatel obchodní společnosti zaúčtoval na vstupu účetní a daňové doklady o transakcích, které neproběhly a vylákal na správci daně odměrný odpočet DPH v průběhu 4 roků ve výši přes 17 mil. Kč. Těsně před zahájením daňové kontroly došlo na krátkou dobu ke změně jednatele obchodní společnosti a k předání účetnictví, takže to, z něhož vycházel správce daně a jež je k dispozici orgánům činným v trestním řízení, není úplné. Inventury skladových zásob nebyly prováděny fyzicky, ale jen dokladově, výdajové doklady na materiál chybí. V průběhu prověřování policejní orgán dokumentoval celou řadou úředních záznamů zmíněné podezření. Poté, co bylo zahájeno trestní stíhání pro trestný čin podle § 148 odst. 2, 4 tr. zák., se však prokazovalo, že některé na vstupu i výstupu zaúčtované obchody skutečně proběhly. Ohledně dalších obchodů bylo zjištěno, že jako dodavatelé vystupovaly obchodní subjekty, které nevyvíjely činnost, protože jejich statutární orgány byly pro jiné daňové podvody ve výkonu trestu odnětí svobody. Účetní a daňové doklady však nesou pravá razítka těchto subjektů, takže zůstala zatím nezodpovězena otázka, zda přijmout obhajobu obviněného, že nakupoval materiál od lidí, které považoval za osoby jednající za tyto dodavatele, nebo zda nezjištěným způsobem si opatřil razítka a faktury si vyrobil. Některé osoby, které měly například obviněnému půjčovat peníze na nákup materiálu, odepřely vypovídat. Při výše zmíněné kvalifikaci proto značné problémy přináší potřeba vyčíslit škodu na DPH ve formě vylákání nadměrného odpočtu (§ 148 odst. 2 tr. zák.) a ve formě zkrácení DPH daňovým subjektem (§ 148 odst. 1 tr. zák.).

KSZ v Ústí nad Labem sděluje, že u daňových trestných činů se vážnější problémy nevyskytly, a to ani v souvislosti s určováním daně na základě tzv. „daňových pomůcek“, neboť použitelnost tohoto stanovení daně v trestním řízení je soudní praxí dostatečně vyřešena. Nutno zmínit i dobrou spolupráci s nově vzniklou policejní složkou, a to Útvarem odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky.

KSZ v Hradci Králové poukázalo ve své podkladové zprávě na to, že trestní řízení ohledně „daňových trestných činů“ zejména dle § 147 a § 148 tr. zák., nečiní státním

zástupcům větších obtíží, a to i s přihlédnutím ke skutečnosti, že jde o skutkové podstaty v praxi již delší dobu aplikované (kdy k nim existuje poměrně rozsáhlá judikatura). K situaci, kdy správce daně před zahájením úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 tr. ř.) určoval daň na základě tzv. „daňových pomůcek“, dochází jen zcela ojediněle, neboť zejména správci daní si již osvojili znalosti ohledně dokazování v trestním řízení do té míry, že je jim známo, že údaje o dani učiněné výše zmíněným způsobem nejsou relevantní pro řízení trestní a nelze je bez dalšího vzít za podklad v trestním řízení a v jeho rámci pak pro rozhodnutí ve věci. Určitá „těžkopádnost“ se projevuje dlouhodobě v případě trestného činu dle § 147 tr. zák., kdy soudy v převážné většině takových věcí vyžadují, aby již v přípravném řízení byl opatřen znalecký posudek z oboru ekonomiky ohledně finanční situace pachatele (plátce) a jeho možnostem odvést příslušné sražené částky.

V souvislosti s problematikou daňových trestných činů je zřízení finanční policie hodnoceno kladně a podle názoru **KSZ v Brně** to přispělo právě k tomu, že již nedocházelo k zahajování trestního řízení pouze na základě tzv. daňových pomůcek.

K této problematice **odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze** uvádí, že disponuje poznatky z aplikace ustanovení § 148 tr. zák. ve třech věcech (pokud dozor vykonával státní zástupce zařazený u zmíněného odboru):

Podnětem k zahájení řízení ve věci 2 VZv 10/2002, obžalovaný Ing. Miroslav B. (odpočet DPH), bylo oznámení správce daně, který neuznal nárok na odpočet jako oprávněný a uplatněný požadavek signalizoval orgánům činným v trestním řízení. Zjištění učinil dle vlastních („daňových“) pomůcek, avšak další opatřování důkazů bylo prováděno orgány činnými v trestním řízení prostředky podle trestního řádu. Ve zbývajících věcech byla podnětem k trestnímu řízení jiná zjištění.

K dalším poznatkům vztahujícím se k hospodářským trestným činům spadajícím do působnosti okresních a krajských státních zastupitelství MSZ v Praze nezaznamenalo žádné výraznější změny ve skladbě těchto trestných činů, ani nové vývojové trendy.

Jako problém se opět ukázala častá obměna policejních orgánů provádějících vyšetřování, rozsah trestné činnosti, nutnost ztotožňovat svědky a poškozené, časté vyžadování právních pomoci, a to i ze zemí, které žádostem vyhovují až po velmi dlouhé době.

Zůstává i problém ve vztahu k ustanovení k § 44 odst. 2, 3 tr. ř. Poškození v praxi neustále nevědí, jak mají postupovat, navzájem se mezi sebou neznají a řešení svého problému očekávají od orgánů činných v trestním řízení.

Obtíže působí i znalecké posudky z oboru ekonomiky. Znalci zpracovávají pro potřeby orgánů činných v trestním řízení velké množství věcí a nezřídka s předstihem vypracovávají posudek i k žádosti obviněných. Tyto poznatky mají i ostatní krajská státní zastupitelství.

Byl zaznamenán zvýšený výskyt trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 odst. 2 tr. zák., v mnoha případech v souběhu s trestným činem poškozování cizích práv podle § 209 tr. zák.

*Trestného činu podle § 125 odst. 2 tr. zák. se dopouští především cizí státní příslušníci (zejména Ukrajina, Rusko, Čína, Makedonie, Srbsko a Černá Hora) podáváním návrhů na zápisy právnických osob do obchodního rejstříku, vedeného **Městským soudem v Praze**, se sídlem v obvodu Prahy 2, ve kterých jsou uváděny nepravdivé, popř. hrubě zkreslené údaje, týkající se základního jmění či sídla společnosti. V mnoha případech jsou rejstříkovému soudu předkládány padělané doklady, zejména o složení základního jmění společnosti v bankovním ústavu či o souhlasu majitele nemovitosti se sídlem společnosti. Motivem jednání pachatelů je ve většině případů získání podkladů pro vydání povolení k pobytu na území České republiky. Poznatky získané z trestních spisů nasvědčují nedostatečné kontrole dodržování pobytového režimu cizinců na území republiky ze strany orgánů cizinecké policie.*

V souvislosti s hospodářskou trestnou činností se opakuje již dlouhodobě platný poznatek, že orgány činné v trestním řízení nahrazují mnohdy soukromoprávní postupy podnikatelských subjektů. Uvedený poznatek mají i další krajská státní zastupitelství.

V případech trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 tr. zák. se upozorňuje na výskyt tohoto trestného činu ve formě šíření nelegálního softwaru, kdy k nabídce pirátsky vyrobených CD nahrávek, apod. je často využíván také internet (*např. OSZ Kladno, OSZ Rakovník*).

Ve sledovaném období obtíže spojené s postihem hospodářské a finanční kriminality spadající do věcné příslušnosti **KSZ v Plzni** spočívaly např. v potřebě stanovit výši škody u takových komodit, jakými jsou akcie, obchodní podíly ve společnosti s ručením omezeným či ve veřejné obchodní společnosti, nebo i balík členství v golfovém klubu. Opakovaně je zjišťováno, že metody, jimiž se určují ceny pro potřeby účetnictví či daňové, jsou odlišné od těch, které naznačuje ustanovení § 89 odst. 12 tr. zák.

S problémy při řešení trestních věcí z oblasti hospodářské a finanční kriminality se setkávají i okresní státní zastupitelství v obvodu **KSZ v Plzni**, a to především v těch věcech, kdy jde o rozsáhlou trestnou činnost, velký počet poškozených a delší dobu páchání trestné činnosti.

Dále K SZ v Plzni zmiňuje problém se stíháním trestného činu padělání a pozměňování peněz podle § 140 tr. zák., kdy počet osob stíhaných se sice zvýšil z 9 na 13, to však vůbec neodpovídá rozsahu činnosti v prověřování, jež byla ve sledovaném období realizována. Celkem bylo vydáno policejními orgány jen v případech podezření z tr. činu dle § 140 odst. 2 tr. zák. 259 záznamů o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř. Velkou část těchto záznamů v loňském roce tvořily případy padělání eurobankovek, kdy se počet zvýšil z 27 na 61 případů. Přesto bylo vedeno pro trestný čin podle § 140 odst. 2 tr. zák. jen 12 řízení a bylo podáno 9 obžalob.

K žádné kvalitativní změně při odhalování hospodářské trestné činnosti ve sledovaném období podle názoru **KSZ v Plzni** nedošlo.

To je poměrně negativní zjištění i s přihlédnutím k tomu, že od 1. 7. 2004 působí nově zřízený Útvar odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování, expozitura Plzeň. Vedle již stávajícího odboru hospodářské trestné činnosti na SKPV Správy Západočeského kraje a Útvaru pro odhalování korupce a závažné trestné hospodářské činnosti, expozitura Plzeň, je zde vyčleněna třetí policejní složka, která se má této trestné činnosti věnovat. První signály spíše svědčí o tom, že jejich činnost se překrývá, naznačují se i problémy v komunikaci.

KSZ v Ústí nad Labem poukazuje na to, že nejvíce problémů v průběhu roku 2004 činily případy, kdy bylo nutné řešit problematiku spolupachatelství a účastenství u trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b tr. zák. Vyskytla se totiž celá řada případů, kdy různé osoby poskytovaly žadatelům o úvěry (ať již spotřebitelské či ze stavebního spoření) pomoc při získávání těchto úvěrů např. tím, že jim zajišťovaly falešné faktury nebo nepravdivá potvrzení o výši příjmu. Vzhledem k tomu, že tato pomoc byla poskytována dlouhodobě a mnoha osobám, překročil celkový objem takto vylákaných úvěrů škodu velkého rozsahu. Se zřetelem ke konstrukci § 250b tr. zák., kde pachatelem (a tedy i spolupachatelem) může být pouze účastník smlouvy, bylo nutno jednání těchto pomáhajících osob kvalifikovat pouze jako účastenství.

Co se týče okresních státních zastupitelství v obvodu působnosti K SZ v Ústí nad Labem, je třeba konstatovat, že velmi významné procento stíhaných a obžalovaných osob za rok 2004 tvoří počet osob stíhaných (1161) a obžalovaných (1038) pro trestný čin úvěrového podvodu dle § 250b tr. zák., který však nepatří mezi výslovně sledované trestné činy.

Podle **KSZ v Hradci Králové** určité problémy přinesla novela trestního řádu, účinná od 1. 1. 2002, a to v tom směru, že měla za následek prodloužení doby hlavních líčení ve věcech hospodářské a finanční kriminality, a to především proto, že v rámci dokazování u hlavního líčení nelze číst záznamy o podání vysvětlení dle § 158 odst. 3 tr. ř., pořízené v průběhu přípravného řízení trestního, za této situace je nutno v průběhu dokazování u hlavního líčení osobně vyslyšet desítky a někdy i stovky osob v procesním postavení svědků, kdy tito svědci musí být často i opakovaně neúspěšně k jednání předvoláváni.

K problematice **zvláště závažné hospodářské a finanční kriminality** (§ 15 vyhlášky č. 23/1994 Sb.) **odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze** uvádí, že dochází k nárůstu počtu věcí, v nichž vykonávají státní zástupci zařazení u zmíněného odboru dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení. Jedná se mnohdy o věci z minulých let, dosud neskončené pro jejich složitost, respektive náročnost. Dále jde o věci nově napadlé, jejichž vyřízení rovněž nelze očekávat v krátkých lhůtách.

Do rychlosti a plynulosti trestního stíhání pachatelů závažné hospodářské a finanční kriminality se též významně promítá uplatňování opravných a jiných prostředků obviněnými a jejich obhájci.

Prakticky ve všech trestních věcech a téměř proti každému procesnímu rozhodnutí, směřují řádné opravné prostředky a pokud stěžovatelé neuspějí, využívají podnětů k výkonu dohledu a ve více případech též podávají ústavní stížnosti k Ústavnímu soudu. Četné jsou též námitky podjatosti vůči policejním orgánům, státním zástupcům a soudcům. Jde o legitimní postup, avšak nelze opominout, že řízení o takových podnětech vyžaduje zasílání spisů, zatěžuje výkon dozoru státního zástupce, celé řízení a ve svém důsledku přispívá k neúměrnému prodlužování lhůt trestního stíhání.

Rovněž uplatnění práv poškozených v rozsáhlých hospodářských věcech s velkým počtem poškozených se promítá do délky přípravného a soudního řízení.

Např. ve věci H – systém (3 VZv 1/2001) Městský soud v Praze vyhlásil rozsudek dne 19. února 2004, nevyužil ustanovení § 44 odst. 2 tr.ř. a rozsudek doručoval všem procesním stranám, takže spis byl předložen Vrchnímu soudu v Praze k řízení o podaných odvoláních až po roce od jeho vyhlášení.

Postih trestných činů namířených proti ekonomickým a finančním zájmům Evropské unie představuje věci, v nichž je vedeno trestní řízení pro zneužití dotací z poskytovaných z prostředků Evropské unie, případně ve stadiu pokusu takového jednání. Dále jde o věci trestných činů namířených proti jednotné měně Evropské unie.

Pro zneužití dotací poskytovaných z fondů EU byla podána obžaloba v jedné věci, ve které jsou zatím nepravomocně odsouzeni tři obžalovaní, a to jen v části zažalovaných skutků. Krajský soud v Plzni bude rozhodovat o odvolání státního zástupce.

Např. v jedné věci je vedeno trestní stíhání cizího státního příslušníka pro trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1, odst. 5 tr. zák., který podvodně vylákal od Ministerstva pro místní rozvoj, Implementační agentury, dotaci, poskytovanou z prostředků EU ve výši 480 tisíc EUR (15 mil Kč).

Pokud jde o úmyslné trestné činy namířené proti jednotné měně EU, představovala tato agenda významný podíl na nápadu **odboru závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze** v první polovině roku 2004. Nižší státní zastupitelství a policejní orgány důsledně předkládaly uvedené věci k výkonu dozoru u zmíněného odboru VSZ v Praze. Vydáním pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 4/2004, jímž byla upřesněna příslušnost státních zástupců ve věcech uvedených v § 15 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb., došlo ke snížení nápadu těchto trestních věcí. Odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze vykonává v zásadě dozor ve věcech, v nichž koná trestní řízení policejní orgán plnící úkoly národní ústředny a ve věcech trestných činů namířených proti jednotné měně EU spáchaných ve značném rozsahu.

V jedné věci např. bylo vedeno trestní stíhání proti čtyřem cizím státním příslušníkům pro trestný čin dle § 140 tr. zák., kteří se různým podílem účastnili nabídnutí a posléze opakovaného prodeje padělaných bankovek přesahující nominální hodnotu 230 000,- EURO. Hlavní pachatel je stíhán vazebně. V ostatních věcech bylo vedeno prověřování.

VSZ v Olomouci uvádí, že zvláště závažná hospodářská a finanční kriminalita, která je z hlediska věcné příslušnosti vrchního státního zastupitelství vymezena § 15 odst. 1 vyhlášky č. 23/1994 Sb., byla dozorována státními zástupci odboru závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Olomouci, kteří působí na pobočkách v Ostravě a v Brně. Struktura trestné činnosti, stejně jako metody práce státních zástupců či policejních orgánů zabývajících se tímto druhem kriminality, se v zásadě od uplynulých let nezměnila, stejné zůstalo i personální obsazení zmíněného odboru závažné hospodářské a finanční kriminality.

Celkem bylo v průběhu roku 2004 u tohoto odboru konáno prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu v 34 trestních věcech (u pobočky v Ostravě v 15 věcech, u pobočky v Brně v 19 věcech) a trestní stíhání bylo naproti tomu vedeno celkem v 16 trestních věcech (v Brně 5 věcí, v Ostravě 11 věcí). Nově napadlo v uplynulém roce celkem 25 věcí (Brno 11, Ostrava 14). Ve všech věcech se jednalo výhradě o věcnou příslušnost podle § 15 odst. 1 citované vyhlášky, u ostravské pobočky bylo ve 3 trestních věcech (padělky EUR) rozhodnuto po předchozím souhlasu nejvyšší státní zástupkyně o postoupení věci nižším státním zastupitelstvím.

V průběhu roku 2004 bylo odložením skončeno prověřování v 16 věcech (Brno 11, Ostrava 5). V naprosté většině případů byla důvodem odloženi skutečnost, že se nejedná o podezření z trestného činu a není na místě věc vyřídit jinak (§ 159a odst. 1 tr. ř.), případně se nepodařilo zjistit okolnosti odůvodňující zahájení trestního stíhání.

(§ 159a odst. 4 tr. ř.). Z prověřování do vyšetřování bylo převedeno celkem 6 věcí (Brno 4, Ostrava 2), v dalších věcech, v nichž bylo vedeno trestní stíhání, se jednalo o trestní stíhání zahájené v předchozích letech.

Ve dvou trestních věcech bylo v roce 2004 rozhodnuto o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. (obě v Ostravě). V pěti věcech pak došlo k podání obžaloby (1 v Brně, 4 v Ostravě).

Jednalo se o následující věci:

- *obžaloba na jednoho obviněného pro trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 3 tr. zák. ke škodě hlavního věřitele ČSOB, a. s. Celkově byla způsobena škoda cca 73 milionů Kč.*
- *obžaloba na jednoho obviněného pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 4 tr. zák. se způsobenou škodou cca 159 milionů korun. Skutkově se jednalo o zkrácení spotřební daně v souvislosti s převodem lihových zásob.*
- *obžaloba na pět obviněných pro trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, 3 tr. zák. a další trestné činy. Skutkově šlo o rozsáhlou finanční kriminalitu týkající se činnosti spořitelního a úvěrního družstva a jeho dceřinné společnosti se způsobenou škodou cca 513 milionů Kč.*
- *obžaloba na 4 obviněné pro trestný čin zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2, 4 tr. zák. a další trestné činy, a to pro složitou finanční kriminalitu spojenou s činností investičního fondu, se způsobenou škodou cca 1,8 miliardy Kč.*
- *obžalobu na jednoho obviněného pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 4 tr. zák., pro skutek spočívající v deklarování fiktivních obchodů s dřevní hmotou správci daně, v důsledku čehož byl český stát zkrácen na dani z příjmů a dani z přidané hodnoty o částku cca 98 milionů Kč.*

Ve věcech, v nichž byla podána obžaloba, došlo u Krajského soudu v Brně k nařízení hlavního líčení v jednom případě, a to ve věci obviněného, stíhaného pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. Ve věci nebylo dosud rozhodnuto.

U pobočky VSZ v Ostravě se státní zástupci zúčastnili projednávání 6 trestních věcí v hlavním líčení. Ve 4 věcech hlavní líčení dosud neskončilo, v jednom případě soud I. stupně vynesl rozsudek, který byl zcela ve shodě s obžalobou a ve druhém případě došlo v souladu se závěrečným návrhem státního zástupce ke změně právní kvalifikace. Dosud nebylo nařízeno hlavní líčení v 6 dalších trestních věcech.

Z hlediska **skladby trestné činnosti** se jedná o celé spektrum kriminality odpovídající věcné příslušnosti podle § 15 odst. 1 vyhlášky č. 23/1994 Sb., mírně přitom převažuje daňová kriminalita. Kromě ní je registrována trestná činnost podvodného charakteru, trestné činy související s insolvencí podnikatelských subjektů v podobě jednání mařícího placení a vymáhání dluhů ze strany věřitelů, část věcí souvisela s výkonem bankovní činnosti, ojediněle byly registrovány věci týkající se podezření z korupce při zadávání státní zakázky, zneužívání státní dotace, či dotace z fondů EU. Konečně jsou evidovány též případy padělání bankovek evropské měny, které jsou s ohledem na menší rozsah či složitost postupovány s předchozím souhlasem nejvyšší státní zástupkyně nižším stupňům státního zastupitelství (*již zmíněné 3 věci u pobočky v Ostravě; u brněnské pobočky bylo prověřováno 7 takových věcí, které vesměs skončily odložením podle § 159a odst. 4 tr. ř.*).

Z důvodu zasažení finančních zájmů EU byla v roce 2004 prověřována jedna trestní věc. Jednalo se o trestnou činnost spočívající v neoprávněné dispozici s finančními prostředky občanského sdružení EPICO, zčásti poskytnutými prostřednictvím NROS (Nadace pro rozvoj občanské společnosti) z fondu PHARE, kterých se měli dopustit předseda a místopředsedkyně představenstva sdružení EPICO.

Od 1. 7. 2004 vznikla reorganizací **finanční policie**, která převzala věcnou příslušnost k objasňování daňové kriminality. Ačkoliv byl vznik finanční policie sledován z pozice zdejšího státního zastupitelství se značnou skepsí a obavami právě vzhledem k výlučné působnosti dosavadního policejního „partnera“ – Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování, nelze její činnost v současné době hodnotit záporně.

U brněnské pobočky **VSZ v Olomouci** zpracovává finanční policie celkem dvě trestní věci daňové kriminality, v nichž byl vykonáván dozor státními zástupci VSZ v Olomouci, přičemž k činnosti policejních orgánů nebyly zaznamenány negativní poznatky. Objektivnější hodnocení spolupráce mezi státními zástupci odboru závažné hospodářské a finanční kriminality a příslušníky finanční policie nelze zatím poskytnout. Spolupráce s Útvarem odhalování korupce a finanční kriminality SKPV je tradičně na velmi vysoké úrovni.

K problematice **korupce** je možno opětovně poukázat na to, že konkrétní výskyt a postih trestných činů splňujících podmínky vymezení korupce (např. podle zprávy vypracované Ministerstvem vnitra o korupci v České republice v roce 2003 a o plnění harmonogramu opatření Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci lze korupci charakterizovat jako zneužití postavení spojené s porušením principu nestrannosti při rozhodování, motivované snahou po zisku) byl a z pohledu statistických ukazatelů zůstává stále okrajovou záležitostí a naprosto nepodstatnou částí spektra celkové kriminality, když v roce 2004 bylo pro trestné činy dle § 160 až § 162 tr. zák. stíháno 47, 127, resp. 11 osob, obžalováno jich bylo 41, 103, resp. 6 osob (celkové počty **185** stíhaných a **150** obžalovaných). Na druhé straně je ale zřejmé, že zde nastal určitý, byť zatím jen dílčí vzestup.

Statistické údaje o stavu a vývoji korupce by měly být nadále porovnávány i s údaji policejní statistiky, jejíž údaje mohou být výstižnější (v roce 2004 bylo zjištěno dokonce **287** skutků a objasněno jich bylo **281**). Je tedy zjevné, že počty zjištěných i objasněných skutků úplatkářství jsou vyšší (a to poměrně výrazně) než počty osob stíhaných a obžalovaných pro trestné činy podle § 160 až § 162 tr. zák. Přistupuje i skutečnost, že ve statistických podkladech Ministerstva spravedlnosti chybějí některé další skutkové podstaty, zejména trestných činů podle § 158 a § 159 tr. zák., případně (pokud jde o případy soukromoprávní korupce) podle § 127 nebo § 128 tr. zák. Přesné rozlišení těchto věcí z hlediska, zda se jedná o korupci, či nikoli, je však velmi obtížné, ne-li zcela nemožné.

KSZ v Praze sděluje, že v souvislosti s hospodářskou trestnou činností nebyly evidovány případy skončeného trestního stíhání pro korupční jednání kvalifikované jako trestné činy podle § 160 až § 162 tr. zák., neboť statisticky evidované případy, zejména podplácení, se vztahovaly k jiným nežli hospodářským aktivitám.

Na KSZ v Praze je pod sp. zn. KZv 141/2002 nadále zatím ve stadiu přípravného řízení trestního - vyšetřování vedeno trestní stíhání proti obv. Radovanu S. pro trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, 4 písm. a) tr. zák. a spolu s ním proti dalším 18 obviněným, zejména pro trestné činy podplácení podle § 161 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., přičemž předmětem trestního řízení je korupční jednání v souvislosti zadáváním veřejných zakázek a jejich organizování firmou obv. R. Sitaře ve větším počtu případů na území celé České republiky.

KSZ v Českých Budějovicích má za to, že stále se jako problematické jeví prokazovat trestný čin přijímání úplatku či podplácení, neboť zde fakticky jsou trestně stíhány obě strany tohoto jednání a je pochopitelné, že žádný z účastníků tohoto trestního stíhání nemá zájem na prokázání jakékoliv viny, ať již se jedná o osobu, která úplatek dává, nebo případně úplatek přijímá.

Pokud jde o institut účinné lítosti ve smyslu § 163 tr. zák., nebyl v rámci působnosti **KSZ v Českých Budějovicích** aplikován. Totéž se týká obvodu **KSZ v Plzni**.

Ve sledovaném období bylo vedeno trestní řízení, zřejmě pro nejzávažnější korupční jednání, u OSZ Plzeň – město pod sp. zn. 1 Zt 216/2004.

Dne 15. 11. 2004 byla podána obžaloba na obv. Radima K., bývalého místostarostu městského obvodu Plzeň 3, a obv. Antonína H. pro skutek spočívající v tom, že obviněný Radim K. v době výkonu zmíněné funkce si od počátku roku do 11. 8. 2003 dal slíbit úplatek ve výši 50 000,- Kč od obv. Antonína H. za to, že mu zařídí přidělení obecního bytu mimo stanovené pořadí a bez splnění určených podmínek, což se také stalo, a dále pak obviněný Radim K. dne 9. 3. 2004 v budově Úřadu městského obvodu Plzeň 3 v Plzni požadoval po Lucii Š., reportérce TV NOVA, která předstírala zájem o přidělení obecního bytu, úplatek ve výši 50 000,- Kč za to, že jí zařídí přidělení obecního bytu mimo stanovené pořadí a určená kritéria. Jednání obviněného K. bylo kvalifikováno státním zástupcem jednak jako trestný čin úplatkářství podle § 160 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., jednak jako trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 2, odst. 3 písm. b) tr. zák. Jednání obviněného H. potom jako trestný čin podplácení podle § 161 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. V případě jednání, kdy slíbil redaktorce TV NOVA, že bude kontaktovat svého známého obv. K., pak jako trestný čin nepřímého úplatkářství podle § 162 odst. 1 tr. zák. Řízení zatím není pravomocně skončeno.

KSZ v Hradci Králové, pokud jde o trestné činy dle § 161 a § 162 tr. zák., s nimiž přímo souvisí možnost použití § 163 tr. zák., je pouze teoreticky možno učinit domněnku, že oznámení jednání popsaného v § 161, event. § 162 tr. zák., se pachatelům zřejmě nejvíce výhodnější než podstoupení rizika, že jejich korupční jednání zůstane neodhaleno a všichni zúčastnění z takového jednání budou mít profit. Určitým možným řešením by mohlo být např. výrazné zpřísnění postihu osob - příjemců úplatků.

Obě **krajská státní zastupitelství** v obvodu **VSZ v Olomouci** k problematice trestných činů podle oddílu třetího hlavy třetí zvláštní části trestního zákona, tj. trestných činů podle § 160 až § 162 tr. zák., kromě odkazu na statistické podklady (k nim srov. *tabulku č. II/2*) a v té souvislosti na výrazné zvýšení počtu osob stíhaných i obžalovaných v obvodech jak **KSZ v Brně**, tak i **KSZ v Ostravě**, také vycházejí z toho, že celkové počty zjištěných a evidovaných případů korupce jsou stále velmi nízké, představují jen nepatrný zlomek z celkové kriminality a nekorespondují tak s obecným povědomím o vysoké míře korupce v naší společnosti.

Nejvýznamnějším a bezesporu i nejznámějším případem stíhané trestné činnosti tohoto druhu v roce 2004 byla tzv. „Korupční aféra ve fotbale“, týkající se především fotbalového klubu 1. FC SYNOT, v níž dozor v přípravném řízení vykonávalo OSZ v Kroměříži (věc je zde vedena pod sp. zn. Zt 244/2004). Celkem v ní bylo

stíháno 6 osob pro trestný čin přijímání úplatku podle § 160 tr. zák. a 3 osoby byly stíhány pro trestný čin podplácení podle § 161 tr. zák. Na všechny z nich byla také podána obžaloba.

Pokud jde o posouzení efektivity institutu účinné lítosti podle § 163 tr. zák., pak žádné z okresních státních zastupitelství, která v roce 2004 řešila trestnou činnost, na niž se toto ustanovení váže, nevedlo nějaké konkrétní poznatky. Ojedinele se vyskytl názor, že o tomto ustanovení (§ 163 tr. zák.) existuje malá povědomost, resp. informovanost v širší veřejnosti. Lze mít i za to, že k nevyužívání tohoto institutu v té podobě, jak je formulováno ve stávajícím znění § 163 tr. zák., přispívají poněkud složité a pro laika tudíž ne zcela jasně vymezené podmínky zániku trestnosti podplácení či nepřímého úplatkářství.

b) Vybrané trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti (tabulka č. II/3)

Zatímco policejní statistika konstatuje nárůst zjištěných **násilných trestných činů** vzrostl v roce 2004 o **5,5 %** (nárůst o 1 221 trestných činů), a byť se zcela nevýrazně snížil počet zjištěných vražd na celkový počet **227** trestných činů (pokles o 5) a vydírání (-2,7 %), vzrostly počty úmyslných ublížení na zdraví o 4,8 % na 7180 skutků, dále vzrostl počet zjištěných loupeží (o 9 %); z toho zejména **loupeží** na finančních institucích z 65 trestných činů v roce 2003 na 176 trestných činů v roce 2004, údaje statistiky státních zastupitelství byly diametrálně rozdílné. Vyplývá z nich vzestup stíhaných a obžalovaných osob u trestných činů vraždy podle § 219 tr. zák. (o **7,4 %**, pokud je o stíhané, a o **14,6 %**, pokud jde o obžalované osoby), u trestných činů ublížení na zdraví podle § 222 tr. zák. (jen pokud jde o obžalované osoby – o 0,5 % - ohledně stíhaných osob nastal také zcela nepatrný pokles), dále u trestných činů znásilnění podle § 241 tr. zák. (o **4,6 %** - osoby stíhané, a o **3,8 %** - osoby obžalované). Ve vztahu k trestným činům loupeže podle § 234 tr. zák. (kde však v roce 2003 byl zaznamenán nejvyšší absolutní počet stíhaných i obžalovaných osob za celé období od roku 1989), vydírání podle § 235 tr. zák. a porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák. se projevil rovněž nepříliš výrazný pokles.

Obecně lze podle **VSZ v Praze** konstatovat, že se stále zvyšuje brutalita útoků a agresivita pachatelů, ať již jde o trestné činy loupeže, vraždy nebo znásilnění. Roste počet případů, při kterých bylo použito zbraně, jde o plánovitou činnost ve spolupachatelství, s přesným vytipováním poškozeného objektu a organizace. Dále se registruje stále se snižující věk pachatelů.

I **VSZ v Olomouci** pokládá za nezbytné uvést, že vzrostl počet osob stíhaných pro nejzávažnější trestné činy, přičemž byla zaznamenána zvyšující se brutalita útoků a současně převaha finanční motivace. Příčiny tohoto trendu nelze jednoznačně a spolehlivě určit, lze jen obecně poukázat na celkový úpadek morálních hodnot ve společnosti. V případě ostatních sledovaných trestných činů lze situaci označit za stabilizovanou.

MSZ v Praze uvádí, že pachateli trestných činů dle § 219 tr. zák. jsou často cizí státní příslušníci a právě tak i jejich oběti, neboť dochází k vyřizování účtů mezi těmito cizími státními příslušníky na našem území. Častým motivem loupeží je snaha získat mobilní telefon či peníze. Oběti bývají mnohdy mladistvé osoby a pachateli jsou často toxikomani.

*Na výrazný případ použití brutálního způsobu donucení při trestném činu vydírání dle § 235 tr.zák. poukazuje **ObSZ pro Prahu 6**.*

Věc sp. zn. I Zt 655/2004 - obv. S. a F. – jednalo se o případ vydírání mezi bezdomovci, kdy poškozeného nutili žebrať tím, že jej vláčeli po hřišti se smyčkou kolem krku, trhali mu rukou zuby, kleštěmi jej tahali za klouby na prstech ruky, nutili jej kopat si hrob, kam jej zahrabávali, atd.

KSZ v Praze poukazuje na to, že při objasňování a dokazování trestných činů vraždy měl u dvou trestních věcí rozhodující význam důkaz v podobě ztotožnění osoby pachatele pomocí DNA z místa činu, a to jednak v případě trestného činu vraždy podle § 219 tr.zák. spáchané obv. J. G. již v r. 1990 po násilném vniknutí do cizího domu zvláště surovým způsobem současně na třech ženách s tím, že tato trojnásobná vražda byla objasněna a pachatel usvědčen až v závěru roku 2003 a obžaloba podána v roce 2004 (trestní věc **KSZ v Praze**, sp.zn. KZv 128/2003), jednak v případě mediálně sledovaného případu trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. e) tr.zák. spáchaného na nezletilé B. N. u obce Kmetiněves, okr. Kladno, dne 1.1.2004, kdy byl následně jako pachatel zjištěn nezletilý R. P., nar. 1981 (trestní věc **KSZ Praha**, sp.zn. KZv 149/2004).

Jako závažný poznatek nutno uvést, že v průběhu roku 2004 v obvodu **KSZ v Praze** nadále pokračoval trend postupného zvyšování počtu osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin loupeže podle § 234 tr.zák. Je také zřejmé, že přetrvávají potíže vyplývající z poměrně značného počtu případů spáchaných trestných činů loupeže podle § 234 tr. zák., kdy se nepodařilo zjistit pachatele. Z hlediska způsobů a forem páchaní trestného činu loupeže se upozorňuje na zavrženíhodnost loupežných útoků, zejména pokud je dána zvýšená intenzita násilí nebo násilí proti starší, či bezbranné osobě.

OSZ Kladno v této souvislosti upozorňuje na nárůst pouličních loupeží páchaných v Kladně v denní době, kdy jeden nebo dva pachatelé napadnou starší ženu důchodového věku za účelem odcizení kabelky nebo tašky, přičemž na obranu oběti reagují intenzivním násilím - stažením oběti na zem a bitím, a to až do doby, dokud tašku nepustí.

OSZ Kladno a **OSZ Praha-západ** poukazují na novou praxi pachatelů, kteří zejména v okolí kruhových objezdů v obci z okna jedoucího motorového vozidla vytrhávají tašky z rukou chodců, zejména žen nebo cyklistů, a s ohledem na aktuální judikaturu by se tu mohlo jednat nikoli pouze o trestný čin krádeže, ale dokonce již o trestný čin podle § 234 tr.zák.

OSZ Kladno rovněž uvádí, že v případě agresivních pachatelů se vyskytlo několik případů, kdy trestní stíhání muselo být pro nepřičetnost obviněného zastaveno, avšak následně vznikaly problémy s tím, jak těmto osobám zamezit v pokračování násilí do budoucna. V případech zastavení trestního stíhání a převedení obviněného do psychiatrické léčebny dochází k problémům s kapacitou léčebny Horní Beřkovice, což má vliv na následné rozhodování lékařů o propuštění osoby z léčby, aniž by pominulo nebezpečí, že budou ohrožovat své okolí.

K problematice obchodování s lidmi bylo v obvodu **KSZ v Praze** evidováno trestní stíhání a obžaloba pro trestný čin obchodování se ženami podle § 246 tr. zák. (ve znění před novelou č. 537/2004 Sb., po této novele jde již o trestný čin dle § 232a tr. zák. – viz dále) pouze ohledně dvou osob, aniž by bylo možno poznatky získané z těchto ojedinělých případů jakkoli zobecňovat.

KSZ v Českých Budějovicích sděluje, že pro trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku podle § 246 tr. zák. nebyla v roce 2004 stíhána žádná osoba. K problematice obchodování s lidmi nejsou žádné poznatky.

KSZ v Plzni uvádí, že pokud jde o problematiku obchodování s lidmi, jde o záležitost především příhraničních oblastí, konkrétně Chebska, Sokolovska, Domažlicka a určitý podíl má i město Plzeň. Jako příklad lze uvést např. trestní věci **OSZ v Chebu**.

V trestní věci, sp. zn. I ZT 88/2003, jsou stíháni celkem 4 obvinění, z toho 2 občané Ukrajiny, pro trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku podle § 246 odst. 1, 2 písm. a), b), c) tr. zák. (ve

znění před novelou č. 537/2004 Sb.) Trestná činnost spočívala v tom, že nejméně od poloviny roku 2002 do 2. dubna 2003 soustavně organizovali prostituci v nočních podnicích Romanetta I na adrese Hazlov č. 446, okres Cheb, Romanetta II na adrese Hazlov č. 79, okres Cheb, a nočním podnikem Rote Laterne, původní název Gentlemans, na adrese Aš, Slovanská č. 11628/16, okres Cheb, kdy hlavní organizátor - obviněný české národnosti spolu s další obviněnou české národnosti - svojí družkou, řídili chod předmětných nočních podniků, kde pod záminkou pohostinské a ubytovací činnosti byla provozována prostituce ženami převážně z Ukrajiny a ze Slovenska. Tyto ženy poskytovaly zákazníkům pohlavní styk za ceny stanovené hlavním obviněným a vydělané peníze odevzdávaly obviněnému a jeho družce. Zpočátku v plné výši, když z těchto peněz byly hrazeny údajné dluhy žen vzniklé při zprostředkování jejich dopravy a vyřízení úředních formalit, a později tyto ženy odevzdávaly asi 50 % z částky vydělané prostitucí. V případě jejich nekázně jim byly udělovány finanční pokuty a v některých případech jim bylo rovněž vyhrožováno fyzickým násilím, přičemž třetí obviněný - Ukrajinec nejméně ve 2 případech ženy fyzicky napadl za odmítnutí jejich příkazů, včetně způsobu výkonu prostituce, a společně se čtvrtým obviněným - rovněž Ukrajincem - zajišťovali najímání žen na Ukrajině, zařizovali jejich pozvání do České republiky, vyřizovali víza a starali se o jejich dopravu z Ukrajiny převážně přes Polskou republiku do České republiky. Takto bylo zlákáno, najato a dopraveno do předmětných nočních klubů za účelem provozování prostituce několik desítek žen z Ukrajiny a několik žen ze Slovenska a uvedeným jednáním získali obvinění částku ve výši nejméně 5 703 000,-Kč, o kterou se vzájemně rozdělili.

Značné obtíže při vyšetřování působilo především velké množství úkonů vyřizovaných formou žádostí o právní pomoc a velké množství žádostí o odposlechy, přičemž dozor státního zástupce byl navíc komplikován tím, že věc vyšetřoval speciální policejní orgán (Útvar pro odhalování organizovaného zločinu) sídlící v Praze.

Obdobné problémy se vyskytly v další trestní věci vedené pod sp.zn. 1 ZT 311/2001, kde bylo stíháno 12 obviněných pro trestný čin účast na zločinném spolčení podle § 163a tr. zák. ve spojení s trestným činem kuplířství podle § 204 odst.1, 2, 3 písm.a), b), c) tr. zák.

Trestná činnost obviněných spočívala v provozování nočních podniků Venuše v Mokřínách u Aše, Titanus v Polné, V.I.P. v Aši, vše okres Cheb, Laguna v Desné, okres Jablonec nad Nisou, V.I.P. v Lechovicích, okres Znojmo, kam byly dopravovány ženy ze zahraničí za účelem provozování prostituce. Zde byly k prostituci nuceny za použití jednak fyzického násilí, ale i dalších prostředků spočívajících v pohrůžkách fyzickým napadením, zadržování v klubech, ukládání finančních pokut, neposkytování peněz na jídlo, splácení údajného dluhu za pobyt v klubu apod., přičemž jim byly odebrány cestovní doklady a jejich osobní svoboda byla omezena. Finanční prostředky z prostituce si obvinění jednak rozdělili mezi sebou, jednak je investovali dále do provozu jednotlivých erotických klubů.

Výrazným problémem, který zkomplikoval řízení v této věci a měl vliv i na délku řízení, byla skutečnost, že v případech žádostí o právní pomoc do Rumunska, Bulharska, Moldávie a Ukrajiny nevyrozuměly dožádané orgány o době konání výslechní svědkyň **OSZ v Chebu** a nebylo tudíž možno o tomto vyrozumět obhájce obviněných, kteří na vyrozumění trvali.

V souvislosti s problematikou **obchodování s lidmi** je zmiňována situace, která nastala poté, kdy s účinností od 22. 10. 2004 byla novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 537/2004 Sb. zrušena skutková podstata trestného činu podle § 246 tr. zák. a nahrazena novým trestným činem obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku podle § 232a tr. zák. Ten se však svými zákonnými znaky poněkud odlišuje od stávající úpravy (jakkoli se v řadě znaků zase s původní skutkovou podstatou shoduje).

V praxi (a to v obvodu **KSZ v Plzni**) došlo k situaci, že soud nalézací uznal podle platné úpravy obžalované vinnými ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku podle § 246 odst. 1, odst. 3 tr. zák., odvolací soud rozhodoval již za účinnosti novelizovaného trestního zákona a konstatoval, že došlo k objektivnímu porušení zákona, neboť obžalovaní byli uznáni vinnými trestným činem, který neexistuje. Učinil proto závěr, že je nezbytné, aby věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření s pokynem, „aby bylo obžalovaným sděleno obvinění pro takový trestný čin, který platný zákon zná, aby jim bylo umožněno se k novému obvinění vyjádřit a uplatnit obhajobu.“

Ke shora uvedené věci **VSZ v Praze** uvedlo, že jde o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 12. 2004, sp. zn. 10 To 140/2004, které již bylo navrženo k zařazení do rozhodnutí v rámci programu ASPI.

Nad výše citovaným závěrem odvolacího soudu o tom, že obžalovaní byli uznáni vinnými trestným činem, který údajně již neexistuje (aniž by bylo např. zvažováno použití ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. a obě tyto právní kvalifikace z tohoto hlediska porovnávány), lze vyslovit ovšem velmi vážné pochybnosti a lze naopak vyslovit závěr, že rozhodnutí odvolacího soudu zjevně odporuje zákonu (a jde o natolik závažné vady, že by v dané věci měl být neprodleně vypracován návrh stížnosti pro porušení zákona a předložen ministru spravedlnosti).

Z konkrétních trestných věcí je zřejmé, že prostituce je vysoce organizovanou činností, do níž se zapojuje především romské etnikum, a i když např. na okrese Sokolov je výskyt tohoto trestného činu minimální, je zřejmé, že osoby z tohoto regionu neustále vyjíždějí do přilehlých lázeňských měst, kde však vedle prostituce se dopouštějí i další trestné činnosti, především krádeží.

KSZ v Ústí nad Labem upozorňuje, že se opakovaně vyskytl problém ohledně rozdílného posouzení skutku v obžalobě a následném rozsudku **Krajského soudu v Ústí nad Labem** ohledně subjektivní stránky pachatelů násilné trestné činnosti, a to v případech nepřímého úmyslu obviněného ke způsobení smrti další osoby za současného zmocňování se majetkových hodnot jiného. *Soud se přiklání spíše k variantě trestného činu loupeže dle § 234 odst. 1, 3 tr.zák. a nikoli ke kvalifikaci dle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. h) tr.zák., a to i v případech, kdy obviněný nebo skupina obviněných velmi brutálním způsobem zaútočí vůči osobní integritě poškozeného a útok, který následně vede ke smrti, je veden na místa, v nichž jsou uloženy životně důležité orgány.*

Další problém týkající se právního posouzení (v obvodu **KSZ v Ústí nad Labem**) se dotýká trestného činu znásilnění podle § 241 tr. zák. (ve vztahu ke kvalifikaci dle § 242 tr. zák.).

Jednalo se o trestní věc ml. Pavla M., který se měl dopustit dle obžaloby mimo jiné i provinění znásilnění podle § 241 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. (ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.), a to tak, že v přesně nezjištěné době od druhé poloviny roku 2002 do 30.7.2003 v místě svého trvalého bydliště vysvlékl donaha nezletilou P. Š., sám byl rovněž svlečený, poškozené měl roztáhnout nohy a opakovaně jí zastrkávat do přirození pastelku, kdy poškozená se takovému jednání bránila tím, že jej odstrkávala rukama, kopala do něho, volala o pomoc. Pachatel jí zakrýval rukou ústa s tím, aby byla zticha, nebo ji fyzicky napadne. Poškozená se výhrůžky bála, neboť již v minulosti byla obviněným fyzicky napadena.

Krajský soud v Ústí nad Labem se neztotožnil s předloženou kvalifikací v tom směru, že sice obviněný naplnil zákonem požadovaný znak objektivní stránky skutkové podstaty, avšak s ohledem na intenzitu jednání nelze uvedený způsob pohlavního ukájení považovat za souloži obdobný pohlavní styk. Soud má tedy za to, že skutek by měl být posuzován spíše jako provinění pohlavního zneužívání dle § 242 odst. 1 tr. zák. (ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.). V této souvislosti nutno uvést, že současná judikatura neobsahuje žádné rozhodnutí, které by vymezovalo zákonný znak „jiný obdobný pohlavní styk“ a státní zástupce si již při podání obžaloby byl vědom jistého rizika ohledně kvalifikace, avšak s ohledem na judikatorní význam rozhodnutí byla zvolena přísnější varianta kvalifikace jednání obviněného.

Významná pozornost byla v roce 2004 věnována veřejnosti i sdělovacími prostředky sledované věci, vedené u **OSZ v Ústí nad Labem** pod sp.zn. 2 Zt 710/2003.

Dne 21. 6. 2004 byla podána obžaloba na obviněného, který se měl v 28 případech dopustit jednání směřujícího vůči ženám za účelem jeho sexuálního ukájení, kdy ženy převážně uzavíral v kabince výtahu, popř. využil jejich osamocení v uzavřených chodbách, a v několika případech vykonal soulož nebo jiný pohlavní styk. Jeho jednání bylo ve 13 případech kvalifikováno jako trestný čin znásilnění dle § 241 odst. 1 tr. zák., v 5 případech jako trestný čin vydírání dle § 235 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák., v 9 případech jako trestný čin vydírání dle § 235 odst. 1 tr. zák. a v 1 případě jako trestný čin výtržnictví dle § 202 odst. 1 tr. zák.

Případ je především neobvyklý nepřerušenu dlouhodobou trestnou činností obviněného stejného charakteru. Ve věci dosud probíhá hlavní líčení.

Ani v obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** jinak nebyly zaznamenán žádné nové trendy v objasňování a stíhání trestného činu obchodování s lidmi.

KSZ v Hradci Králové upozorňuje, že v roce 2004 se stran trestného činu vraždy dle § 219 tr. zák. nejedná o 200%ní nárůst stíhaných osob, resp. o 242 % nárůst osob obžalovaných, neboť tabulka a počet v ní uvedených osob v roce 2003 neodpovídala skutečnosti. Situace v roce 2004 kopíruje předchozí období, neboť se počet pachatelů trestného činu vraždy pohybuje každoročně okolo 20 osob.

V průběhu vyšetřování trestné činnosti s kvalifikací dle § 246 tr. zák. (ve znění před novelou č. 537/2004 Sb.) nebyly zjištěny poznatky, které by bylo možno jakkoli zobecňovat.

V obvodu působnosti **VSZ v Olomouci** došlo ze sledovaných trestných činů k poměrně výraznému nárůstu u trestného činu vraždy podle § 219 tr. zák. (o 17,6 % více stíhaných a o 40 % více obžalovaných osob, takže zcela rozdílný trend oproti obvodu **VSZ v Praze**), a to u obou krajských státních zastupitelství.

KSZ v Brně zaznamenalo nárůst počtu vražd či jejich pokusů, spáchaných se zjištěným motivem. Pouze necelá jedna čtvrtina těchto trestných činů byla spáchána na obětech, které jsou příbuznými pachatelů, přičemž příčinou jejich násilného jednání byl dlouhodobý konflikt, vyhocený afektem vzteku, mnohdy vyvolaný požitým alkoholem či jinou drogou.

Z těchto případů se vymyká věc obv. G. Š. (3 KZv 25/2004), která si za částku 50 tisíc najala vraha svého manžela, aby tak předešla problémům, které očekávala v případě podání návrhu na rozvod.

V jednom případě pak usmrtila matka svoje dítě ihned po porodu, motiv jejího jednání nebyl dosud jednoznačně objasněn.

*Téměř polovina trestných činů vraždy byla v obvodu **KSZ v Brně** spáchána v úmyslu opatřit si tímto způsobem majetkový prospěch. Poškozenými byli taxikáři (2 případy), prodavačky (2 případy) a dále vytípané osoby, u nichž pachatelé předpokládali, že mají u sebe větší finanční obnos. V jednom případě byl pachatelem pracovník firmy Securitas s. r. o., který usmrtil svého kolegu při převozu tržby a následně předstíral přepadení (3 KZv 14/2004 - škoda téměř 25 milionů Kč). Z hlediska motivu se zcela vymyká případ ml. D. S., který se ve věku 15 let, společně se svými dvěma spolužáky ve věku 14 let, inspirováni hororovým filmem, pokusil ubodat dalšího spolužáka. Ve většině případů byly použity jako vražedné nástroje nože či jiné předměty, střelná zbraň byla použita výjimečně.*

Za nejbrutálnější případ je třeba považovat usmrcení družky a jejich půlročního dítěte obv. P. Š. (3 KZv 50/2004), jenž družce zasadil nejméně 130 a dceři 14 bodných ran. Následně pachatel spáchal sebevraždu.

V případě trestného činu loupeže podle § 234 tr. zák. je situace rozdílná u obou krajských státních zastupitelství. Zatímco u **KSZ v Ostravě** došlo k mírnému poklesu u této trestné činnosti, v obvodu působnosti **KSZ v Brně** byl zaznamenán nárůst oproti roku 2003 o 12,8 % stíhaných a 14,7 % obžalovaných osob.

Způsob páchaní **trestných činů loupeže** v roce 2004 hodnotí **KSZ v Brně** u jednotlivých věcí jako natolik individuální, že nelze společné rysy zobecnit.

Ve většině případů byli poškození ohrožováni střelnými zbraněmi, pouze ojediněle byli napadeni bez užití zbraně (kopáním, údery pěstí, svázáním). Loupežná přepadení byla provedena v bydlíšti poškozených, na ulici, v prodejnách, směnárnách, střežených objektech firem, kdy byli přepadeni strážníci, ale i v kancelářských prostorách firem během jejich provozu, ve kterých byli přepadeni účetní a následně v kanceláři uzamčeni. V jednom případě došlo v důsledku loupežného přepadení k úmrtí v souvislosti s tím, že dva pachatelé brutálně napadli manželský pár ve věku 80 let v jejich bydlíšti. Za neobvyklý lze považovat případ, kdy byli stíháni dva

pachatelé pro opakované loupežné přepadení téže bankovní pobočky v rozmezí necelého půl roku. V jednom případě si pachatelé opatřili policejní maják, jímž vybavili svoje vozidlo a následně zastavili na dálnici řidiče, kterého donutili pod pohrůžkou užití střelné zbraně vydat svoje vozidlo. Trestného činu loupeže a trestného činu vydírání se dopustila skupina pěti obviněných, kteří vyhledávali soukromé podnikatele, představili se jim jako příslušníci policie, k čemuž měli někteří z nich opatřeny policejní stejnokroje a služební průkazy, sdělili jim, že mají informace o tom, že budou kontaktováni vyděrači a pro ten případ je třeba, aby pro potřeby odhalení těchto vyděračů předali požadované částky s tím, že jejich počínání budou jako policisté monitorovat. K zamýšlenému následku v žádném z šesti případů nedošlo, poškození se vždy včas obrátili na skutečnou policii. I u dalších trestných činů vydírání bylo motivem získání majetkového prospěchu. Stejně jako v předchozím období byli v roce 2004 objektem vydírání pracovníci společnosti Globus ČR, stejný byl i způsob provedení - vyhrožování aktivací trhavin.

KSZ v Brně také upozornilo na nárůst počtu stíhaných osob (o 12,8 %) a počtu osob obžalovaných (o 14,7 %) u trestného činu loupeže podle § 234 tr. zák. s věcnou příslušností podle § 16 tr. ř. *Tento trend je zřejmý zejména u OSZ ve Znojmě, Zlíně a Třebíči, kde je současně konstatována i zvýšená míra brutality provázející tuto trestnou činnost, dále u OSZ v Jihlavě, kde je však naopak poukazováno na skutečnost, že k nárůstu intenzity nedošlo, když se často jedná o pohrůžku násilím nebo užití násilí spíše demonstrativním způsobem. V ostatních okresech v obvodu KSZ v Brně k nárůstu zmíněného trestného činu nedošlo, někde je naopak zjištěno snížení výskytu takového jednání.*

Trestný čin porušování domovní svobody byl ve většině případů spáchán v jednočinném souběhu se závažnější trestnou činností - vraždou nebo loupeží.

Poměrně nízký, ale stabilní, je v posledních letech počet věcí, v nichž bylo vedeno trestní stíhání pro **trestný čin znásilnění**. *Byť nelze s ohledem na počet věcí učinit obecnější závěry, KSZ v Brně uvedlo, že ve všech případech pachatelé své oběti znali, ve dvou případech jim nejprve nabídli užití drogy. Nejmladší oběti bylo 6 let, jednalo se o chlapce, kterého znásilnil 13letý nezletilec. V jednom případě bylo trestní stíhání zastaveno poté, kdy poškozená přiznala, že učinila trestní oznámení na svého známého z pomsty.*

KSZ v Ostravě zaznamenalo výraznější vzestup u trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 tr. zák. o 26 stíhaných a 22 obžalovaných osob.

Trestný čin vydírání dle § 235 tr. zák. vykázal pouze u **KSZ v Brně** nepatrný nárůst počtu stíhaných osob (5 %), počet osob obžalovaných vzrostl o 7,8 %. Významnější poznatky nebyly zaznamenány, motivem bylo většinou získání majetkového prospěchu. Větší nárůst byl zjištěn jen u **OSZ ve Zlíně**, kde počet stíhaných osob vzrostl o 157,1 % a počet obžalovaných o 200 %.

Ze zprávy tohoto státního zastupitelství je zřejmé, že pohnutkou byla kromě vymáhání dluhů či finančních pohledávek (vydírání v rámci podnikatelské sféry) též sexuální motivace. V tomto směru byl zmíněn případ vedený právě u OSZ ve Zlíně pod sp. zn. Zt 695/2004. Dva obvinění byli stíháni pro trestné činy dle § 235 odst. 1, § 241 odst. 1 a § 231 odst. 1 tr. zák., kterých se dopustili tím, že poškozenou na parkovišti vlákali do osobního automobilu, odvezli ji do erotického klubu, kde ji vyhrožováním nutili pít alkohol, donutili ji převléknout se do erotického oděvu, byla pod pohrůžkami nucena provozovat striptýz, opakovaně provádět orální sex, poté ji zamkli a odmítli pustit domů, na její naléhání ji odvezli do lesního prostoru, kde ji fyzicky napadli a odcizili věci v hodnotě 1.000,- Kč, přičemž ji na tomto místě zanechali a odjeli.

Trestný čin zavlčení do ciziny podle § 233 tr. zák. se v obvodu KSZ v Brně vyskytl pouze v jediném případě, a to ve stádiu přípravy podle § 7 odst. 1 tr. zák. v obvodu OSZ ve Zlíně.

c) Vybrané trestné činy spáchané nedospělci, mladistvými a na dětech (tabulky č. II/4a až II/4f)

aa) Trestná činnost mladistvých (tabulky č. II/4a až č. II/4e)

Ohledně trestné činnosti (provinění) páchané **mladistvými** zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení postupu státních zastupitelství při aplikaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, na niž lze jinak v podrobnostech odkázat, konstatuje, že v prvním roce účinnosti zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, se projevil (oproti roku 2003) poměrně **výrazný pokles** ve všech sledovaných ukazatelích vztahujících se k trestné činnosti mladistvých. Podrobnosti v tomto ohledu jsou zřejmé z *tabulek č. II/4a – II/4e*.

Pokud jde o souhrnný ukazatel osob **stíhaných** a osob, ohledně nichž bylo **konáno zkrácené přípravné řízení**, nastalo (ve vztahu k mladistvým) na území celé České republiky snížení o **19,1 %**. V rámci obvodů jednotlivých krajských státních zastupitelství nejmarkantnější pokles byl zaznamenán v obvodech **MSZ v Praze** (o 29,4 %) a **KSZ v Praze** (o 28,8 %), naproti tomu nejméně výrazný pokles v obvodu **KSZ v Hradci Králové** (o 11,7 %).

Pokud jde o osoby **obžalované** a osoby, na něž byl podán **návrh na potrestání**, byl zaznamenán pokles o **26,1 %**. Nejvýraznější snížení nastalo v obvodech **MSZ v Praze** (o 34,6 %) a **KSZ v Plzni** (o 34,5 %), nejméně výrazné opětovně v obvodu **KSZ v Hradci Králové** (o 11,2 %) a v obvodu **KSZ v Ostravě** (o 14,9 %).

Snížení se (v rámci celé České republiky) projevilo i v ukazatelích pouze **stíhaných** osob **mladistvých** (o **22,4 %**) i **obžalovaných mladistvých** (o **26,4 %**), i v dílčích ukazatelích týkajících se zkráceného přípravného řízení (zde šlo dokonce o sedmi až osminásobné snížení). Podrobnosti plynou v tomto ohledu z *tabulek č. II/4b a II/4c*. Pokud jde o *tabulku č. II/4d*, ta zachycuje přehled mladistvých **obžalovaných** pro vybrané trestné činy, resp. provinění (vraždy, loupeže, znásilnění a krádeže podle § 219, § 234, § 241 a § 247 tr. zák., ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.), zatímco *tabulka č. II/4e* obsahuje údaje o vývoji postihu mladistvých ve zkráceném přípravném řízení (také pro vybraná provinění).

Ve **zprávách o činnosti státního zastupitelství za uplynulý rok** (např. za rok 2001, 2002 a 2003) bylo vždy uváděno, že pokud docházelo k poklesu evidované kriminality jak mladistvých, tak osob nedospělých (dětí mladších 15 let), současně bylo dodáváno, že v tomto období nastal také výrazný populační pokles u věkové kategorie v rozmezí od 14 do 18 let (asi o 20 %), takže i když byl evidován pokles ukazatelů trestné činnosti, nadále bylo možno spíše vycházet z toho, že fakticky šlo spíše o vzestup (byť se tento závěr mohl do značné míry jevit jako paradoxní). Tento jev – měl-li být náležitě zhodnocen – tehdy ve svých důsledcích znamenal, že nárůst zejména trestné činnosti mladistvých byl fakticky vyšší, než by to odpovídalo příslušným statistickým podkladům.

Po náležitém zhodnocení situace v roce 2004 je zřejmé, že pokles ve všech ukazatelích je tak zásadní, že již výše zmiňovaná tendence neplatí (nastal již zcela reálný pokles, a to i s přihlédnutím k populačnímu vývoji na území ČR). **To nic nemění na faktu, že se snižuje věk pachatelů, kteří se dopouštějí nezřídka velmi závažných, především násilných, trestných činů.**

Jak na to upozorňuje i VSZ v Praze, při hodnocení poznatků k trestné činnosti mladistvých, na rozdíl od období do roku 2003 (kdy byl evidován a porovnáván stav, vývoj a struktura trestné činnosti páchané mladistvými na území obvodu příslušného krajského státního zastupitelství, neboť příslušnost státních zastupitelství byla dána místem spáchání trestného činu), byl v roce 2004 poprvé evidován a posuzován stav, vývoj a struktura trestné činnosti mladistvých pachatelů s místem bydliště nebo zdržujících se v obvodu státního zastupitelství, a to bez ohledu na místo jimi spáchaného provinění (§ 37 zákona č. 218/2003 Sb).

Na rozdíl od předcházejících let údaje policejní statistiky trendu shledávanému u této formy kriminality neodporují. Počet objasněných trestných činů spáchaných mladistvými poklesl o 19,4 %. Za rok 2004 spáchali mladiství 7 886 objasněných trestných činů.

Z údajů policejní statistiky lze nadto zjistit obecný stav objasněnosti (ve vztahu ke všem trestným činům). Jestliže tedy např. v roce 2003 činil tento ukazatel 37,9 % (v roce 2002 pak 40,7 %), v roce 2004 dosáhl 38,2 %. Z toho je tedy zřejmé, že nedošlo k nějakému zásadnímu vzestupu nebo poklesu objasněnosti, takže nelze předpokládat, že by snížení objemu trestné činnosti mladistvých bylo vyvoláno právě tímto momentem (totéž se pak týká i činů jinak trestných dětí mladších 15 let).

Z hlediska skladby této formy kriminality (vezmeme-li v úvahu ukazatele stíhaných a obžalovaných osob) vzrostl podíl mladistvých na celkovém počtu vražd a znásilnění, naproti tomu poklesl jejich podíl na trestných činech krádeže a loupeže (viz i *tabulka č. II/4d*).

VSZ v Praze na základě svých poznatků z konkrétních trestních věcí poukazuje na zvyšující se počet provinění vraždy spáchaných mladistvými, resp. jiných provinění směřujících proti životu a zdraví, jež jsou páchána značně brutálním způsobem nebo za okolností dokládajících naprostou neúctu k lidskému životu, bezcitnost a lhostejnost ke druhým osobám. Tyto poznatky potvrzují i jednotlivé věci zmiňované v citované zvláštní zprávě o analýze účinnosti zákona č. 218/2003 Sb., jak zde již byla zmíněna.

VSZ v Olomouci zmiňuje, že v roce 2004 došlo v obvodu jeho působnosti k výraznému poklesu počtu stíhaných mladistvých, a to téměř o jednu třetinu, čemuž také odpovídá zásadní pokles obžalobnosti. V tomto ukazateli se promítlo i využívání alternativních způsobů řízení, dále skutečnost, že ve vztahu k proviněním spáchaným mladistvými vůči svým rodičům a příbuzným – takové případy nejsou nijak výjimečné - bylo postupováno v souladu s § 163 tr. ř., a v neposlední řadě též vliv novely trestního zákona v § 89 odst. 11, kterým byla upravena hranice škod.

MSZ v Praze nezaznamenává nové způsoby páchaní trestné činnosti mladistvých obviněných a pokud jde o druhy trestné činnosti, nedošlo rovněž k výrazným změnám.

*Zmiňuje však věc **ObSZ pro Prahu 7**.*

Mladistvá A. D. (1 Zt 111/2004) - jednání kvalifikované podle § 260, § 261, § 261a, a dále § 198 odst. 1 písm. a), § 198a tr.zák. Jednalo se o žákyni 9. třídy základní školy, která v budově školy vyhrožovala svým spolužákům pro jejich rasový původ, propagovala fašismus a veřejně schvalovala teroristické útoky. Šlo o žákyni s nadprůměrnou inteligencí pocházející z neproblémové neúplné rodiny. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 byla uznána vinnou zažalovanými trestnými činy a bylo upuštěno od uložení trestu za současného uložení ochranného psychiatrického léčení ústavní formou.

ObSZ pro Prahu 2 rovněž poukazuje na problémy se stanovením místní příslušnosti. Na území Prahy 2 se nachází Diagnostický ústav pro mládež (v Lublaňské ulici), do kterého jsou umísťováni chlapci ve většině případů na dobu cca 8 týdnů, což však není doba, kterou by bylo možno považovat za pobyt rovnající se svojí povahou trvalému bydlišti. U mnoha umístěných mladistvých pak lze jen s obtížemi zjistit, kde lze předpokládat jejich trvalé bydliště (podle rodičů či příbuzných). Dochází tak k postupnému předávání věci mezi několika součástmi Policie ČR (od místa spáchání, přes předpokládané trvalé bydliště, až po součást Policie ČR dle sídla diagnostického ústavu), což má negativní vliv na délku řízení.

KSZ v Praze spatřuje důvod poklesu evidované trestné činnosti mladistvých jednak v dekriminalizaci na úseku majetkové trestné činnosti v důsledku zvýšení výše škody způsobené trestným činem z roku 2001, jednak v menší síle populačních ročníků, které jsou ve věku mladistvých (**k tomu však srov. již to, co bylo uvedeno výše**), nicméně není zcela zřejmé, zda a jaký měla na tyto údaje vliv změna provedená zákonem č. 218/2003 Sb., a to jak její hmotněprávní ustanovení, tak i ustanovení o změně místní příslušnosti.

Pokud se jedná o konání zkráceného přípravného řízení proti mladistvým, bylo konáno i v obvodu **KSZ v Praze** ve velmi omezeném rozsahu.

Podle jeho názoru lze předpokládat, že to bylo vlivem jednak odklonů, jednak snížením počtu případů, u kterých byly dány podmínky pro aplikaci § 179a a násl. tr. ř.

Byl evidován jeden případ mladistvého stíhaného pro provinění vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. (ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.), přičemž trestní stíhání skončilo podáním obžaloby v lednu 2005 a v současné době je věc pravomocně skončena.

*Ve věci **KSZ v Praze**, sp. zn. KZv 109/2004, byl obv. ml. P.P., nar. 1989, rozsudkem **Krajského soudu v Praze** – soudem pro mládež ze dne 4. 3. 2005, sp.zn. 6 Tm 1/2005, uznán vinným ze spáchání provinění vraždy podle § 219 odst. 1 tr.zák., kterého se dopustil tím, že v srpnu 2004 v obci Písty, okr. Nymburk, v domě č. 30 v úmyslu usmrtit, rdousil, opakovaně řízl a bodl do krku Anežku P., nar. 1920, až způsobil její smrt, jejíž bezprostřední příčinou byla srdeční a dechová nedostatečnost při souběhu vážných úrazových a chorobných změn. Za toto provinění byl obžalovanému uložen trest odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců se zařazením do zvláštní věznice pro mladistvé. Vzhledem ke znaleckému posudku z oboru psychiatrie a závěru soudu, že obžalovaný spáchal čin ve zlobném afektu, nebyla použita přísnější kvalifikace trestného činu.*

Podle KSZ v Českých Budějovicích změny, jež vyplývají z přehledu o stavu a vývoji trestné činnosti mladistvých vyřízené ve zkráceném přípravném řízení (srov. tabulku č. II/4c), jsou důsledkem aplikace zákona č. 218/2003 Sb.

Provinění páchaná mladistvými v obvodu tohoto krajského státního zastupitelství mají především charakter majetkový, vloupání do osobních automobilů, krádeže kol a sprejerství, poškozování cizích věcí a nabízení či opatřování omamných a psychotropních látek a jedů ve školních zařízeních, či v jejich blízkosti, když toto jednání je namířeno především vůči spolužákům a známým stejného věku.

KSZ v Plzni uvádí, že v souvislosti s novou úpravou provedeno zákonem č. 218/2003 Sb., především na počátku účinnosti docházelo k různým aplikačním problémům, které se buď týkaly ustanovení § 42 odst. 2 tohoto zákona nebo v souvislosti s aplikací vazebního řízení, kdy nesprávně bylo postupováno podle obecné úpravy v ustanovení § 71 odst. 3, 4 tr. ř., i když zákon obsahuje speciální úpravu. Vedle problémů s používáním nové terminologie byly zaznamenány nové příklady, kdy soudci užívali hmotněprávní úpravu trestního zákona, ačkoliv měla být použita ustanovení zvláštního zákona (zákona č. 218/2003 Sb.).

Upozorňuje rovněž na zřejmou nerovnoměrnost mezi jednotlivými okresními státními zastupitelstvími z hlediska počtu provinění u mladistvých osob. Tato nerovnoměrnost je dána především novou úpravou místní příslušnosti státního zástupce k doзору v přípravném řízení a v důsledku toho pak závisí např. na počtu výchovných ústavů v tom kterém obvodu.

KSZ v Ústí nad Labem nezaznamenává žádné podstatné změny ve skladbě trestné činnosti páchané mladistvými, když v drtivé většině případů se jedná o projevy majetkové trestné činnosti, výjimku však nepředstavují ani skutky násilné povahy, vykazující formální znaky skutkové podstaty trestného činu loupeže dle § 234 tr.zák. (např. v okrese Ústí nad Labem hned v případě 17 osob).

Za negativní považuje zjištění, že obžalobnost mladistvých obviněných zůstala i po nabytí účinnosti zákona č. 218/2003 Sb. stále relativně vysoká.

Praxe zaznamenala problém ve vztahu k ustanovení § 42 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., tedy určení okamžiku, kdy se stává mladistvá osoba podezřelou, a kdy tedy nastává okamžik nutné obhajoby. Ve většině případů konzultují policejní orgány problém se státním zástupcem. Tyto konzultace dospěly k závěru, že pokud v záznamu o zahájení úkonů podle § 158 odst. 3 věty první tr. ř. jsou skutkové okolnosti popsány tak, že podezření směřuje na konkrétní mladistvou osobu, je nutno vycházet z toho, že úkony podle trestního řádu jsou již prováděny proti mladistvému podezřelému, a to tedy jako proti osobě, proti níž se řízení vede, a která má právo mít od tohoto okamžiku obhájce. S tímto názorem se však Nejvyšší státní zastupitelství neztotožňuje, protože má za to, že záznam o zahájení úkonů trestního řízení plní

iniciační a informační funkci (pro státního zástupce) a nejde o období rozhodnutí o zahájení trestního stíhání „ve věci“. Již jen z tohoto důvodu se nemůže jednat ani o úkon, ale ani o opatření, jež by směřovalo proti mladistvému. Tak tomu může být v případě navazujících úkonů (a vyloučit to nelze ani v případě úkonů uvedených v § 158 odst. 3 věty třetí tr. ř.), jež směřují proti mladistvému. Teprve od tohoto momentu je na místě zajišťovat mladistvému obhájce (v podrobnostech srov. i citovanou zvláštní zprávu k analýze účinnosti zákona č. 218/2003 Sb.).

Obecně registrovanou brutálnost útoků lze dokumentovat na následujících trestních věcech vedených u KSZ v Ústí nad Labem (2 KZv 56/2004 a 2 KZv 90/2004).

Mladistvý J. G. společně s nezletilým P. K. se společným jednáním dopustili dvou skutků loupeže, a to vůči starším ženám (ročníky narození 1928, 1940), přičemž jedné z nich byla způsobena těžká újma na zdraví. Trestná činnost je kvalifikována ve vztahu k obviněnému mladistvému jako provinění loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák. a § 234 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (vždy ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.). Stejný mladistvý se dopustil dalšího útoku, který byl rovněž kvalifikován jako provinění loupeže dle § 234 odst. 1 tr. zák.

Mladistvý L. B. je stíhán pro provinění vraždy dle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. b), h) tr. zák. v souběhu s proviněním porušování domovní svobody dle § 238 odst. 1, 2, 3 tr. zák. a pokusem proviněním krádeže dle § 8 odst. 1 tr. zák., § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. (vždy ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.), jichž se měl dopustit ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. tím, že společně s obviněným Rudolfem Š. dne 11. 9. 2004 v době od 04.00 do 06.00 hod. vnikli po rozbítí okna do Farního úřadu v obci Třebenice v úmyslu získat peníze. Při prohledávání objektu fary byli vyrušeni farářem MUDr. Ladislavem K., nar. 3. 1. 1926, kterého usmrtili v úmyslu zakrýt neoprávněné vniknutí do fary a krádeže peněz tak, že jej fyzicky napadli údery do hlavy a horní poloviny těla nejprve v přizemí fary, poté jej za ruce odtáhli do prvního patra do místnosti s trezorem, kde jej napadli stejným způsobem a požadovali po něm klíče od trezoru. Následně mu zasadili jednu ránu nožem do levého boku, na několika místech fary založili požár a poškozeného v objektu zanechali. Poškozený na následky zranění zemřel. Soud bude o věci rozhodovat v době zpracovávání této zprávy.

bb) Trestná činnost páchaná osobami nedospělými (tabulka č. II/4a)

Ve vztahu k **dětem mladším než 15 let** snížení počtu činů jinak trestných dosáhlo (na území celé ČR) dokonce **38,8 %**. Absolutní počet dětí mladších 15 let, jež se dopustily činu jinak trestného činu (ve vztahu k nimž bylo v roce 2004 ve statistických listech trestních vykázano rozhodnutí dle § 159a odst. 2 tr. ř. s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř.) činil v roce 2004 **3 503** (zatímco v roce 2003 **5 724** a např. ještě v roce 1996, kdy bylo dosaženo maxima, **10 899**). Z hlediska jednotlivých regionů nejmarkantnější pokles byl zaznamenán v obvodu **KSZ v Ostravě** (o plných 60,8 %), jinak ale platilo, že s výjimkou obvodu **KSZ v Hradci Králové** (pokles „jen“ o 19,4 %) snížení se v těchto obvodech pohybovalo mezi 28,7 % (obvod Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem) až po 35,6 % v obvodu Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích.

Z údajů policejní statistiky vyplývá, že počet objasněných trestných činů spáchaných dětmi do 15 let poklesl o **29,3 %**. Za rok 2004 spáchaly děti mladší než 15 let 3 319 objasněných trestných činů. Podíl dětí do 15 let na celkovém počtu pachatelů poklesl na 3,1 % (snížení oproti předcházejícímu roku o 1,1 %).

V roce 2004 pokračoval i v obvodu **KSZ v Praze** trend snižování počtu případů trestné činnosti nezletilců, resp. páchaní činů jinak trestných nedospělci. Snížení počtu trestné činnosti nedospělců není provázáno tomu odpovídajícím zvýšením počtu mladistvých, proti kterým bylo vedeno trestní stíhání nebo zkrácené přípravné řízení pro provinění. To nasvědčuje tomu, že pokles nebyl způsoben pouze zvýšením věku delikventů, patrně se zde projevil dopad zákona č. 218/2003 Sb., a to jak jeho hmotněprávních ustanovení, tak i jeho ustanovení § 90 a s ním spojené zvýšené pozornosti vyplývající z dozoru státního zástupce a

pečlivého přezkoumávání rozhodnutí policejních orgánů o odložení činu spáchaného dítětem mladším než 15 let. Vzhledem ke struktuře činů jinak trestných páchaných dětmi, kde převažuje majetková trestná činnost, je nutno přihlídnout i k tomu, že na pokles evidované trestné činnosti nedospělců měla vliv i již výše zmiňovaná novelizace § 89 odst. 11 tr. zák.

*Shodně jako v roce 2003 byly (v obvodu **KSZ v Praze**) také v roce 2004 u dětí mladších 15 let evidovány případy páchaní trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle ustanovení § 152 tr.zák.*

V souvislosti s trestnou činností dětí mladších 15 let (činy jinak trestnými) se upozorňuje na dva okruhy problémů:

Nejprve jde o nevhodnou úpravu obligatornosti návrhů státního zástupce podle § 90 odst. 1 zákona č. 283/2003 Sb., pokud se jedná o povinnost podat návrh na uložení výchovných opatření bez možnosti v konkrétním případě návrh nepodat s přihlídnutím k tomu, že dle okolností případu, osoby nedospělce a případně již uplatněných nebo souběžně prostředky sociálně právní ochrany dětí uplatňovaných opatření nemá podání a projednání návrhu dle § 90 zák. č. 218/2003 Sb. již věcný význam pro další vývoj nedospělé osoby a ochranu společnosti. Takový postup je pak nutně pouze formální.

Dále se jedná o nedostatečnou právní úpravu vlastního výkonu detence v případech dětí mladších 15 let, které se dopustí zvláště závažné násilné trestné činnosti a jejich pobyt na svobodě je pro okolí nebezpečný z hlediska hrozícího dalšího páchaní trestné činnosti, kdy na tomto stavu nezměnil nic ani zákon č. 218/2003 Sb., a je žádoucí provedení úpravy nikoli jen rozhodování o ochranné výchově, ale zejména režimu výkonu tohoto opatření.

V roce 2004 byl evidován jeden případ vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. e), h) tr. zák. spáchané nedospělou osobou.

*Ve věci **KSZ v Praze**, sp. zn. KZv 149/2004, byla usnesením policejního orgánu Služby kriminální policie a vyšetřování Police ČR Správy Středočeského kraje v Praze podle § 159a odst. 2 tr. ř. z důvodů § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. odložena věc činu jinak trestného jako vražda podle § 219 odst. 1, 2 písm. e), h) tr. zák., kterého se dopustil nezletilý R. P., nar. 1991, tím, že dne 1. 1. 2004 mezi obcemi Kmetíněves a Hospozín, okr. Kladno, v úmyslu vykonat soulož napadl za použití nože poškozenou nezletilou B. N., nar. 1990, které zasadil celkem 17 bodných a bodnořezných ran do hlavy, hrudníku, následně tělo odtáhl mimo cestu, svléknul poškozenou a prsty manipuloval v geniálních a konečnicku, čímž jí způsobil další poranění, tělo poškozené pak ukryl do potoka, kde poškozená na následky kombinace dušení a tonutí zemřela.*

KSZ v Českých Budějovicích pozitivně hodnotí, že v roce 2004 došlo k poklesu trestné činnosti spáchané dětmi mladšími 15 let.

V obvodu **KSZ v Hradci Králové** se ovšem projevila tendence (již výše zmiňovaná) – výrazný vzestup počtu velmi závažných činů jinak trestných násilné povahy.

VSZ v Olomouci za obě krajská státní zastupitelství ve svém obvodu také zmiňuje zvláště markantní snížení objemu této formy kriminality. Výrazněji se přitom na vzniku tohoto stavu podílí situace v obvodu **KSZ v Ostravě**. Ovšem ani v obvodu **KSZ v Brně** nelze mít situaci ve sledovaném období za nijak nevýznamnou, neboť i zde byl pokles poměrně značný.

Příčiny tohoto poklesu jsou spatřovány zejména jednak ve vlivu novely trestního zákona podle zákona č. 265/2001 Sb., konkrétně ve vztahu k § 89 odst. 11 tr. zák., kdy výše škody u nejfrekventovanější páchaných majetkových deliktů ze strany nedospělců, zejména krádeží a loupeží, se pohybovala v částkách nižších než 5000,- Kč, jednak ve skutečnosti, že populačně silnější ročníky dětí se již přesunuly z kategorie nedospělců do kategorie mladistvých (**k tomu však srov. výše**).

cc) Trestné činy páchané na dětech a na mládeži (tabulka č. II/4f)

V roce 2004 byl zaznamenán opětovně trend spočívající ve vzestupu osob stíhaných i obžalovaných u trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 213 tr. zák., i když se nejednalo o nárůst příliš výrazný (o 1,9 %, resp. o 3,3 %). U ostatních trestných činů – na rozdíl od situace v roce 2003 (oproti roku 2002), jak konstatovala zpráva o činnosti za rok 2003, nastal naopak pokles.

MSZ Praha - pokud jde o trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži – uvádí, že se nijak neprojevuje činnost organizací zaměřených na pomoc obětem trestné činnosti a domácího násilí.

*Jako ilustrativní k této kategorii mohou sloužit věci **ObsZ pro Prahu 7**.*

V jednom případě se jednalo o manžele – rodiče, kteří se řádně nestarali o výchovu své nezletilé dcery, nezajistili její docházku do školy, povolovali jí návštěvu diskoték a několikadenní pobyty u kamarádek a jejich jednání bylo kvalifikováno jako trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Pro trestné činy dle § 217 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b), § 217a odst. 1, 2 písm. b) a § 205 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zák. byla podána obžaloba na Davida B. (1 Zt 150/2004), jehož trestná činnost spočívala v tom, že prostřednictvím mobilních telefonů a e-mailů zasílal nezletilým a mladistvým dívkám SMS zprávy a pornografické fotografie popisující různé sexuální praktiky, které by s nezletilými a mladistvými prováděl, a které by ony samy měly vykonávat.

U tzv. dětské prostituce z poznatků služby kriminální policie a vyšetřování vyplývají signály, dle kterých dochází k nabízení služeb „dětské homosexuální“ prostituce v prostorách Hlavního nádraží Praha. Obchodování s dětmi zaznamenáno ovšem nebylo.

*K problematice dětské prostituce uvádí poznatky i **ObsZ pro Prahu 2**.*

V roce 2004 byla podána obžaloba v trestní věci obv. Pavla O. a spol. pro trestný čin podle § 242 odst. 1 tr. zák. (odsouzený pohlavně zneužíval za úplatu v řádu stokorun nezletilé dívky ve svém bydlišti). Za zmínku stojí aktivní role „obětí“ trestného činu (samy kontakt s odsouzeným vyhledávaly), která svědčí o výrazném hodnotovém posunu u specifické skupiny raně dospívající populace.

Od 14. 9. 2004 bylo vedeno trestní stíhání proti obv. S. H., A. T. a spol. (sp. zn. 2 Zt 402/2004) pro trestné činy podle § 204 odst. 1 a 3 písm. c) a § 242 odst. 1 tr. zák., kterých se měl dopustit tím, že v období let 2003 a 2004 v Praze 2 ve svém bytě v Lumírově ul. za úplatu ve výši 1 000,- až 2.000,- Kč souložil s nezletilými a mladistvými dívkami, které mu po předchozí dohodě do bytu vodily spoluobviněné Kazdová a Telioridisová. Proti obviněnému bylo a je trestní stíhání vedeno vazebně, přípravné řízení již skončilo podáním obžaloby a ve věci nyní probíhá hlavní líčení (věc je přitom komplikována nejasnostmi kolem předání trestní věci do ciziny).

Pokud se jedná o trestné činy spáchané na dětech a mládeži, poukazuje **KSZ v Praze** na to, že stran trestného činu dle § 213 tr. zák. je těžiště řešení problematiky zajištění plnění vyživovací povinnosti mimo působnost orgánů činných v trestním řízení a trestní represe zjevně nevede ani k zajištění plnění vyživovací povinnosti, ani k tomu, aby odradila od páchání tohoto trestného činu, zejména pokud i tak zásadní trest jako trest odnětí svobody nezaručuje, že bude výživné plněno, a to s ohledem na omezené pracovní možnosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

Ve sledovaném období nebyl evidován (v obvodu **KSZ v Praze**) případ trestné činnosti v podobě organizování dětské prostituce nebo obchodování s dětmi nebo jiného

komerčního zneužívání dětí (to nic nemění na tom, že nelze zcela vyloučit výskyt tohoto negativního jevu v latentní podobě).

K tomu považuje Nejvyšší státní zastupitelství za nezbytné uvést, že některé, byť ojedinělé případy výskytu organizovaného páchaní trestné činnosti spočívající v natáčení pornografického filmového a fotografického materiálu majícího charakter dětského pornografického díla byly v roce 2004 podle jeho poznatků zaznamenány. Důvody neuvedení těchto poznatků v podkladových zprávách ke zprávě o činnosti nižší státní zastupitelství blíže nezmiňují (proto budou na tuto problematiku zaměřena hlediska zprávy o činnosti za rok 2005).

KSZ v Plzni v souvislosti s trestnou činností páchanou na dětech zmiňuje situaci na okrese Cheb, a to v návaznosti na předchozí údaje k dětské prostituci. V návaznosti na předchozí informace nevládní organizace KARO byl na okresním ředitelství Policie ČR v Chebu zřízen pracovní tým s názvem „Eger“ se zaměřením právě na odhalování případů dětské prostituce. Zatím žádný takovýto případ zadokumentován nebyl, přesto činnost týmu ukončena nebyla, právě se zřetelem k možné latenci této vysoce nebezpečné trestné činnosti.

V roce 2003 vydal Německý výbor UNICEF knihu napsanou pracovníci organizace KARO Cathrin Schauer nazvanou „Kinder auf dem Strich, Bericht von der deutsch-tschechischen Grenze“ (volně přeloženo jako Silniční prostituce dětí, Zpráva z německo-českých hranic).

Pod sp. zn. 4 ZN 786/2003 (KSZ v Plzni sp. zn. 1 KZn 1595/2003) byl OSZ v Chebu dán pokyn policejnímu orgánu k učinění potřebných šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že by se v okrese Cheb prováděla organizovaná dětská prostituce, včetně opatření vysvětlení od pracovníků organizace KARO Cathrin Schauer a Ludmily Irmscher. Z provedeného šetření, které dosud nebylo uzavřeno, vyplývá, že do knihy byly zahrnuto 500 případů všech kontaktů nezletilých dětí s cizinci zjištěných pracovníci KARO za celou dobu jejich působení v českém pohraničí od roku 1996, aniž by bylo organizaci KARO ověřováno, zda se jednalo o kontakty se sexuálním podtextem. Dne 3. 5. 2004 byla paní Cathrin Schauer vyslechnuta státní zástupkyní Státního zastupitelství Zwickau, pobočka Plauen, za přítomnosti okresního státního zástupce v Chebu, přičemž neuvedla žádné konkrétní údaje, na jejichž základě by bylo možno postupovat dle § 158 odst. 3 tr. ř.

Dne 10. 11. 2004 se v SRN konalo čtvrté společné pracovní setkání okresních státních zástupců z Chebu, Sokolova, Karlových Varů s vedoucími pracovníky státního zastupitelství ve Zwickau. Při setkání byla znovu projednána i opatření proti dětské prostituci. Německá strana v této souvislosti potvrdila, že zmíněná nevládní organizace jim neposkytla žádné konkrétní poznatky využitelné pro trestní řízení. Přesto se ve sdělovacích prostředcích vyskytují informace o masivně organizované dětské prostituci v českém pohraničí.

Sdělovací prostředky v roce 2004 také informovaly o výsledku průzkumu III. lékařské fakulty UK v Praze mezi chebskými školáky. Autorka průzkumu Eva Vaničková měla anonymně zpovídat na 900 žáků z druhých, šestých a devátých tříd. Údajně 22 % nejstarších žákyň přiznalo, že už se s nabídkou k prostituci setkalo, 23 % ji uvedlo jako příležitost, jak si opatřit peníze na drogy. Na otázku, zda mezi svými vrstevníky znají někoho, kdo si prostituci přivydělává, se měly v každé třídě přihlásit nejméně 2 až 3 děti. Dokonce některé oslovené děti uváděly, že z tohoto důvodu nechtějí spojovat svůj další život s Chebem.

OSZ v Chebu žádné opatření neprovádělo, neboť výzkum byl prováděn anonymně a nejsou proto podklady, jež by mohly být dále prověřovány. V této souvislosti nicméně zmiňuje případy, kdy romští občané využívají mediální informace o dětské prostituci k tomu, aby pod záminkou poskytnutí nezletilých dětí vylákaly od zahraničních zájemců, převážně ze SRN, peníze.

V obvodu **KSZ Ústí nad Labem** lze formu páchaní trestného činu dle § 215 tr. zák. ilustrovat na případu, vedeném u **OSZ v Ústí nad Labem** pod sp. zn. 1 Zt 300/2004.

Dne 16. 6. 2004 byla u soudu podána na obviněného obžaloba pro skutek spočívající v tom, že měl od počátku měsíce října 2003 do 14. 11. 2003 v Ústí nad Labem v místě bydliště družky, ve společné domácnosti jako druh, opakovaně nepřiměřeně trestat nezletilé děti své družky, nezletilou, nar. 1992 a zejména nezletilého,

nar. 1997, když je rukama bil po celém těle a nezletilého, jenž je mentálně postižený, nutil téměř denně klečat na vařečce s předpaženými rukama, na které mu položil zátěž a v dětech tak vyvolal vážnou obavu z fyzického napadání. Hlavní líčení v této věci soud dosud nenařídil.

V obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** nebyly zjištěny žádné poznatky k výskytu dětské prostituce. Totéž se týká i obvodu **KSZ v Hradci Králové**.

Ani u **krajských státních zastupitelství** v obvodu **VSZ v Olomouci** nebyl žádný případ dětské prostituce zaznamenán.

Ve vztahu k trestnému činu podle § 213 tr. zák. bylo nižšími státními zastupitelstvími v obvodu **VSZ v Olomouci** poukazováno na složitost prokazování subjektivní stránky citovaného trestného činu u pachatelů, kteří v inkriminované době byli bez zaměstnání a přestože byli vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání, z důvodu nízké kvalifikace, či ze zdravotních nebo jiných důvodů jim nebylo nabídnuto vhodné zaměstnání, přičemž mnohdy získávali finanční prostředky brigádnickou činností, event. prací v zahraničí. Potíže však činí dokazování i u obviněných se silným ekonomickým zázemím, jimiž vykazování zisků plynoucích z podnikání je vedeno tak, aby dokladovalo neschopnost povinného rodiče plnit vyživovací povinnost vůbec nebo v soudem určené výši.

Co se týče trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 tr. zák., byť lze důvodně předpokládat, že dochází ke zneužívání dětí svými rodiči k páchání trestné činnosti (zejména majetkového charakteru), také zde jsou nižšími státními zastupitelstvími signalizovány jisté obtíže s dokazováním, takže prokazovány jsou spíše jiné formy páchání trestné činnosti, zejména ve vztahu k zanedbávání řádné školní docházky.

Jako pozitivní jev je v obvodu **VSZ v Olomouci** hodnoceno snížení počtu případů trestných činů týrání svěřené osoby podle § 215 tr. zák.

Ovšem i zde, přes poznatky o zlepšení přístupu školských a zdravotnických zařízení a orgánů sociálně-právní ochrany dětí k dané problematice a ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, určitá zjištění podporují závěr o vysoké latenci tohoto druhu kriminality.

d) Trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek (tabulka č. II/5)

Údaje za rok 2004 svědčí o tom, že byl zaznamenán vzestup (a to poměrně výrazný) u trestného činu hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení podle § 198 tr. zák., u trestného činu, podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 260 a § 261 tr. zák., méně výrazný u trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 196 odst. 2 a 3 tr. zák.; naproti tomu v případě trestných činů podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 198a tr. zák., ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, 2 písm. b) a § 222 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. nastal naopak pokles (zde se však jedná o velmi nízké absolutní počty a také snížení příslušných ukazatelů je zcela minimální). Oproti velmi nízkým počtům výskytu těchto trestných činů v roce 2003 (nejnižší počty od počátku 90. let) v roce 2004 nastal - pokud jde o celkový objem této trestné činnosti - opětovný vzestup (a to v obvodech jak **VSZ v Praze**, tak i **VSZ v Olomouci**), byť zdaleka nebylo dosaženo stavu zaznamenaného v polovině 90. let, kdy tato forma kriminality byla na nepřetržitém vzestupu.

Trendu vývoje spočívajícímu v určitému nárůstu osob stíhaných, obžalovaných (i těch, jimž bylo sděleno podezření nebo byl na ně podán návrh na potrestání ve zkráceném přípravném řízení) neodpovídají údaje policejní statistiky, která – byť poněkud odchylně vymezuje pojem „trestné činy s extremistickým podtextem“ - vykazuje v roce 2004 **251**

skutků zjištěných a **195** objasněných (v roce 2003 se jednalo o 259, resp. 208 takových trestných činů).

Podíl všech rasově, národnostně či jinou nenávisť motivovaných trestných činů na celkovém objemu kriminality je však stále poměrně minimální a nedosahuje ani zdaleka 1 %.

MSZ v Praze nesignalizuje nové jevy nebo potíže v aplikační praxi. *Výjimku tvoří následující poznatek **ObsSZ pro Prahu 7**.*

Obviněný byl stíhán za jednání spočívající v tom, že v obchodě prodával zboží s vyobrazením znaků připomínajících označení divizí německých oddílů SS. Problém je však v subjektivní stránce trestného činu, neboť zboží je dováženo ze SRN, kde je jeho značka „THOR STEINAR“ platně zaregistrována. V současné době se však již rozhoduje o zákazu jejího používání i v SRN.

KSZ v Praze konstatuje, že z hlediska struktury sledovaných trestných činů sice tvoří nadále rozhodující podíl spíše méně závažné formy trestné činnosti v podobě verbálních útoků, vyjadřovaných graficky (např. malování hákových křížů), nebo jiných projevů nespojených s násilím proti jiné osobě. Výjimku (z hlediska závažnosti) tvořil pouze dále uvedený případ, který však byl výrazně ovlivněn duševní chorobou pachatele.

Šlo o věc pokusu trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 odst. 1, 2 písm. g) tr. zák., kterého se dopustila osoba ve věku blízkém věku mladistvých, avšak s ohledem na osobu pachatele (duševní porucha) a okolnosti spáchaného trestného činu (napadení spolužáka stejné národnosti a rasy, neexistence vazby obviněného na konkrétní extremistickou skupinu, apod.) lze tento případ považovat za individuální exces ovlivněný duševní poruchou, a nikoli za projev extremistického zaměření konkrétní osoby vyvolaný jeho příslušností k nějaké skupině.

*Ve věci **KSZ Praha**, sp. zn. KZv 40/2004, bylo usnesením státního zástupce **KSZ Praha** ze dne 16. 6. 2004 podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno trestní stíhání proti obv. J. M., nar. 1984, studentu IV. ročníku Gymnázia v Příbrami, pro pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 odst. 1, 2 písm. g) tr.zák., jehož se měl dopustit tím, že dne 17. 3. 2004 v prostorách šaten v Gymnáziu v Příbrami, v úmyslu usmrtit zaútočil nožem o délce čepele 75 mm proti krku spolužáka - poškozeného P. Z., nar. 1985, a přitom vykřikoval, že musí P. Z. odstranit, protože je „ostudou nacistů, zradil árijskou rasu a je jejím vředem“, přičemž v dokonání činu mu bylo zabráněno jednak obranou poškozeného, jednak zásahem dalších spolužáků. Vzhledem k psychotické poruše obviněného (paranoidní schizofrenie) bylo v návaznosti na pravomocné zastavení trestního stíhání uloženo J. M. ochranné léčení v ústavní formě.*

*Mezi trestné činy spáchané ze zavrženíhodných pohnutek by bylo možno s ohledem na okolnosti páčání části trestné činnosti, zejména způsob vedení útoků a předmět některých útoků (památníky usmíření s Němci a památník obětem komunismu), byť by mohla příslušet též do věcí individuálního terorismu, zařadit také trestní věc vedenou na **KSZ v Praze** pod sp. zn. KZv 112/2004, ve které byl předmětem trestního řízení skutek spočívající v dlouhodobém páčání drobných bombových útoků na různých místech ČR.*

Usnesením policejního orgánu Policie ČR – Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Policejního prezidia byla podle § 159a odst. 2 tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. odložena věc podezřelého V. Š., nar. 1935, pro trestné činy obecného ohrožení podle § 8 odst. 1, § 179 odst. 1, 2 písm. b), § 185 odst. 2 písm. a), § 235 odst. 1, 3 tr.zák., kterých se měl dopustit celkem 22 skutky v době od dubna 1999 do prosince 2003 umístováním bomb na různých místech ČR, mj. u památníku usmíření s Němci v oblasti bývalých Sudet a dále u Památníku obětem komunismu v Praze 1, a zasíláním výhružných dopisů Ministerstvu vnitra ČR, v nichž požadoval vysoké peněžní částky jako odškodnění za údajné zranění policíí. Vzhledem k předmětu některých útoků nelze ani v tomto případě kromě zjištěného jednání vyloučit motivaci nenávisťných pohnutek, přičemž nelze zcela vyloučit ani vliv duševní poruchy.

KSZ v Českých Budějovicích zdůrazňuje, že uvedená forma kriminality se stále pohybuje ve velmi nízkých absolutních počtech, a proto lze obtížně hodnotit trendy vývoje této trestné činnosti, případně obtíže, které tato forma trestné činnosti vyvolává.

U této kategorie trestných činů nutno připomenout, že aktivita Policie ČR je velmi vysoká, zejména v důsledku tlaku sdělovacích prostředků i státního zastupitelství. Státní zástupci vyhodnocují situační zprávy orgánů Policie ČR i informace ze sdělovacích prostředků a dále pak na základě získaných poznatků případně postupují podle trestního řádu.

Uvedená trestná činnost působí v praxi určité potíže spočívající především v tom, že se velmi těžko ustanovují pachatelé trestného činu, zejména ve věcech skupinových, a problém je i ve zjišťování svědků. Časté jsou i problémy se samotnými poškozenými, a to již v rámci přípravného řízení. Poškození na předvolání k výslechu často nereagují, což se pak odráží mimo jiné i v rychlosti trestního řízení.

Problémy týkající se postihu vydavatele tiskovin, nosičů CD, CD-ROM nebo DVD s extrémistickým obsahem nebyly v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** zaznamenány.

KSZ v Plzni má poznatky, že rasově motivované útoky byly součástí spíše výtržnického a násilného jednání pachatelů, mnohdy se jednalo o vyvrcholení sousedských sporů.

Zaznamenány byly případy rasové nesnášenlivosti, jak vůči romské minoritě, tak vůči občanům slovenské národnosti žijícím v ČR.

Ve sledovaném období tento druh trestné činnosti nepředstavoval v obvodu zmíněného krajského státního zastupitelství žádný zásadní problém.

Rovněž **KSZ v Ústí nad Labem** konstatuje, že se hodnocené trestné činy vyskytují velice sporadicky a jde tak o mizivé procento ve srovnání s jinými druhy trestné činnosti.

U OSZ v Lounech byl zaznamenán následující případ.

Pachatel, proti němuž zakročovala policejní hlídka pro napadení družky, napadl fyzicky i slovně zakročující hlídku, když jedním ze členů této hlídky byl Rom.

U OSZ v České Lípě byl naproti tomu zaznamenán i případ tzv. rasismu „naruby.“

V případě trestného činu podle § 198 tr. zák. bylo ve vztahu k jedné osobě uplatněno zkrácené přípravné řízení a byl na ni podán návrh na potrestání. Jednalo se o Roma, který členy hlídky Městské policie, kteří krátce předtím v rámci své pravomoci šetřili stížnost na členy jeho rodiny na porušování veřejného pořádku v domě, urážel pro jejich barvu pleti a stejně tak pro barvu pleti urážel i nájemníky domu, kteří si na něho stěžovali, a vyhrožoval jim fyzickým útokem.

KSZ v Hradci Králové uvádí, že při páchání této trestné činnosti hraje podstatnou roli alkohol, pod jehož vlivem se převážně duševně nevyzrálé osoby často i po předchozím vzájemném konfliktu a z malicherných pohnutek dopouštějí verbálních útoků.

Výraznější trend vývoje uvedené formy kriminality či zásadní poznatek měnící dosavadní poznatky o ní nebyly zaznamenány. Problémem v těchto případech bývá prokázání rasové orientace či motivace jednání obviněných z pohledu rasového podtextu těchto trestných činů.

V obvodu **VSZ v Olomouci** se poukazuje na naprosto odlišnou tendenci vývoje této formy trestné činnosti v obvodech **KSZ v Brně** a **KSZ v Ostravě**. Celkový vzestup počtu osob stíhaných i obžalovaných (při zachování dosavadní úrovně, pokud jde o věci vyřízené ve zkráceném přípravném řízení) byl v plné míře pokryt nárůstem v obvodu **KSZ v Ostravě**, zatímco – tak jak je zřejmé z číselných údajů obsažených v tabulkách a ze zpráv nižších státních zastupitelství – v obvodu působnosti **KSZ v Brně** byl naopak zaznamenán pokles tohoto druhu kriminality.

Jednalo se převážně o vzestup ve vztahu k trestným činům podle § 196 odst. 2 tr.zák., § 196 odst. 3 tr. zák. a § 198 tr. zák. Jako příčina předmětného nárůstu této trestné činnosti je uváděno zejména chování pachatelů v souvislosti s fotbalovými zápasy FC Baník Ostrava.

*Je však nutno též akcentovat, že na severní Moravě je již po řadu let tato trestná činnost páchána v podstatně vyšší míře než na jižní Moravě – např. v roce 2004 zde byl počet stíhaných osob čtyřnásobně vyšší než v jihomoravském regionu. Obvod **KSZ v Ostravě** ovšem již tradičně dominuje i v rámci celé ČR.*

V průběhu roku 2004 se v obvodu působnosti **VSZ v Olomouci** nevyskytl žádný případ rozšiřování tiskovin a obrazových a zvukových nosičů. Pouze jedna osoba byla stíhána pro zveřejňování svých extremistických názorů na internetu.

e) Trestné činy cizinců (tabulka č. II/6 – i údaje za rok 2002 a 2003)

Podstatné údaje vyplývají z připojených tabulek. Oproti údajům za rok 2003 mírný nárůst byl registrován u občanů Slovenské republiky a Ukrajiny, naopak pokles u občanů Vietnamu, Polska a Spolkové republiky Německo.

U občanů Ukrajiny se potvrzuje trend konstatovaný ve zprávě o činnosti za rok 2003, že totiž jejich trestná činnost opět vzrůstá.

MSZ v Praze konstatuje, že došlo k dalšímu zvýšení podílu počtu stíhaných cizinců a každý sedmý obviněný, či podezřelý v Praze, je cizím státním občanem.

Kromě majetkové kriminality a trestné činnosti v souvislosti s vyhoštěním převažují loupeže a vydírání, často páchané proti osobám stejné národnosti. Na tom se podílí hlavně občané ze zemí bývalého SSSR. Cizinci se stále větší mírou podílejí na trestné činnosti spojené s distribucí drog a zde převažují osoby arabské národnosti.

KSZ v Praze signalizuje, že většina cizinců, proti kterým je vedeno trestní stíhání, se současně stávají žadateli o azyl. Poukazuje rovněž na to, že v případě trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. b) tr. zák. by patrně výskyt tohoto trestného činu u státních příslušníků Ukrajiny byl statisticky ještě vyšší, pokud by v některých případech maření rozhodnutí o správním vyhoštění nebylo před trestní represí upřednostňováno řešení případu cestou správního řízení u cizinecké policie podle zákona o pobytu cizinců. Při postihu trestných činů občanů Ukrajiny dále poukazuje na poznatek, že tyto osoby přijíždějí do ČR pod různými identitami, a to i s platnými cestovními doklady, kdy ke změně jména dochází např. v důsledku sňatku a z tohoto důvodu je proto kladně hodnoceno vedení a využívání databáze daktyloskopických stop osob řešených i cizineckou policií.

KSZ v Plzni považuje za nejvýraznější poznatek stále stoupající počet stíhaných a obžalovaných vietnamských občanů.

*Oproti předchozímu období jinak nedošlo k nějakým zásadním posunům, když nadále nejvyšší podíl cizinců vykazuje **OSZ v Chebu**, kde bylo obviněno 194 cizích státních příslušníků z 18 států.*

V obvodu působnosti **VSZ v Olomouci** nebyly zjištěny žádné zásadní a nové jevy vztahující se k postihu trestných činů cizinců.

f) Drogové trestné činy (tabulka č. II/7)

Vývoj **drogové kriminality** nebyl v roce 2004 tak nepříznivý, jak tomu bylo v roce 2003 nebo 2002. Jestliže totiž v roce 2002 vůbec poprvé (od roku 1989) nastal pokles stíhaných a žalovaných osob pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. (ohledně osob stíhaných, zatímco ohledně

obžalovaných byl zaznamenán opětovně vzestup); stejně tak pokles byl dále zaznamenán (a to vůbec poprvé od zavedení této skutkové podstaty novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 112/1998 Sb.) i u skutkové podstaty trestného činu podle § 187a tr. zák., v roce 2003 nastal další výrazný vzestup u všech drogových trestných činů (a to i z hlediska absolutních počtů stíhaných a obžalovaných osob, které dosáhly v tomto roce rekordní výše). V roce 2004 uvedený trend již takto výrazně nepokračoval. Vzestup (ale tak nepatrný, že byla v podstatě zachována úroveň předchozího roku) nastal u trestného činu podle § 187 tr. zák. (ohledně stíhaných o **1,7 %**, ohledně obžalovaných o **0,1 %**), ovšem – stejně jako v předchozím roce - byly v uvedeném roce u tohoto trestného činu zaznamenány vůbec nejvyšší absolutní počty stíhaných i obžalovaných osob za celé období od roku 1989), a u trestného činu podle § 188 tr. zák. (o **9,5 %**, resp. o **13,8 %**). U ostatních drogových trestných činů se projevil napak pokles. U trestného činu podle § 187a tr. zák. (o **20,9 %**, resp. o **21,7 %**) i u trestného činu šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. (dokonce o **29,7 %**, resp. o **30 %**; z hlediska absolutních čísel bylo dosaženo úrovně roku 1996, zatímco od té doby byl pravidelně zaznamenáván u tohoto trestného činu vždy nárůst).

Porovnáme-li výše uvedené údaje o počtu stíhaných a obžalovaných osob s údaji policejní statistiky, pak zjistíme, že zde je již několik let charakteristická tendence k poklesu. V roce 2002 bylo zjištěno více případů drogové trestné činnosti než v roce 2003 (2002 – 3 860 zjištěno, z toho 3 613 objasněno, 2003 – 3 393 zjištěno, z toho 3 189 objasněno). V roce 2004 bylo zjištěno **2 847** případů a **2 651** jich bylo objasněno.

Podstatně méně příznivě vyznívá výroční zpráva o incidenci, prevalenci, zdravotních dopadech a trendech léčených uživatelů drog za rok 2004, jakkoli tato zpráva vypracovaná každoročně Národním koordinátorem drogové epidemiologie a primární prevence ČR (a současně hygienickou stanicí hlavního města Prahy a centrálním pracovištěm drogové epidemiologie) se bezprostředně netýká samotné drogové kriminality. Podle údajů zmíněné zprávy došlo v roce 2004 k nárůstu léčených osob o 6,6 %. Dalším negativním fenoménem je zvýšení počtu uživatelů přípravku Subutex, nikoli ovšem užívaného jako substituční terapie, ale jako základní nebo sekundární drogy u léčených osob (může sloužit i jako náhrada za drahý heroin, jehož spotřeba jinak poklesla). Rozhodující injekčně užívanou drogou zůstává pervitin, kde stejná možnost substituce jako u zmiňovaného heroínu neexistuje (tvoří 54 % všech evidovaných uživatelů a injekční aplikaci pervitinu udává 65 % všech nově léčených klientů). Vzrostl také počet uživatelů nebezpečných rozpustidel a extáze. Varovný je indikátor virové hepatitidy vzhledem k tomu, že podíl injekčních uživatelů drog mezi nemocnými vrtovou hepatitidou B je velmi vysoký – nejvyšší za posledních 8 let.

Pokud jde o situaci – tentokrát již na úseku drogové kriminality - v obvodech obou **vrchních státních zastupitelství, VSZ v Praze** konstatuje, že drogová trestná činnost v obvodu **VSZ v Praze** v roce 2004 poklesla (byť v některých případech jen nepatrně) u trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 187a tr.zák., stejně jako trestného činu šíření toxikomanie podle § 188a tr.zák.

Nárůst je naopak registrován u trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 tr. zák., když tak jde dokonce o nejvyšší počet stíhaných i obžalovaných osob od roku 1990. Tento trend se nejmarkantněji projevil v obvodu **KSZ v Ústí nad Labem**.

KSZ v Ústí nad Labem tuto skutečnost spojuje s tím, že obvod jeho působnosti patří celorepublikově k oblastem, v nichž je drogová trestná činnost nejvyšší a představuje značné procento na celkově spáchané trestné činnosti.

MSZ v Praze sděluje poznatek, že se nově zvyšuje konspirativnost i „uličních“ dealerů drog. Nedochozí ke klasickým prodejmům na ulici, kontrakty jsou domlouvány mobilními telefony a jsou užívána smluvená hesla k identifikaci zboží. Činnost policejních orgánů se také zaměřila spíše na likvidaci vyšších pater organizovaných skupin pachatelů této trestné činnosti.

Přetrvává dobrá spolupráce protidrogových útvarů cizích států s našimi policejními složkami i mezi justičními orgány ČR a cizích států, kdy organizované skupiny pachatelů působí ve více státech současně. Při zpracovávání této trestné činnosti jsou velmi časté žádosti o právní pomoc.

KSZ v Praze neregistruje žádné zásadní změny. I nadále jsou zjišťovány poznatky zejména k metamfetaminu (pervitinu), v menším rozsahu heroinu a extázi (MDMA). Nadále pokračuje zneužívání marihuany.

OSZ Kladno a OSZ Rakovník signalizují poznatky o dodávkách drog do věznic - Vinařice (zejména pervitin) a Oráčov (poznatky s marihuanou). Aktivita Vězeňské služby při odhalování podobných případů se sice zvýšila, ale nadále jsou zaznamenávány opakované případy dopravení drogy do věznice (prakticky nemine týden, aby orgány Vězeňské služby nebo Policie ČR nezadržely dodávku drog ve věznici).

Častěji se objevují případy distribuce a zneužívání marihuany na školách nezletilými dětmi, přičemž současně je v této souvislosti negativně hodnocen vliv sdělovacích prostředků a způsobu, jakým zlehčují otázku užívání marihuany. I nadále přitom trvá nepříznivý stav na úseku prevence, kdy prevenci provádí v podstatě pouze některé školy, kde se podařilo zapojit děti do tzv. peer programu, avšak na státní zastupitelství se žádná organizace se žádostí o spolupráci na úseku prevence drog neobrací.

KSZ v Českých Budějovicích uvádí, že zůstává pravidlem, že drogová trestná činnost je páchána převážně ve městech, byť se v posledních letech projevují tendence rozšiřování této trestné činnosti i na venkov. Pachateli jsou pak převážně občané ČR. Předmětem trestního stíhání je především marihuana, pervitin, heroin, extáze a hašiš. Nejčastěji je jednání pachatelů této trestné činnosti zaměřeno vůči osobám ve věku 15 – 20 let, výjimečně i vůči osobám mladším.

V praxi se příliš nedaří prokazovat znak organizovanosti, protože se naráží na zásadní problémy s opatřováním důkazů, ač v některých věcech se závěr o organizovanosti pachatelů přímo nabízí. U znaků „značný prospěch“ a „prospěch velkého rozsahu“ je pak problematické zjišťovat čistý zisk pachatelů, protože jakkoliv se podaří zjistit, jaké plnění pachatel získá, nedaří se zjišťovat jeho náklady na výrobu, respektive cenu, za jakou on sám „zboží“ od svého dodavatele získává. Obdobné poznatky mají i ostatní krajská státní zastupitelství.

K této otázce (zjišťování tzv. čistého prospěchu v § 187 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zák.) se sluší poznamenat, že je sice faktem, že dostupná judikatura dosud vycházela i u trestného činu podle § 187 tr. zák. z tzv. čistého prospěchu. Obdobně vyzníval i původní návrh výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství, jestliže vycházel z toho, že znak „získá-li takovým činem značný prospěch“ či „prospěch velkého rozsahu“ u trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a § 188 tr. zák. je nutno vykládat podle stejných zásad, jako je tomu u ostatních skutkových podstat trestných činů zařazených ve zvláštní části trestního zákona, u nichž je tento znak jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby uveden, tedy tak, že jde o skutečný prospěch, tj. navýšení majetkových hodnot nebo ušetření jejich ztráty, omezení či zamezení jejich snížení. Vždy by pak bylo nutno při jeho prokazování odečítat skutečné náklady, které musel pachatel na dosažení prospěchu vynaložit. U trestné činnosti spojené s výrobou, šířením a zneužíváním drog by však nebylo možné odečítat hodnotu vlastní vynaložené pracovní síly pachatele.

Ačkoli se výklad, který soudy převažující měrou užívají, uznával za formálně správný, nižší státní zastupitelství proti němu vznášela věcné argumenty spočívající v tom, že drogová trestná činnost je od počátku jejího páchání společensky škodlivá a trestně postižitelná ve své vlastní podstatě. Nelze tedy bez výhrad přijmout argumentaci,

že značným prospěchem při provozování této činnosti je pouze čistý zisk (po odečtení „nákladů“). Srovnávání s tímto pojmem u trestných činů podle § 118 a § 251 tr. zák. není zcela na místě, neboť i v těchto případech pachatelé sice provozují činnost, která není povolená, je dokonce trestná, ale prostředkem uvedených trestných činů jsou vztahy či věci ve své podstatě nezávadné a neškodlivé. Pouze jejich formální předpoklady pro činnost (§ 118 tr. zák.) či manipulaci či užívání (§ 251 tr. zák.) nejsou splněny a právě tyto formální nedostatky ve svých dopadech znamenají i nebezpečnost takového jednání pro společnost. V případě drogové trestné činnosti jsou však závadné nejen formální okolnosti výroby, držení, atd., ale i samotná věc (droga), která je prostředkem trestné činnosti. Proto jakýkoli zisk z drogové trestné činnosti je prospěchem bez ohledu na skutečně vynaložené náklady, které nelze u trestné činnosti tohoto charakteru vůbec a za žádných okolností uznat za společensky odůvodněné.

Na druhé straně názor, že je třeba za prospěch považovat to, oč se pachatel ve skutečnosti obohatí, tedy jeho skutečný čistý zisk, který je třeba zjišťovat odečtením nákladů od celkových výnosů, bylo možno opřít také o různé argumenty. Výklad může být založen na obecném závěru, že tam, kde zákonodárce stanoví jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby získání prospěchu (většího, značného, velkého rozsahu), chce cíleně postihnout fakt, že pachatel se trestným činem obohatil v určitém rozsahu, aniž by vůbec bral v úvahu jiné okolnosti, za nichž je daný trestný čin spáchán, neboť k jejich postižení mají sloužit případné další znaky uvedené v příslušné skutkové podstatě. Nejsou-li tam uvedeny, postih v jiném než takto určeném rozsahu nepřipadá v úvahu. Pak jsou samozřejmě zcela shodně formulovány stejné znaky i u jiných skutkových podstat trestných činů a při jejich výkladu se musí z logiky věci postupovat stejně u řady dalších trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona, kde je kvalifikační znak získání prospěchu uveden. Vždy se tu dokazuje hodnota, kterou pachatel získal či hodlal získat. V procesu dokazování této hodnoty mohou vznikat problémy, a to i jen velmi obtížně řešitelné, což však nelze řešit jiným výkladem stejného pojmu užívaného u různých skutkových podstat trestných činů. Nemožnost (či neschopnost orgánů činných v trestním řízení) prokázat dosažení čistého zisku by pak neopravňovala k postupu, že za výši prospěchu lze bez dalšího považovat celkovou hodnotu drog, celkovou částku utrženou jejich prodejem, apod.

Ke stanovení ceny drogy byly spíše vyslovovány názory, že na rozdíl od jejího množství, zakládajícího někdy možnost postihu pro konkrétní trestný čin, nelze cenu podobným způsobem víceméně pevně určit. A to vzhledem k tomu, že cena drog podléhá stejně jako u jiných produktů různým výkyvům, způsobeným např. jeho dosažitelností na trhu, ale i cenovou politikou výrobců a distributorů, je z praktického hlediska zcela vyloučeno, aby byla stanovena tzv. tabulková cena drog, a je třeba danou problematiku posuzovat případ od případu a vycházet z množství zajištěných drog, z výpovědí osob podezřelých ze spáchání trestné činnosti, svědectví konzumentů drog, znaleckých posudků, apod.

Názory poukazující na problematiku postihu této trestné činnosti podle uvedených znaků podmiňujících použití vyšší trestní sazby jak co do nejednotnosti praxe při jejich posuzování, tak i co do obtížnosti jejich prokazování, znovu potvrdila i zvláštní zpráva o poznatcích k aplikaci ustanovení trestního zákona postihujících nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek a jedů a šíření toxikomanie, kterou zpracovávalo v roce 2002 Nejvyšší státní zastupitelství. V této části vyzněla v závěr, že bez ohledu na tyto názorové rozdíly zcela jednoznačně převažuje názor, že uvedená zákonná konstrukce okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby není náležitě zvolena a je možno ji považovat dokonce i za nekoncepční.

Prokazování těchto znaků činí v praxi orgánů činných v trestním řízení značné obtíže. Je problematické zjišťovat čistý zisk, neboť jakkoli se podaří v konkrétním případě zjistit, jaké plnění pachatel obdržel, nedaří se již zjišťovat alespoň cenu, za kterou on sám zboží od svého dodavatele získal. Možným řešením tohoto problému se jeví změna současné právní úpravy (příslušný návrh byl Ministerstvu spravedlnosti učiněn).

Za situace, kdy prozatím k žádné legislativní změně nedošlo (a nepředpokládá ji ani návrh nového trestního zákoníku – tisk 744 Poslanecké sněmovny), nezbyvá, než zabývat se možnostmi, jež skýtá současná právní úprava a její výklad.

K uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek bylo navrženo rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 207/2005 s právní větou, podle níž „Jestliže je trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. spáchán distribucí drog spočívající v jejich nákupu a prodeji, je třeba při posuzování otázky, zda pachatel získal činem značný prospěch, od částky, za kterou drogy prodal, odečíst částku, za kterou je nakoupil.“ Na jednání trestního kolegia NS ČR, jež se uskutečnilo dne 9. 6. 2005, bylo toto navrhované rozhodnutí, byt po velmi rozsáhlé diskusi, schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

Nejvyšší státní zastupitelství uplatnilo vůči navrhovanému rozhodnutí zcela zásadní připomínku, podle níž není na místě publikace rozhodnutí vzhledem k tomu, že problematikou se Nejvyšší státní zastupitelství v minulosti z uvedeného hlediska také zabývalo (dokonce opakovaně) a zvažovalo vydání stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství podle § 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství, nicméně nakonec dospělo k názoru, že jde o problematiku natolik složitou, že řešit ji v této rovině uspokojivým způsobem nelze. Z téhož důvodu není ani žádoucí pokoušet se ji vyřešit stručným vyjádřením uvedeného principu na nejjednodušším případě, tj. tam, kde lze proti sobě postavit prosté náklady vynaložené pachatelem na zakoupení drogy v podobě jakési „kupní ceny“ drogy existující na aktuálním černém trhu (neboť její stanovení jinak obtížně přichází v úvahu) a výši příjmu získaného z jejího prodeje, a tím určit získaný prospěch v podobě „čistého zisku“, což by mohlo být jen zavádějící.

Jakkoli s obecnými právními úvahami učiněnými v tomto případě Nejvyšším soudem ohledně kategorie prospěchu jako kategorie převážně ekonomické, lze víceméně souhlasit, ovšem s výhradou, že v oblasti trestního práva nelze vždy zabezpečit jednotný výklad pojmů používaných i v jiných právních odvětvích (viz např. podobnou kategorii – kategorii škody), proto důsledné setrvávání jen na jednom jediném kritériu při výkladu určitého pojmu může být v trestním právu zavádějící a vést k nesprávným právním závěrům v konkrétních případech (typech případů).

Podle názoru Nejvyššího státního zastupitelství není toto rozhodnutí vhodné k publikaci především proto, že uvedený případ zpravidla bude tím nejjednodušším typem případů prodeje drog, v nichž lze stanovit výši prospěchu podle uvedeného vzorce celkem bez větších problémů, pokud orgán činný v trestním řízení samozřejmě dospěje k názoru, že tu jednak jsou určité náklady na straně pachatele, které lze z hlediska uvedeného znaku prokazatelně vyčíslit (v míře odůvodňující určitou výši; samotné tvrzení pachatele uplatněné v rámci obhajoby bez dalšího by nemělo být v daném případě zásadně postačující), jednak jsou tu i důvody pro jejich zohlednění - v souladu s principy přičítání viny podle obecných ustanovení trestního zákona i podle obsahu jednotlivých skutkových podstat - který nemusí být nezbytně nutně řešen podle návodu

publikovaného v podobě rozhodnutí uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

Případy, které lze jen obtížně takovým judikatorním rozhodnutím vyřešit, a ty se budou rozhodně vyskytovat častěji, budou daleko komplikovanější – půjde o posuzování otázky, do jaké míry a jaké jednání, od jinak legálního až po trestnou činnost různorodého charakteru a následků, které tvoří základ daného trestného činu, lze ještě v rámci úvah o snížení vyčísleného příjmu z prodeje drog zohlednit, a jaké „náklady“ proto ještě odečítat a v jaké výši. Nejde tu jen o prosté náklady na nákup drogy, ale zejména o veškeré náklady spojené s jejím zajišťováním, výrobou, z nichž přímá koupě drogy je spíše jen okrajovou záležitostí v obchodě s drogami a tvoří hlavně část jednání mezi drogovými dealery a spotřebiteli drogy, ale také – a to je třeba zejména nutno zdůraznit – i s jejich distribucí.

Daleko závažnějším problémem (což byl hlavní důvod, pro který nakonec Nejvyšší státní zastupitelství upustilo od snah řešit uvedený problém vydáním stanoviska podle § 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství a rozhodlo se podat Ministerstvu spravedlnosti podnět k legislativní úpravě příslušných skutkových podstat, kde by dnešnímu znaku „prospěch“ byl postaven naroveň znak „rozsah“) je tedy otázka, do jaké míry jsou – z hlediska odečítání od výše takto získaného příjmu – zřetele hodné další prostředky určené nejen na získání drogy v její „čistě“ podobě (ve smyslu prodávané látky), ale i na organizaci celé výrobní a distribuční sítě drog, na udržování vlivu určitých skupin v určitém teritoriu, na nákup zbraní, kterými jsou vybaveni ti, kdož se v tomto nelegálním obchodě pohybují, nakolik je třeba započíst „náklady“ spojené s likvidací protivníků (od policejních úředníků až po členy konkurenční organizace), jak zohledňovat finanční náklady na zajišťování dopravních cest, po nichž jsou drogy přepravovány, jak stanovit odměny všech, kdo se na zajišťování drog a jejich distribuci podílejí v zájmu organizace, která drogy distribuuje, jak vyčíslit ztráty výrobců a distributorů drog, k nimž dochází při odhalení distribuované drogy a jejím zabavení státními orgány, atd.

Byť se může jevit uvedená úvaha jako nepřiléhavá, je nutno připomenout, že vychází jen z dosavadních zkušeností a poznatků, které orgány činné v trestním řízení s drogovou trestnou činností mají a které nejsou jen zkušenostmi České republiky, ale společnou zkušeností mezinárodního společenství v boji proti tomuto fenoménu v podobě dnes již mezinárodního organizovaného zločinu (kdy je nepochybně na místě také úvaha, že výše citovaný výklad by mohl být v rozporu i s četnými mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR – pokud jde o drogovou oblast – vázána, jestliže tyto úmluvy ukládají smluvním stranám závazek, aby považovaly za trestné činy pěstování, produkci, výrobu, těžbu, přípravu, držbu, nabídku dání do prodeje, distribuci, koupi, prodej, dodání, zprostředkování, odeslání, vypravení přes tranzit, dopravu, dovoz a vývoz drog, jež jsou výslovně v Úmluvě zmíněny, jestliže byly spáchány úmyslně, a jestliže při výčtu zakázaných dispozic s drogou si nelze nepovšimnout, že jde o takové nakládání s určitým zakázaným předmětem, jež by se za situace dovolenosti takového předmětu dalo považovat za podnikání, avšak je-li však taková činnost zakázaná, pak nelze vůbec uvažovat o tom, že by se posuzování zakázaného rámce mohlo pohybovat způsobem naznačeným v citovaném rozhodnutí v rámci hodnocení prospěchu, který je rovněž nedovolený již ze své podstaty, tedy od prvopočátku). Proto rozhodnutí je shledáváno naprosto nevhodným k publikaci a mělo by být ponecháno na praxi, aby v každém konkrétním případě volila příslušná hlediska, podle nichž bude naplnění znaků „značný prospěch“ a „prospěch velkého rozsahu“ posuzovat, pokud se nenajde vůle k

vhodnému legislativnímu řešení v podobě konkrétní legální definice tohoto pojmu pro určité typy trestné činnosti.

Pro oblast drogové trestné činnosti je jinak přínosem ustanovení § 158d tr. ř. Sledování osob a věcí, zejména pak ve spojení s předstíraným převodem, je účinným prostředkem prokazování této trestné činnosti. Přesto zůstává důkazní situace mnohdy velmi složitá. V mnoha případech dochází ke změně výpovědi svědků v jednání před soudem.

Ani po účinnosti novely trestního zákona se neprojevil citelný nárůst nápadu drogových trestných činů a nedošlo ani k masové kriminalizaci konzumentů drog, jak bylo předvídáno některými odborníky na drogovou problematiku, případně v médiích.

Trestní stíhání pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr.zák. je nákladné, neboť se zpravidla vyžadují znalecké posudky z oboru chemie, toxikologie a psychiatrie.

Pokud jde o aplikaci ustanovení § 55 odst. 2 tr. ř., nejsou názory na jednotlivých okresních státních zastupitelstvích v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** shodné. Některá okresní státní zastupitelství poukazují na pozitivní přínos tohoto ustanovení. Jiná okresní státní zastupitelství považují postup podle § 55 odst. 2 tr. ř. (v drogových věcech) prakticky za vyloučený. Vycházejí z toho, že zainteresované osoby se vzájemně znají a poukazují i na to, že pokud byla identita některého ze svědků utajována, pachatelé stejně odhalili, o koho jde.

KSZ v Plzni registruje další nárůst u trestných činů z drogové oblasti. Tento zjištěný trend je o to závažnější, že především na úrovni tohoto krajského státního zastupitelství jsou stále rozsáhlejší trestní věci, kdy není ani výjimkou množství drogy přesahující 100 kg.

***OSZ v Sokolově** poukazuje na to, že u nejpřísnější právní kvalifikace obsažené v ustanovení § 187 tr. zák. se neodráží určitý kvalitativní trend, kdy po novele trestního řádu provedené zák. č. 265/2001 Sb. je někdy problematické vymezit dílčí útoky jako samostatný trestný čin (viz znění § 12 odst. 12 tr. ř. po citované novele). Není výjimkou, že především v hlavním líčení po provedeném dokazování dochází k rozdělení původně jednoho skutku na několik.*

*Na rozdíl od předchozího období nebyl (až na jednu výjimku, kde však věc nakonec skončila odložením podle § 159a odst. 1 tr. ř.) u **KSZ v Plzni** samotného prověřování žádný případ nedovoleného nakládání s heroinem, neboť všechny případy vedeného vyšetřování se týkají nedovolené dispozice s metanfetaminem a nově také s hašišem. Pokud jde o metanfetamin, šlo o případy distribuce této psychotropní látky do SRN, za tím účelem vznikla celá seskupení osob jak na našem, tak německém území, jejich činnost byla plánovitá, koordinovaná a vysoce organizovaná. Poznatky k prověřování získaly české policejní orgány vždy na základě poznatků předaných ze SRN, takže je zřejmé, že zaostává vlastní vyhledávací činnost českých policejních orgánů v případech nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami na nadnárodní úrovni. Po předání poznatků české policejní orgány, především ale celní orgány s postavením policejních orgánů, však již obratem zareagovaly přijetím adekvátních opatření.*

Významnými důkazními prostředky prokazování této trestné činnosti jsou záznamy telekomunikačního provozu získané odposlechem. Běžnou obhajobou obviněného pak bývá, že popírá úlohu účastníka na inkriminovaných záznamech takového provozu. Pokud jde o českého občana nebo hovoří-li českým jazykem, je možno takovou obhajobu prověřit, kromě jiného, opatřením kriminalistické audioexpertízy, která se zabývá zkoumáním záznamů z hlediska určení mluvčího, obsahu nahrávky a okolnostmi jejího vzniku. V seznamu znalců je pro tento obor k dispozici např. Kriminalistický ústav Praha. Je-li však zapotřebí opatřit kriminalistickou audioexpertízu v případě, že sporný mluvčí užívá jiný než český jazyk, neexistuje v ČR znalec, ani znalecké pracoviště způsobilé vypracovat takovou expertízu.

KSZ v Plzni dále zdůrazňuje, že do současné doby nedošlo k jednoznačnému a jednotnému vyřešení otázky, zda ke zkoumání informací uložených ve hmotných nosičích zpráv (např. SIM kartách a mobilních telefonech) je třeba příkazu soudce a pokud ano, podle jakého zákonného ustanovení by soudce měl takový příkaz vydat. **Nejvyšší státní zastupitelství k tomuto problému zpracovalo návrh stanoviska, který byl dne 30. 5. 2005 projednán na gremiální poradě.**

KSZ v Ústí nad Labem konstatuje, že severočeský region patří celorepublikově k oblastem, v nichž drogová kriminalita představuje značné procento na celkově spáchané trestné činnosti. Stejně jako v předchozích letech lze za nejrozšířenější drogy považovat metamfetamin (pervitin), dy-acetylmorfin (heroin) a konopí seté (marihuanu). Škála zneužívaných látek je však pochopitelně pestřejší, což lze dokumentovat na věci, vedené u **OSZ v Ústí nad Labem** pod sp. zn. 2 Zt 803/2004.

Zde je vykonáván dozor ve věci, kde policejní orgán Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky Ústí nad Labem dne 10. 12. 2004 zahájil trestní stíhání proti obviněnému pro trestný čin šíření toxikomanie dle § 188a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák., kterého se měl dopustit dne 26. 10. 2004 kolem 15.00 hodin v Ústí nad Labem, u restaurace Medúza tak, že ukazoval nezletilému rostlinu durman obecný, která zde rostla a následně z jedné makovice vyklepal semínka, poté s nezletilým odešel do parku, kde nezletilému podal několik semínek této rostliny s tím, že se jedná o halucinogen. Nezletilý semínka požil a zhruba po dvou hodinách začal mít zdravotní problémy, kdy nemohl dýchat a musel být převezen do nemocnice k hospitalizaci, odkud byl následujícího dne propuštěn.

Dále je vhodné zmínit trestní věc, která je pod sp. zn. 2 KZv 142/2003 vedena u **KSZ v Ústí nad Labem**.

*Dne 10. 8. 2004 byla podána na RNDr. Elišku P. a další osoby obžaloba pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zák., když policejnímu orgánu i státnímu zástupci se již v přípravném řízení podařilo spolehlivě prokázat prospěch získaný trestnou činností. Obviněná nakupovala látku efedrin v dodavatelské lékárně v Krásné Lípě, a to od oficiálních dodavatelů, kteří byli schopni doložit veškeré náklady spojené s prodejem a dovozem. Obviněná doznala množství nakoupené množství za účelem dalšího nelegálního prodeje, a rovněž uvedla peněžní částky, za něž prodávala efedrin dalším osobám. V průběhu prověřování této trestní věci byla provedena řada operativních úkonů dle § 88 odst. 1, odst. 2 tr.ř., dle § 158d odst. 1, odst. 2 tr.ř. s tím, že policie delší dobu monitorovala veškerou činnost tehdy obviněné Petrášové a dalších osob, které se na nedovoleném jednání podílely. Obviněné Petrášové se podařilo prokázat minimální zisk ve výši 972 194,- Kč (**k otázce tzv. čistého prospěchu srov. výše**). Při stanovení tohoto prospěchu vycházela obžaloba a dále i Krajský soud v Ústí nad Labem z údajů sdělených obžalovanou, pokud jde o nákupní cenu a prodejní cenu, a z těchto údajů byly dále odečteny z prospěchu ty částky, u nichž obžalovaná tvrdila, že jí efedrin odběratelem zaplacen nebyl a obhajobu se nepodařilo vyvrátit, jelikož někteří z odběratelů nebyli v průběhu řízení ustanoveni.*

Uvedený případ je zcela atypický s ohledem na prokázání značného prospěchu získaného drogovou trestnou činností, kdy ve většině případů není možné zjistit náklady, které měl pachatel v souvislosti s pořizováním drog, tak jak vyžaduje Vrchní soud v Praze, potažmo krajské soudy, a není tedy možno čistý prospěch obviněným dokázat.

Další věc byla u stejného státního zastupitelství vedena pod sp. zn. 2 KZv 100/2002:

*V té byla podána obžaloba na obviněného Pavla V. a spol., a to pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zák., když při kvalifikaci značného prospěchu vycházela obžaloba ze zjištěného majetku obviněných v porovnání s legálními příjmy zjištěnými z finančního šetření ve vztahu k obviněným osobám. Jelikož se však nepodařilo prokázat, jakým způsobem pachatelé majetek nabyli, i přesto, že jejich oficiální příjmy by nepostačovaly k nabytí tak velkého majetku, **Krajský soud v Ústí nad Labem** na užitou kvalifikaci nepřistoupil s tím, že prospěch získaný trestnou činností by mohl být kvalifikován jako značný prospěch pouze za situace, kdy by se podařilo prokázat jakou konkrétní částku obžalovaní trestnou činností získali. Nebylo možno vyloučit, že nabytý majetek byl získán jinou trestnou činností a právní kvalifikace § 187 odst. 3 písm. a) tr. zák. nebyla užitá.*

Podkladová zpráva **VSZ v Olomouci** se pokouší objasnit příčiny přerušení dosavadního výrazně vzestupného vývoje drogové trestné činnosti v obvodech **obou krajských státních zastupitelství** v jeho obvodu. V této souvislosti konstatuje, že definovat příčiny tohoto stavu jednoznačně sice nelze, nutno však vzít v úvahu, že odhalování této formy trestné činnosti je zcela odvislé od výslednosti činnosti specializovaných policejních skupin. Dále nelze zřejmě pominout ani fakt, že výrazný trestní postih v předešlých letech vedl k „vyřazení z činnosti“ některých „vaříčů“ pervitinu i pěstitelů marihuany, na něž byly napojeny další osoby.

V roce 2004 byly v obvodech **KSZ v Brně** i **KSZ v Ostravě** vyšetřovány drogové věci, v nichž se částky za prodané drogy pohybovaly v milionech Kč. V této souvislosti je poukazováno na čtyři okruhy problémů, s nimiž se trestní řízení v obvodu **VSZ v Olomouci** dlouhodobě potýká.

Bez ohledu na v poslední době kritice podrobené odposlechy telefonních hovorů mají tyto, a nesporně tak tomu bude i do budoucna, významný a nezastupitelný podíl na objasňování předmětné trestné činnosti. Pachatelé se pohybují po celé Evropě a z finančních důvodů mění telefonní karty různých operátorů podle země, v níž se právě nacházejí. Není výjimkou, že na území ČR z konspirativních důvodů používají každý 3 – 4 SIM karty.

V souvislosti s výpočtem značného prospěchu a prospěchu velkého rozsahu se praxe i v obvodu tohoto vrchního státního zastupitelství shoduje na kritice stávající judikatury, podle níž je třeba od ceny, za kterou byla droga prodána, odpočítávat náklady, které prodejci vznikly v souvislosti s jejím opatřením, úpravou, apod.

Shodné názory státních zástupců zazněly v tomto směru např. na semináři konaném dne 13. až 16. 12. 2004 v Kutné Hoře.

V dalším srov. to, co je ke zmíněné problematice (tzv. čistého prospěchu) uvedeno výše.

Jako vážný handicap je osobami zabývajícími se postihem drogové trestné činnosti pocíťována jazyková bariéra. Je třeba počítat, že problematika vhodných tlumočnicků bude aktuálně narůstat. Navíc tlumočnick nesmí dostat k překladu materiály v jakémkoli stupni utajení (v zásadě žádný tlumočnick nedisponuje na území ČR bezpečnostní prověrkou, aby mohl utajované materiály překládat). Zásadní problém vzniká již v počátečních fázích trestního řízení, kdy tlumočnicki překládají hovory vedené převážně v albánském jazyce či srbštině nebo chorvatštině, bez nichž by nebylo možné v prověřování trestné činnosti pokračovat. Vybraní tlumočnicki se tak s odposlechy telefonních hovorů seznamují, a to přesto, že tento stav není v souladu s právní úpravou a státní zástupci na něho opakovaně bezvýsledně na různých fórech poukazují.

Za výrazný problém jsou zejména **KSZ v Brně** označovány žádosti o právní pomoc, jejichž vyřizování je často zdlouhavé.

Problematická je spolupráce především s Nizozemským královstvím, odkud musely být ve všech kauzách vyžádané informace urgovány národním členem v Eurojustu, jehož činnost je v tomto směru hodnocena vysoce kladně. Pouze díky jeho intervencím státní zástupce získal potřebné informace vždy ještě před skončením hlavního líčení.

Ve sledovaném období ve shodě s rokem 2003 převažuje (v obvodech **KSZ v Brně** i **KSZ v Ostravě**) drogová trestná činnost spojená s výrobou a užíváním marihuany, s výrobou a distribucí metamfetaminu (pervitinu) a s distribucí MDMA (extáze). Žádné podstatné skutečnosti, které by nasvědčovaly novým významným trendům, nebyly zjištěny.

*Pouze okresní státní zastupitelství z obvodu **KSZ v Ostravě** signalizují ve větší míře výskyt tzv. mobilních varen pervitinu (pachatelé poté, co pervitin uvaří, ihned použité nástroje a chemikálie sbalí a přenesou na jiné místo, čímž je značně ztížena možnost jejich odhalení a usvědčení). V rámci obvodu **KSZ v Brně** např. **OSZ Břeclav**, ovšem jako jediné, konstatovalo zvyšující se věk uživatelů tzv. „tvrdých drog“ a snižující se věk konzumentů tzv. „měkkých drog“.*

g) Trestná činnost příslušníků Policie České republiky a příslušníků Bezpečnostní informační služby (tabulky č. II/8a až č. II/8d)

Z údajů *tabulky č. II/8a* vyplývá, že v roce 2004 se (stejně jako v roce 2003) snížil na území ČR počet stíhaných i obžalovaných příslušníků Policie ČR i příslušníků BIS (z hlediska vzájemné relace lze naposledy uvedenou kategorii v podstatě zcela pominout).

Vzhledem k tomu, že případy konání zkráceného přípravného řízení proti policistům byly na území ČR v roce 2004 naprosto výjimečné (**jediná** osoba; v roce 2003 se jednalo o 5 a v roce 2002 se jednalo o 3 osoby, jimž bylo sděleno podezření, a stejný počet osob, na něž byl podán návrh na potrestání – srov. *tabulky č. II/8b a č. II/8c*), zkrácené přípravné řízení zde není faktorem, ke kterému by bylo potřeba jakkoli přihlížet.

Vývoj stavu této specifické formy trestné činnosti byl přitom (shodně jako v roce 2003) rozdílný u státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Praze** a u státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci**.

V hodnoceném roce se počet stíhaných i obžalovaných příslušníků v obvodu **VSZ v Praze** oproti roku 2003 snížil (o 37, resp. o 38 osob, tj. 12,7 %, resp. 19,1 %). Tendence předchozího roku byla přitom zcela opačná (v absolutních číslech dosáhly sledované ukazatele v roce 2003 dokonce nejvyšších hodnot od roku 1995, a to i přesto, že současně došlo k nárůstu počtu rozhodnutí dle § 171, § 172 i § 173 tr. ř.)

*Z tohoto trendu nicméně vybočuje obvod **KSZ v Hradci Králové**, kde došlo k nárůstu u obou kategorií.*

***KSZ v Hradci Králové** konstatoval určitý mírný nárůst počtu stíhaných příslušníků Policie ČR oproti roku 2003, při porovnání údajů za období více let ho však nepovažuje za zásadní odchylku.*

Naproti tomu v obvodu **VSZ v Olomouci** se v návaznosti na to, že celkové údaje o počtu stíhaných a žalovaných příslušníků Policie ČR byly v roce 2003 nižší než v roce předchozím (propad v celkovém počtu byl markantní a výsledná čísla tehdy představovala nejnižší údaj o stíhaných i žalovaných policistech od roku 1995) byl naopak zaznamenán vzestup o 28 % ohledně stíhaných a o 34,6 % ohledně obžalovaných osob.

Z hlediska skladby kriminality (viz podrobněji *tabulku č. II/8d*) výrazně převažují trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák., byť jejich podíl není tak výrazný jako v předcházejícím roce (u těchto trestných činů se jednalo převážně o hrubé porušení povinností ze strany policistů v rámci výkonu služby, včetně fyzického napadení zajištěné osoby). Následují dopravní nehody kvalifikované podle § 223, § 224, event. § 201 písm. d) tr. zák. a především také trestné činy pojistného podvodu podle § 250a tr. zák., kde se zpravidla vede společné řízení s civilními pachateli. V menší míře se pak vyskytují trestné činy vydírání, výtržnictví a ublížení na zdraví podle § 221 tr. zák. Pouze výjimečně došlo ke stíhání policistů pro vojenské trestné činy. Pokud jde o zkrácené přípravné řízení, zastoupen je tu (v jediném případě, který se v roce 2004 vůbec vyskytl) jen trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák.

Počet příslušníků, stran jejichž trestné činnosti bylo rozhodnuto podle § 171, § 172 nebo § 173 tr. ř., doznal pouze dílčí změny, a to v důsledku nárůstu zastavených trestných stíhání (jak však plyne např. z vyjádření **KSZ v Brně**, do nárůstu se promítla i skutečnost, že do těchto počtů byly započítány i věci, v nichž bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno, byť konkrétně v jeho obvodu ale nastal pokles, pokud jde o počty obviněných policistů, jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno).

Počet vazebně stíhaných příslušníků se na území ČR snížil **na polovinu** a dosáhl nejnižšího absolutního čísla za celé hodnocené období (celý tento pokles padá na vrub obvodu **VSZ v Olomouci** s ohledem na to, že v obvodu **VSZ v Praze** zůstal na stejné úrovni jako v roce 2003).

MSZ v Praze signalizuje, že ve sledovaném období byl v jeho obvodu stíhán každý třetí příslušník Policie ČR z celkového počtu stíhaných v obvodu **VSZ Praha** (a takřka každý pátý na území ČR). Příslušník Bezpečnostní informační služby nebyl stíhán žádný (což je

údaj, který se vztahuje na území celé republiky vzhledem k výlučné příslušnosti ke stíhání státního zástupce **ObsSZ pro Prahu 1**).

KSZ v Praze sděluje, že v jeho obvodu bylo evidováno trestní stíhání jednoho policisty dokonce pro trestný čin loupeže podle § 234 tr.zák.

KSZ v Plzni upozorňuje, že novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. vycházela z předpokladu, že státní zástupci, kteří budou pověřeni ve smyslu § 161 odst. 3 tr. ř. vyšetřováním této trestné činnosti, přispějí k tomu, že dojde ke kvalitativnímu zlepšení. Tato kvalitativní změna se však zatím nekoná, neboť např. na úrovni obvodu **KSZ v Plzni** nadále přetrvává velký počet zastavených trestních věcí, stejně tak je vyšší podíl věcí zproštěných. I když je zřejmé, že obvinění jsou v mnohých směrech odborně zdatní a tento druh trestné činnosti se objasňuje a dokazuje velmi obtížně, jsou přesto dosažené výsledky neuspokojivé. Přitom je zřejmé, že v obvodech některých dalších krajských státních zastupitelství je situace ještě horší.

Státním zástupcům pověřeným vyšetřováním komplikuje situaci především to, že nemají potřebné materiální zázemí, jsou nuceni spoléhat nadále na výraznou pomoc Inspekce ministra vnitra, eventuálně dalších policejních složek. Tato negativní situace se dále ještě prohlubuje v těch trestních věcech, kde jde o skupinové trestní věci, a bylo by vhodné sestavit vyšetřovací tým.

Konkrétně v současné době je prověřována a v určité části i vyšetřována trestná činnost policistů z oddělení z Cizinecké policie v Karlových Varech, kde se naznačuje rozsáhlá trestná činnost.

Již po 3 letech vykonávání této působnosti je možno konstatovat, že na tyto činnosti nebylo státní zastupitelství dobře připraveno a způsobem, jak je vedena, zřejmě nemůže splnit požadovanou společenskou objednávku. Samozřejmě důvodů, proč se tak děje, je více a jsou i na straně policie. Přes personální změny v Inspekci ministra vnitra i určité organizační změny je třeba konstatovat, že se výrazným způsobem nezměnila kvalita práce těchto útvarů. Navíc z jednotlivých trestních věcí vyplývá, že v policii nefunguje vnitřní kontrolní systém, což má za následek situace, kdy policisté dlouhodobě např. brali úplatky, finanční zvýhodnění pak investovali do nákupu dalších movitých i nemovitých věcí a přesto jejich nadřízení tuto změnu v jejich způsobu života zcela ignorovali.

Poznatky z vyšetřování v rámci cizinecké policie také naznačují, že konkrétním osobám byla dána možnost rozhodovat např. o pobytu cizinců, aniž jejich rozhodování bylo podrobena další kontrolní činnosti. Dále se také naznačuje, že způsob výběru policistů na tyto útvary probíhá velmi zvláštním způsobem, kdy předem je zřejmé, kdo bude na tuto činnost přijat, neboť příslušníci jsou sem zařazováni po nástupu k policii. Zcela chybí výběr těchto policistů, kteří by v předchozím období např. prokázali na jiných postech předpoklady k této činnosti, tedy i k tomu, zda a jak jsou odolní proti případnému korupčnímu jednání.

Výsledky ve vyšetřování trestné činnosti příslušníků Policie ČR byly předmětem jednání na úrovni náměstkyně krajské státní zástupkyně v Plzni a okresní státní zástupkyně Plzeň – město za přítomnosti jak vyšetřování konajících státních zástupců, tak i dozorového státního zástupce včetně vedoucí oddělení obecné kriminality KSZ v Plzni, která takovéto jednání na základě svých poznatků o pochybení při vyšetřování této trestné činnosti i výkonu dozoru iniciovala. Na základě tohoto jednání byla přijata konkrétní opatření, a to jak na úrovni výkonu dozoru, případně výkonu dohledu ve věcech v prověřování, tak také opatření směřující vůči vyšetřujícím státním zástupcům. Ti se musí zaměřit na ještě důslednější vyhodnocování podmínek pro postup podle § 160 odst. 1 tr. ř., ve věcech vypracovávat plány vyšetřování, tyto pravidelně aktualizovat a předkládat dozorovému státnímu zástupci, dále náležitě vyhodnocovat případy, kdy je třeba vyslechnout osobu v procesním postavení svědka.

KSZ v Ústí nad Labem nezjišťuje kromě nárůstu počtu stíhaných příslušníků Policie ČR oproti předcházejícímu roku žádné odchylné trendy v této agendě.

KSZ v Brně zdůvodňuje pokles počtu obviněných – policistů, jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, tím, že obvinění většinou trestnou činnost popírají, přičemž roli hraje i skutečnost, že někteří nadřízení služební funkcionáři i při uplatnění tohoto postupu policisty ze služebního poměru propouštějí, přestože to zákon přímo nevyžaduje.

KSZ v Brně dále zmiňuje k doзору státního zástupce ve věcech uvedených v § 161 odst. 3, 4 tr. ř., že ve 4 věcech v roce 2004 bylo usnesení státního zástupce podle § 160 odst. 1 tr. ř. zrušeno, a to ve 3 případech dozorujícím státním zástupcem KSZ v Brně a v 1 případě dokonce i státním zástupcem Vrchního státního zastupitelství v Olomouci (ke stížnosti, neboť dozorový státní zástupce dal pokyn k uvedenému postupu), a to ve 3 věcech ke stížnosti obviněného podle § 149 odst. 1 tr. ř. a v jednom případě z vlastní iniciativy podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. Dva z těchto případů skončily poté odložením věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. a další dva odevzdáním věci podle § 159a odst. 1 písm. b) tr. ř.

h) Trestné činy proti životnímu prostředí (tabulky č. II/9 – údaje za období 2003 a 2004, údaje za období od roku 1995)

Jak plyne z tabulek, uvedené trestné činy tvoří vzhledem k jejich ojedinělému výskytu zcela zanedbatelnou část kriminality, když ve sledovaném období byly v minimálním počtu evidovány pouze trestné činy ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a a § 181b tr. zák. a poškozování lesa těžbou podle § 181c tr. zák. Nadále tak pokračoval trend zjištěný a konstatovaný již v loňské zprávě o činnosti, tedy další snižování výskytu (či přesněji uvedeno postihu) této trestné činnosti.

Přítom v letech 2000 až 2002 počet osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin dle § 181a tr. zák. neustále vzrůstal a stejná situace byla i u osob obžalovaných pro trestný čin dle § 181b tr. zák., stran kterého však počet osob stíhaných vykazoval jisté výkyvy, v roce 2003 však byl registrován znatelný úbytek stíhaných a obžalovaných osob pro trestný čin dle § 181b tr. zák., přičemž stav u trestného činu dle § 181a tr. zák. zůstával v podstatě na stejné úrovni. V roce 2004 zůstala zachována úroveň počtu osob stíhaných i obžalovaných z předchozího roku pouze u trestného činu podle § 181c tr. zák., u dalších dvou skutkových podstat trestných činů nastal pokles o polovinu. Naproti tomu nově byly v roce 2004 registrovány trestné činy nakládání s nebezpečnými odpady podle § 181e tr. zák. a neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 181f tr. zák.

KSZ v Praze signalizuje nové formy páchání trestného činu podle § 181c tr. zák. (poznatek **OSZ v Příbrami**).

Skupina pachatelů pomocí třetí osoby (tzv. „bílého koně“) zakoupí les, ve kterém následně poškodí stromy tak, aby bylo dosaženo výjimky ze zákazu nebo omezení těžby. Poté les vytěží pomocí třetí osoby, kterou objedná tzv. bílý kůň, aniž by bylo zajištěno zalesnění, neboť tato povinnost zůstane tzv. bílému koni, což je zpravidla osoba bez větších prostředků, která jedná za úplatu a o hlavních pachatelích nemá žádné poznatky.

KSZ v Praze dále upozorňuje, že aplikační praxe při trestněprávní ochraně životního prostředí nedostala přijetím tzv. „euronovely“ trestního zákona zákonem č. 134/2002 Sb. odpovídající nástroj k postihu protiprávních jednání. Většina případů, která je prověřována, končí odložením věci podle § 159a odst. 1 tr. ř., popř. odevzdáním. Citovaná novela v praxi spíše účinný postih znemožnila, a to jednak snížením trestních sazeb, jednak definicí poškození životního prostředí, která nakumulovala množství podmínek, jejichž společný výskyt a prokázání je jen obtížně naplnitelné.

KSZ v Plzni sděluje, že je ve sledovaném období evidován nápad jen jediné trestní věci, konkrétně trestného činu nakládání s nebezpečnými odpady podle § 181e tr. zák. Jde o věc **OSZ v Karlových Varech**, sp. zn. 4 Zt 49/2004.

Státním zástupcem byla podána obžaloba na obviněného Antonína N. pro trestný čin nakládání s nebezpečnými odpady dle § 181e odst. 1 tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že dne 21. 8. 2003 v objektu společnosti RABBIT Trhový Štěpánov, a.s., provoz Hroznětín, jako zaměstnanec této společnosti s pracovním zařazením strojník - údržbář, svévolně odčerpával vodu obsahující čpavek (která vznikla v suterénu strojovny při opravě potrubí chladicího zařízení) do kanalizace dešťové vody vyúsťující do potoka Bystrice, ačkoli byl výslovně instruován vedoucím technického úseku Petrem Perglerem, aby vodu přečerpával do havarijní nepropustné jímky čpavkové stanice. Následkem nadměrné koncentrace čpavku se po přechodnou dobu stala voda v potoce pro ryby a jiné vodní živočichy toxickou, když uhynuly ryby o celkové hmotnosti 150 kg v hodnotě 52 738,- Kč ke škodě Českého rybářského svazu. Místní organizaci Ostrov v souvislosti se sběrem a úklidem uhynulých ryb vznikla následná škoda ve výši 4 530,- Kč. Trestním příkazem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 4 T 35/2004, byl obžalovaný uznán vinným pro trestný čin podle obžaloby a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu 1 roku.

VSZ v Olomouci svou podkladovou zprávu v partii věnované trestným činům namířeným proti životnímu prostředí uzavírá konstatováním, že zjištěný výskyt a trend této zvláště sledované a pro společnost nepochybně velmi závažné trestné činnosti tak zjevně není v souladu se skutečným stavem životního prostředí ani vztahem mnohých občanů k němu. Proč tomu tak je – zda je příčinou vysoká latence této trestné činnosti, zda jde o nedostatky v legislativě, zda jsou problémy s dokazováním této trestné činnosti konkrétním osobám nebo zda příčiny tohoto stavu jsou i jiné – však tato zpráva zodpovědět uspokojivě nemůže. V každém případě stav platné úpravy (po novelizaci provedené zákonem č. 134/2002 Sb.) nelze rozhodně hodnotit pozitivně.

3. Další poznatky významné pro objasnění příčin trendu trestné činnosti a jejich nových jevů a forem (trestné činy neuvedené pod bodem 2., jakož i trestné činy, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení – tabulka č. II/10)

Shodně jako v roce 2002 a 2003 ze sledovaných trestných činů bylo nejvíce osob stíháno a obžalováno pro trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák. (počet osob stíhaných i obžalovaných se snížil – o **7,1 %**, resp. o **7,5 %**, zatímco v předchozím roce došlo k nepříliš výraznému zvýšení). Stran tohoto trestného činu bylo rovněž nejčastěji konáno zkrácené přípravné řízení (zde se rovněž projevilo nepatrné, statisticky takřka bezvýznamné, snížení jak počtu osob, ve vztahu k nimž bylo zkrácené přípravné řízení konáno, tak i osob, na které byl podán návrh na potrestání).

Pokud jde o počet stíhaných a obžalovaných osob, po trestném činu krádeže následuje trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák., trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák. a trestný čin výtržnictví podle § 202 tr. zák. Oproti roku 2002 i 2003 je tak konstatován další nárůst trestné činnosti dle § 213 tr.zák., jak již bylo shora uvedeno. Ve zkráceném přípravném řízení nedošlo oproti stavu v roce 2003 k žádným změnám, když druhým nejčtetnějším trestným činem (po krádeži) je i v roce 2004 opět maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 tr. zák. a následuje trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák.

KSZ v Praze upozorňuje na nadále problematickou situaci týkající se většího počtu **trestných činů ohrožení pod vlivem návykové látky** podle § 201 tr. zák. (viz údaje plynoucí

z tabulky č. II/10), neboť z údajů o vývoji počtu stíhaných a obžalovaných osob pro tento trestný čin je zřejmé, že se jedná o poměrně často zastoupený trestný čin v dopravě.

Rovněž poukazuje na případ podvodného a korupčního jednání veřejného činitele na úseku veřejné správy v souvislosti s vyřizováním agendy řidičských průkazů (poznatek OSZ v Kladně, sp.zn. Zt 460/2004).

Obviněná K. M. je stíhána pro trestné činy podle § 158 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. c), § 160 odst. 1, 3 písm. b), § 178 odst. 1 tr. zák., kterých se měla společně s dalšími 7 osobami jako účastníky podle § 10 odst. 1 písm. c) tr.zák. dopouštět v letech 2002 až 2004 tím, že jako pracovnice Okresního úřadu v Kladně a následně Městského úřadu ve Slaném za úplatek vystavovala řidičské průkazy a prováděla záznamy v jejich evidenci ve vztahu k osobám, které nesplňovaly požadavky pro jejich vydání nebo neabsolvovaly předepsaný výcvik a nepodrobily se příslušné zkoušce. Osoby, které takto neoprávněně za úplatek získaly řidičský průkaz (16 osob) byly trestně stíhány samostatně pro trestný čin podle § 161 odst. 1 tr. zák. nebo trestný čin podle § 161 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. s tím, že vzhledem k doznání a bezúhonnosti některých osob a jejich podílu na objasnění věci bylo v několika případech jejich trestní stíhání podmíněně zastaveno podle § 307 tr. ř.

KSZ v Plzni upozorňuje na zvýšený počet fyzického napadení celníků vietnamskými prodejci jako reakci na zintenzivnění kontrol na tržnicích (poznatek OSZ v Chebu). Ve 4 případech je vedeno trestní stíhání pro trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 155 tr. zák.

Signalizuje, že v několika případech bylo v průběhu velmi krátkého časového úseku podáno na stejného podezřelého několik návrhů na potrestání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák. (poznatek OSZ Plzeň – sever). Považuje proto právní úpravu za nedostatečnou s tím, že záležitost by zřejmě řešilo zvýšení trestní sazby.

KSZ v Ústí nad Labem poukazuje na skutečnost, že zejména v oblasti **majetkové a hospodářské kriminality** je nápad trestné činnosti do značné míry ovlivněn určitým kampaňovitým přístupem policejních orgánů k řešení konkrétního typu trestné činnosti, což se v roce 2004 projevilo obrovským nárůstem počtu osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin úvěrového podvodu dle § 250b tr.zák. Zkušenosti jednotlivých státních zastupitelství ukazují, že zpravidla po skončení zmíněných kampaňovitých opatření Policie ČR dochází k poklesu nápadu konkrétního druhu trestné činnosti.

Také **VSZ v Olomouci** ve své podkladové zprávě poukazuje na to, že z poznatků získaných na úseku **majetkové kriminality** je možno dovozovat neustále narůstající trestnou činnost v souvislosti s nejrůznějšími leasingovými, úvěrovými a pojistnými podvody, což může být způsobeno kvalitnějšími kontrolními mechanismy poškozených subjektů, zpravidla velkých bankovních ústavů se zahraniční majetkovou účastí, avšak zčásti i stále dokonalejším a sofistikovanějším způsobem páchaní této trestné činnosti, které se zpravidla dopouští větší množství pachatelů v nejrůznějších formách trestné součinnosti. Stojí proto za zvážení vhodnost zařazení trestných činů podle § 250a a § 250b tr. zák. mezi vybrané sledované majetkové trestné činy (k dalšímu důvodu zařazení těchto trestných činů mezi sledované trestné činy viz bod 2. a níže).

V posuzovaném období nebyly v obvodu tohoto vrchního státního zastupitelství zaznamenány případy trestné činnosti v oblasti **počítačové a internetové kriminality**, neobjevily se ani nové nebo jiné závažné trendy a jevy a páchaní trestné činnosti, které by bylo možno zobecnit a které by přitom již nebyly pochyceny v jiné části této zprávy.

III. Činnost státního zastupitelství v trestním procesu před zahájením trestního stíhání, v přípravném řízení a v trestním řízení soudním až do pravomocného skončení trestního stíhání v roce 2004

1. Poznatky k rychlosti přípravného řízení trestního od zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/1, III/2a až III/2c)

a) Poznatky k rychlosti vyšetřování konaného policejními orgány a státními zástupci a k rychlosti celého přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/2a, č. III/2c)

V případě rychlosti vyšetřování jde o ukazatel, který patří mezi nejvíce sledované. Přesto nelze přehlédnout, že i tato oblast byla výrazně ovlivněna velkou novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. a srovnání s obdobím před zmiňovanou novelou je poměrně velmi komplikované.

Oproti letům předcházejícím v roce 2004 nepokračoval na území České republiky trend spočívající v neustálém zkracování délky vyšetřování (do něhož bylo ze statistických důvodů zahrnuto též zkrácené přípravné řízení), přičemž k tomuto zkracování délky vyšetřování docházelo kontinuálně od roku 1995 (srov. *tabulku č. III/2a*). Údaje citované tabulky svědčí pro jednoznačný závěr, že pozitivní charakteristiky týkající se rychlosti vyšetřování v roce 2004 tak docela neplatily. To dokumentuje zejména skutečnost, že podíl osob, ve vztahu k nimž bylo vyšetřování (včetně zkráceného přípravného řízení) skončeno do jednoho týdne nebo do dvou týdnů, se snížil a zároveň se snížil i tento podíl vztahující se k době do jednoho měsíce (v roce 2003 činil součet těchto dob vyjadřujících velmi příznivé ukazatele rychlosti vyšetřování 42,4 %, zatímco v roce 2004 jen **31,9 %**). Na straně druhé kladně lze hodnotit zvýšení podílu osob, ve vztahu k nimž vyšetřování skončilo v době od 2 do 6 měsíců, a snížení podílu těchto osob, ohledně nichž vyšetřování skončilo v rozmezí od jednoho roku do dvou let.

Poněkud v rozporu s trendy vývoje rychlosti vyšetřování bylo možno v roce 2004 na území ČR zaznamenat i skutečnosti podchytené v *tabulce č. III/2c*. Tato tabulka se vztahuje k rychlosti přípravného řízení jako celku. Pokračovala tu tendence vlastní vývoji rychlosti až do roku 2003, protože oproti údajům *tabulky č. III/2a* zde nastal opětovně nárůst počtu a podílu osob, jejichž věc byla vyřízena ve lhůtách do jednoho nebo dvou týdnů, do jednoho či dvou měsíců i v rozmezí od 2 do 6 měsíců. Současně bylo možno zaznamenat pokles počtu a podílu osob, u kterých celé přípravné řízení trvalo do jednoho roku a dvou let a více než dva roky.

Naznačený, poněkud rozporný, trend vývoje se projevoval obdobně v obvodu **VSZ v Praze** i **VSZ v Olomouci**.

Podle **VSZ v Praze** údaje *tabulek č. III/2a a č. III/2c* vypovídají o tom, že oproti předcházejícímu roku došlo v roce 2004 k poklesu počtu i podílu osob, vůči nimž trvalo vyšetřování ve lhůtách do 1 týdne a 2 týdnů až 1 měsíc, a současně k tomu odpovídajícímu nárůstu počtu i podílu osob, stran kterých vyšetřování trvalo 2 až 6 měsíců. U ostatních sledovaných lhůt nedošlo k zásadnějším změnám. Na tomto stavu se podílejí v podstatě všechna krajská státní zastupitelství (MSZ v Praze).

Rychlost celého přípravného řízení nedoznala v roce 2004 oproti předchozímu roku zásadnějších změn. VSZ v Praze pozitivně hodnotí další snížení počtu i podílu osob, vůči nimž trvalo řízení ve lhůtách 2 až 6 měsíců, 6 měsíců až 12 měsíců a 1 až 2 roky, byť se nejedná o snížení výrazné.

Tak jako v minulosti, jsou podle poznatků VSZ v Praze i v roce 2004 nejdelší doby přípravného řízení zjišťovány zejména v trestních věcech hospodářské a finanční kriminality. Přestože došlo, jak výše uvedeno, k určitému prodloužení doby vyšetřování, nelze konstatovat žádné nové závažné poznatky k tomuto jevu. Příčiny,

jež nepříznivě ovlivňují rychlost vyšetřování a tím i celého přípravného řízení, zůstávají stejné (skutková složitost, důkazní náročnost, problémy s opatřováním potřebných podkladů, zejména účetních dokladů, zpracovávání znaleckých posudků, vyžadování právní pomoci v cizině, časté změny v osobě policejního orgánu konajícího vyšetřování, malá aktivita dozoru státního zástupce, atd.).

Podle některých poznatků (**KSZ v Plzni**) nadále přetrvávají rozdíly v rychlosti řízení mezi jednotlivými policejními útvary, jejichž důvody spočívají jednak ve způsobu řízení konkrétních policejních útvarů a zřejmě i v odborné způsobilosti jednotlivých policistů.

Rychlost přípravného řízení u **odboru závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze** je do značné míry limitována charakterem trestních věcí vyřizovaných tímto odborem. Jedná se vesměs o věci rozsáhlé, skutkově a právně složité, jejichž zpracování vyžaduje delší doby jak u policejních orgánů, tak u státních zástupců. Příčiny negativně ovlivňující rychlost přípravného řízení zůstávají i zde stejné jako v předchozích obdobích. Pracovní kapacity policejních orgánů, podílejících se na trestním stíhání závažné hospodářské a finanční kriminality, nejsou dostatečné. Kromě přetrvávající nenaplněnosti plánovaných počtů policejních orgánů, státní zástupci při výkonu dozoru zjišťují, že v době déletrvající nepřítomnosti policejního orgánu na pracovišti (dovolená, nemoc, studium, atd.) není zabezpečeno jeho zastupování, takže i po delší dobu nejsou ve věci konány žádné procesní úkony. V několika případech řešil státní zástupce vzniklou nepříznivou situací tak, že naléhavé procesní úkony, včetně výslechů svědků, provedl sám. Uvedený postup, stejně jako další nahrazování činnosti policejního orgánu státním zástupcem, ovšem nelze považovat za systémové řešení. Tyto poznatky jsou projednávány s vedením příslušného policejního útvaru se žádostí o zjednání nápravy.

Poněkud příznivější situace je u odboru padělání Útvaru boje proti organizovanému zločinu, jehož policejní orgány v podstatě bez průtahů a na náležité úrovni vyřizují věci trestné činnosti proti měně, zejména pak padělání EURO a trestné činnosti s tím související.

Poznatky všech **krajských státních zastupitelství (MSZ v Praze)** ohledně příčin ovlivňujících délku řízení vesměs korespondují s poznatkem **VSZ v Praze**. Ve srovnání s předchozím obdobím nejsou uváděny žádné nové podstatné skutečnosti.

V obvodu **VSZ v Olomouci** se podle toho, co se uvádí v jeho podkladové zprávě, nadále projevovaly pozitivní tendence spočívající ve zkrácení doby vyšetřování i celého přípravného řízení od okamžiku zahájení trestního stíhání. Došlo sice k mírnému poklesu u věcí (proti osobám) zpracovaných policejním orgánem v době do 1 týdne a obdobně méně věcí bylo skončeno v období od 2 týdnů do 1 měsíce, avšak oproti tomu došlo k výraznému snížení ukazatele osob, ve vztahu k nimž přípravné řízení trvalo déle jak 6 měsíců. I nadále, shodně jako v předchozím období, byla nejvyšší hodnota ukazatele rychlosti vyšetřování, pokud se jednalo o období od 1 do 2 měsíců.

Z připojených tabulek přitom vyplývalo, že v době do 2 měsíců jsou státním zastupitelstvím v obvodu VSZ v Olomouci předkládány trestní věci (proti osobám) po skončení vyšetřování v celkem 71,4 % případů a v době do 6 měsíců tento počet dosahuje procentuální výměry ve výši 95,4 %. Pro srovnání s minulými sledovanými obdobími lze doplnit, že počet skončených věcí v období do 6 měsíců činil v roce 2003 94,2 % a v roce 2002 91,5 %.

V obvodu **VSZ v Olomouci** se dále projevilo i poměrně značné snížení doby vyšetřování přesahující 6 měsíců a alespoň do určité míry i délky přípravného řízení trvajících 6 až 12 měsíců. Ke zlepšení došlo i ohledně vyšetřování překračujícího svojí délkou období jednoho roku i 2 let, i zde došlo ke zlepšení.

Shora rozvedené údaje jsou jak u **KSZ v Brně**, tak i **KSZ v Ostravě** ovlivněny i rozdílnou délkou trvání vyšetřování u věcí spadajících do věcné příslušnosti jednotlivých okresních státních zastupitelství a vyšetřování u věcí s příslušností krajských státních

zastupitelství. V případě druhém je délka konání přípravného řízení přirozeně delší, a to v závislosti na skutkové a právní náročnosti zde projednávaných trestních věcí.

V této souvislosti **VSZ v Olomouci** zmiňuje především **závažnou hospodářskou a majetkovou trestnou činnost**, jejíž objasnění vyžaduje mnohdy zpracování náročných znaleckých posudků, zajištění a analýzu obsáhlých listinných podkladů, případně i provádění řady úkonů mimo území ČR v rámci právní pomoci. K tomu lze obecně dodat, že zatímco u okresních státních zastupitelství je nejvíce věcí končeno v rozmezí 1 až 2 měsíců, v rámci **KSZ v Brně** i **KSZ v Ostravě** trvá u většiny trestních věcí s příslušností danou § 17 tr. ř. vyšetřování v převážné míře od 2 měsíců do 1 roku.

Do konečných výsledků také do určité míry zasáhly i údaje týkající se specializovaného odboru závažné hospodářské a finanční kriminality **VSZ v Olomouci**, resp. obou jeho poboček v Ostravě a v Brně. Zde má charakter této společensky značně nebezpečné a zpravidla velmi sofistikované trestné činnosti a složitost prováděného trestního řízení za důsledek, že přípravné řízení u 40 % osob, vůči nimž je vedeno, je skončeno v období od 2 do 6 měsíců, u 20 % osob v období od 6 do 12 měsíců a u 40 % činí délka jeho trvání více než 1 rok. Pozitivně je zde však třeba vnímat skutečnost, že ani u těchto náročných trestních věcí netrvala doba vyšetřování déle než 2 roky (a celé přípravné řízení trvalo delší dobu než dva roky v jediné věci).

b) Poznatky k rychlosti postupu státních zástupců po doručení návrhu na podání obžaloby (tabulka č. III/1, č. III/2b)

V roce 2004 byl již zcela zpochybněn nepříznivý trend z roku 2002 (který ostatně nepokračoval ani v roce 2003), kdy došlo ke snížení podílu osob, ve vztahu k nimž řízení u státního zástupce (i po započtení údajů ze zkráceného přípravného řízení) trvalo do 2 týdnů (2003 – 67,2 %, 2002 - 64,6 %, 2001 - 70,7 %), jakož i do jednoho měsíce (2003 – 85,4 %, 2002 - 87,3 %, 2001 93,2 %). V roce 2004 činil podíl osob, ve vztahu ke kterým řízení u státního zástupce trvalo do dvou týdnů, **72,0 %**, a do jednoho měsíce **90,3 %**.

Zároveň také nepokračoval nepříznivý vývoj z roku 2002 a 2003, kdy se zvýšily jak počty, tak i podíl osob, vůči nimž řízení u státního zástupce trvalo od 2 do 6 měsíců a nad 6 měsíců do jednoho roku. V roce 2004 se tento podíl snížil z 5,8 % v roce 2003 na **3,2 %** (2 – 6 měsíců), ze 0,6 % v roce 2003 na **0,2 %** (6 – 12 měsíců), obdobně byl zaznamenán výrazný pokles počtu osob, ve vztahu k nimž trvalo řízení u státního zástupce po uvedené doby, a ze 43 na **28** se snížil i počet osob, vůči nimž řízení u státního zástupce trvalo déle než jeden rok. Jediný nepříznivý ukazatel se týkal zvýšení počtu osob, ve vztahu k nimž řízení u státního zástupce trvalo po delší dobu než dva roky (ze 7 v roce 2003 na **10** v roce 2004).

K podstatnému poklesu podílu i počtu osob, ohledně nichž řízení u státního zástupce trvalo v rozmezí od 2 do 6 měsíců, došlo u **KSZ v Ústí nad Labem** (jestliže v roce 2002 se projevil vzestup zmíněného podílu ze 4,7 % na 13,1 %, v roce 2003 tento podíl činil plných 19,4 %, tehdy se rovnal součtu těchto hodnot u všech ostatních krajských státních zastupitelství bez započtení údajů MSZ v Praze, v roce 2004 dosáhl tento podíl hodnoty 9,7 % a přiblížil se tak ke stavu z roku 1998). U KSZ Ústí nad Labem se obdobně zlepšil i ukazatel délky řízení od 6 do 12 měsíců, což vynikne zejména ve srovnání absolutních čísel (2001 - 59, 2002 – 257, 2003 – 464, 2004 - 206). Velmi nepříznivý stav tohoto ukazatele zaznamenaný v tomto ohledu např. v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** (v roce 2001 – 1 osoba, 2002 – 7 osob, 2003 – 173 osob) v roce 2004 nepokračoval a došlo k návratu k předchozímu stavu (2004 – 9 osob).

Určitého zlepšení doznala i původně velmi nepříznivá situace u **MSZ v Praze** (v roce 2001 podíl osob s délkou řízení 2 - 6 měsíců u státního zástupce – 2,1 %, v roce 2002 – 2,7 %, v roce 2003 – 5,6 % a v roce 2004 – 3,2 %; podíl osob s délkou řízení nad 6 měsíců – 2001 – 0,4 %, 2002 – 0,2 %, 2003 – 0,3 %, 2004 – 0,2 %).

K výraznému snížení podílu (i počtů) osob, ohledně nichž řízení u státního zástupce trvalo delší dobu než 2 měsíce, došlo v obvodech **KSZ v Brně** i **KSZ v Ostravě** (to nejlépe dokládají absolutní počty týkající se období 1 – 2 měsíce – **KSZ Brno** – 2003 – 668 osob, 2004 – 159 osob, **KSZ Ostrava** – 2003 - 828 osob, 2004 – 10 osob – období 2 – 6 měsíců - **KSZ Brno** – 2003 – 277 osob, 2004 – 36 osob, **KSZ Ostrava** – 2003 – 306 osob, 2004 – 2 osoby).

VSZ v Praze při hodnocení stavu v jeho obvodu hodnotí dosažené výsledky jako pozitivní, poukazuje však zároveň na to, že je nutno přihlížet i k tomu, že došlo ke snížení celkového nápadu věcí ke státním zástupcům.

V roce 2004 platilo v obvodu **VSZ v Praze** i nadále opatření vrchního státního zástupce v Praze ze dne 15. 6. 1999, dle kterého jsou krajsští (městský) státní zástupci povinni každý měsíc písemně dokladovat počet neskončených věcí, v nichž byl podán návrh na podání obžaloby. Současně je rychlost postupu státních zástupců po doručení tohoto návrhu vyhodnocována na čtvrtletních poradách s krajskými (městským) státními zástupci. Pozornost je trvale věnována zejména věcem, které nebyly vyřízeny ve lhůtě nad 6 měsíců. Tyto věci se podobně jako v předchozích letech vyskytovaly ve větší míře u **KSZ v Ústí nad Labem** a **MSZ v Praze**, u ostatních krajských státních zastupitelství se vyskytly pouze ojediněle. Z hlediska povahy trestné činnosti jde zejména o věci rozsáhlé majetkové trestné činnosti, skutkově složité a důkazně náročné věci hospodářské a finanční kriminality.

Pokud jde o příčiny delších lhůt při vyřizování věcí po doručení návrhu na podání obžaloby, jsou shodné s předchozím rokem (nedostatečné personální obsazení státních zastupitelství, skutková a právní složitost a náročnost věcí).

Rychlost vyřizování věcí po doručení návrhu na podání obžaloby u **odboru závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze** je odpovídající rozsahu spisového materiálu i složitosti a náročnosti věcí (totéž uvádí ve vztahu k zmíněnému odboru i **VSZ v Olomouci**).

KSZ v Praze poukazuje na to, že v případě některých okresních státních zastupitelství byla délka řízení negativně ovlivněna zejména tam, kde je přes zvýšený nápad trestních věcí po 1. 1. 2002 dlouhodobě nenaplněný plánovaný počet státních zástupců na straně jedné a současně dostatečný počet soudců na trestním úseku, takže kromě zvýšení rozsahu úkolů v přípravném řízení trestním se zvyšuje i doba přítomnosti státního zástupce v řízení před soudem, což je i na úkor doby, kterou může státní zástupce věnovat dozoru nad zákonností přípravného řízení, včetně zpracování návrhu na podání obžaloby.

VSZ v Olomouci zmiňuje především velmi příznivý trend rychlosti řízení u státních zástupců (jak již byl zčásti naznačen shora, vyjma posílení ukazatelů vztahujících se k dobám do 1 týdne, v rozmezí 1 – 2 týdnů a do jednoho měsíce).

Výrazné zlepšení bylo zaznamenáno (mj. i po některých personálních změnách) i u některých okresních státních zastupitelství v obvodu jak **KSZ v Brně (OSZ v Břeclavi a OSZ v Kroměříži)**, tak i **KSZ v Ostravě (OSZ v Ostravě)**.

*Pokud se jedná o věci nevyřízené státními zástupci v období překračujícím půl roku, jedná se pouze o ojedinělé výjimky. V rozsahu od 6 do 12 měsíců nebyla signalizována žádná taková věc (resp. osoba), v období od jednoho do dvou let jde jen o jedinou věc v obvodu působnosti **KSZ v Brně**, kterou eviduje **OSZ v Třebíči**. V příložených tabulkách je vykázána rovněž jedna věc, u které doba vyřízení státním zástupcem měla překročit*

dobu dvou let. Ze zprávy **KSZ v Brně** ale vyplývá, že se jedná o chybu ve statistickém listě zpracovaném **OSZ v Uherském Hradišti**. Šlo o trestní věc vedenou proti státnímu příslušníkovi Moldávie, kde došlo nejprve k přerušení trestního stíhání a následnému předání věci do ciziny, kdy následně poté, co převzetí trestního stíhání bylo cizozemským orgánem odmítnuto, se tato věc u státního zastupitelství nově zapsala a stejně tak k ní byl chybně jako nový vyhotoven statistický list.

2. Poznatky k návrhům na rozhodování soudu v přípravném řízení

a) Nové poznatky k návrhům na vzetí obviněných do vazby a rozhodování soudu o nich po změnách v úpravě vazby provedené novelou č. 265/2001 Sb.

Návrhům státních zástupců odboru závažné hospodářské a finanční kriminality **VSZ v Praze** na vzetí obviněných do vazby bylo ve všech případech soudem vyhověno. Státní zástupci se ve všech případech zúčastnili výslechu obviněného, jehož vzetí do vazby navrhovali.

Návrhy státních zástupců na vzetí do vazby byly soudy v převážné většině akceptovány i u všech **krajských státních zastupitelství (a MSZ v Praze)**.

Nebyly ani shledány zásadní aplikační problémy spojené s postupem státních zástupců při podávání návrhů na vzetí obviněných do vazby a rozhodování soudu o nich. Přesto, že novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. přinesla zkrácení vazebních lhůt, jejich dodržování je nadále plně respektováno.

V rámci činnosti státních zástupců je návrhům na vzetí do vazby z hlediska jejich obsahu, důkazní podloženosti a odůvodnění věnována patřičná pozornost. O době a místě rozhodování soudu jsou státní zástupci v podstatě řádně a včas předem informováni, nejčastěji telefonicky, a těchto úkonů se pravidelně účastní.

*Jen **KSZ v Brně** poukázalo na dílčí problém, který vyvstal v souvislosti s počítáním doby zadržení obviněného, kdy oproti názoru státního zástupce zahrnul soudce do této doby i časový úsek, během kterého byla v přítomnosti obviněných prováděna domovní prohlídka v místě jejich bydliště, následkem čehož došlo k propuštění těchto osob ze zadržení pro uplynutí lhůty stanovené pro zadržení. Na vzniklou situaci bylo v dalších obdobných případech reagováno tak, že je vždy do doby zadržení zohledněna i doba samotného procesního úkonu, zvláště pokud nelze z obsahu spisového materiálu jednoznačně dovodit, zda se daného úkonu následně zadržená osoba zúčastnila dobrovolně či nikoli. Údaje poskytnuté obviněným soudci při jeho výslechu totiž již nebývají u policejního orgánu ověřovány a je vycházeno toliko mnohdy z jednostranného tvrzení obviněného.*

Jinak nové zásadní poznatky v této oblasti nejsou. Přetrvává názor o komplikovanosti stávající právní úpravy vazby v trestním řádu modifikované zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), vyžadující zjednodušení a sjednocení (na to ostatně poukazuje i zvláštní zpráva obsahující analýzu účinnosti této úpravy).

Trvají nadále i výhrady k absenci možnosti opravného prostředku proti rozhodnutí soudu, jímž nebylo návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby vyhověno (**KSZ v Praze, KSZ v Plzni, KSZ v Ústí nad Labem**).

b) Nové poznatky k ostatním návrhům a rozhodování soudu v přípravném řízení

V roce 2004 se ohledně této problematiky neprojeví výraznější změny oproti stavu v roce předchozím.

Zpráva o činnosti za rok 2003 přitom konstatovala, že jednotlivým návrhům státních zástupců bylo ve většině případů vyhověno (např. při podání návrhů na vydání příkazu k domovní prohlídce i při podání návrhu státního zástupce k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, atd.).

Většina návrhů státních zástupců směřovala k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 88 tr. ř.) nebo ke zjišťování údajů z telekomunikačního provozu (§ 88a tr. ř.).

V tomto směru nižší státní zastupitelství odkazují na zvláštní zprávu obsahující vyhodnocení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu v roce 2002 a 2003 (z května 2004). Zároveň poukazují na to, že se nevyskytla žádná nová aktuální zjištění. Právě uvedené odposlechy (resp. zjišťování údajů z telekomunikačního provozu) tvoří větší část návrhové činnosti státních zástupců v naznačeném směru. Všechny žádosti policejních orgánů o nařízení odposlechu jsou státními zástupci vždy pečlivě přezkoumávány jak z hlediska splnění všech zákonných podmínek aplikace tohoto institutu, tak i z hlediska přiměřenosti, účelnosti a efektivnosti tohoto postupu, přičemž je státními zástupci požadováno řádné odůvodnění podaného návrhu včetně jeho doložení listinnými důkazy.

KSZ v Brně např. uvedlo, že až na dva případy bylo všem žádostem policejního orgánu státními zástupci v jeho obvodu vyhověno a soudy veškeré návrhy na povolení odposlechu akceptovaly. Postup ve smyslu § 88 tr. ř. je nejčastěji využíván při objasňování trestné činnosti daňového charakteru v souvislosti s nelegální výrobou alkoholu a nelegálním dovozem cigaret, kdy většinou se jedná o organizovanou trestnou činnost s podílem více osob.

Nad rámec citované zvláštní zprávy **VSZ v Olomouci** konstatuje, že v obvodu působnosti VSZ v Olomouci byl zaznamenán nejednotný postup orgánů činných v trestním řízení při aplikaci § 88 tr. ř., a to konkrétně v následujícím:

Byla zjištěna praxe spočívající v pořizování záznamu telekomunikačního provozu, který je prováděn zásadně automaticky na technickém zařízení v rozsahu všech uskutečněných telefonních hovorů prostřednictvím odposlouchávané stanice. Tyto záznamy zachycené na přenositelných zvukových médiích (zpravidla se jedná o běžné nosiče CD-R), jsou pak buď zčásti či doslovně přepisovány do písemné podoby a zakládány do spisu včetně všech nosičů, a to bez ohledu na jejich skutečný význam pro trestní řízení a bez ohledu na charakter údajů, které jsou při komunikaci účastníků telekomunikačního provozu zachyceny. Rovněž byly zjištěny některé nejasnosti při aplikaci § 88 tr. ř. vyplývající ze stávajících technických podmínek pro pořizování zvukových záznamů a jejich logického nesouladu s některými požadavky dosavadní soudní praxe.

V reakci na výše uvedené VSZ v Olomouci pod sp. zn. 4 Spr 50/2005 zpracovalo vlastní stanovisko ze dne 14. 4. 2005 k postupu státního zástupce při využití záznamu telekomunikačního provozu v trestním řízení, které je odrazem jeho názorů na teoretické i praktické řešení předmětné problematiky. Stanovisko vychází z toho, že odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1 tr. ř. provádí Útvar zvláštních činností Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR a jeho výsledkem je zvukový záznam rozhovoru účastníků odposlouchávané stanice, pořízený automatickým záznamovým zařízením bez přímé účasti konkrétní osoby, zaznamenaný na nepřepisovatelném přenosném datovém médiu, který obsahuje veškerou komunikaci vedenou prostřednictvím odposlouchávané stanice za rozhodné období. Policejní orgán, který vede vyšetřování, nebo státní zástupce vykonávající dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení označí tu část záznamu, která je důležitá pro trestní řízení a má být použita jako důkaz. Ta je pak přenesena na samostatný zvukový nosič, který je opatřen protokolem s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i označením Útvaru zvláštních činností, který záznam pořídil (§ 88 odst. 4 tr. ř.). Tento nosič včetně protokolu bude založen do spisu. Policejní orgán i státní zástupce přitom v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. dbají, aby záznam o telekomunikačním provozu, který bude užit jako důkaz, obsahoval všechny skutečnosti významné pro posouzení viny obviněného, tedy jak v jeho neprospěch, tak i v jeho prospěch. Doslovný přepis zvukového záznamu do písemné podoby není nutné provádět, v protokolu se pouze vyznačí obsah rozhovoru, který je zachycen na zvukovém nosiči. Tento protokol slouží státnímu zástupci k úvaze, zda navrhne soudu uvedený záznam jako důkaz a soudu, zda takový důkaz provede. Ostatní zvukové záznamy, které policejní orgán nebo

státní zástupce nepovažují za důležité pro trestní řízení, se označí, spolehlivě uschovají odděleně od spisu a v protokole založeném ve spise se poznamená, kde jsou uloženy (srov. § 88 odst. 4 věta druhá tr. ř.). Pokud bude v ostatních záznamech zjištěn rozhovor mezi obhájcem a obviněným, tato část záznamu bude zničena (vymazána) a informace, které se orgán činný v trestním řízení dozvěděl, nemohou být nijak použity (§ 88 odst. 1 tr. ř.). V řízení před soudem se záznam telekomunikačního provozu provádí jako důkaz zásadně poslechem záznamu na nosiči.

S citovaným stanoviskem, jehož vydání je nepochybně reakcí i na to, že nebylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek původně navrhované rozhodnutí NS ČR sp. zn. 7 Tz 31/2004 ze dne 21. 4. 2004 (Jeho právní věta zněla: „Jestliže je odposlech telekomunikačního provozu uskutečňován pomocí automatického digitálního nahrávacího zařízení, tj. bez osobní ingerence konkrétní fyzické osoby, pak za „osobu, která záznam pořídila“ ve smyslu ustanovení § 88 odst. 4 tr. ř. je nutno považovat příslušný útvar Policie České republiky, který takový odposlech a záznam provádí. Za splnění dalších zákonných podmínek lze pak takto pořizovaný záznam telekomunikačního provozu použít jako důkaz.“), Nejvyšší státní zastupitelství souhlasí.

Z dalších operativně pátracích prostředků VSZ v Olomouci zmiňuje využití institutů sledování osob a věcí (§ 158d tr. ř.) a předstíraného převodu (§ 158c tr. ř.). Ve dvou trestních věcech, v nichž vykonával dozor státní zástupce KSZ v Brně byl použit agent (§ 158e tr. řádu). KSZ v Ostravě zmiňuje v jednom případě postup podle § 87 tr. ř. (otevření zásilky), a to u OSZ v Ostravě, který byl soudem akceptován.

c) Poznatky k účasti soudců při úkonech prověřování (§ 158a tr. ř.)

Lze především opakovat údaje ze zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 (kde byly v potřebné míře zohledněny i poznatky ze zvláštní zprávy o analýze účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. zpracované počátkem roku 2003), tedy že návrh soudci na účast u neodkladného a neopakovatelného úkonu spočívajícího ve výsledku svědka nebo rekognici je podáván státními zástupci v pracovní době zpravidla písemně, v některých případech se objevuje i praxe výlučně telefonického vyrozumívání soudce o úkonu s tím, že o tomto postupu učiní státní zástupce záznam do dozorového spisu - a obdobně soudce do příslušného spisu v rejstříku Nt. V mimopracovní době se činí telefonicky a následně je stvrzen i písemně, popř. je využíváno záznamů uvedených výše. Soudci se úkonů uvedených v § 158a tr. ř. zúčastňují bez problémů, neprodleně, a případy, že by namítali nezákonnost prováděného úkonu, a že by také z tohoto důvodu do úkonu zasahovali, byly naprosto výjimečné.

VSZ v Praze v plném rozsahu odkazuje právě na poznatky zmiňované jak ve zprávě o činnosti za rok 2003, tak v předmětné zvláštní zprávě.

VSZ v Olomouci poukazuje na to, že v roce 2004 byl tento institut nejčastěji využit v případech, kdy bylo nutno realizovat výsledek poškozeného cizího státního příslušníka v procesním postavení svědka, v případech výsledku osoby mladší 15 let a při rekognici prováděné s poškozenými sloužící k identifikaci pachatele trestné činnosti.

V některých případech, jak zmiňuje KSZ v Ostravě, vznikají problematické situace v důsledku postoje vyslychaných cizích státních příslušníků, kteří odmítli vyčkat u policejního orgánu příjezdu soudce a na realizaci svého oznámení a provedení výsledku netrvali. Jako žádoucí se jeví postup některých soudů, kde byl určen konkrétní soudce k účasti na těchto úkonech v přípravném řízení, s nímž policejní orgán již předem projedná časové možnosti naplánování tohoto úkonu.

Podle interního opatření krajského státního zástupce v Brně jsou státní zástupci tohoto státního zastupitelství povinni účastnit se těchto úkonů, což se ve skutečnosti také vždy děje.

Nebyly zjištěny žádné zásadní negativní poznatky k účasti soudců při úkonech prověřování podle § 158a tr. ř.

KSZ v Brně pouze signalizuje případy vyskytující se u OSZ v Kroměříži, kdy je ze strany soudců zpochybňována nezbytnost jejich účasti u rekognice konané pomocí fotodokumentace, a to s odkazem na komentář k trestnímu řádu (4. vydání, C. H. Beck, 2002, s. 964), kde však jde o názor, který vychází právě ze stanoviska, že v tomto případě se o neodkladný (či především o neopakovatelný) úkon nejedná.

Skutečnost, zda se jedná o takový úkon, je třeba posuzovat podle povahy věci a okolností konkrétního případu. Nelze vyloučit, že i rekognice podle fotografií by mohla být po zhodnocení těchto konkrétních okolností neodkladným (neopakovatelným) úkonem.

K problematice úkonů dle § 158a tr. ř. je nutno ještě dodat následující: K uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek bylo navrženo rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci (s úpravami, jež budou provedeny, bude publikováno) sp. zn. 1 To 61/2004 ze dne 7. 10. 2004 s následující právní větou (pokud jde konkrétně o problematiku vztahující se právě k citovanému ustanovení): „**Povinností uvést do protokolu o neodkladném nebo neopakovatelném úkonu, na základě jakých skutečností byl tento úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován, není policejní orgán zbaven tím, že úkon byl proveden podle § 158a tr. ř. a rozhodné skutečnosti byly uvedeny v jeho návrhu státnímu zástupci na takový postup, resp. v návrhu státního zástupce na provedení úkonu za účasti soudce. Úkolem soudce, za jehož účasti se úkon provádí, je mimo jiné upozornit policejní orgán (státního zástupce, který se úkonu účastní) upozornit na to, aby protokol obsahoval i náležitosti vyžadované ustanovením § 160 odst. 4 poslední věty tr. ř.**“ Zatím nebyla řešena otázka, jak řešit důsledky neuvedení, na základě jakých skutečností byl policejním orgánem (státním zástupcem) příslušný úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován. Může se stejně tak vyskytovat výklad vycházející z možnosti konvalidace takového nedostatku jako i výklad, který za důsledek uvedené vady bude úkon považovat za absolutně neúčinný. **Proto je třeba dbát jednak o to, aby se státní zástupci účastnili na úkonech uvedených v § 158a tr. ř., jednak aby dbali o splnění požadavku stanoveného v § 160 odst. 4 poslední větě tr. ř. Tak lze totiž případným problémům spojeným s řešením naznačené otázky do značné míry předejít.**

3. Postup státního zastupitelství ve vazebních věcech

a) Počty osob ve vazbě k 31. 12. 2004 (tabulky č. III/3a – rozlišení na okresní a krajská státní zastupitelství, údaje za období let 2001 - 2004)

Pokud jde o **okresní státní zastupitelství**, nastal v roce 2004 (ke dni 31. 12. tohoto roku) výrazný pokles počtu osob ve vazbě (konkrétně o **16,8 %**). Nebyl tedy zachován stav ke dni 31. 12. 2002 (který však byl sám o sobě extrémní, protože se projevil vzestup počtu osob ve vazbě na konci sledovaného období v důsledku přesunu poměrně značného počtu vazebních věcí z krajských na okresní státní zastupitelství po nabytí účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.).

Ohledně **krajských a vrchních státních zastupitelství** naproti tomu se projevila stejná tendence jako v předcházejícím období, tj. vzestup počtu osob ve vazbě na konci sledovaného období, a to o **25,3 %** (konec roku 2003 oproti roku 2002 znamenal vzestup o 23 %, přičemž v roce 2002 byl oproti předcházejícímu období konstatován pokles o plných 51,2 %).

V obvodu **VSZ v Praze** k 31. 12. 2004 opětovně poklesl počet osob ve vazbě v trestních věcech, ve kterých jsou v prvním stupni činná okresní státní zastupitelství (o 126 osob, tj. o 16,2 %), a vzrostl počet osob ve vazbě v trestních věcech, ve kterých jsou v prvním

stupni činná krajská státní zastupitelství (o 51 osob, tj. o 24,9 %). Tento vývoj je příznačný pro většinu nižších státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Praze**, i když je v obou ukazatelích nerovnoměrný, s výjimkou okresních státních zastupitelství v obvodu **KSZ v Plzni**, kde došlo k nárůstu počtu osob ve vazbě, a s výjimkou **KSZ v Ústí nad Labem** a **KSZ v Plzni**, u nichž došlo k poklesu počtu osob ve vazbě. Celkově tak došlo v obvodu **VSZ v Praze** k poklesu počtu osob ve vazbě o 75 osob, tj. o **7,6 %**.

V obvodu **VSZ v Olomouci** k 31. 12. 2004 rovněž došlo ke snížení počtu osob ve vazbě v trestních věcech, ve kterých jsou v prvním stupni činná okresní státní zastupitelství (o 56 osob, tj. o 18,2 %), a vzrostl počet osob ve vazbě v trestních věcech, ve kterých jsou v prvním stupni činná krajská státní zastupitelství (o 22 osob, tj. o 25,6 %). Celkově na státních zastupitelstvích v obvodu působnosti **VSZ v Olomouci** došlo ve sledovaném období k poklesu počtu osob ve vazbě v porovnání se stavem k 31. 12. 2003, a to o 34 osob (z 393 na 359), což představuje pokles o **8,6 %**. Rozhodující podíl na tomto stavu mají jak **KSZ v Brně**, tak i okresní státní zastupitelství v obvodu **KSZ v Brně** i **KSZ v Ostravě**, kde počet osob ve vazbě klesl celkem o 73 osob, naopak u **KSZ v Ostravě** a **odboru závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Olomouci** došlo k nárůstu o 39 osob.

Jak uvádí VSZ v Olomouci ve své podkladové zprávě, jestliže především u KSZ v Ostravě a u odboru závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Olomouci došlo k významnému nárůstu počtu nevyřízených vazeb k 31. 12. 2004, což je dáno skutkovou a právní náročností trestních věcí vedených u těchto státních zastupitelství.

b) Způsob meritorního skončení vazebních věcí v přípravném řízení (tabulka č. III/3b, tabulka č. III/3b - rok 2000 - 2001)

Na území České republiky skončilo v roce 2004 z celkového počtu **4 995** vazebně stíhaných osob řízení v absolutní většině podáním obžaloby, a to v **97,4 %** (v roce 2003 z 5 968 vazebně stíhaných osob dosáhl zmíněný podíl rovněž 97,4 %, v roce 2002 z 5 888 vazebně stíhaných osob šlo o podíl 97,1 %, zatímco v roce 2001 tomu tak bylo u 86,3 % osob, jak plyne i z připojené *tabulky č. III/3b – údaje za rok 2000 – 2001*).

Postupem dle § 172 tr. ř. skončilo přípravné řízení stran **2,4 %** (v roce 2003 – 2,3 %, 2002 - 2,4 %), dle § 173 tr. ř. stran **0,15 %** (v roce 2003 i 2002 shodně 0,3 %) a dle § 171 tr. ř. pak **0,05 %** (2003 - 0,1 %, 2002 - 0,2 %) vazebně stíhaných osob.

Pokud jde o obvody obou vrchních státních zastupitelství, v obvodu **VSZ v Praze** skončilo v roce 2004 z celkového počtu 3 617 vazebně stíhaných osob řízení v absolutní většině, tj. u 97,4 % osob, podáním obžaloby (v roce 2003 u 97,1 % osob), postupem podle § 172 tr. ř. skončilo přípravné řízení u 2,5 % (2003 – shodný údaj), podle § 173 tr. ř. u 0,1 % (2003 – 0,4 %) a podle § 171 tr. ř. u 0,03 % (pouze jediná osoba – v roce 2003 - 0,0025 %) vazebně stíhaných osob. Tento stav je shodný pro obvody všech krajských státních zastupitelství (MSZ v Praze) a koresponduje též se stavem v předchozím roce.

V obvodu **VSZ v Olomouci** byla obžaloba uplatněna z celkového počtu 1378 vazebně stíhaných osob u 97,5 % (2003 - 98 % osob). Zastavení trestního stíhání bylo aplikováno u 2,3 % (v roce 2003 - 1,8 % osob), přerušení trestního stíhání u 0,14 % a postoupení věci jinému orgánu u 0,06 % osob (i zde šlo o jediný případ).

K zastavení trestního stíhání docházelo převážně v případech úmrtí či nepřičetnosti obviněného, zcela výjimečně z důvodů zásadní změny v dokazování.

Jestliže v roce 2003 byl zaznamenán zcela nepatrný vzestup počtu osob, proti nimž skončilo trestní stíhání konané vazebně, a to o 1,4 % (v roce 2002 oproti roku 2001 šlo o pokles o 4 066 osob, tj. 40,8 %), v roce 2004 to byl opětovně pokles o **16,3 %**.

VSZ v Olomouci v této souvislosti zmiňuje významný pokles vazebních trestních věcí vedených u KSZ v Ostravě, a to o 515 osob (tj. o 55,8 %).

c) Délka přípravného řízení ve vazebních věcech (tabulka č. III/3c, č. III/3c - rok 2000 - 2001)

Hodnocené údaje vyplývají z *tabulky č. III/3c*, u které je nutno upozornit na to, že je zpracována na základě statistických listů (z tohoto důvodu jsou např. uváděny i vazby delší 16 měsíců, které v přípravném řízení ani u nejzávažnějších věcí pojmově nepřicházejí v úvahu). Pro srovnání je možno odkázat i na připojenou *tabulku č. III/3c – údaje za rok 2000 - 2001*. Porovnání údajů je ovšem jen přibližné, právě se zřetelem na to, že zatímco tato naposledy zmíněná tabulka vycházela ze statistických výkazů, nově vypracovaná tabulka je založena na údajích ze statistických listů trestních. Nadto přistupuje skutečnost, že v roce 2004 byly poprvé statisticky vykazovány i vazby mladistvých, kde zákonná úprava (zákon č. 218/2003 Sb.) vychází ze zcela rozdílné koncepce jak rozhodování o dalším trvání vazby, tak zejména jednotlivých lhůt vazby.

Celkový počet vazebně stíhaných osob na území ČR se v roce 2004 z pohledu údajů obsažených v uváděné *tabulce č. III/3c* meziročně snížil z původní hodnoty 5 890 v roce 2002, 5 868 v roce 2003 (o 0,4 %) na **4 990** (snížení o **15 %**), přičemž srovnání údajů z 10 482 v roce 2001 na 5 890 v roce 2002 pochopitelně (a především v důsledku novely trestního řádu č. 265/2001 Sb.) bylo mnohem závažnější (pokles o 43,8 %).

Obecně lze jinak konstatovat, že na území České republiky u **93,6 %** (v roce 2003 u 94,4 % a v roce 2002 93,7 %) vazebně stíhaných osob vazba v přípravném řízení nepřesáhla dobu 8 měsíců (podle údajů ze statistických listů vyplněných v průběhu roku 2004). Na tomto vývoji se téměř shodně podílela státní zastupitelství z obvodů obou vrchních státních zastupitelství **VSZ v Praze** – 93,1 % (2003 - 93,4 %, 2002 - 93,8 %) - a **VSZ v Olomouci** – 95,1 % (2003 - 96,5 %, 2002 93,6 %).

Opětovně, stejně jako v předchozích zprávách o činnosti, je možno poukázat na to, že ustanovení § 71 odst. 8, 9 tr. ř., ve znění po novele z roku 2001, může v některých, zejména složitých a skupinových, trestních věcech vést k ohrožení výsledku trestního řízení, a to mnohdy bez ohledu na aktivitu či pasivitu státního zástupce nebo policejního orgánu. Toto konstatování ještě více vynikne, bude-li vzata v úvahu až absurdní nekonzistentnost obecné trestněprocesní úpravy a úpravy v zákoně č. 218/2003 Sb.

4. Poznatky vyplývající z novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. ohledně dozoru státního zástupce v přípravném řízení

a) Ve stadiu prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu

Sepisování **záznamů o zahájení úkonů trestního řízení** (k jejich celkovému počtu na území ČR srov. blíže část II., bod 1.a) plní svůj účel a přispívá i k tomu, že již na samém počátku prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu policejní orgán takto vymezuje, co má prověřovat, přičemž je navazována spolupráce mezi policejním orgánem a státním zástupcem a státní zástupce získává v rámci oprávnění dozoru možnost výrazně ovlivňovat průběh trestního řízení od jeho počátku.

Ze zprávy o činnosti za rok 2003 je možno opakovat, že vzhledem k počtu **záznamů o zahájení úkonů trestního řízení** a personálnímu obsazení státních zastupitelství je práce s nimi mnohdy (zejména na úrovni okresních státních zastupitelství) **jen formální**, přičemž značná část věcí navíc končí odložením věci.

Ze zvláštní zprávy o některých vybraných údajích trestního řízení k 30. 6. 2004 vypracované VSZ v Praze (pod sp. zn. 3 VZn 305/2004 ze dne 1. 9. 2004) plyne např. to, že u MSZ v Praze samotného pak počet záznamů dosahuje bezmála počtu jako u všech ostatních krajských státních zastupitelství v obvodu VSZ v Praze. Je přitom nutno uvést, že se většinou jedná o věci, kde jsou požadovány policejními orgány úkony státního zástupce a státní zástupce v nich vykonává dozor s intenzitou srovnatelnou s dozorem ve věcech, kde je vedeno trestní stíhání.

Bylo by proto zřejmě namíste zvažovat určité systémové legislativní řešení, které by odbřemeno státní zástupce, zejména obvodních (okresních) státních zastupitelství od vcelku zbytečné administrativní činnosti, umožnilo jim zaměřit se na věci, kde je nutno uplatňovat dozorová oprávnění státního zástupce.

V citované zvláštní zprávě VSZ v Praze zmiňuje poznatek KSZ v Plzni o tom, že policejní orgány na úrovni okresních ředitelství Policie ČR v jeho obvodu si poměrně svérázným způsobem vyhodnotily pokyn policejních funkcionářů, který byl zaměřen na případy postupu při prošetřování případů podezřelých úmrtí a pohřešovaných osob, a na některých okresech fakticky všechny případy úmrtí prověřovaly z hlediska ustanovení § 158 odst. 3 tr. ř., ač bylo od samého počátku zřejmé, že nejsou splněny podmínky k tomuto postupu.

Aktivní dozor státního zástupce ve všech věcech je stále nutno považovat za **cílový stav**, k němuž je třeba se postupně přibližovat. Současný stav, kdy v řadě případů je dozor státního zástupce toliko formální, je způsoben především rozsahem úkolů a kapacitními možnostmi státního zastupitelství.

Kvalitu záznamů o zahájení úkonů trestního řízení lze hodnotit opětovně (v souladu s tím, co uváděla již zpráva o činnosti za rok 2003) jako dobrou. K tomu přispěly konzultace státních zástupců s orgány policie, případně i vypracování vzoru záznamu Policejním prezidiem Policie ČR, který byl předložen příslušným policejním orgánům i opakované součinnostní porady s policejními orgány.

Na to poukazuje ve své podkladové zprávě VSZ v Olomouci, pokud uvádí výslovně, že postupem doby se obsahová stránka sepisovaných záznamů zkvalitnila. Výslovně to konstatuje např. OSZ v Ostravě. OSZ ve Zlíně a MSZ v Brně však poukázala na to, že dochází (jde o obdobný problém, na který upozorňovalo KSZ v Plzni ve zvláštní zprávě uváděné výše) k sepisování záznamů o zahájení úkonů trestního řízení, aniž byly splněny zákonné podmínky, což se týkalo zejména případů prověřování některých úmrtí, když se sepisovaly záznamy, v nichž byla použita právní kvalifikace trestných činů podle § 221 odst. 1, 3, § 223, § 224 a § 230 odst. 1 tr. zák., aniž by tyto právní kvalifikace odpovídaly zjištěným skutkovým okolnostem. KSZ v Brně zase poukázalo na nárůst počtu prověřovaných věcí o 198.

Intenzita a úroveň dozoru státního zástupce je v této fázi trestního řízení **diferencována** v závislosti na závažnosti a složitosti prověřovaných věcí. Tato diferenciaci musí být prováděna i s přihlédnutím k množství vydávaných záznamů. Kromě prověrek dochází ke konzultacím věcí, zejména k žádostem policejního orgánu.

Např. KSZ v Brně uvádí, že tyto konzultace jsou činěny před vydáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, před vydáním usnesení o odložení věci a před vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání. KSZ v Brně pak klade otázku, zda taková konzultace nemá fakticky povahu udělení souhlasu k vydání usnesení, ať již o odložení věci či o zahájení trestního stíhání, pro který státní zástupce ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. nemůže rozhodovat o stížnosti.

VSZ v Olomouci o této otázce v minulosti zaujalo stanovisko, o němž informovalo i Nejvyšší státní zastupitelství a i nadále na něm setrvává. Vychází z toho, že taková konzultace nemá povahu souhlasu státního zástupce k vydání ať již usnesení o odložení věci, či usnesení o zahájení trestního stíhání. Proto nyní jen ve stručnosti uvádíme, že státní zástupci při výkonu své činnosti jsou povinni aplikovat příslušná ustanovení trestního řádu. Mezi nejzákladnější pak patří § 2 odst. 5 tr. ř., jimiž jsou vázáni postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci v rozsahu potřebném pro rozhodnutí. Při konzultaci s policejním orgánem, zda jsou splněny podmínky pro postup podle § 159a či § 160 tr. ř., státní zástupci neprovádí prověrku spisu a neposuzují tak, zda byl zjištěn skutkový stav věci v rozsahu potřebném pro rozhodnutí, neboť vychází jen z informací poskytnutých policejním orgánem. Taková konzultace nemůže mít povahu souhlasu s rozhodnutím, když fakticky jde o souhlas s poskytnutými informacemi. Státní zástupci nemohou udělovat policejnímu orgánu souhlas k rozhodnutí, aniž ze spisu zjistí, že byl zjištěn skutkový stav věci

v rozsahu potřebném pro rozhodnutí. Nutno také zdůraznit, že při těchto konzultacích nemá státní zástupce k dispozici ani nástin zamýšleného rozhodnutí.

Nejvyšší státní zastupitelství se s tímto stanoviskem **VSZ v Olomouci** v plném rozsahu ztotožňuje. Jak to ostatně plyne i z čl. 17 odst. 2 a čl. 19 odst. 1 pokynu obecné povahy poř. č. 12/2003 (byť tato úprava je svým rozsahem poněkud užší), souhlas, který vyvolává stejné důsledky jako vydání pokynu k určitému rozhodnutí policejnímu orgánu, musí mít obdobnou povahu jako pokyn. Nestací tedy jen pouhé vzetí na vědomí zamýšleného postupu, a to popř. i v rámci konzultace s policejním orgánem. Na druhé straně není ovšem možno vycházet z toho, že by takový souhlas musel přímo stanovit zákon jako podmínku pro vydání rozhodnutí policejního orgánu (např. k vydání rozhodnutí o zajištění peněžních prostředků na účtu, zajištění zaknihovaných cenných papírů, v dalších případech zajištění či blokáce a samozřejmě také o zrušení nebo omezení takového zajištění, aniž by byla učiněna oprávněnou osobou žádost o naznačený postup). To by pak vedlo k tomu, že v případě vydání výslovného souhlasu způsobem, který se bezprostředně blíží pokynu danému policejnímu orgánu, musel i tak státní zástupce vydávat rozhodnutí o svém vyloučení z rozhodování o stížnosti (§ 30, § 31 tr. ř.).

KSZ v Brně i **KSZ v Ostravě** dále k této problematice poukazují na to, že přetrvávají nedostatky v činnosti policejních orgánů při předkládání žádostí o prodloužení lhůty k prověřování. Poukazují na to např. **OSZ v Uherském Hradišti** a **OSZ v Olomouci**, která konstatují, že policejní orgány nedodrží pořádkové lhůty k předložení žádostí, resp. je nedostatečně odůvodňují.

V obvodu působnosti **KSZ v Ústí nad Labem** panuje shoda v tom, že k velmi náročné agendě státního zástupce patří **rozhodování o stížnostech proti usnesení policejních orgánů o odložení** věci dle § 159a tr. ř. Jde o agendu stále náročnější a početnější, která ale není nijak statisticky sledována, což vede k tomu, že státní zástupci mnohdy upřednostňují vyřizování věcí s návrhem na podání obžaloby. Vzrůstá rovněž počet případů, kdy stěžovatel se nespokojí ani s rozhodnutím státního zástupce a žádá krajské státní zastupitelství o dohled. Bohužel, při neobsazenosti státního zastupitelství, nelze, pokud jde o rychlost vyřizování stížností, zcela dostát požadavku rychlého vyřízení věci. Navíc je nutno uvést, že rozhodnutí policejních orgánů z obvodních oddělení jsou velice obecná a nepřesvědčivá, což samo o sobě často zapříčiňuje podání stížností. Otázkou zůstává, zda situaci vyřeší chystaná legislativní změna spočívající v přenesení oprávnění k rozhodnutí o odložení věci toliko na státního zástupce. Tento záměr vzbuzuje za současného personálního obsazení státních zastupitelství v obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** rozpaky, neboť nejen že nepřinese odbřemenění okresních státních zastupitelství, naopak ve stížnostním řízení bude znamenat velmi zásadní nárůst agendy u krajského státního zastupitelství.

K této otázce je ovšem třeba dodat, že jde-li o změnu vyplývající z návrhu novel doprovodných zákonů k návrhu nového trestního zákoníku (tisk 746 Poslanecké sněmovny, který je v současné době projednáván ve druhém čtení), pak ta znamená jen tolik, že by policejní orgán mohl usnesení o odložení věci vydané v rámci tzv. diskreční pravomoci (tj. ve spojení s pozměněným zněním ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.), kdy tedy by konstatoval, že jde o trestný čin, ale na trestním stíhání není veřejný zájem, vydat pouze se souhlasem státního zástupce. Pak by o případné stížnosti rozhodoval (a to ve shodě s platnou procesní úpravou) státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství. Zatím však neexistuje žádný záměr, který by počítal s všeobecným přenesením kompetence vydávat usnesení o odložení věci z policejních orgánů na státní zástupce.

Obdobně i v podkladové zprávě **VSZ v Olomouci** se poukazuje na to, že některá nižší státní zastupitelství upozorňují na velké množství stížností podávaných do usnesení o odložení věci.

*Tak **KSZ v Brně** zjistilo, že přibližně v 70 % odkládaných věcí jsou podávány stížnosti. Některá státní zastupitelství, např. **OSZ ve Znojmě** a **MSZ v Brně**, konstatují, že došlo k nárůstu stížností podávaných do usnesení o odložení věci, ať již podle § 159a odst. 1 či § 159a odst. 4 tr. ř. Např. **MSZ v Brně** uvádí, že z 1.800 věcí, v nichž bylo rozhodnuto o jejich odložení, bylo podáno 600 stížností, které nebyly shledány důvodnými. **OSZ ve Znojmě** pak uvedlo, že z 1 550 věcí bylo podáno 98 stížností. **OSZ v Olomouci** zase signalizovalo, že z 5 188 usnesení o odložení věci byla ve 421 věcech podána stížnost, a že nejvyšší četnost mají stížnosti ve věcech hospodářské trestné činnosti. **OSZ v Jeseníku** také poukázalo na značnou zátěž, která vzniká pro prověřování domnělé hospodářské kriminality, když se jeví, že takto věřitelé toliko vyvíjejí nátlak na své dlužníky.*

b) Ve stadiu vyšetřování

Úvodem je možno jen opakovat to, co bylo uvedeno již ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 (tím se naznačuje, že tyto nedostatky přetrvávají), totiž že při **přezkoumávání usnesení o zahájení trestního stíhání** (ať už z vlastního podnětu nebo na podkladě stížnosti) jsou nadále zjišťovány především závady týkající se výroku i odůvodnění těchto usnesení. Pokud nedojde k odstranění těchto vad zrušením usnesení z podnětu podané stížnosti nebo z vlastní iniciativy, může pak zcela reálně dojít k tomu, že v pozdějších stádiích trestního řízení je buď věc vrácena státnímu zástupci k došetření (soudem prvního stupně nebo odvolacím soudem) nebo je shledáván popis skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání nedostatečným až v rámci řízení o dovolání.

*Podle **KSZ v Českých Budějovicích** jsou i nadále v usneseních o zahájení trestního stíhání zjišťovány především závady týkající se jejich odůvodnění. V celé řadě věcí se policejní orgán omezuje v odůvodnění usnesení pouze na obecně formulované fráze, což je obvykle doplněno opakováním popisu skutku z výroku usnesení a citací právní věty. Některá usnesení pak mají až extrémně krátké odůvodnění. Obecně lze uvést, že v některých případech se odůvodnění jeví jako velice stručná, když obsahují pouze odkaz na spisové materiály různých policejních složek, případně na určité výsledky šetření předcházejícího postupu podle § 160 odst. 1 tr. ř., avšak bez uvedení konkrétních důkazů a skutečností, o které opírá policejní orgán důvodnost zahájení trestního stíhání. Někdy chybí i právní zhodnocení zjištěného skutkového stavu odůvodňující užitou právní kvalifikaci z hlediska všech znaků skutkové podstaty trestného činu.*

***KSZ v Plzni** poukazuje též na zhoršení kvality vyšetřování, které se odráží i v počtu zrušených usnesení vydaných podle § 160 odst. 1 tr. ř.*

***KSZ v Brně** poukázalo na přetrvávající problém spočívající v tom, že policejní komisaři provádějící vyšetřování jsou nezastupitelní, takže každá jejich nepřítomnost v práci má za následek nečinnost ve věci. Rada policejních komisařů si doplňuje vysokoškolské vzdělání, což umocňuje jejich nepřítomnost v práci. Významný je také jeho poznatek o tom, že státní zástupci činní u okresních státních zastupitelství v obvodu jeho působnosti v uplynulém roce zrušili usnesení o zahájení trestního stíhání v 522 trestních věcech a ohledně 653 obviněných. Samotné **KSZ v Brně** tak učinilo v 16 trestních věcech ohledně 28 osob. To může signalizovat určitý kvalitativní posun při výkonu dozorových oprávnění státních zástupců.*

5. Zkrácené přípravné řízení

Jak již bylo konstatováno v bodě II., 3., institut **zkráceného přípravného řízení** se v plné míře osvědčil a v praxi je v odpovídající míře využíván. Tento institut hodnotí nižší státní zastupitelství pozitivně pro jeho přínos nejen k rychlosti přípravného řízení, ale i k uvolnění kapacity Služby kriminální policie a vyšetřování pro složitější případy trestné činnosti. Znovu se proto vyslovuje závěr, že do budoucna by mělo být umožněno rozšíření aplikace tohoto institutu na všechny trestné činy, o kterých koná řízení samosoudce. **Nejvyšší**

státní zastupitelství se v této souvislosti přiklání k tomu, aby konání zkráceného přípravného řízení bylo obligatorní ve vymezených případech méně závažné trestné činnosti.

Zkušenosti z dosavadní praxe vedou **KSZ v Praze** k návrhům některých legislativních úprav tohoto institutu. Navrhuje mírně prodloužit maximální délku pro konání zkráceného přípravného řízení, popř. možnost státního zástupce prodloužit délku tohoto řízení na dobu delší jak 10 dnů, tak, aby v některých případech (např. pouze pro prodlení s doručením vyžádané zprávy o několik málo dnů) nebylo nutno nařizovat konání vyšetřování.

Dále doporučuje zvážit změnu počátku běhu lhůty pro konání zkráceného přípravného řízení ve smyslu § 179b odst. 4 tr. ř., a to až od okamžiku sdělení podezření. Odůvodňuje to tím, že na straně jedné by byla zajištěna nadále rychlost konání zkráceného přípravného řízení proti známému pachateli v návaznosti na jeho odhalení a na rychlé postavení pachatele před soud, na straně druhé by současně bylo možno efektivně využít tohoto způsobu trestního řízení i v případech, kdy bude pachatel zjištěn s delším časovým odstupem od doby spáchání trestného činu, avšak kromě jeho obvinění a výsledku již je podstatná část zpravidla skutkově, důkazně a právně jednoduchého případu objasněna v procesně použitelné formě.

VSZ v Praze se s těmito návrhy neztotožňuje. Institut zkráceného přípravného řízení je v praxi využíván ve velké míře a značně tak v souladu se záměrem zákonodárce přispěl ke zvýšení rychlosti přípravného řízení. Důvody pro prodloužení maximální lhůty trvání zkráceného přípravného řízení (příp. možnosti jeho prodloužení státním zástupcem) uvedené **KSZ v Praze** nejsou relevantní. Hraniční případy, na něž se návrh odvolává, by se nepochybně vyskytovaly i po navrhovaném prodloužení. Pokud jde o navrhované posunutí počátku běhu lhůty uvedené v § 179e odst. 4 tr. ř., mohlo by vést k jeho zneužívání a k neúměrnému prodlužování zkráceného přípravného řízení.

Nejvyšší státní zastupitelství se ztotožňuje se stanoviskem VSZ v Praze a dodává, že pokud by se lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení vázala na sdělení podezření, bylo by to zcela v rozporu se smyslem a účelem sledovaným institutem zkráceného přípravného řízení. To by pak bylo možno konat zcela univerzálně, ve všech věcech, jen v závislosti na splnění předpokladu vztahujícího se k horní hranici trestní sazby stanovené na trestný čin, o který by šlo. Např. by takto přicházelo v úvahu konat zkrácené přípravné řízení až jeden rok či dokonce 5 let po zjištění pachatele méně závažného trestného činu. Taková úprava by ovšem byla naprostým unikátem, zjevně by nemohla vést ke splnění účelu trestního řízení, vyvolala by nepřeklenutelné problémy, a proto je třeba námět KSZ v Praze (stejně jako obdobné návrhy některých policistů) zásadně odmítnout.

Nižší státní zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** neshledávají vážnější problémy, jež by se týkaly aplikace ustanovení o zkráceném přípravném řízení.

Některá z nich, např. MSZ v Brně, stejně jako okresní státní zastupitelství v obvodu KSZ v Ostravě i KSZ v Ostravě samo, poukazují na to, že od podání návrhů na potrestání v těchto věcech do projednání věci soudem, vyjma věcí, v nichž je vydáván trestní příkaz či je současně soudu předáván podezřelý, dochází k prodlevám.

KSZ v Brně kladně hodnotilo novelizaci trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb., pokud jde o podmíněné odkládání podání návrhu na potrestání (§ 179g tr. ř.) a možnost odložení věci při schválení narovnání podle § 179c odst. 2 písm. f) tr. ř. Jak již bylo uvedeno v části II., bod 1.a), KSZ v Brně také nejčteněji (pokud jde zejména o podmíněné odložení podání návrhu na potrestání) těchto institutů využívá. KSZ v Ostravě však poukázalo na to, že možnost postupu podle § 179g tr. ř. je prozatím málo využívána, když státní zastupitelství činná v obvodu jeho působnosti takto postupovala ve 2 věcech, které se týkaly 3 osob.

6. Poznatky k vyšetřování konaném státními zástupci (§ 161 odst. 3, 4, popř. § 174 odst. 2 písm. c) tr. ř.)

Obsah této části zprávy o činnosti navazuje na její předchozí část II.2.g) týkající se vývoje trestné činnosti příslušníků Policie ČR a Bezpečnostní informační služby (věci, které by se týkaly příslušníků BIS, se mohou reálně vyskytnout pouze v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze, žádný takový případ nebyl v roce 2004 zaznamenán).

Na **VSZ v Praze** nebyly v minulém roce signalizovány, ani z vlastní dohledové činnosti zjištěny konkrétní poznatky o nedostatecích nebo průtazích, popř. jiných problémech ve vyšetřování konaném pověřenými státními zástupci v trestních věcech příslušníků Policie ČR a příslušníků Bezpečnostní informační služby, případně ve spolupráci s policejními orgány Inspekce ministra vnitra.

*Výjimkou jsou poznatky z výkonu dohledu v trestní věci obv. D. B. a spol. (sp. zn. **VSZ v Praze 1 VZt 741/2004**), v níž je dosud trestně stíháno 41 obviněných, z toho 5 příslušníků Policie ČR, které nasvědčují tomu, že stávající personální obsazení specializovaných pracovišť státního zastupitelství k vyšetřování této trestné činnosti není dostatečné pro případ nápadu takto rozsáhlé skupinové trestní věci. Platná právní úprava v zákoně o státním zastupitelství nevytváří potřebný právní rámec pro rychlé vytvoření efektivně fungujících vyšetřovacích týmů již na počátku vyšetřování. Pověřeného státního zástupce provádějícího vyšetřování lze za této situace posílit pouze státními zástupci působícími v rámci příslušného okresního (obvodního) státního zastupitelství, což toto státní zastupitelství oslabuje při plnění jeho ostatních úkolů. V případě vytvoření vyšetřovacího týmu z pověřených státních zástupců z obvodů různých krajských státních zastupitelství, je nutno postupovat podle ustanovení § 19a zákona o státním zastupitelství, které upravuje možnost dočasného přidělení. Takový postup je však komplikovaný a je podmíněn souhlasem státního zástupce, který má být dočasně přidělen.*

*Ani krajská státní zastupitelství (**MSZ v Praze**) v obvodu **VSZ v Praze** neuvádějí žádné nové poznatky. U **KSZ v Hradci Králové** a **KSZ v Ústí nad Labem** se nevyskytl ani jeden případ konání vyšetřování podle § 174 odst. 2 písm. c) tr. ř. Ostatní krajská státní zastupitelství i **MSZ v Praze** se v tomto směru nevyjadřují (lze však důvodně předpokládat, že ani u nich se žádný takový případ nevyskytl). Obdobně vyznívá i zpráva **VSZ v Olomouci**, kde se uvádí (ve vztahu ke **KSZ v Brně**), že ve sledovaném období nebyl na žádném z nižších státních zastupitelství, mimo určené pracoviště **OSZ Brno-venkov**, zaznamenán postup podle § 174 odst. 2 písm. c) tr. ř. Státní zástupci se však zúčastňují výsledku obviněných, domovních prohlídek, prohlídek jiných prostor, vyšetřovacích pokusů a jiných úkonů, pokud jim to umožňuje jejich pracovní vytížení.*

***KSZ v Českých Budějovicích** konstatuje, že z dosud vyřízených věcí byla nejkratší doba vyšetřování trestných činů policistů do 15 dnů a nejdelší do 5 měsíců. V průměru se pohybuje ve lhůtě do 2 - 3 měsíců. Pokud se jedná o zpracovávání obžalob, tyto jsou zpracovávány vesměs ve lhůtách od 1 do 7 dnů.*

***KSZ v Ústí nad Labem** hodnotí pozitivně spolupráci s orgány Inspekce ministra vnitra.*

***KSZ v Hradci Králové** konstatuje další zlepšení celkové úrovně vyšetřování této trestné činnosti v důsledku přijetí personálních opatření ve druhém pololetí roku 2004. Dva státní zástupci **OSZ v Hradci Králové**, konající vyšetřování, organizují svou činnost takovým způsobem, aby docházelo ke včasnému rozhodování o návrzích policejního orgánu Inspekce ministra vnitra na realizaci jednotlivých věcí. Bez problémů je i činnost státního zástupce **KSZ v Hradci Králové**, specialisty na uvedenou trestnou činnost, při výkonu dozoru a intervencích v hlavních líčeních u příslušných soudů. I po provedené reorganizaci Inspekce ministra vnitra (v obvodu působnosti tohoto krajského státního zastupitelství z původních 4 oddělení působí nyní toliko jediné oddělení Inspekce ministra vnitra se sídlem v Hradci Králové) je spolupráce s orgány Inspekce ministra vnitra a jednotlivými řediteli útvarů Policie ČR hodnocena velmi kladně.*

V obvodu **VSZ v Olomouci** **KSZ v Brně** konstatuje stav přetrvávající snahy policejních orgánů Inspekce ministra vnitra předávat na příslušné státní zastupitelství co nejvíce věcí s návrhy na zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř.

V řadě těchto případů přitom nejsou dány veškeré zákonné předpoklady k tomuto postupu, především z hlediska naplnění materiální, ale často i subjektivní stránky uvažovaného trestného činu. Jedná se zejména o

podezření ze spáchání trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák. a maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 tr. zák., přičemž do této kategorie orgány inspekce podřazují i méně závažná porušení povinností ze strany policistů. Zde je třeba připomenout, že ne vždy je respektováno, že Policie ČR je vojensky organizovaná složka, u které je dána možnost kázeňského projednání věci, pokud jsou pro tento postup dány zákonné předpoklady.

Právě u výše zmíněných případů státní zástupce ne vždy důsledně vyhodnotil vyhledané důkazy, nechal se ovlivnit orgány Inspekce ministra vnitra a zahájil někdy předčasně trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., což ve svých důsledcích pak vedlo dozorového státního zástupce ke zrušení tohoto rozhodnutí buď podle § 149 odst. 1 nebo podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř.

Vyšetřující státní zástupce v drtivé většině věcí zahájil trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. v přiměřené době, tj. do 14 dnů od doručení spisového materiálu s návrhem na zahájení trestního stíhání od Inspekce ministra vnitra. Po zahájení trestního stíhání pak obvykle vyslechne jen obviněného, opatří některé listinné důkazy (zejména doklady k osobní charakteristice obviněného) a dále vychází z úředních záznamů zpracovaných Inspekcí ministra vnitra podle § 158 tr. ř. Svědky vyslýchá jen výjimečně u důkazně náročnějších věcí.

Většina případů byla vyšetřena a ukončena ve lhůtě 2 měsíců. Případné průtahy v řízení byly někdy dány tím, že pachatelé se snažili různými cestami protahovat délku vyšetřování.

Celkově KSZ v Brně konstatuje, že oproti roku 2003 došlo na úseku vyšetřování vedeného státními zástupci k určitému zlepšení.

Stále přetrvávají v obvodu KSZ v Brně ovšem určité problémy se zajišťováním účasti státních zástupců krajského státního zastupitelství u hlavních líčení u příslušných okresních soudů, u kterých je podávána obžaloba. V tomto směru je třeba brát v úvahu hlavně množství navrhovaných svědků u hlavního líčení, kteří se často nedostavují a dochází tak i k opětovnému odročování jednání, jakož i vzdálenost soudu od sídla krajského státního zastupitelství, apod.

Pokud jde o obvod **KSZ v Ostravě**, ze zprávy **OSZ v Ostravě** vyplývají pozitivní poznatky o spolupráci s orgány Inspekce ministra vnitra, jakož i dalšími složkami Policie ČR. Obratem jsou plněny pokyny státních zástupců uložené podle § 157 odst. 2 tr. ř., a vyhověno je rovněž součinnostním žádostem podle § 161 odst. 3 tr. ř. O podezření ze spáchání trestného činu v šesti okresech spádové oblasti jsou státní zástupci tohoto okresního státního zastupitelství vyrozumíváni orgánem Inspekce ministra vnitra v pracovní i mimopracovní době bezodkladně.

7. Nové poznatky k věcem vráceným státnímu zástupci k došetření (tabulky č. III/7a a č. III/7b)

a) Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. (tabulky č. III/7a a č. III/7b)

*Zpráva o činnosti za rok 2002 konstatovala, že poměrně zásadní novelizace ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. se tehdy výrazně nepromítla v počtu věcí vrácených k došetření **okresními soudy**. Naproti tomu u **krajských soudů** jako soudů prvního stupně bylo možno mluvit o velmi podstatném dopadu novely trestního řádu č. 265/2001, což sejevilo poněkud paradoxní s přihlédnutím k tomu, že novela z roku 2001 koncipovala jako samostatnou formu vyšetřování (nikoli přípravného řízení) tzv. rozšířené vyšetřování podle oddílu třetího hlavy desáté trestního řádu.*

*V roce 2003, pokud jde o věci vrácené podle citovaného ustanovení **okresními soudy**, byla zachována úroveň roku 2002 u všech věcí; u věcí vrácených k došetření pravomocně nastal vzestup o 11,4 %. Ohledně věcí vrácených k došetření **krajskými soudy** se projevilo v roce 2003 (oproti roku 2002) velmi zásadní snížení - ve vztahu k všem vráceným věcem o 24,5 % a ve vztahu k věcem vráceným pravomocně dokonce více než trojnásobně.*

V roce 2004 byl na území ČR zaznamenán pokles počtu věcí vrácených k došetření **okresními soudy**, a to o **22,9 %**. U věcí vrácených pravomocně nastal pokles o více než polovinu. Ohledně věcí vrácených k došetření **krajskými soudy** se projevilo v roce 2004

(oproti roku 2003 i 2002) další výrazné snížení - ve vztahu k všem vráceným věcem o **20,5 %**, ovšem ve vztahu k věcem vráceným pravomocně již vývoj tak pozitivní nebyl a nastal opětovně vzestup (údaje za rok 2003 svědčily ovšem o zcela výjimečném poklesu) o **84,6 %**.

Podíl věcí vrácených k došetření pravomocně na celkovém počtu věcí u věcí vrácených okresním státním zastupitelstvím činil na území ČR v roce 2003 **30,7 %** (v roce 2003 47,7 %) a u věcí vrácených krajským (a vrchním) státním zastupitelstvím **36,4 %** (2003 - 15,7 %.)

V obvodu **VSZ v Praze** počet věcí vrácených státním zástupcům **okresních státních zastupitelství** k došetření se oproti roku 2003 snížil o 13 věcí a dostal se tak o 4 věci i pod úroveň z roku 2002 (šlo o pokles o 7,2 %). Ještě výrazněji se snížil počet věcí vrácených pravomocně (o 29 věcí, tj. o 40,3 %). Podíl pravomocně vrácených věcí tak činil 25,6 % z celkového počtu vrácených věcí (tedy o 14,2 % méně než v roce 2003). Tento vývoj je registrován u všech **krajských státních zastupitelství (MSZ v Praze)** s výjimkou **KSZ v Plzni**, kde naopak počet věcí vrácených nepravomocně i pravomocně vzrostl, i když jen nepatrně, a **KSZ v Praze**, kde vzrostl počet věcí vrácených nepravomocně, avšak snížil se počet věcí vrácených pravomocně.

Počet věcí vrácených k došetření státním zástupcům **krajských státních zastupitelství (MSZ v Praze)**, jakož i samotného VSZ v Praze, se v obvodu **VSZ v Praze** oproti roku 2003 sice nepatrně snížil (o 7 věcí, tj. o 10,9 %), výrazně však vzrostl počet věcí vrácených pravomocně (o 14 věcí, tedy více než trojnásobně). Podíl pravomocně vrácených věcí tak činí 35,1 % z celkového počtu vrácených věcí (tedy o 25,7 % více než v roce 2003). Tento stav je však plně registrován jen u **MSZ v Praze** a **KSZ v Praze**; u **KSZ v Plzni** jen částečně, když zde došlo k nárůstu jak počtu věcí vrácených nepravomocně, tak i počtu věcí vrácených pravomocně. U **KSZ v Ústí nad Labem** a **KSZ v Hradci Králové** sice vzrostl počet věcí vrácených nepravomocně, pravomocně vrácena však nebyla žádná. U **KSZ v Českých Budějovicích** je stav na úrovni roku 2003.

V obvodu **VSZ v Olomouci** v případě věcí vrácených k došetření státním zástupcům okresních státních zastupitelství byl zaznamenán pokles o 56,5 %; u věcí vrácených k došetření státním zástupcům krajských (vrchního) státních zastupitelství více než o polovinu. Pokud jde o věci vrácené k došetření pravomocně, jednalo se o snížení (u věcí s příslušností okresních soudů podle § 16 tr. ř.) takřka na třetinu, resp. o 25 % (u věcí s příslušností krajských soudů podle § 17 tr. ř.). Podíl věcí vrácených pravomocně k došetření činil 54,1 %, resp. 75 %.

Důvody pravomocně vrácených věcí k došetření státnímu zástupci podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. zůstávají shodné, jak bylo konstatováno ve zprávě o činnosti za rok 2003. Spočívají převážně v závažných procesních vadách v přípravném řízení neodstranitelných v řízení před soudem, popř. ve spojení těchto procesních závad s nedostatky ve skutkových zjištěních. Spíše výjimečné bylo vrácení věci k došetření pouze z důvodu, že nebyly objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné v hlavním líčení ve věci rozhodnout. V těchto případech bylo zpravidla stížnosti státního zástupce vyhověno s odůvodněním, že požadované doplnění dokazování je možno provést v hlavním líčení. Z hlediska povahy závažných procesních vad, které byly důvodem vrácení věci k došetření, se jednalo zejména o porušení práva obviněného na obhajobu při provádění důkazů nebo při seznámení s výsledky vyšetřování, nesplnění nebo nedostatečné objasnění zákonných podmínek pro konání řízení proti uprchlému podle § 302 tr. ř., nezahájení trestního stíhání pro dílčí skutky pokračujícího trestného činu v souladu s § 12 odst. 12 tr. ř., nepřezkoumatelnost výroku usnesení o zahájení trestního stíhání v důsledku zcela nedostatečného popisu skutku trestného činu.

KSZ v Praze uvádí, částečně shodně jako v roce 2003, jako důvod pro pravomocné rozhodnutí okresních soudů o vrácení trestní věci státnímu zástupci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. požadavek soudu na opakování konání přípravného řízení trestního z důvodu neúplného popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání, neodpovídajícího všem znakům skutkové podstaty trestného činu, zejména pro chybějící popis subjektivní stránky jednání obviněného, a tedy dle soudu nebylo účinně zahájeno trestní stíhání a obžaloba neměla a nemohla být podána. Mezi další důvody vrácení trestní věci státnímu zástupci k došetření patřily v menším rozsahu požadavky soudu na další objasnění skutku znaleckým posudkem, ve větším rozsahu pak procesní pochybení orgánů činných v přípravném řízení trestním.

Důvody, pro které Krajský soud v Praze jako soud I. stupně vrátil pravomocně trestní věc státnímu zástupci k došetření, spočívaly zpravidla v tom, že podle názoru soudu nebyla trestní věc v přípravném řízení trestním náležitě objasněna, zejména byl soudem uplatněn požadavek na doplnění dokazování znaleckým posudkem z oboru ekonomie (ve 3 trestních věcech hospodářské a majetkové kriminality) nebo z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie (v jedné trestní věci pro trestný čin vraždy podle ustanovení § 219 tr. zák.). Ve dvou případech byly pak důvodem rozhodnutí soudu o vrácení věci k došetření procesní vady přípravného řízení.

*V trestní věci vedené pod sp. zn. KZv 163/2000 poukazuje **KSZ v Praze** na, dle jeho názoru značně sporný a v praxi ojedinělý, právní názor vyslovený **Vrchním soudem v Praze** jako soudem II. stupně v rámci stížnostního řízení, že „nezákonnost důkazů v případě obv. D. L. je dána i v tom, že proti ní bylo sice zahájeno trestní stíhání v průběhu trestního stíhání proti obv. F. S. jako proti pomocníci, ale zahájení trestního stíhání v jejím případě nepředcházelo vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř., a tedy nebylo ohledně obv. D. L. otevřeno přípravné řízení trestní“.*

Uvedené stanovisko soudu vyvolává skutečně vážné pochybnosti vzhledem k tomu, že sepsání (nikoli vydání) záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nepředstavuje obligatorní způsob zahájení řízení (k tomu může za určitých podmínek např. dojít bezprostředně vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání).

***KSZ v Ústí nad Labem** k věcem vráceným k došetření státním zástupcům **KSZ v Ústí nad Labem** uvádí, že v pěti případech ze sedmi nepravomocně vrácených věcí již bylo rozhodnuto tak, že Vrchní soud v Praze stížnosti podané státním zástupcem krajského státního zastupitelství vyhověl.*

Pro ilustraci pak v této souvislosti uvádí trestní věc vedenou u tohoto krajského státního zastupitelství pod sp. zn. 2 KZv 37/2003, obviněného ml. M. S., na něhož byla podána obžaloba pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že dne 21. 1. 2003 kolem 19.00 hod. v obci Lipová, okr. Ústí nad Labem, prodal za částku 200,- Kč nezletilému poškozenému M. V., nar. 25. 9. 1988, 4 plastové sáčky obsahující 2,09 g omamné látky konopí uvedené v příloze č. 3 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách, ačkoli věděl, že poškozenému je 14 let. Krajský soud v Ústí nad Labem v usnesení o vrácení věci státnímu zástupci k došetření namítal, že dokazování je nutno doplnit o znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie, ve kterém by znalec objasnil nebezpečnost zneužívání konopí obecně, a to i s ohledem na ve společnosti probíhající diskusi na téma údajně menší nebezpečnosti marihuany a rovněž ve vztahu k osobám mladším 15 let, tedy zda prodané množství může u takovýchto osob vyvolat vznik závislosti. Potřebu znaleckého posudku soud odůvodnil rovněž nedostatkem podkladů pro posouzení materiální stránky zažalovaného jednání. Do rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem podal státní zástupce stížnost, na základě níž Vrchní soud v Praze zrušil rozhodnutí krajského soudu podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. a uložil mu, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Vrchní soud zkonstatoval, že hodnocení stupně společenské nebezpečnosti je věcí soudu a nikoli znalce a není tedy důvodem pro postup dle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.

***KSZ v Brně** v jednom případě signalizuje požadavek soudu na opatření znaleckého posudku, který by se zabýval otázkou přičetnosti obviněného.*

b) Podle § 221 odst. 1, odst. 2 tr. ř.

Stejně tak jako v roce 2002 i 2003 jde nadále o poměrně ojedinělý postup. Podle výkazů o agendě trestní v roce 2004 bylo vráceno podle § 221 odst. 1 tr. ř. v ČR **21** věcí (z toho **11** pravomocně), zatímco v roce 2003 šlo o 24 věcí (10 pravomocně) a v roce 2002 27 (12 pravomocně) věcí, státním zástupcům **okresních státních zastupitelství**. U státních zástupců **krajských státních zastupitelství** se jednalo v roce 2003 o **jednu** věc (**jednu** i pravomocně) (v roce 2003 se takto jednalo o 4 věci a žádnou pravomocně a v roce 2002 to bylo 7 věcí a 3 pravomocně).

K vrácení věcí státním zástupcům k došetření nadále docházelo především z důvodů podstatné změny důkazní situace v průběhu konání hlavního líčení.

c) Podle § 260 tr. ř.

Statistické podklady svědčí o tom, že v roce 2004 bylo podle citovaného ustanovení vráceno odvolacími soudy státním zástupcům **okresních státních zastupitelství** jen **24** věcí (v roce 2003 26 věcí a v roce 2002 28 věcí). Státním zástupcům **krajských státních zastupitelství** bylo takto vráceno k došetření v roce 2004 7 věcí (2003 - 5 věcí a 2002 - 4 věcí).

Důvody spočívaly v procesních pochybeních, jejichž původ byl v přípravném řízení, např. nedostatečný popis skutku či nedostatek vyjádření subjektivní stránky v usnesení o zahájení trestního stíhání.

d) Podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. (tabulka č. III/7a)

Jestliže v roce 2003 ve vztahu ke všem věcem, u nichž bylo postupováno (výlučně okresními soudy) podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř., nastal oproti roku 2002 pokles na polovinu a ohledně věcí, jež byly takto vráceny pravomocně, šlo o pokles ještě větší (o 58,5 %) a podíl věcí vrácených pravomocně k došetření podle citovaného ustanovení činil 41,7 %, v roce 2004 se projevil mírný vzestup (**o 5,3 %**, resp. **o 5,4 %**, pokud jde o věci, jež byly vráceny pravomocně). Podíl věcí vrácených pravomocně dosáhl zcela stejné hodnoty **41,7 %**.

V obvodu **VSZ v Praze** se konstatuje, že počet věcí vrácených podle výše uvedeného ustanovení k došetření zůstal v podstatě na úrovni roku 2003 (zvýšení pouze o jedinou věc), nicméně došlo ke zvýšení počtu takto vrácených věcí pravomocně (o 10 věcí, tj. o 34,5 %). Podíl pravomocně vrácených věcí na celkovém počtu vrácených věcí činí 37,5 % (o 9,3 % více než v roce 2003).

V obvodu **VSZ v Olomouci** se počet věcí vrácených k došetření zvýšil o 6 (tj. o 20,7 %). Podíl věcí vrácených k došetření pravomocně dosáhl 54,3 % (o 28,1 % méně než v roce 2003).

e) Odmítnutí návrhu na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. (tabulka č. III/7a)

I v roce 2004 platilo, že návrhy na potrestání byly pravomocně odmítnuty soudem podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. jen ve velmi malém počtu případů. Zatímco v roce 2002 šlo o 59 osob ve vztahu k 15 303 věcem, v nichž byl podán návrh na potrestání, v roce 2003 o 48 osob ve vztahu ke 15 865 takovým věcem a v roce 2004 o **28** osob ve vztahu k **17 248** věcem, v nichž byl podán návrh na potrestání.

V obvodu **VSZ v Praze** nastal v roce 2004 významný pokles těchto osob (zatímco v předcházejícím roce se jednalo v podstatě o stav identický s rokem 2002) – pokles ze 41

věcí na 21. U státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** byla naopak v plné míře zachována úroveň roku 2003 (v tomto roce se jednalo ovšem o pokles mnohem větší).

Vývoj v jednotlivých obvodech zůstal značně nerovnoměrný, což dokumentuje *tabulka č. III/7a*.

Důvody pro postup podle citovaného ustanovení zůstaly v roce 2004 shodné jako v roce 2003 (především chybná nebo neujasněná právní kvalifikace, která nedovolovala konat podle stanoviska soudu zkrácené přípravné řízení a tím i zjednodušené řízení před samosoudcem).

8. Poznatky k aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání a nově i odstoupení od trestního stíhání mladistvých (tabulka č. III/8, tabulka č. III/8a – odstoupení od trestního stíhání, tabulka č. III/8b – evidované případy PMS - rok 2004 ve srovnání s rokem 2003)

Počet osob, u kterých bylo trestní stíhání **podmíněně zastaveno**, ve srovnání s rokem 2003 (kdy došlo oproti roku 2002 ke zcela mírnému vzestupu o 4,5 %) poklesl (**o 6,3 %**). Trend vývoje byl v obvodech obou vrchních státních zastupitelství rozdílný – v obvodu **VSZ v Praze** se projevil nárůst o 4,4 % (v předchozím roce šlo o snížení o nepatrných 0,2 %, ale v roce 2002 to byl pokles o 22,3 %), v obvodu **VSZ v Olomouci** byl zaznamenán pokles o plných 16,3 % (ten šel ovšem převážně na vrub **KSZ v Ostravě**, resp. státních zastupitelství v jeho obvodu).

Ohledně **narovnání**, kde po celou dobu účinnosti úpravy, která tento institut zavedla, platí, že případy jeho uplatnění jsou stále jen výjimečné, došlo v roce 2004 k dalšímu poklesu o **24,4 %** (v obvodu **VSZ v Praze** nastalo snížení pouze o jedinou věc, kdežto v obvodu **VSZ v Olomouci** šlo o pokles podstatně výraznější – prakticky na polovinu). Absolutní počty jsou velmi nízké.

*Zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení efektivnosti využívání institutů podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání a součinnosti s Probační a mediační službou v roce 2003 a prvním pololetí roku 2004 vypracovaná Nejvyšším státním zastupitelstvím konstatuje, že využívání institutu podmíněného zastavení trestního stíhání v širší míře vždy převažovalo zejména u státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** a zvláště v obvodu **KSZ v Brně** (situace však doznala poměrně výrazného zlepšení i v obvodu **VSZ v Praze**).*

Příčiny toho, že podmíněně zastavení trestního stíhání nalezlo v praxi již skutečně široké uplatnění, lze spatřovat nejen v tom, že jeho právní úprava je vcelku progresivní (a to i s přihlédnutím ke zmiňované novele č. 283/2004 Sb., která poskytla možnost státnímu zástupci podmíněně odložit podání návrhu na potrestání), nebo v tom, že tento institut je nepochybně preferován jak obviněnými (obhájci), tak i samotnými orgány činnými v trestním řízení (a to zejména pro jeho relativní jednoduchost), ale i v tom, že postupně došlo ke změně přístupu státních zástupců, který se v prvopočátku vyznačoval určitými pochybnostmi o využitelnosti předmětných nových zákonných institutů a s tím spojenou nedůsledností při zvažování vhodných případů pro aplikaci těchto institutů již na počátku přípravného řízení. Institut podmíněného zastavení trestního stíhání bezesporu přispívá k rychlejšímu vyřizování trestních věcí bez konání mnohdy náročného a komplikovaného řízení před soudem, při současném uspokojení nároků poškozeného, aniž by se tento případně musel domáhat náhrady škody v adhezním řízení nebo v řízení občanskoprávním; je též prostředkem výchovného působení na obviněného.

Přes shora uvedené pozitivní výsledky konstatované v souvislosti s aplikací institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, nelze na druhé straně zcela pominout zvyšující se počet případů, v nichž obviněný nesplnil podmínky uzavřené dohody o náhradě škody, a tedy je nutno rozhodnout – byť výjimečně - o pokračování v trestním řízení.

Zásadní rozdíl mezi oběma formami odklonu – podmíněným zastavením a narovnáním, který v konečném důsledku vede k tomu, že případy schválení narovnání jsou v aplikační praxi stále poměrně ojedinělé, je spatřován především v tom, že podmínky pro uplatnění obou těchto forem odklonu jsou stanoveny obdobně; přitom opatřování podkladů pro schválení narovnání je nesmírně komplikované a náročné, přistupuje menší atraktivnost i pro obviněné (obhájce) vzhledem k tomu, že s využitím narovnání je vždy spojen nepříznivý majetkový dopad vůči obviněnému.

Pokud jde o institut **odstoupení od trestního stíhání** (§ 70 odst. 1, 2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže), bližší údaje podává *tabulka č. III/8a*.

Zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení postupu státních zastupitelství při aplikaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (na trestním úseku i v netrestní oblasti) k tomuto novému institutu uvádí, že počty odstoupení od trestního stíhání jsou zatím poměrně nízké. Četnějšímu využití institutu odstoupení od trestního stíhání brání většinou nesplnění všech zákonem stanovených podmínek. Životnost této formy odklonu ukáže zřejmě až delší časové období. Údaje za jediný rok zatím nevedou k jednoznačnému závěru, zda ho bude možno využívat častěji a nenastane tak obdobná situace jako v případě narovnání.

Naproti tomu *tabulka č. III/8b* se vztahuje k výsledkům činnosti Probační a mediační služby v roce 2004 (a pro srovnání jsou uvedeny údaje i za rok 2003).

Výše citovaná zvláštní zpráva o odklonech a součinnosti s Probační a mediační službou hodnotí součinnost státních zastupitelství a Probační a mediační služby jako velmi pozitivní, jako nástroj, který může příznivě ovlivnit využívání odklonů v trestním (přípravném) řízení. Za problematické – přes uvedený přínos - se považuje prodloužení řízení ve věci, která byla předána k mediaci. Tato situace je nezřídka důsledkem velmi nepříznivé personální situace u PMS (jakož i toho, že jednotlivá pracoviště PMS nejsou dostatečně ani technicky vybavena a nemají většinou možnost zajistit trvalou dosažitelnost probačního úředníka).

9. Závažné poznatky k rozhodování okresních a krajských soudů

a) Nové poznatky k ukládání trestů ve vztahu k trestům navrhovaným státními zástupci

I pro rok 2004 platí plně údaje uváděné ve zprávě o činnosti za rok 2003 v tom ohledu, že nedošlo k žádným podstatným změnám.

Zmiňovaná zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 odkazovala na obsah zprávy o činnosti za rok 2002 a tam uvedené poznatky (zejména tendenci k jisté liberalizaci trestů, častější ukládání trestů nespojených s odnětím svobody, především trestu obecně prospěšných prací, i v případech, kdy lze mít pochybnost o dosažení účelu takového trestu, opakované ukládání podmíněných trestů odnětí svobody, nedostatečné využívání trestů propadnutí věci a peněžitého trestu), které se opakovaly i v roce 2003.

KSZ v Ústí nad Labem navíc poukazuje na to, že současný trend v praxi soudů upřednostňuje ukládání trestů nespojených s přímým trestem odnětí svobody, což paradoxně vede k nárůstu trestné činnosti. Často jsou totiž pachatelům, kteří jsou ve zkušební lhůtě podmíněného trestu odnětí svobody, ukládány za novou trestnou činnost opět podmíněné tresty a poté při spáchání dalšího trestného činu tresty obecně prospěšných prací. Tím vzniká u takových pachatelů vědomí jakési beztrestnosti a proto, ač nemají vykonány dosud uložené tresty, páchají další trestnou činnost. Soudy jsou pak zatíženy i další agendou spojenou s nutností přeměny obecně prospěšných prací. U podmíněných odložených trestů odnětí svobody jsou odsouzení osvědčováni ze zákona, neboť soud do jednoho roku až na výjimky nerozhoduje, zda se výkon trestu nařídí či zda se obviněný osvědčil. Soudy někdy ani nereagují na návrhy státního zástupce na nařízení veřejného zasedání.

VSZ v Olomouci ve své podkladové zprávě uvádí, že rozpory mezi tresty očekávanými a navrhovanými státními zástupci jak z hlediska jejich druhu, tak i výměry, nebyly v roce 2004 zpravidla zásadnější, v opačných případech bylo rozhodováno o podání opravného prostředku.

Pokud jde o konkrétní poznatky, pak OSZ ve Frýdku-Místku signalizuje, že v praxi tamního soudu se projevuje tendence upouštět od podmíněných trestů odnětí svobody. OSZ Brno-venkov, OSZ v Kroměříži a

OSZ ve Zlíně signalizují, že byt' mírně narůstá trend ukládaných trestů obecně prospěšných prací, na druhé straně rovněž narůstá počet veřejných zasedání o přeměně trestu obecně prospěšných prací na tresty odnětí svobody.

b) Počty zproštěných osob a příčiny zprošťujících rozsudků (tabulky č. III/9a a č. III/9b)

V roce 2004 se (stejně jako v letech 2002 a 2003) nepotvrdila obava, že v souvislosti s tím, že novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. směřuje k přenesení těžiště dokazování z přípravného řízení do stadia projednání trestní věci v řízení před soudem, dojde k nadměrnému nárůstu počtu zproštěných osob. Pro rok 2004 bylo charakteristické, že v řízení před **okresními soudy jako soudy prvního stupně se žádný výrazný vzestup počtu zproštěných osob** neprojevil, naproti tomu v řízení před **krajskými soudy jako soudy prvního stupně** byl typický další nárůst, který se jevil poněkud paradoxní za situace, kdy právě řízení ve věcech uvedených v § 17 tr. ř. se mělo vyznačovat četnými rysy vlastními ještě předchozí procesní úpravě (ve skutečnosti tak tomu ovšem být nemohlo, s přihlédnutím k tomu, že odchylky vlastní přípravnému řízení s rozšířeným vyšetřováním nejsou tak zásadní, jak se na první pohled mohlo jevit).

V roce 2004 se oba tyto rozporné trendy od sebe zase poněkud vzdálily (rok 2003 byl typický právě opačnou tendencí, než která byla zaznamenána v roce 2002, a která byla prohloubena v roce 2004). Stále tedy platí, že u **krajských soudů** jsou případy zproštění čtenější včetně podílu na celkovém počtu obžalovaných osob. Pokud jde o **okresní soudy**, nastal meziroční vzestup počtu zproštěných osob o 6,9 % (v předchozím roce šlo o nárůst jen o 4,2 % a oproti roku 2001 pak o 26,3 %). V obvodu **VSZ v Praze** šlo o nárůst o 4,2 % (v roce 2003 o 4,8 %), v obvodu **VSZ v Olomouci** o 4,5 % (v roce 2003 o 0,5 %). V roce 2004 se – na rozdíl od vývoje z předchozího roku – projevil ovšem i pokles počtu osob, na které byla podána obžaloba, takže podíl osob zproštěných k osobám obžalovaných, který – v případě **okresních soudů** – v roce 2001 činil 2,8 %, v roce 2002 3,8 % a v roce 2003 4,2 %, dosáhl v roce 2004 **4,4 %** (v obvodu **VSZ v Praze** nastalo zvýšení ze 3,4 % v roce 2003 na 3,5 % v roce 2004, v obvodu **VSZ v Olomouci** pak z 5,4 % na 5,9 %).

Ohledně **krajských soudů** se v roce 2004 projevil meziroční vzestup o **3,1 %** (v roce 2003 činil 24,3 %) a oproti údajům za rok 2001 pak **54,7 %** (v obvodu **VSZ v Praze** vzestup o 34,2 % - v předchozím roce to byl naopak pokles o 14,9 %), zatímco v obvodu **VSZ v Olomouci** zase nastal pokles o 28,2 %, jestliže v roce 2003 se jednalo o vzestup více než dvojnásobný. Při současném poklesu osob obžalovaných dosáhl v roce 2004 podíl zproštěných osob na celkových počtech obžalovaných osob **13,2 %** (v roce 2001 šlo o 6,2 %, v roce 2002 již 11,6 % a v roce 2003 11,8 %). V obvodu **VSZ v Praze** došlo k vzestupu podílu osob zproštěných k osobám obžalovaným o 4,1 % (v předchozím roce byl naopak zaznamenán pokles o 4,6 %). Jestliže v obvodu **VSZ v Olomouci** došlo v roce 2003 k doslova alarmujícímu nárůstu tohoto podílu z 5,6 % v roce 2001 na 9,2 % v roce 2002 a plných 22,7 % v roce 2003, v roce 2004 nastal opětovně pokles o 7,2 % (na 15,5 %).

Stejně jako v případě věcí vrácených k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. je vývoj ukazatele zproštěných osob v obvodech jednotlivých krajských státních zastupitelství (jak z pohledu rozhodování okresních soudů, tak i soudů krajských jako soudů prvního stupně) velmi rozdílný. V podrobnostech se odkazuje na *tabulky č. III/9a a č. III/9b*.

*VSZ v Praze uvedlo, že zatímco výraznější nárůst podílu osob zproštěných k obžalovaným byl zaznamenán v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** (o 2 %), **KSZ v Praze** a **KSZ v Hradci Králové** zaznamenaly naopak pokles, byt' nepatrný (o 0,7 %). U ostatních krajských státních zastupitelství odpovídá nárůst výše uvedenému průměru. Pokud jde o samotná krajská státní zastupitelství, zatímco výraznější nárůst podílu osob zproštěných k obžalovaným zaznamenaly **KSZ v Praze** (o 18,3 %), **KSZ v Českých Budějovicích** (o 10,7 %) a **KSZ v Plzni** (o 11,7 %), u **KSZ v Hradci Králové** byl zaznamenán naopak výraznější pokles (o 14,6 %).*

V obvodu **VSZ v Olomouci** – pokud jde o **okresní státní zastupitelství** – byl zaznamenán vyšší vzestup podílu osob zproštěných k obžalovaným v obvodu **KSZ v Brně** (o 0,9 %), zatímco v obvodu **KSZ v Ostravě** jen o 0,1 %. Ohledně **krajských státních zastupitelství** bylo možno konstatovat, že sice u **KSZ v Brně** nastal výrazný pokles tohoto podílu (o 14,4 %), ale stav z roku 2003 byl extrémně vysoký (činil 27,2 % - viz dále vyjádření **KSZ v Brně** k uvedenému problému); u **KSZ v Ostravě** nastal vzestup o 0,9 % (ze 17,5 % na 18,4 %) – výraznější vzestup zde byl rovněž zaznamenán v roce 2003 (oproti roku 2002).

K příčinám zprošťujících rozsudků nebyly zjištěny žádné nové zásadní poznatky. Nejčastějšími příčinami tak zůstávají zejména nutnost podat obžalobu i v případě, kdy státní zástupce má pochybnosti, zatímco soud v takovém případě uplatní zásadu „in dubio pro reo“, dále pak zásadní změny důkazní situace především v důsledku častých změn ve výpovědích svědků a s tím související omezená možnost provádět procesní výsledky svědků v přípravném řízení a nemožnost použití úředních záznamů o podaném vysvětlení z přípravného řízení a konečně i zeslabení důkazní situace v důsledku dlouhé doby řízení.

MSZ v Praze navíc uvádí, že opakovaně dochází k situaci, kdy až v řízení před soudem vyplyne, že na počátku řízení nebyla policejním orgánem dostatečně zjištěna a zadokumentována totožnost obviněného a před soud byla postavena jiná osoba, za kterou se pachatel vydával.

KSZ v Praze k výraznějšímu nárůstu podílu pravomocně zproštěných osob na počtu obžalovaných uvádí zejména, že ke zproštění došlo v 15 trestních věcech, přičemž v některých těchto věcech došlo ke zproštění pouze některých z více obžalovaných. Ve dvou případech nebyla obžaloba podána státním zástupcem tohoto krajského státního zastupitelství (šlo o věci postoupené od jiného státního zastupitelství). V 5 případech šlo o trestné činy hospodářské, kdy se zprošťující rozsudky týkaly zejména trestních věcí rozsáhlejších a skutkově, důkazně a právně náročných s tím, že vliv na neúspěch při podání obžaloby měla u části z nich také délka řízení a časový odstup od spáchání skutku, který měl vliv na důkazní situaci, např. u skutků, k nimž došlo v polovině 90. let minulého století.

KSZ v Českých Budějovicích výše zmíněný výraznější nárůst podílu pravomocně zproštěných osob na celkovém počtu obžalovaných nijak konkrétně nehodnotí.

KSZ v Plzni k výraznému nárůstu podílu pravomocně zproštěných osob na celkovém počtu obžalovaných na krajské úrovni uvádí zejména, že v tomto období bylo pravomocně skončeno řízení v řadě starších trestních věcí hospodářského charakteru, často z doby před rokem 2000. Jednalo se o typickou trestnou činnost z 90. let spočívající v neoprávněném uplatnění odpočtu daně z přidané hodnoty, fakturační podvody, dovoz lihu z Itálie a úvěrové podvody spáchané s použitím drahých kamenů, jejichž cena byla značně nadhodnocena. V mnoha případech se jednalo o věci, které prošly, někdy i opakovaně, řízením u soudu druhé instance a po zrušení rozsudku soudy prvního stupně byly vráceny k novému projednání a rozhodnutí. Zejména v těchto věcech se na zprošťujících rozsudcích podepisuje zdouhavost řízení mnohdy spočívající v určité bezradnosti soudů v problematice hospodářské kriminality a též často opakované řízení v těchto věcech. Podíl na tom v některých případech měly i orgány přípravného řízení, neboť se jim často nedostávalo a nedostává pružné reakce na nové formy trestné činnosti v podobě metodiky k postupu při jejich prokazování.

KSZ v Plzni také poukazuje na nejednotnost v rozhodování soudů, která hraje velkou roli u zprošťujících rozsudků v případech zejména závažné drogové trestné činnosti. Jako nedostatek pak vidí skutečnost, že soud odvolací nemůže v případě, kdy projednává v odvolacím řízení rozhodnutí nalézacího soudu o zproštění obžaloby, rozhodnout sám o vině, pokud jsou pro takový výrok zákonné podmínky, i když je jinak řádně a dostatečně zjištěn skutkový stav. V soudní praxi nastává situace, že soud prvního stupně jen zcela výjimečně po vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí změni svůj náhled na provedené důkazy, pokud nenastane téměř nepravděpodobná situace, že je v novém projednání proveden nový důkaz, který umožní zásadní přehodnocení věci. V některých případech je tato situace pak řešena tím, že odvolací soud nařídí při vrácení věci k novému projednání, aby věc byla vyřízena v jiném složení senátu. To ovšem bývá po opakovaném vrácení věci s velkým časovým odstupem, kdy síla důkazů ochabuje.

Např. v trestní věci I KZv 14/2001 bylo pod bodem I. obžaloby kladeno za vinu obžalovaným R.Z. a J.Č., že po předchozí telefonicky domluvené schůzce předali D.Š. osobní automobil s vybudovaným dutým prostorem pod palubní deskou, do tohoto prostoru zabudovali nejméně 5 kg látky, konkrétně heroinu a D.Š. podle instrukcí J.Č. dovezl ukrytou zásilku heroinu do Spolkové republiky Německo do města Frankfurt, kde ji na

předem dohodnutém místě předal dvěma příjemcům albánské národnosti, jejichž totožnost nebyla zjištěna. Ti se na místo dostavili poté, co D.Š. ohlásil J.Č. příjezd na určené místo a po předání podle telefonických instrukcí J.Č. převzal od těchto osob 10 balíčků, ve kterých mělo být uloženo 100 000,- DM, dovezl je do České republiky a předal do rukou J.Č.

Krajský soud v napadeném rozsudku uvedl, že skutečnosti plynoucí z provedených důkazů, tedy tajná schránka v autě, výsledky domovní prohlídky, identifikace osob, způsob protipachového zabezpečení zásilky, popis průběhu cesty D.Š., výsledky právní pomoci v SRN, svědčí pro věrohodnost tvrzení D.Š. a důvodnost podezření ze spáchání trestného činu, nemůže dospět k závěru, že se stal tento skutek, neboť mu chybí konkrétní důkaz o tom, že skutečně byla převážena droga, jaká, v jakém množství a v jaké kvalitě. Soud činí závěr, že bez zajištění této látky a prokázání, že skutečně šlo o drogu, nemůže učinit závěr o tom, že řetězec důkazů byl uzavřen, a že skutek se skutečně stal.

Na základě odvolání státního zástupce pak vrchní soud zrušil rozsudek a vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí a výsledkem nového projednání byl shodný rozsudek. V pořadí již čtvrté odvolání státního zástupce pak bylo vrchním soudem zamítnuto.

Vrchní soud dal opakovaně za pravdu státnímu zástupci a krajskému soudu najevo, že jsou dány podmínky pro vynesení odsuzujícího rozsudku, krajský soud ovšem trval na svém, takže věc byla pravomocně skončena až v roce 2004 a pachatelé velmi závažné trestné činnosti unikli potrestání.

V této souvislosti poukazuje na rozhodnutí Zemského soudu v Ulmu z 11.6.1999 sp. zn. II KLs 13 Js 1174/98, které se vztahuje k projednání věci D.Š., a jímž uvedený soud za stejné důkazní situace, kdy vycházel z výpovědi D.Š., dospěl k závěru, že jmenovaný právě v této době dovezl do Frankfurtu výše zmíněnou drogu, konkrétně heroin, jehož kvalita nemohla být objektivně zjištěna, a to v množství nejméně 5 kg.

Krajský soud navíc v jiných trestních věcech, ve kterých byla řešena obdobná důkazní situace, tedy transport návykové látky bez jejího přímého zajištění, kdy skutečnost, že se jednalo o návykovou látku, byla prokazována výpovědí kurýra a dovozována z toho, že při dalším transportu provedeném za obdobných okolností skutečně došlo k zajištění látky a objektivně prokázáno, že šlo o návykovou látku. Tato rozhodnutí prošla i řízením u Vrchního soudu v Praze a též u Nejvyššího soudu ČR.

KSZ v Hradci Králové k výraznému snížení podílu pravomocně zproštěných osob na počtu obžalovaných zdůrazňuje především skutečnost, že v uplynulém roce nebylo soudy projednáváno tolik věcí, kde od spáchání stíhané trestné činnosti uplynula delší doba, v řádu několika let. Zjištěný pokles svědčí i o kvalitě práce státních zástupců.

KSZ v Brně upozornilo na to, že v období roku 2004 došlo u věcí v jeho věcné příslušnosti (§ 17 tr. ř.) k podstatnému poklesu zproštěných osob oproti předchozímu období, a to z 27,2 % na 12,8 %. Příčinou tohoto významného poklesu byla zejména ta skutečnost, že v roce 2003 Krajský soud v Brně projednával některé trestní věci, u nichž došlo ke spáchání stíhaných skutků před značnou dobou, což ztížilo pozici obžaloby (vznik důkazní nouze) s následným zproštěním obžalovaného. Rok 2003 bylo proto možno hodnotit z hlediska počtu zproštěných osob jako výjimečný (podíl zproštěných osob činil v roce 2002 14,5 %, v roce 2004 pak 12,8 %).

K problematice posílení role stran (a jmenovitě státního zástupce) při dokazování v řízení před soudem a uplatňování ustanovení § 180 odst. 2, 3, § 203 odst. 1 a § 215 odst. 2 a 3 tr. ř. **VSZ v Praze** poukazuje na to, že k závěrům analýzy účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. provedené Nejvyšším soudem (srov. rozh. č. 36/2004 Sb. rozh. tr.) lze v této souvislosti např. namítat, že hlavní líčení a jiná jednání nařizují soudy, obsazené dostatečným počtem trestních soudců, často bez ohledu na nedostatečné počty a možnosti státních zástupců, ačkoliv situace je jim známa. Závěry o pasivitě státních zástupců nelze jistě paušalizovat, když je zřejmé, že každá věc vyžaduje jiný stupeň aktivity státního zástupce. Tyto závěry koneckonců nekorespondují s poznatky jednotlivých vedoucích státních zástupců.

VSZ v Olomouci uvedlo, že žádné problémy s aplikací § 180 odst. 2, poslední věty, odst. 3, § 203 odst. 1, věty druhé a § 215 odst. 2, 3 tr. ř. nejsou nižšími státními zastupitelstvími v jeho obvodu signalizovány. Soudy požadují po podání obžaloby opatřování

důkazů, eventuálně zajištění přítomnosti osob při hlavním líčení zcela výjimečně a nevznikají přitom výraznější problémy. Obdobně nevyvolává problémy aplikace § 211 a § 212 tr. ř. při použití protokolu o výslechu svědka pořízeného v rámci postupu před zahájením trestního stíhání.

c) Poznatky ke zjednodušenému řízení před samosoudcem

Stejně jako ve zprávách o činnosti za rok 2002 a 2003 je možno konstatovat, že aplikace ustanovení o zjednodušeném řízení před samosoudcem nečiní v praxi větší potíže a lze obecně konstatovat, že vede ke zkrácení délky řízení.

Zřejmě se nadále objevují některé problémy, které se týkají zejména neodpovídající „rychlosti“ zjednodušeného řízení před samosoudcem, která zcela zpochybňuje přínos těchto institutů (to se týká některých konkrétních případů, zejména těch, kdy nedojde k využití institutu trestního příkazu).

To naznačuje např. podkladová zpráva VSZ v Olomouci, jestliže sice na jedné straně zdůrazňuje, že aplikace ustanovení o zjednodušeném řízení před samosoudcem nečiní v praxi státních zastupitelství zásadnější potíže a pokud je věc vyřizována po podání návrhu na potrestání soudcem vyhotovením trestního příkazu, je tento vydáván zpravidla v krátké časové návaznosti, takže účel sledovaný zákonodárcem spočívající v rychlém postavení pachatele před soud a jeho potrestání je naplňován. Odlišnou situaci popisuje ovšem MSZ v Brně, když zmiňuje, že u Městského soudu v Brně jsou hlavní líčení nařizována po několika měsících od podání návrhu na potrestání. Na prodlevy s nařízením hlavního líčení upozorňuje rovněž i OSZ ve Vyškově.

KSZ v Praze v této souvislosti vyzdvihuje účelnost úpravy dokazování podle § 314d odst. 2 věta druhá tr. ř. a vyslovuje názor, že možnost upustit od dokazování skutečností, které procesní strany označily za nesporné, by měla být v rámci trestního řízení rozšířena jako obecná zásada na řízení před soudem, a to jak ve všech věcech, v nichž jedná a rozhoduje samosoudce, tak i ve věcech, k jejichž projednání je příslušný senát. Právě takový postup by mohl přispět ke zrychlení řízení před soudem, účelnosti a hospodárnosti trestního řízení, aniž by byly narušeny základní zásady trestního řízení a zejména právo obviněného na obhajobu.

10. Poznatky k odvoláním podávaným státními zástupci (tabulky č. III/10a a č. III/10b)

a) Obecné poznatky

Počet podaných odvolání se v roce 2004 zvýšil o 58 (tj. o 3 %; v předchozím roce o 170, tedy o 9,7 %), pokud jde o **okresní státní zastupitelství**.

Pokud jde o **krajská státní zastupitelství**, počet odvolání se naopak snížil, a to o 43 (o 14,1 %; v roce 2003 se jednalo s zvýšením o 10,9 %).

Vývoj v obvodu působnosti **VSZ v Praze** a **VSZ v Olomouci** byl v roce 2004 odlišný – pokud jde o okresní státní zastupitelství – tak v obvodu **VSZ v Praze** se projevil vzestup o 64, tj. o 4,8 %, zatímco v obvodu **VSZ v Olomouci** naopak pokles o 6, tj. o 1 %. Pokud jde o krajská státní zastupitelství, šlo shodně o pokles počtu podaných odvolání, ale výraznější v obvodu **VSZ v Olomouci** (o 32, tedy o 24,1 %), kdežto v obvodu **VSZ v Praze** činil uvedený pokles jen 11 (tj. 6,4 %).

Podíl úspěšných odvolání se v roce 2004 snížil, a to na úrovni **okresních státních zastupitelství** (o 2,7 % - v roce 2003 – zvýšení o 8,9 % a o rok předtím to bylo 0,9 %), v obvodu **VSZ v Praze** nastal pokles o 4,6 % (v roce 2003 se jednalo o vzestup o 12,8 % a rok předcházející o 0,7 %, v obvodu **VSZ v Olomouci** nastal vzestup o 1,3 %, když

v předcházejícím období byla zachována v zásadě úroveň předcházejících let). Naproti tomu na úrovni **krajských státních zastupitelství** nastalo snížení úspěšnosti o **0,6 %** (z toho v obvodu **VSZ v Praze** to byl pokles o 0,1 % a v obvodu **VSZ v Olomouci** vzestup o 0,3 % - v roce 2003 šlo o pokles vyšší, a to o 5,2 % - se zcela odlišným vývojem v obvodu **VSZ v Praze** – pokles o 11,5 %, v obvodu **VSZ v Olomouci** – vzestup o 17,4 %).

Pokud jde o jednotlivá krajská státní zastupitelství, k poklesu úspěšnosti ve věcech vyřizovaných **okresními státními zastupitelstvími** došlo u obvodních státních zastupitelství v obvodu **MSZ v Praze**, kde však v předchozím období nastal vzestup, naopak nárůst tohoto ukazatele nastal v obvodu **KSZ v Brně**.

Ve vztahu k věcem vyřizovaným **krajskými státními zastupitelstvími** se projevil výrazný vzestup úspěšnosti podaných odvolání u **KSZ v Českých Budějovicích** (2002 – úspěšnost 81,8 %, 2003 – 37,5 % a 2004 – 81,8 %), naproti tomu u **KSZ v Hradci Králové** nastal největší pokles (jen o 6,8 %).

b) Důvody odvolání podávaných státními zástupci

Podle poznatků **VSZ v Praze** přetrvává trend převažujících odvolání státních zástupců směřujících do výroku o trestu v neprospěch obžalovaného, zejména v případech, kdy se trest výrazně liší od návrhu státního zástupce a je považován za nepřiměřený, neboť v daném konkrétním případě neodpovídá hlediskům rozhodným pro ukládání trestu, tzn. zejména stupni společenské nebezpečnosti trestného činu, poměrům obžalovaného, možnostem jeho nápravy, včetně okolností přitěžujících a je tedy hodnocen jako nepřiměřeně mírný. Méně častými jsou odvolání do výroku o vině. Směřují především proti zprošťujícím rozsudkům. Tyto poznatky jsou shodné pro VSZ v Praze i všechna krajská státní zastupitelství (MSZ v Praze) v jeho obvodu.

Podaná odvolání státních zástupců měla vždy odpovídající kvalitu a náležitosti podle § 249 odst. 1 tr. ř. Z jejich obsahu bylo zřejmé, že státní zástupce využívá nejen poznatků získaných v rámci dozoru nad přípravným řízením, ale i poznatků z průběhu dokazování před soudem prvního stupně. Ve zpracovaném odvolání bylo správně reagováno na změny v důkazní situaci, k nimž došlo při hlavním líčení a tím i ke korekci závěrů v původně podané obžalobě.

VSZ v Praze v loňském roce zaznamenalo, byť ojediněle, případy, kde v důsledku absence odvolání státního zástupce nemohl odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně změnit v neprospěch obžalovaného, ačkoli se takový postup nabízel.

Např. krajským soudem byl uznán vinným obž. R. H. trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. c) tr. zák., kterého se dopustil tím, že dne 25. 8. 2003 po 20.00 hod. v obci Strupčice v rodinném domku po předchozí hádce v úmyslu usmrtit napadl poškozenou V.S., kterou údery pěsti do obličeje srazil na zem, kde ji opakovaně bil a kopal do těla, poté ji dotáhl do koupelny, kde ji srazil do vany a držel ji obličejem u dna vany, do které napouštěl vodu, přičemž poškozená zemřela v důsledku udušení z utopení, tohoto činu se dopustil přesto, že byl již dne 22. 5. 1991 odsouzen krajským soudem pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. Za tento trestný čin byl odsouzen k výjimečnému trestu odnětí svobody v trvání 18 roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou.

Proti rozsudku podal odvolání pouze obžalovaný, a to do výroku o vině i o trestu. Odvolací soud vyvrátil námitky obžalovaného směřující proti rozhodnutí o vině. Konstatoval, že šlo o napadení způsobem vůči poškozené nesmírně brutálním a pokračujícím po delší dobu. S ohledem na brutalitu jednání obžalovaného a delší časový úsek trvající útok bylo podle názoru odvolacího soudu možné použít další kvalifikační moment, tj. vraždu spáchanou zvlášť surovým, popř. trýznivým způsobem.

Především však odvolací soud vyjádřil právní názor, že u obžalovaného byly splněny podmínky pro uložení výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí, a to na základě skutkových zjištění, že obžalovaný se již v minulosti dopustil trestného činu vraždy brutálním způsobem, kdy několika mechanismy usmrtil dokonce svoji

matku. Trest za tento trestný čin vykonal, ale jak je zřejmé, ten na něj neměl žádný výchovný vliv a v krátké době (11 měsíců) od propuštění z výkonu trestu se dopustil další brutální vraždy. Podle závěrů znalců není příznivá prognóza jeho resocializace, trestného činu nelitoval a je hodnocen jako osobnost asociální a agresivní. Nalézací soud měl proto zvažovat uložení trestu odnětí svobody na doživotí, a pokud k tomuto závěru nedospěl a akcentoval doznání obžalovaného, měl výjimečný trest podle § 29 odst. 2 tr. zák. uložit v maximální možné výměře. V daném případě trest uložený ve výměře 18 roků shledal vrchní soud jako nepřiměřeně mírný. Odvolací soud jej však nemohl zkorigovat, neboť státní zástupce se proti rozsudku neodvolal a dokonce uložení uvedeného trestu sám navrhl.

V další věci byla na podkladě podané obžaloby odsouzena krajským soudem obžalovaná A. M. pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, odst. 3 tr. zák., kterého se dopustila tak, že dne 21. 7. 2001 v Mostě před svým bytem po slovním konfliktu polila hořlavinou oděv poškozené J. B. a poté nezjištěným způsobem hořlavinu, v níž byla zjištěna směs ethanolu a technického benzínu, zažehla. Poškozená utrpěla popáleniny třetího stupně na 22 % povrchu těla (horní poloviny), přičemž následkem otoku dýchacích cest dne 19. 9. 2001 v nemocnici zemřela. Za tento trestný čin byla odsouzena k trestu odnětí svobody na 8 roků se zařazením do věznice s ostrahou.

Vrchní soud v Praze uvedený rozsudek přezkoumal z podnětu odvolání obžalované a odvolání podle § 256 tr. ř. zamítl. V odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že vzhledem ke způsobu provedení činu, zdravotnické erudici obžalované, jež pracovala jako rentgenologická laborantka, výhrůžkám, které adresovala poškozené, její motivaci a plánovitému provedení trestného činu zde bylo podezření ze spáchání trestného činu vraždy trýznivým způsobem podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. s přihlédnutím k dlouhodobým, téměř dvouměsíčním útrapám, které poškozená snášela, než zemřela. K tomu je třeba ještě dodat, že obžalovaná poté, co poškozenou zapálila, se nijak nesnažila poškozené pomoci a nesnažila se ji uhasit.

Při absenci odvolání státního zástupce nebylo možné změnit výrok o vině, ani o trestu, který odvolací soud shledal nepřiměřeným, a to i při použité právní kvalifikaci skutku podle § 222 odst. 1, odst. 3 tr. zák.

Větší počet neúspěšných odvolání má podle **KSZ Praha** souvislost i s větším počtem pravomocných zprošťujících rozsudků (viz bod č. III/9b této zprávy), neboť v případě zproštění bylo zpravidla podáno státním zástupcem odvolání, které bylo ve více případech neúspěšné.

Podle **VSZ v Olomouci** praxe státních zástupců nedoznala ohledně důvodů podávaných odvolání změn. Ve vztahu k výroku o vině jsou podávána odvolání zaměřena především proti zprošťujícím rozsudkům a proti změně právní kvalifikace skutků. Mnohdy jsou zaměřena pouze do hodnocení důkazů, kdy je pozice odvolatele velmi obtížná a i při vnitřním přesvědčení státního zástupce o vině obžalovaného naráží na nedostatek vhodné argumentace. Do výroku o trestu směřují podaná odvolání, mimo výjimky, v neprospěch obžalovaných, přičemž důvodem je nesouhlas státního zástupce s druhem nebo výměrou uloženého trestu.

c) Vyhodnocení odmítnutých a zamítnutých odvolání

Případy odmítnutí odvolání podaného státním zástupcem jsou nadále (obdobně jako v roce 2003) zmiňovány jen zcela výjimečně.

Na **VSZ v Praze** samotném nebyl zaznamenán žádný případ odmítnutí odvolání státního zástupce podle § 253 odst. 3 tr. ř. Pokud jde o hodnocení **zamítnutých odvolání**, lze odkázat na zprávu o činnosti za rok 2003, neboť žádné nové zcela zásadní poznatky zjištěny nebyly.

Podle této zprávy většinu zamítnutých odvolání státního zástupce v agendě vrchních soudů jako soudů odvolacích tvořila odvolání směřující proti výrokům o vině nebo zprošťujícím výrokům rozsudků soudu I. stupně, v nichž státní zástupce často pouze trval na hodnocení důkazů, jak bylo provedeno v obžalobě, vyslovoval nesouhlas s hodnocením důkazů soudem I. stupně a v podstatě se domáhal, aby odvolací soud určil (naznačil)

soudu krajskému, jak má provedené důkazy hodnotit. Odvolací soud ovšem tam, kde bylo dokazování úplné, bylo provedeno procesně bezchybným způsobem, při respektování práva obžalovaného na obhajobu v každém stadiu řízení, však většinou akceptoval závěry prvostupňového soudu s odkazem na zásadu volného hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř.

Také žádné z krajských státních zastupitelství (MSZ v Praze) v obvodu VSZ v Praze neuvádělo nové zcela zásadní poznatky. Případy odmítnutí odvolání dle § 253 odst. 3 tr. ř. evidují jen ojediněle.

KSZ v Hradci Králové konstatuje, že přetrvává tendence odvolacích soudů rušit rozhodnutí soudů prvního stupně jen v krajním případě a upřednostňovat tak tzv. zájem na stabilitě soudních rozhodnutí, což se projevuje především v případech, kdy je podáváno odvolání do výroku o trestu.

Ve sledovaném období nebylo v rámci působnosti KSZ v Brně a KSZ v Ostravě odvolání státního zástupce odmítnuto podle § 253 odst. 3 tr. řádu.

Zamítána jsou odvolání státních zástupců v případech, kdy se odvolací soud neztotožní s argumentací a právním názorem státního zástupce a přikloní se k hodnocení důkazů prvostupňového soudu. Mezi nejčastější důvody zamítnutí odvolání zaměřených proti výroku o trestu patří rozdílné hodnocení okolností majících význam pro druh a výměru trestu s tím, že v některých případech odvolací soud dospěl k závěru, že uložený trest je sice trestem mírným, ne však nepřiměřeným podle § 258 odst. 1 písm. e) tr. řádu, eventuálně, že zde nejsou zákonné podmínky pro uložení jiných vedlejších trestů.

d) Důvody zpětvzetí odvolání

Na VSZ v Praze byla odvolání vzata zpět v případech, kdy bylo zcela zjevné, že změna skutkových zjištění soudu prvního stupně vzhledem ke správnému a zákonnému postupu soudu nemá naději na úspěch, nebo v odvolání je uplatňován evidentně nesprávný právní názor, popř. se státní zástupce odvoláním domáhal uložení nepřiměřeně přísného trestu.

Např. odvolání státní zástupkyně krajského státního zastupitelství bylo podáno v neprospěch obžalovaného proti výroku rozsudku krajského soudu, kterým byl podle § 226 písm. a) tr. ř. zproštěn obžaloby pro skutky kvalifikované pod bodem I. jako trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., pod bodem II. jako trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák. a pod bodem III. jako trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, odst. 2 tr. zák. Obžalovaný se měl trestné činnosti dopustit vždy vůči poškozené, dříve (do 8. 4. 2002) nezletilé L. K. V závěrečném návrhu u hlavního líčení, ale i v odůvodnění podaného odvolání, pak byla státní zástupkyní v důkazní nouzi navrhována „alternativní“ právní kvalifikace jen podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák.

Ve spisu neexistoval jediný relevantní důkaz o vině obžalovaného. Obžaloba stála pouze na výpovědi poškozené. Ta byla ale značně nevěrohodná, a to nejenom podle znalce – psychologa, svědků, ale též s poukazem na nevysvětlené rozpory v jejích výpovědích z přípravného řízení a u hlavního líčení. Bylo zcela evidentní, že poškozená i lhala, např. když i přes jednoznačné závěry znaleckého grafologického posudku popírala, že by obžalovanému psala milostné dopisy. Znalec také proto konstatoval problematičnost specifické věrohodnosti „poškozené“ s tím, že její postoje a chování mohou být účelové.

Státní zástupce VSZ v Praze po seznámení s obsahem spisu konstatoval, že nelze prokázat vinu obžalovaného znásilněním poškozené, ale ani dovést, že by ji pohlavně zneužíval, ať již před nebo po nabytí její zletilosti. Odvolání bylo proto podle § 250 odst. 2 tr. ř. vzato zpět.

Ve shodě s poznatkami VSZ v Praze dochází i podle jednotlivých krajských státních zastupitelství (MSZ v Praze) v jeho obvodu ke zpětvzetí odvolání jen výjimečně. Nové zcela zásadní poznatky k důvodům tohoto postupu zjištěny nebyly.

Ke zpětvzetí odvolání je i v obvodu VSZ v Olomouci (resp. KSZ v Brně a KSZ v Ostravě) přistupováno ojediněle. Děje se tak tehdy, dospěje-li státní zástupce po přezkoumání písemného vyhotovení rozsudku k závěru

o jeho zákonnosti a nedůvodnosti dříve podaného odvolání. Ze stejného důvodu bylo vzato v několika málo případech zpět odvolání státním zástupcem vyššího státního zastupitelství. Někdy u hlavního líčení, kde je vyneseno rozhodnutí, intervenuje jiný než dozorový státní zástupce a odvolání podává z důvodu opatrnosti, když zejména ve složitých věcech mu chybí komplexní znalost spisu. Dodatečně pak, zejména po seznámení s argumentací soudu v písemném vyhotovení rozhodnutí, může dojít ze strany dozorujícího státního zástupce ke zpětvzetí dříve podaného odvolání.

IV. Přezkumné řízení na trestním úseku

1. Postup při využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. (tabulky č. IV/1a a č. IV/1b)

a) Celkový počet přezkoumaných rozhodnutí, počet vyžádaných spisů k přezkumu z vlastní iniciativy a počet rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší státní zastupitelství i v roce 2004 plnilo úkoly v souvislosti s výkonem mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce (§ 174a tr. ř., ve znění novely č. 265/2001 Sb.).

Pokud budou srovnány údaje týkající se výkonu této agendy v letech 2002, 2003 a 2004 (viz *tabulka č. IV/1a*), lze učinit závěr, že v roce 2004 se projevil výraznější pokles počtu rozhodnutí o zastavení trestního stíhání (§ 172 tr. ř.) a o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 tr. ř.), jež byla Nejvyššímu státnímu zastupitelství doručena v souladu s úpravou obsaženou v § 173a tr. ř., a to o **10,6 %** (v roce 2003 ve vztahu k roku 2002 činilo toto snížení 2,7 %).

Jinak bylo možno v roce 2004 zaznamenat jak pokles počtu vyžádaných spisů k přezkoumání těchto rozhodnutí z vlastní iniciativy (o **23,5 %**, rok předtím o 28 %), tak i počtu samotných zrušených rozhodnutí postupem podle § 174a odst. 1 tr. ř. (o **23,1 %**; v roce 2003 o 38,6 %).

Důvody takto konstatovaného poklesu lze spatřovat jednak v odpadnutí jednoho z podstatných důvodů, který v roce 2002 vedl k uplatnění shora uvedeného mimořádného kasačního oprávnění nejvyšší státní zástupkyně (jímž byla vada spočívající v postoupení věci jako přestupku před uplynutím zkušební doby při rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. - v roce 2002 se tak stalo celkem ve 22 věcech, v roce 2003 již ani v jednom případě a totéž se týká roku 2004), jednak v celkovém zlepšení kvality vydávaných předmětných rozhodnutí ze strany nižších státních zastupitelství (některé důvody vedoucí ke zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci jinému orgánu se již vůbec v roce 2004 nevyskytly – viz písm. b) níže).

b) Zhodnocení důvodů, jež vedly ke zrušení rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř. (nedostatečná skutková zjištění, vadné hodnocení důkazů, nesprávná aplikace příslušného ustanovení trestního řádu při rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a další důvody)

Nejčastějším důvodem, pro který došlo ke zrušení rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a postoupení věci, byl nedostatečně zjištěný skutkový stav věci ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. a současně nesprávné hodnocení důkazů a (skutkových zjištění) v rozporu s § 2 odst. 6 tr. ř., nebo jen nedostatečně zjištěný skutkový stav věci, případně jen nesprávné hodnocení provedených důkazů (skutkových zjištění) ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. Tyto tři okruhy důvodů

ve svém souhrnu představovaly samy o sobě podíl 47 % na všech zrušených rozhodnutích postupem dle § 174a odst. 1 tr. ř.

Důvody postupu podle § 174a odst. 1 tr. ř. a počty takto zrušených věcí vyplývají z *tabulky č. IV/1b*. Z této tabulky, v níž jsou zvlášť uvedeny údaje za rok 2002, 2003 a 2004, zároveň plyne srovnání těchto časových období z hlediska, jaké důvody vedly ke zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání nebo postoupení věci jinému orgánu. Skutečností zůstává, že v roce 2004 se důvody zrušení projevovaly ve více diverzifikované podobě.

Např. v roce 2004 byly zaznamenány důvody k postupu dle § 174a odst. 1 tr. ř. spočívající v tom, že bylo zastaveno trestní stíhání proti osobě, která vystupovala v řízení pod jménem jiné osoby.

Nižší státní zastupitelství neuvádějí k agendě dle citovaného ustanovení žádné zásadní nové poznatky; z toho lze dovodit, že se nic nemění na pozitivním hodnocení tohoto institutu, jak to bylo zmiňováno ve zprávách o činnosti za rok 2002 a 2003.

VSZ v Praze poukazuje na to, že v průběhu roku 2004 v této agendě napadlo u odboru přezkumného řízení celkem 83 věcí (v roce 2002 - 51 věcí a v roce 2003 - 92 věcí); přezkoumávaná usnesení byla ve většině akceptována. Pouze v jednotlivých případech byly trestnímu odboru NSZ předloženy návrhy na zrušení usnesení, jež byly vesměs akceptovány.

VSZ v Olomouci sdělilo, že v roce 2004 vykonalo dohled ve 35 trestních věcech, převážně z oblasti majetkové a hospodářské trestné činnosti, nejčastěji šlo o trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák. (9 věcí) a padělání a pozměňování peněz podle § 140 tr. zák. (5 věcí). I v případě tohoto vrchního státního zastupitelství jen v ojedinělých případech byly předkládány návrhy na zrušení příslušných rozhodnutí.

KSZ v Brně trvá na názoru, že přenášení této činnosti formou výkonu dohledu na krajská státní zastupitelství nadměrně zatěžuje státní zástupce těchto státních zastupitelství.

K tomu **Nejvyšší státní zastupitelství** opakuje jen to, co uvedlo již ve zprávě o činnosti za rok 2003, tedy že předmětem přezkumu byly nezřídka věci velmi rozsáhlé, s obsáhlým spisovým materiálem. Vzhledem k personálnímu obsazení odboru trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství, který zabezpečoval naprosto převládající část této agendy, nebylo pojmově vůbec možné, aby samo Nejvyšší státní zastupitelství – bez jakékoli součinnosti nižších státních zastupitelství – přezkoumávalo i se spisy zcela všechny věci, v nichž bylo postupováno dle § 171 nebo § 172 tr. ř. I tak zůstává skutečností, že i v případech, kdy se tak dělo bez spisů, nebyla přezkoumávána jen formální správnost citovaných usnesení. Odbor trestního řízení (popř. i odbor mezinárodní; činnost odboru závažné hospodářské a finanční kriminality zatím nepřicházela v úvahu jen v ojedinělých případech) využíval rovněž svých vlastních poznatků z výkonu dohledu.

Z kontextu daného jednak místem ustanovení § 174a tr. ř. v procesní úpravě, návazností na dohled i na specifickou kontrolní činnost upravenou v § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství, jednak úzkou provázaností jednotlivých druhů kontrolních aktivit v soustavě státního zastupitelství mj. i s výkonem mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce, vyplývá, že se v žádném případě na vyšší státní zastupitelství nepřenáší žádné povinnosti vztahující se k výkonu oprávnění dle § 174a tr. ř., ale plně se vychází jen z toho, aby byl důsledně ve věcech, ve kterých státní zástupce nižšího státního zastupitelství zastavil trestní stíhání nebo postoupil věc jinému orgánu, vykonáván dohled. Při náležitém výkonu dohledu v takových věcech v žádném případě nehrozí žádné přetížení státních zastupitelství příslušných k výkonu dohledu.

Za situace, kdy platná právní úprava (ve znění novely č. 265/2001 Sb. a po nálezů Ústavního soudu č. 424/2001 Sb.) fakticky takřka vyloučila možnost dosáhnout zrušení pravomocného usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu jinak než cestou zmiňované mimořádné fakultativní pravomoci nejvyššího

státního zástupce, je naléhavým požadavkem, aby každé státní zastupitelství vykonávající dohled mj. soustředilo svou pozornost právě na věci, v nichž bylo postupováno podle § 171 nebo § 172 tr. ř. **Tento požadavek lze opětovně vyslovit i na základě poznatků uvedených v této zprávě o činnosti.**

2. Dovolání

a) Celkový nápad a skladba dovolání podaných obviněnými, rozhodování Nejvyššího soudu o nich

Zákonem č. 265/2001 Sb. byl s účinností od 1. 1. 2002 zaveden do trestního řádu zcela nový mimořádný opravný prostředek – institut dovolání (§ 265a a násl. tr. ř.) se záměrem dosáhnout důslednějšího uplatnění zásad kontradiktorního procesu, který preferuje rovnost stran a nezasahuje nepřipustně do zásady obžalovací.

S ohledem na tuto skutečnost lze provést srovnání pouze s rokem 2002 a 2003, přičemž toto poměrně krátké srovnávací období zatím neumožňuje spolehlivě dovodit základní trendy ve využívání tohoto institutu.

V průběhu let 2002 - 2004 docházelo k většímu využívání tohoto institutu ze strany obviněných, což lze dokumentovat tím, že v roce 2002 bylo u Nejvyššího státního zastupitelství prezentováno celkem **1027** těchto věcí. V roce 2003 se nápad těchto věcí zvýšil na **1165** a v roce 2004 bylo již zapsáno celkem, včetně 37 věcí obživlých, **1261** věcí, v nichž bylo podáno dovolání **1401** obviněnými.

Je však nutno dodat, že tato čísla neobrážejí celkový počet dovolání, která obvinění podali proti rozhodnutím soudů v určitém kalendářním roce. Zkreslení je dáno tím, že zejména ve skupinových trestních věcech dochází k zaslání dovolání podaných obviněnými na Nejvyšší státní zastupitelství s určitými prodlevami. V době zpracování příslušné podkladové zprávy (v dubnu 2004) jsou na Nejvyšší státní zastupitelství doručována k vyjádření dovolání obviněných podaná u soudu prvního stupně v roce 2004.

Lze říci, že celková úroveň dovolání podaných obviněnými naznačila výrazné zvýšení kvalitativní úrovně a to jak po formální, tak materiální stránce. Oproti předchozím rokům byly jen výjimečně zaznamenány případy, kdy jako dovolání byla prezentována podání, která nepodala osoba uvedená v § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř., tedy obviněný (dovolání za obviněného podávaly osoby uvedené v § 247 odst. 2 tr. ř., popřípadě je podávali poškození), či nedošlo k podání prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.).

V roce 2004 se již rovněž téměř nevyskytovaly případy, že by ze strany obviněných (a jejich obhájců) nebylo respektováno ustanovení § 265a odst. 1 tr. ř. a byla napadána rozhodnutí soudů prvního stupně, či rozhodnutí nalézacích soudů v případech, v nichž nebylo rozhodováno soudem odvolacím, popřípadě byla napadána rozhodnutí neuvedená v § 265a odst. 2 tr. ř.

Jen nepatrná část dovolání podaných obviněných postrádala formální náležitosti uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř., přičemž nejčastější pochybení, stejně jako v předchozích letech, spočívala v tom, že se neopírala o důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

Jako kuriozitu je možno např. uvést, že ve sporadických případech bylo dovolání obviněného formálně opřeno o příslušná ustanovení občanského soudního řádu.

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2004 podalo **vyjádření** podle § 265h odst. 2 trestního řádu celkem v **1230** věcech (v roce 2003 v **1050** a v roce 2002 v **778** věcech) a vyjádření nebylo podáno v **31** případech (v roce 2003 v **115** a v 2002 v **137** věcech).

Ve všech těchto případech se jednalo o věci, v nichž Nejvyšší soud rozhodl, aniž vyčkal doručení vyjádření nejvyššího státního zástupce k dovolání obviněného, popřípadě o věci, kdy vyjádření bylo soudu doručeno poté, co již Nejvyšší soud rozhodl. Nejvyšší soud přitom vychází ze skutečnosti, že trestní řád sice stanoví v § 265h odst. 2 povinnost soudu prvního stupně předložit státnímu zástupci dovolání obviněného k vyjádření, avšak na druhé straně umožňuje Nejvyššímu soudu ve věci rozhodnout, aniž by takové vyjádření obdržel.

Aby bylo takovým případům zabráněno, informuje Nejvyšší státní zastupitelství v odůvodněných případech po doručení dovolání obviněného k vyjádření Nejvyšší soud o této skutečnosti, přičemž informativně uvádí lhůtu, v níž je schopno se k podanému dovolání vyjádřit.

Nejvyšším státním zastupitelstvím bylo navrženo v roce 2004 celkem v **81** věcech, aby bylo dovolání obviněných úplně, nebo alespoň částečně vyhověno.

Dovolání lze podat jen z taxativně stanovených důvodů uvedených v zákoně. Tyto důvody obecně postihují vady vesměs procesní povahy, vyjma vad spočívajících v nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení (§ 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.) a vad, které se mohou týkat výroku o trestu (§ 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.).

Obviněnými bylo v roce 2004, stejně jako v předchozích letech, v drtivé míře podáváno dovolání opřené právě o **důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.**, popřípadě doplněné o další dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 tr. ř.

Zvýšení úrovně dovolání podaných obviněnými lze vysledovat i v tomto směru, neboť již v menší míře, oproti předchozím rokům, je existence splnění tohoto dovolacího důvodu spatřována v porušení ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., popřípadě v porušení ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. soudem nalézacím a popřípadě i soudem odvolacím, a v následném dovozování, že nesprávně nebo neúplně zjištěný skutkový stav vedl k tomu, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Poslední zmíněná vada, v zákoně podřazená pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je však Nejvyšším soudem ČR stále velmi úzce interpretována tak, že v řízení o dovolání nelze z titulu této námitky uplatnit ani takovou právní vadu, která je důsledkem nesprávného skutkového zjištění, a to s odůvodněním, že dovolání není nástrojem nápravy vad skutkových, což je zřejmé z dikce zákona, který námitku týkající se skutkového stavu v rámci dovolacích důvodů nepřipouští. Faktem však je, že s ohledem na některé nálezy Ústavního soudu (např. I. ÚS 55/04, III. ÚS 177/04) se některé senáty Nejvyššího soudu začaly zabývat skutkovými námitkami z pohledu, zda skutková zjištění nejsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy, neboť v takovém případě by pak byl založen dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Vzhledem k tomu, že se však nejedná o jednotný názor Nejvyššího soudu, je nutno uvést, že za současného právního stavu nelze napravit téměř žádnou právní vadu, pokud je podložena zpochybněním skutkového zjištění, což vede k tomu, že se dovolání jako nový mimořádný opravný prostředek oklikou vrací k již odmítnutému principu stížnosti pro porušení zákona, který neposkytuje obviněnému záruku, že se domůže práva na projednání věci před Nejvyšším soudem ČR, neboť podání či nepodání stížnosti pro porušení zákona je odvislé od rozhodnutí ministra spravedlnosti, jenž vystupuje za stát jako státní orgán v postavení procesní strany, která má oproti obviněnému zřetelně výhodnější procesní postavení.

Pokud byl obviněnými namítán **dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.**, je nutno poukázat na to, že se ve všech případech jejich námitky s tímto důvodem nekryly, neboť napadaly toliko výši uloženého trestu, přičemž nebyl zaznamenán případ, kdy by takový trest byl uložen ve výměře mimo trestní sazbu.

Ve stále větší míře byly v roce 2004 obviněnými využívány i další dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 tr. ř., a to zejména **důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.**

(obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl) a v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. (byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání).

U posledně jmenovaného důvodu je v převážné míře spatřováno porušení zákona v tom, že veřejné zasedání konané o odvolání proběhlo v nepřítomnosti obviněného.

Pro úplnost je nutno uvést, že Nejvyšší soud České republiky v roce 2004 rozhodl v **1176** trestních věcech, v nichž podali dovolání obvinění, zatímco v roce 2003 bylo takto rozhodnuto o **1186** a v roce 2002 o **786** dovoláních obviněných.

Nejvyšší soud České republiky v roce 2004 na základě dovolání podaných obviněnými celkem ve **121**, tedy v **10,2 %** věcí, se alespoň zčásti ztotožnil s argumentací uvedenou obviněnými, a přistoupil ke zrušení napadených rozhodnutí nebo jejich částí, popřípadě vadného řízení jim předcházejícího (§ 265k odst. 1 tr. ř.), resp. oddělitelných částí napadených rozhodnutí (§ 265k odst. 2 tr. ř.), a k následnému přikázání věci soudu k novému projednání a rozhodnutí podle § 265l odst. 1 tr. ř., nebo zvolil postup podle § 265k odst. 2 tr. ř., a aniž by zrušil napadené rozhodnutí, přikázal soudu, o jehož rozhodnutí šlo, aby rozhodl o chybějícím výroku nebo neúplný výrok doplnil, případně podle § 265m odst. 1 nebo podle § 265m odst. 2 tr. ř. sám při zrušení napadeného rozhodnutí ve věci rozhodl rozsudkem.

V roce 2003 Nejvyšší soud oproti tomu vyhověl v **128** věcech (tedy v 10,8 %) a v roce 2002 pouze v **46** věcech (tedy v 5,9 %) z věcí, v nichž bylo obviněnými podáno dovolání.

b) Celkový nápad a skladba dovolání podaných nejvyšší státní zástupkyní a rozhodování Nejvyššího soudu o nich (tabulka č. IV/2)

Príslušné údaje jsou zřejmé především z tabulky č. IV/2. Ve druhém oddíle rejstříku 1 NZo, v němž je veden nápad věcí z vlastní iniciativy, bylo u Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2004 zapsáno celkem **86** věcí (v roce 2003 **62** věcí a v roce 2002 **81** věcí).

Rok 2004 se jinak vyznačoval nárůstem návrhové činnosti ze strany krajských státních zastupitelství, která v roce 2004 podala celkem 64 návrhů nejvyšší státní zástupkyni k podání dovolání, zatímco v roce 2003 bylo podáno pouze 35 takových návrhů. Je však nutno uvést, že iniciativa jednotlivých krajských státních zastupitelství v tomto směru je velmi rozdílná. Na jedné straně KSZ v Brně podalo jen jeden návrh, KSZ v Praze a MSZ v Praze po 2 návrzích a na straně druhé KSZ v Plzni 10 návrhů, KSZ v Hradci Králové 14 návrhů a KSZ v Českých Budějovicích dokonce 22 návrhů k podání dovolání.

Naproti tomu, bude-li vzato v úvahu celé období let 2002 - 2004, je nutno konstatovat, že došlo k rapidnímu poklesu počtu návrhů ze strany vrchních státních zastupitelství (**19** návrhů v roce 2002, **14** návrhů v roce 2003 a konečně **9** návrhů v roce 2004), jakož i podnětů ze strany okresních státních zastupitelství (**26** podnětů v roce 2002, **10** podnětů v roce 2003 i 2004). Na základě podnětů okresních státních zastupitelství bylo podáno celkem **6** dovolání, jimž Nejvyšší soud vyhověl ve **4** případech.

Vlastní iniciativa Nejvyššího státního zastupitelství se po celé sledované období udržovala na standardní výši, přičemž poměrně nízký počet těchto věcí je ovlivněn lhůtou k podání dovolání, tedy po získání informace o trestní věci již většinou není možno v zákonné lhůtě podat dovolání.

Pozitivně lze hodnotit skutečnost, že se kvalitativně zvýšila úroveň podávaných návrhů i podnětů k podání dovolání.

Jestliže nebylo návrhům či podnětům k podání dovolání učiněných nižšími státními zastupitelství, jak jsou zmíněny, vyhověno (a nebylo tedy podáno dovolání), jednalo se především o složité věci, v nichž zaujala nejvyšší státní zástupkyně (Nejvyšší státní zastupitelství) odlišný právní názor, v menší míře pak o věci, které měly menší závažnost a

jejich rozhodnutí Nejvyšším soudem byl nemělo judikatorní význam a u nichž tedy převažoval zájem na stabilitě soudního rozhodnutí nad jeho zákonností a u nichž by Nejvyšším soudem došlo k odmítnutí podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř.

V průběhu roku 2004 došlo k určitému posunu při úvahách Nejvyššího soudu ohledně možnosti využívání dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. S ohledem na některé nálezy Ústavního soudu (např. I. ÚS 55/04, III. ÚS 177/04) se některé senáty Nejvyššího soudu začaly zabývat námitkami týkajícími se skutkového stavu z pohledu, zda skutková zjištění nejsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy, neboť v takovém případě by byl založen dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Proto byla např. nejvyšší státní zástupkyně v roce 2004 podána dvě dovolání (ve věci sp. zn. 1 NZo 5066/2004 a 1 NZo 5086/2004), v nichž byl shora uvedený rozpor namítán, avšak Nejvyšším soudem o nich do dnešního dne rozhodnuto nebylo.

Lze jen doplnit, že dne 24. 3. 2005 Nejvyšší soud svým usnesením sp. zn. 8 Tdo 309/2005 vyhověl dovolání obviněného a v rozhodnutí konstatoval, že skutkové námitky nezakládají žádný z důvodů dovolání podle § 265b tr. ř., a proto ve vztahu k nim neexistuje zákonná povinnost soudu dovolání přezkoumat, avšak tato zásada se nemůže uplatnit v případě zjištění, že soudy učiněná skutková zjištění jsou v extrémním nesouladu s provedenými důkazy, neboť v takovém případě je právní posouzení skutku nesprávné ve smyslu dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Odkládány tedy byly na Nejvyšším státním zastupitelství právě věci, kdy návrh či podnět nižších státních zastupitelství namítal pouze nedostatečně zjištěný skutkový stav či vadné hodnocení důkazů soudy a v návaznosti na tyto skutečnosti bylo dovozováno, že napadené rozhodnutí sice spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, aniž byl zjištěn extrémní nesoulad skutkových zjištění s provedenými důkazy.

V roce 2004 došlo také k výraznému nárůstu podnětů **jiných osob** k podání dovolání. Celkem bylo zapsáno **43** takových věcí, což je nárůst oproti roku 2003 o 67,4 % oproti roku 2003, kdy bylo registrováno pouze **29** takových podnětů (v roce 2002 se jednalo o **16** podnětů). Pokud se jedná o skladbu těchto podnětů, je nutno konstatovat, že **7** podnětů podali samotní obvinění, kteří požadovali podání dovolání ve svůj prospěch (tyto podněty byly odloženy), **3** podněty jiné osoby a zbývajících **33** podnětů bylo podáno ze strany poškozených.

Nejvyšší státní zástupkyně podala za sledované období celkem **60** dovolání (v roce 2003 **53** a v roce 2002 **49** dovolání), z nichž **83,3 %** (v roce 2003 88,7 %, v roce 2002 87,8 %) bylo podáno **v neprospěch** obviněných, **ve prospěch** obviněných **6,6 %** (2003 - 9,4 %, 2002 - 6,1 %) a ve prospěch i neprospěch obviněných **10 %** (2003 - 1,8 %, 2002 - 4,1 %).

Pro úplnost je nutno uvést, že celkem ze shora uvedeného počtu bylo v 6 věcech dovolání podáno nejvyšší státní zástupkyní na základě podnětů podaných poškozenými. V této souvislosti je třeba dodat, že poměrně značná část podnětů poškozených byla podána po uplynutí lhůty uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř.

Z hlediska struktury dovolacích důvodů namítaných v dovolání nejvyšší státní zástupkyně podaných v roce 2004 je možno konstatovat, že drtivá část dovolání byla podána z důvodů uvedených v ustanovení **§ 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.** (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení - **17**), popřípadě z těchto důvodů v kombinaci s jinými důvody, zejména v kombinaci s důvody uvedenými v **§ 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. (12)**.

Využívány byly i důvody uvedené v ustanovení **§ 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.** (bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové

rozhodnutí) a v ustanovení § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. (v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný).

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2004 celkem o **50** dovoláních podaných nejvyšší státní zástupkyní, z toho o **34** dovoláních, podaných v kalendářním roce 2004. Z tohoto počtu **34** dovolání se ve **26** případech s argumentací prezentovanou v dovolání nejvyšší státní zástupkyně plně ztotožnil, což činí **76,5 %**, v **jedné** věci shledal oprávněnost dovolání pouze ohledně některých z obviněných, v jejichž věci bylo podáno dovolání nejvyšší státní zástupkyně, v **5** případech rozhodl o odmítnutí dovolání nejvyšší státní zástupkyně, což činí **14,7 %** a konečně ve **2** případech rozhodl podle § 265j tr. ř. o zamítnutí dovolání nejvyšší státní zástupkyně, což činí **5,9 %**.

Tato čísla je však nutno brát jako orientační, neboť do 31. 12. 2004 nebylo rozhodnuto celkem o 26 dovoláních podaných v roce 2004, tedy nebylo rozhodnuto celkem ve **43,3%** věcí.

Podrobnější údaje k rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu i k jednotlivým zákonným důvodům, pro které byla dovolání podávána, popř. k důvodům odložení návrhů a podnětů činěných nižšími státními zastupitelstvími, jsou zmíněny ve „Vyhodnocení návrhové činnosti k podání dovolání nejvyšší státní zástupkyně“ (sp. zn. 3 NZN 1002/2005).

Jak tato zpráva, tak i podkladová zpráva zpracovaná odborem přezkumného řízení Nejvyššího státního zastupitelství (pro účely vypracování zprávy o činnosti) poukazují na to, že i v roce 2004 s ohledem na zrušení ustanovení § 272 tr. ř. a převažující restriktivní výklad dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšším soudem ČR přetrvává právní stav, kdy nelze napravit vadné rozhodnutí soudů ve prospěch obviněného, pokud je podloženo zpochybněním skutkového zjištění.

Na druhé straně je však nutno zdůraznit, že v roce 2004 došlo k určitému kvalitativnímu posunu, který by ve svém důsledku, pokud by tento trend pokračoval, mohl vést k tomu, že by státní zastupitelství získalo nástroj nahrazující institut stížnosti pro porušení zákona.

Kromě této výhrady je možno zavedení institutu dovolání do trestního řádu hodnotit vcelku pozitivně a další vývoj by měl být směřovat ke zrušení stížnosti pro porušení zákona, jejíž existence ztrácí opodstatnění, ovšem za podmínky, že dojde k určitému rozšíření a upřesnění dovolacích důvodů.

3. Stížnosti pro porušení zákona

a) Celkový nápad a vývoj podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a až č. IV/3d, č. IV/4a)

V roce 2004 se již neprojevil pokles nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona, jaký byl zaznamenán v roce 2003 na území celé České republiky (o 3,5 % - v roce 2002 vůči roku 2001 činil dokonce 26,3 %), ale jednalo se o vzestup, byť pouze o **1,8 %**. Na uvedeném nárůstu nápadu podnětů se ovšem nejvýrazněji podílelo **VSZ v Praze**, kde se projevil vzestup o 9,8 % (v roce 2003 byl naopak zaznamenán pokles o 8,9 %), zatímco pro obvod **VSZ v Olomouci** byl stejně jako v předchozím roce charakteristický takřka zanedbatelný pokles (o 1 % a předtím dokonce jen o 0,6 %). **Nejvyšší státní zastupitelství** zaznamenalo rovněž pokles o **16,7 %**; v roce 2003 se jednalo o nárůst o 8,4 %. Blíže k nápadu podnětů srov. *tabulky č. IV/3a – nápad a vyřízení v roce 2004*.

Kvantitativní pokles této agendy se tedy zjevně zastavil, což prokazuje jistou smysluplnost tohoto „úředního“ mimořádného opravného prostředku, byť de lege ferenda

tento názor zřejmě sdílen není. Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 539/2004 Sb. bylo s účinností od 1. 11. 2004 zrušeno dosavadní ustanovení § 266a odst. 1 tr. ř. V důsledku toho již není podání stížnosti pro porušení zákona omezeno žádným časovým limitem (jde-li o případy podání takové stížnosti jinak než ve prospěch obviněného, není ovšem možná kasace napadeného rozhodnutí); věcně ovšem je možnost podání stížnosti pro porušení zákona ve věci, v níž již Nejvyšší soud ČR o dovolání rozhodoval, vymezena rozsahem jeho přezkumné činnosti v řízení o dovolání, což vyplývá z ustanovení § 265n tr. ř.

Na **krajská státní zastupitelství (Městské státní zastupitelství v Praze)** připadlo v roce 2004 **42,1 %** (v roce 2003 40 %, v roce 2002 jen 31,6 %), na **VSZ v Praze** pak **28,8 %** (v roce 2003 28,4 % a v roce 2002 36,7 %), na **VSZ v Olomouci** **12,7 %** (v roce 2003 12,8 % a v roce 2002 15 %) a na **Nejvyšší státní zastupitelství** **15,4 %** (v roce 2003 18,8 % a v roce 2002 16,7 %) celkového nápadu podnětů.

VSZ v Praze uvedlo, že podněty (zejména ze strany Probační a mediační služby) ke stížnostem pro porušení zákona směřovaly, tak jako v roce 2003, zejména do výroku o trestu obecně prospěšných prací ve prospěch obviněného. To především proto, že při ukládání tohoto druhu trestu nebylo soudem respektováno ustanovení § 36 tr. zák. (uložení dalšího trestu stejného druhu) spolu s ustanovením § 45a odst. 1 tr. zák. (výměra trestu) přesto, že soudu bylo, nebo s ohledem na delší časový odstup mohlo být známo předchozí odsouzení obviněného.

Současná právní úprava příslušnosti k vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona je účinná od 1. 10. 1997; relevantní je proto v podstatě pouze srovnání s rokem 1998, nikoli s předcházejícími lety. Proto se i dále zmiňovaná *tabulka č. IV/3b* vztahuje nadále pouze k období let 1998 – 2004.

Souhrnné údaje o stavu nápadu a vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona za rok 2004, včetně srovnání s lety 1998 - 2003, a to v členění podle osob v návaznosti na údaje podle statistických listů, obsahuje právě *tabulka IV/3b*. *Tabulka č. IV/3a* se týká počtů věcí.

Tabulka č. IV/3c obsahuje podrobné souhrnné údaje o nápadu a vyřizování podnětů za rok 2004 (a dále srovnání s rokem 2002 a 2003).

V *tabulce č. IV/3d* jsou naproti tomu uvedeny podrobnější údaje k osobám (nikoli k věcem) podle evidence stížnosti pro porušení zákona v rámci celkové agendy (jde o souhrn údajů z běžné a rehabilitační agendy, jejíž podíl na celkové agendě je však již zcela minimální) vedené Ministerstvem spravedlnosti.

Stav nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona u Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2004 a způsob jejich vyřízení v porovnání s roky 2000 až 2003 plyne z *tabulky č. IV/4a*.

Tabulka č. IV/4a vychází svými údaji z obsahu rejstříků NZz vedených u odboru přezkumného řízení **Nejvyššího státního zastupitelství**. *Tabulka č. IV/3b* (údaje za roky 1998 až 2004) představuje souhrn statistických údajů vyplývajících z pololetních výkazů V (MS) 25-02. Totéž se ovšem týká i *tabulky č. IV/3a*, která rovněž vychází z rejstříků KZt (KZz) nebo VZt vedených u krajských a vrchních státních zastupitelství.

b) Přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy (tabulka č. IV/3c)

Struktura podnětů ke stížnostem pro porušení zákona podle subjektů podnětu (v širším smyslu, tedy včetně přezkumu trestních věcí z vlastní iniciativy) vyplývá blíže z *tabulky č. IV/3c – souhrnné údaje*). Tato *tabulka* se sestavuje na základě údajů ze statistických listů. Vyplývá z ní, že:

- z vlastní iniciativy státního zastupitelství bylo v roce 2004 přezkoumáváno **2,7 %** (v roce 2003 6,5 %, v roce 2002 4,3 %, zatímco v roce 2001 10,5 % a v roce 2000 15,7 %) věcí,
- na základě podnětů obviněných v roce 2004 **68,8 %** (v roce 2003 67,9 %, v roce 2002 75,9 %, kdežto v roce 2001 68,8 % a v roce 2000 63,6 %) věcí,
- na základě podnětů poškozených v roce 2004 **8,2 %** (v roce 2003 9,7 %, v roce 2002 11,5 %, v roce 2001 13,2 % a v roce 2000 12,7 %) věcí,
- z podnětů jiných subjektů (fyzických a právnických osob a státních orgánů) zbývajících **20,3 %** (v roce 2003 15,9 %, v roce 2002 8,3 %, v roce 2001 7,5 % a v roce 2000 8,0 %) věcí.

Jestliže pro rok 2002 byl charakteristický poměrně značný pokles počtu věcí přezkoumávaných z iniciativy státního zastupitelství, tento trend byl pak zčásti zastaven v roce 2003, v roce 2004 se opětovně projevil výrazný pokles těchto věcí. Podíl obviněných nepatrně vzrostl, snížil se podíl poškozených, zatímco poměrně výrazně narostl podíl jiných subjektů.

Je tedy možno opětovně konstatovat, že rozhodujícím důvodem tak výrazného kvantitativního poklesu úrovně přezkumu z vlastní iniciativy bylo zejména zrušení ustanovení § 272 tr. ř. (a § 276 věty čtvrté tr. ř.) nálezem Ústavního soudu č. 424/2001 Sb., čímž bylo znemožněno v praxi dosáhnout účinné nápravy nezákonných rozhodnutí soudu, pokud byl zákon porušen jen ve prospěch obviněných, takže změnit taková rozhodnutí v neprospěch obviněného cestou stížnosti pro porušení zákona za této zákonné úpravy nelze, a tudíž vytěžování poznatků a jejich prověřování ztratilo racionální důvod. Oproti předchozímu roku se zřejmě do určité míry rezignovalo alespoň na dosažení judikatorního (ryze „akademického“) výroku, což může mít význam pro další věci obdobného druhu (především v případech věcí vrácených k došetření, kde jinak – jakkoli stále platí jistá závaznost původního pravomocného - a nezrušeného - rozhodnutí nalézacího nebo stížnostního soudu – lze postupovat i tak, že ve věci bude podána znovu obžaloba, nelze tak ale činit pouze s formálním odvoláním na judikatorní, tzv. akademický výrok Nejvyššího soudu, ale odpovídající právní názor v tomto směru je třeba náležitě zdůvodnit).

VSZ v Praze k uvedené problematice poukazuje na to, že pokud jde o nezákonná pravomocná meritorní rozhodnutí z přípravného řízení, přesunula se přezkumná agenda do agendy mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a odst. 1 tr. ř.; navíc od novely trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. je zde i stížnostní oprávnění mj. i poškozeného, jež umožňuje přezkum rozhodnutí v rámci řádného oprávněného řízení; navíc i v prvním stupni rozhodují výlučně státní zástupci a nikoli policejní orgány (resp. dříve vyšetřovatelé).

VSZ v Olomouci uvádí, že po shora citovaném nálezu Ústavního soudu jakékoli vytěžování poznatků a jejich vlastní prověřování ztratilo racionální důvod. Jen ojediněle lze totiž v takových případech podat stížnost pro porušení zákona, a to jen z judikatorních důvodů, čímž stále přetrvává nežádoucí stav z předchozích let, který však nelze změnit jinak než legislativní cestou.

c) Podíl opakovaných podnětů na nápadu (tabulka č. IV/3c)

Podíl opakovaných podnětů v agendě vyřizované na úrovni **krajských státních zastupitelství** zůstal i v roce 2004 statisticky téměř bezvýznamný (**13** opakovaných podnětů oproti **428** prvním podnětům, zatímco v roce 2003 se jednalo rovněž o 13 opakovaných podnětů, ale pouze na 408 prvních podnětů a v roce 2002 23 opakovaných podnětů oproti 421 prvním podnětům). Podstatně jiný je ovšem poměr u věcí vyřizovaných **vrchními státními zastupitelstvími v Praze** (**40** opakovaných podnětů připadá na **289** prvních podnětů – v roce 2003 43 opakovaných podnětů na 308 prvních podnětů a v roce 2002 51 opakovaných

podnětů na 538 prvních podnětů) a v **Olomouci** (18 opakovaných podnětů na 153 prvních podnětů, v roce 2003 16 opakovaných podnětů na 149 prvních podnětů, kdežto v roce 2002 šlo o 22 opakovaných podnětů na 269 prvních podnětů). Na Nejvyšším státním zastupitelství v roce 2004 napadlo 26 opakovaných podnětů na 151 prvních podnětů (zatímco v roce 2003 se jednalo o 38 opakovaných podnětů na 235 prvních podnětů, v roce 2002 o 37 opakovaných podnětů na 198 prvních podnětů).

VSZ v Praze odůvodňuje vyšší počty opakovaných podnětů u vrchních státních zastupitelství tím, že přezkoumává rozhodnutí odvolacích soudů (§ 466 tr. ř.). Podatelé tedy využili i řádných opravných prostředků. Kvantita opakovaných podnětů je ovšem dána především přístupem podatelů a nelze z ní naprosto usuzovat ani na míru zákonnosti přezkoumávaných rozhodnutí, ani na kvalitu přezkumného řízení (opakovaný podnět konečkonců směřuje proti rozhodnutí ministra spravedlnosti, nikoli státního zastupitelství).

VSZ v Olomouci poukazuje na to, že počet opakovaných podnětů je tradičně stabilizovaný a netvoří výraznější podíl na počtu vyřizovaných věcí.

Celkový počet opakovaných podnětů v roce 2004 dosáhl 97 (v roce 2003 110, přičemž v roce 2002 jich bylo 133), zatímco prvních podnětů bylo v tomto roce 1 021 (v roce 2003 1 100 a v roce 2002 1 483), což představuje podíl 9,5 % (v roce 2003 10 % a v roce 2002 9 %).

Podrobnosti o rozložení počtu prvních a opakovaných podnětů na jednotlivé obvody jsou zřejmé z tabulky č. IV/3c a ze stejné tabulky obsahující údaje za rok 2003 a 2002.

Je potřebné ještě připomenout, že pro účely podílu opakovaných podnětů na celkovém nápadu je třeba odečíst počty věcí, které byly přezkoumávány z vlastní iniciativy státního zastupitelství, protože zde se ve skutečnosti o podnět k podání stížnosti pro porušení zákona nejedná.

d) Rychlost vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulka č. IV/5, jakož i č. IV/4b)

Konkrétní údaje obsahuje tabulka č. IV/5 (zahrnující údaje za rok 2004 a dále i za roky 1998 až 2003). Jde o časové rozmezí od nápadu podnětu do jeho předložení Ministerstvu spravedlnosti, resp. do rozhodnutí o odložení vlastního poznatku. Délka řízení tedy nezávisí pouze na vlastním přezkoumání spisového materiálu státním zástupcem, ale rovněž na době, za jakou se podaří opatřit potřebný spisový materiál. Vyskytují se případy, kdy spisy se podaří získat po velmi dlouhé době, přičemž příčiny mnohdy netkví jen v tom, že soudy nespolupracují, ale také v tom, že ve věci probíhá trestní řízení proti dalším osobám, spis je připojen jako příloha v jiné věci, byla podána žádost o milost, atd.

Průměr doby vyřízení na celou Českou republiku činí jen 109 dní (v roce 2003 144 dní, v roce 2002 125 dní, v roce 2001 113 dní a v roce 2000 129 dní), nastalo tedy jednoznačné zlepšení. Nad tímto průměrem je **KSZ v Hradci Králové** (117 dní) a **Nejvyšší státní zastupitelství** (202 dní). U **VSZ v Praze** činí tento ukazatel 101 dní, u **VSZ v Olomouci** 87 dní. Naopak nejkratší dobu řízení vykazují **KSZ v Českých Budějovicích** (20 dní) a v **Ústí nad Labem** (55 dní). Jak již bylo naznačeno, největší délka řízení podle údajů tabulky č. IV/5 je u **Nejvyššího státního zastupitelství** (202 dní; v roce 2003 262 dní, v roce 2002 to bylo 198 dní, v roce 2001 145 dní, v roce 2000 – 206 dní, v roce 1999 – 205 dní, v roce 1998 to bylo ovšem 288 dní).

Počet věcí s enormně dlouhou dobou řízení (nad 1 rok, resp. nad dva roky), je v agendě vyřizované u krajských státních zastupitelství statisticky bezvýznamný - jde o skutečně ojedinělé případy. Vyšší počty těchto věcí byly zaznamenány u vyšších stupňů soustavy státního zastupitelství.

Z údajů uvedených v tabulce je však současně patrné, že k takové délce řízení nepochybně vede i povaha přezkoumávaných věcí, protože se koncentrují jak u obou vrchních státních zastupitelství, tak i u Nejvyššího státního zastupitelství.

Podrobnosti týkající se délky řízení vyplývají dále i z *tabulky č. IV/4b*, která se týká **Nejvyššího státního zastupitelství**.

e) Počty návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona a počty návrhů na odložení podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a, IV/3b, IV/3c, IV/3d a IV/4c)

Príslušné věcné údaje jsou patrné zejména z *tabulky č. IV/3c, č. IV/3a*, byť každá z těchto tabulek vychází z odlišných podkladů (z údajů z rejstříků, resp. ze statistických výkazů).

Údaje k **osobám**, ohledně nichž bylo postupováno buď tak, že byl učiněn návrh na odložení podnětu, nebo návrh na podání stížnosti pro porušení zákona, jsou zřejmé z *tabulek č. IV/3b a IV/3d* (údaje ze statistických listů).

Státními zastupitelstvími bylo Ministerstvu spravedlnosti v roce 2004 předloženo celkem **181** nástinů (v roce 2003 185 nástinů, v roce 2002 133 nástinů, v roce 2001 386 a v roce 2000 351) stížnosti pro porušení zákona, z toho **Nejvyšším státním zastupitelstvím 11** nástinů (v roce 2003 20, v roce 2002 15, v roce 2001 44 a v roce 2000 48), **Vrchním státním zastupitelstvím v Praze 26** (v roce 2003 38, v roce 2002 32 nástinů, v roce 2001 85 nástinů a v roce 2000 jich bylo 66), **Vrchním státním zastupitelstvím v Olomouci 11** nástinů (v roce 2003 10 nástinů, v roce 2002 14 nástinů, v roce 2001 60 a v roce 2000 50) a **krajskými státními zastupitelstvími 133** (v roce 2003 117 nástinů, v roce 2002 72 nástinů, v roce 2001 197 nástinů a v roce 2000 187).

Jestliže v roce 2003 došlo k zastavení předchozího velmi nepříznivého trendu spočívajícího v nepřetržitém poklesu počtu nástinů stížností pro porušení zákona, v roce 2004 se tento trend do značné míry stabilizoval (byl sice zaznamenán pokles počtu nástinů stížností pro porušení zákona, ale jen velmi mírný).

Ve zprávě o činnosti za rok 2002 byl předchozí vývoj spočívající v nepřetržitém poklesu počtu nástinů odůvodňován mj. tím, že byl zrušen § 272 tr. ř. (a § 276 věty čtvrté tr. ř.) Ústavním soudem (kdy kritériem pro podání „akademické“ stížnosti pro porušení zákona je nyní její judikatorní význam), dlelem také zavedením nového mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. Především se ovšem poukazovalo i na ustanovení § 266a odst. 1 tr. ř., jež přezkum pravomocných rozhodnutí z hlediska § 266 tr. ř. v řadě případů znemožňovalo.

Ustanovení § 266a odst. 1 tr. ř. bylo s účinností od 1. 11. 2004 zrušeno novelou trestního řádu č. 539/2004 Sb.

Z celkového počtu návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti akceptoval celkem **151** nástinů (v roce 2003 144 nástinů, v roce 2002 79 nástinů, v roce 2001 284 nástinů včetně žádné změny a v roce 2000 275 včetně dvou změn). Odložení podnětů bylo navrženo v celkem **960** případech (v roce 2003 v 1 036 případech, v roce 2002 v 1 529 případech, v roce 2001 v 1 834 a v roce 2000 ve 1 333 případech). Rozdělení na jednotlivé stupně státního zastupitelství vyplývá z *tabulky č. IV/3c* a stejných tabulek obsahující údaje za rok 2002 a 2003.

Návrhy na odložení jsou Ministerstvem spravedlnosti vesměs akceptovány, k situaci, kdy návrh na odložení věci nebyl akceptován a stížnost pro porušení zákona byla přesto podána, došlo v roce 2004 v menším počtu případů než v předchozím roce, a to celkem v **8** případech (v roce 2003 v 17 případech, v roce 2002 v 8 případech, v roce 2001 ve 25

případech a v roce 2000 ve 28 případech), z toho v **žádné** věci (v roce 2003 ve 4 věcech, v 1 v roce 2002, žádné v roce 2001 a 2 v roce 2000) u věcí zpracovávaných **Nejvyšším státním zastupitelstvím**, ve **2** případech u věcí zpracovávaných **VSZ v Praze** (v roce 2003 – 0, v roce 2002 – 1, v roce 2001 – 4, 2000 – 5), ve **2** případech u věcí zpracovávaných **VSZ v Olomouci** (v roce 2003 – 0, v roce 2002 – 0, 2001 – 4 a v roce 2000 – 2) a ve **4** případech u věcí zpracovávaných **krajskými státními zastupitelstvími** (v roce 2003 – 13, v roce 2002 – 6, v roce 2001 – 17, v roce 2000 – 19).

Pro informaci je připojena ještě *tabulka č. IV/4c*, která dokumentuje údaje z rejstříku NZz u **Nejvyššího státního zastupitelství** (a obsahuje poněkud odlišné údaje, než jsou ty, které jsou uvedeny v *tabulce č. IV/3c*). To ovšem vyplývá ze skutečnosti, že zde jsou zachyceny přímé údaje z rejstříků ke dni zpracování této zprávy o činnosti.

f) Počty stížností pro porušení zákona podaných ministrem spravedlnosti (a to včetně věcí, v nichž nebylo státní zastupitelství činné nebo v nichž navrhlo odložení podnětu) (tabulky č. IV/3c, IV/3d a IV/4d)

Ze **1 149** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je zde třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **151** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **32** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **0** případech změnil návrh stížnosti pro porušení zákona,
- **952** případech souhlasil s návrhem na odložení,
- **8** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

Od celkové sumy **1 149** je nutno odečíst případy, kdy došlo k odložení vlastního poznatku státním zastupitelstvím k tomu oprávněným, popř. kdy byl podnět odložen, jak mu to umožňuje i vyhláška č. 23/1994 Sb. přímo státním zastupitelstvím.

V roce 2003 ze **1 294** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je zde třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **144** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **38** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **0** případech změnil návrh stížnosti pro porušení zákona,
- **1 089** případech souhlasil s návrhem na odložení,
- **17** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

V roce 2002 ze **1 688** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je zde třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **79** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **54** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **0** případech změnil návrh stížnosti pro porušení zákona,
- **1 521** případě souhlasil s návrhem na odložení,
- **8** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

V roce 2001 ze **2324** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **284** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **104** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **0** případech změnil návrh stížnosti pro porušení zákona,

- **1809** případech souhlasil s návrhem na odložení,
- **25** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

V roce 2000 ze **1784** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **273** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **77** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **2** případech změnil nástin stížnosti pro porušení zákona,
- **1305** případech souhlasil s návrhem na odložení a
- **28** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

Bližší podrobnosti ohledně struktury těchto stanovisek ministra spravedlnosti vyplývají zejména z *tabulky č. IV/3c*.

Údaje ohledně osob vyplývají z *tabulky č. IV/3d*.

Tabulka č. IV/4d byla získána z podkladů z rejstříku NZz vedeném na Nejvyšším státním zastupitelství. Proto údaje v této tabulce nekorespondují ostatním tabulkám.

g) Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR o stížnostech pro porušení zákona (způsoby rozhodování a zevšeobecnění poznatků z této činnosti) (tabulka č. IV/4e)

Z údajů uvedených v *tabulce č. IV/4e* plyne, že počet stížností pro porušení zákona projednaných u Nejvyššího soudu ČR v roce 2004 zaznamenal další nárůst oproti roku 2003 (o **6,7 %** - v předchozím roce se jednalo o vzestup výraznější, a to o 80,7 %), avšak bylo takto projednáváno výrazně méně stížností pro porušení zákona než v letech 2000 a 2001. Nárůst, jenž nastal v roce 2004, je třeba opětovně přičíst **změněné skladbě** stížností pro porušení zákona.

Na jedné straně nelze stížností pro porušení zákona sjednat nápravu v případě, kdy je stížnost pro porušení zákona podána v neprospěch obviněného, a novelou trestního řádu došlo k zavedení mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle ustanovení § 174a odst. 1 tr. ř. (ve znění zákona č. 265/2001 Sb.), které vyloučilo z projednávání před Nejvyšším soudem věci, v nichž stížnost pro porušení zákona směřovala do rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a postoupení věci jinému orgánu v přípravném řízení, což našlo odraz ve snížení množství věcí projednávaných v letech 2002 - 2004.

Zde je třeba jenom poznamenat, že např. dne 16. 3. 2005 vydal Nejvyšší soud ČR pod sp. zn. 8 Tdo 97/2005 usnesení, kterým vyslovil právní názor, že stížností pro porušení zákona lze napadnout i rozhodnutí nejvyššího státního zástupce učiněné podle § 174a odst. 1 tr. ř. Nelze proto vyloučit další nárůst podnětů ke stížnosti pro porušení zákona, i když výkladem ustanovení § 466 tr. ř. by bylo možno dojít i k závěru, že státní zastupitelství v těchto věcech k provádění přezkumného řízení nebude příslušné (takový závěr však lze považovat za diskutabilní).

Na straně druhé došlo v průběhu roku 2003 ke vzrůstu aktivity Probační a mediační služby při iniciování postupu ministra spravedlnosti směřujícího k podání mimořádných opravných prostředků v případech pochybení soudů při ukládání trestu obecně prospěšných prací podle § 45 a násl. tr. zák., což vedlo k tomu, že Nejvyšší soud projednal v roce 2003 oproti roku 2002 výrazně více stížností pro porušení zákona, které ministr spravedlnosti podal ve prospěch obviněných ve věcech, kdy vzhledem k předchozímu nevykonanému trestu obecně prospěšných prací, který byl uložen jiným soudním rozhodnutím, mělo v důsledku vydání rozsudku či trestního příkazu, proti němuž byla podána stížnost pro porušení zákona, dojít k porušení zákona v neprospěch obviněných v ustanoveních § 36 trestního zákona a § 45a odst. 1 tr. zák., neboť byla překročena maximální povolená výměra trestu obecně prospěšných prací. Tento trend pokračoval i v roce 2004. Právě počet těchto stížností pro porušení zákona výraznou měrou zapříčinil shora uvedený nárůst.

Účast státního zástupce činného při Nejvyšším státním zastupitelství při projednávání stížností pro porušení zákona ve veřejných zasedáních Nejvyššího soudu je ve smyslu § 274 tr. ř. povinná. Státní zástupci Nejvyššího státního zastupitelství se v roce 2004 zúčastnili

celkem **229** veřejných zasedání u Nejvyššího soudu, zatímco v roce 2003 se účastnili 180 a v roce 2002 98 veřejných zasedání.

V. Návrhová, vstupová a přezkumná činnost v netrestní oblasti v roce 2004; výkon dozoru nad místy, kde se vykonává trest odnětí svobody, vazba a ochranná a ústavní výchova

1. Návrhová činnost

a) Poznatky k postupu podle § 62 a § 62a zákona o rodině (tabulky č. V/1a a V/1b)

Statistické srovnání nápadu a vyřizování této agendy v roce 2004 ve srovnání s rokem 2003, popř. s lety předcházejícími, obsahují *tabulky č. V/1a a V/1b*.

Nápad podnětů na úseku popírání otcovství nejvyšším státním zástupcem žalobami podle § 62 a § 62a zákona o rodině byl v roce 2004 i přes mírný pokles oproti roku 2003 nadále vysoký.

Vedle **220** podnětů nevyřízených v roce 2003 a převedených do roku 2004 bylo prošetřováno **371** nově napadlých podnětů k postupu podle § 62 zákona o rodině. V roce 2004 tak napadlo celkem **591** podnětů. Oproti roku 2003, kdy napadlo celkem **604** podnětů, jde tak o pokles o 13 věcí (tzn. o **2,2 %**). Tento mírný pokles počtu podnětů lze hodnotit jako přechodný výkyv, nelze dospět k závěru, že by signalizoval další vývoj agendy podle § 62, popř. § 62a zákona o rodině (podněty k postupu podle naposledy uvedeného ustanovení se v roce 2003 a 2004 ovšem vůbec nevyskytly).

Z celkového nápadu bylo v roce 2004 vyřízeno celkem **346** podnětů. Nevyřízeno zůstalo 246 podnětů v různých stadiích rozpracovanosti.

Podle § 62 zákona o rodině bylo v roce 2004 podáno celkem **77** žalob. Odloženo bylo **260** podnětů a **9** věcí bylo vyřízeno jinak.

Z celkového počtu 346 vyřízených podnětů v roce 2004 představují žaloby podle § 62 zákona o rodině podíl **22,3 %**. Odložené podněty pak představují podíl na celkovém počtu vyřízených podnětů **75,2 %**. Podněty vyřízené jinak představují zcela nepatrný podíl na celkovém počtu vyřízených věcí (**2,6 %**).

Počet nevyřízených podnětů činil ke konci roku 2004 **246** věcí. Oproti roku 2003, kdy zůstalo nevyřízeno 220 věcí, jde o nárůst o **26** věcí (tedy o **11,8 %**). Ten lze vysvětlit zejména postupným zvyšováním počtu podnětů s mezinárodním prvkem, jejichž šetření bývá zpravidla časově podstatně náročnější, než je tomu v případech, kdy všichni účastníci zmíněného rodinněprávního vztahu jsou občany České republiky a zde také žijí. Dále pak vyšší počet neskončených věcí byl ovlivněn i skutečností, že uvedená agenda byla zpracovávána v podmínkách opakované dlouhodobé pracovní neschopnosti jedné ze státních zástupkyň Nejvyššího státního zastupitelství působících na tomto úseku.

MSZ v Praze konstatuje mírný nárůst věcí s cizím prvkem - jedná se zpravidla o cizí státní občany s dlouhodobým pobytem na území ČR, kteří zde buď usilují o popření otcovství nebo naopak o popření jejich otcovství usiluje matka dítěte. Dále uvádí, že s rozvojem lékařské vědy a rozšiřováním počtu případů, kde došlo k umělému oplodnění, se začínají vyskytovat podněty matek, které - ač byly dosud provdané - podstoupily umělé oplodnění s jiným partnerem a po narození dítěte nevyužily vlastní popěrné lhůty k podání návrhu na popření otcovství bývalého manžela.

V roce 2004 bylo podáno celkem **42** opakovaných podnětů. V tomto počtu je zahrnuta i jedna věc evidovaná jako obživlá. Oproti roku 2003, kdy napadlo rovněž 42 opakovaných

podnětů, nedošlo v tomto směru k žádné změně. Počet opakovaných podnětů lze vzhledem k celkovému objemu nápadu hodnotit jako nevýrazný.

V průběhu hodnoceného období soudy rozhodly o **98** žalobách podaných podle § 62 zákona o rodině. Všem žalobám bylo vyhověno. V předcházejícím roce 2003 soudy rozhodly o 95 těchto žalobách, a to rovněž vždy vyhovujícím rozsudkem. V roce 2004 nebyla žádná podaná žaloba podle § 62 zákona o rodině nejvyšším státním zástupcem v průběhu řízení před soudem vzata zpět.

Vyřizování agendy podnětů k podání popěrné žaloby nejvyššího státního zástupce vyžaduje v naprosté většině případů nezbytnou součinnost nižších stupňů státního zastupitelství při prošetřování těchto podnětů. Nejvyšší státní zastupitelství proto v tomto směru i v roce 2004 pravidelně využívalo úpravy obsažené v ustanovení § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství, jež mu umožňuje požádat krajské státní zastupitelství (Městské státní zastupitelství v Praze) příslušné podle místa bydliště dítěte o prošetření podnětu k podání žaloby na popření otcovství. Stejně jako v letech předchozích lze činnost krajských státních zastupitelství i Městského státního zastupitelství v Praze při prošetřování podnětů v rámci výkonu delegované pravomoci podle § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství hodnotit vesměs pozitivně.

V roce 2004 se tato součinnost uskutečňovala již podle ustanovení pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 6/2003, o postupu státních zástupců při prošetřování předpokladů žaloby podle § 62 nebo § 62a zákona č. 94/1963 Sb, o rodině, ve znění zákona č. 91/1998 Sb., který nabyl účinnosti dnem 18. 11. 2003 a v souladu s platným zněním zákona o státním zastupitelství a zákona o rodině tuto problematiku komplexně upravil. Aplikace tohoto nového pokynu obecné povahy, který si státní zastupitelství rychle osvojila, nepřinesla žádné závažnější problémy. Dřívější praxe krajských státních zastupitelství a Městského státního zastupitelství v Praze při předkládání materiálů Nejvyššímu státnímu zastupitelství po skončení šetření podnětu nebyla jednotná. Citovaný pokyn obecné povahy přinesl mimo jiné řešení tohoto dlouhodobého problému a praxi i v tomto směru sjednotil a zefektivnil.

b) Návrhy podle § 66 odst. 2 soudního řádu správního

Ve sledovaném období došlo k nárůstu počtu vyřizovaných podnětů k uplatnění zvláštní žalobní legitimace k ochraně veřejného zájmu nejvyšším státním zástupcem. Těchto podnětů Nejvyšší státní zastupitelství vyřizovalo celkem **18** (v roce 2003 – 16), žalob podle § 66 odst. 2 soudního řádu správního bylo podáno celkem **5** (statisticky vykázaný v roce 2004 byly 2, v roce 2003 – 1), odloženo bylo 9 věcí a jinak byly vyřízeny 2 podněty. Z celkového počtu podnětů byly 2 podněty vlastní.

Počet správních žalob vyjadřuje naplňování záměru zákonodárce, aby byly uplatňovány skutečně jen v případech, jestliže nejvyšší státní zástupce k jejímu podání shledá závažný veřejný zájem. Závažný veřejný zájem na podání žaloby byl spatřován ve zkrácení práv náležejících do katalogu základních lidských práv a svobod z důvodu neslučitelnosti rozhodnutí správního orgánu s čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod zakotvujícího též právo na pokojné užívání svého majetku a s čl. 11 Listiny základních práv a svobod.

V závažném veřejném zájmu je např. zachování práva daňového subjektu na nedotčení jeho majetku bez splnění zákonných podmínek. Ve veřejném zájmu je i přispění k sjednocení postupu krajských soudů a správců daně tak, aby odpovídal požadavku materiálního právního státu a aby byla posílena právní jistota jednotlivce v činnosti orgánů státu. Závažný veřejný zájem na podání žaloby spočíval rovněž v zájmu na splnění cíle územního řízení, které má plnit objektivní funkci nacházení optimálních řešení při uspořádání území a vytvářet předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot území.

Bylo by nepochybně žádoucí, aby v nastíněném závažném veřejném zájmu vhodné případy k uplatnění žalobního oprávnění nejvyšším státním zástupcem, nižší stupně státního

zastupitelství signalizovaly přímo Nejvyššímu státnímu zastupitelství a přispěly tak k naplňování jeho působnosti.

c) Návrhy podle § 42 zákona o státním zastupitelství (tabulka č. V/1c a netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

V nápadu a vyřizování shora uvedené agendy v roce 2004 došlo v porovnání s rokem 2003 (na rozdíl od trendu vývoje z předchozího roku) k poklesu počtu šetřených podnětů k podání návrhu dle § 42 zákona o státním zastupitelství, a to konkrétně o **68,1 %** (pro rok 2003 byl charakteristický výrazný vzestup o 80,8 % a předtím dokonce takřka čtyřnásobný pokles). Pokud jde o podané návrhy, jestliže po celé období let 2001 až 2003 již žádné návrhy podány nebyly, v roce 2004 byly podány **2** návrhy podle citovaného ustanovení zákona o státním zastupitelství.

Tomu odpovídá i počet podaných návrhů soudy dosud nerozhodnutých, který ke konci roku 2004 činil celkem 4 (v roce 2003 – 6 a v roce 2002 - 6 návrhů).

Konkrétní údaje o vývoji naznačené agendy plynou zejména z *tabulky č. V/1c* (jsou tu uvedeny údaje jednak z celé ČR, jednak z obvodů všech krajských státních zastupitelství). Další údaje vyplývají rovněž z doplňkové tabulky týkající se celého netrestního úseku (zde jsou uvedeny údaje netrestní statistiky jednak za rok 2003, jednak za rok 2004).

Uvedený stav odpovídá malému počtu získaných poznatků a restriktivnímu výkladu ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství v judikatorní činnosti soudů. S odeznívajícím procesem privatizace fakticky poklesl i zdroj poznatků pro podávání těchto návrhů.

Ostatně i shromažďování podkladů pro případný návrh je poměrně časově náročné, neboť záleží na výsledcích prověřování policejního orgánu, případně na pravomocném skončení trestní věci u soudu na základě podané obžaloby. Státní zástupce také zvažuje veřejný zájem na tom, aby vůbec k podání takového návrhu došlo, neboť mnohdy jsou právní vztahy mezi účastníky již stabilizovány.

KSZ v Ostravě uvedlo, že se zabývalo mj. následující věcí: Podněty shodného obsahu podala Česká televize Ostrava a fyzická osoba, přičemž oba se týkaly ČEZ Arény v Ostravě (sp. zn. KZc 3002/2004). Podstata se týkala faktu, že ČEZ Aréna zadala veřejné zakázky na vybudování ploch kolem haly tak, aby rozdělením zakázky na čtyři dílčí dosáhla možnosti oslovit méně uchazečů. Oba podněty byly odloženy příslušným **OSZ v Ostravě**. K tomuto případu dále **KSZ v Ostravě** ve své zprávě uvedlo, že vykonalo nad postupem **OSZ v Ostravě** dohled a se zamýšleným vyřízením vyslovalo souhlas po zjištění, že není dán veřejný zájem, ani nedošlo k převodu vlastnictví, přičemž současně odkázalo na fakt, že stejného názoru bylo **VSZ v Olomouci**.

K tomuto případu považuje **VSZ v Olomouci** za nezbytné uvést, že v popsáném případě ČEZ Arény v Ostravě nevykonalo dohled **KSZ v Ostravě**, nýbrž právě **VSZ v Olomouci** pod sp. zn. VZc 138/2004. K uvedené věci k žádosti **VSZ v Olomouci** zaujalo písemné stanovisko také **Nejvyšší státní zastupitelství** (sp. zn. 1 Nzc 2004/2004), a v souladu s jeho stanoviskem pak **VSZ v Olomouci** odejmulo **KSZ v Ostravě** věc pro jeho nečinnost v souladu s § 12d odst. 3 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve spojení s § 3 odst. 2 téhož zákona, a tímto způsobem byla založena pravomoc **VSZ v Olomouci** k vykonání dohledu nad postupem **OSZ v Ostravě**. **VSZ v Olomouci** za podpory **NSZ** bylo toho názoru, že k vykonání dohledu nad postupem **OSZ v Ostravě** bylo příslušné **KSZ v Ostravě**, avšak z jeho písemných reakcí v uvedené věci bylo zřejmé, že názor **VSZ v Olomouci** o zákonné příslušnosti k vykonání dohledu nehodlá **KSZ v Ostravě** akceptovat.

Je třeba dodat, že z věcného hlediska obdobným nástrojem je i zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových – návrhovým oprávněním je nadán i tento úřad. Bližší informace o využívání tohoto nástroje tímto úřadem však nejsou známy.

d) Poznátka k návrhové činnosti státních zastupitelství podle ustanovení obchodního zákoníku a podle zákona o obecně prospěšných společnostech (tabulky č. V/2a a V/2b, netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

Vzhledem k tomu, že od roku 2002 začaly být nově vyplňovány statistické listy netrestní a došlo k jistému omezení některých položek netrestních výkazů, vedle údajů obsažených v *tabulkách č. V/2a – okresní státní zastupitelství – a č. V/2b – krajská státní zastupitelství* – je nutno vycházet ze srovnání s údaji *doplňkové tabulky týkající se celého netrestního úseku* (zde jsou uvedeny údaje netrestní statistiky).

Je zřejmé, že i v roce 2004 naprosto převažující část návrhů byla podána v obvodu **VSZ v Praze** (339 – v roce 2003 – 266 a v roce 2002 - 149) a z toho 211 (v roce 2003 - 133 a v roce 2002 – 116) jich bylo podáno **MSZ v Praze** a 93 (v roce 2002 – 24) **KSZ v Českých Budějovicích**. Oproti tomu **KSZ v Plzni** podalo za sledované období pouze 3 návrhy a **KSZ v Praze** pouze 2 návrhy. V obvodu VSZ v Olomouci bylo podáno **15** návrhů podle § 68 odst. 6 obchodního zákoníku (13 návrhů – **KSZ v Brně** a 2 návrhy – **KSZ v Ostravě**). V roce 2003 šlo za celý obvod **VSZ v Olomouci** o 3 návrhy podané **KSZ v Brně**.

Jak dále plyne z *doplňkové tabulky týkající se celého netrestního úseku*, návrh na obnovení likvidace za podmínek uvedených v § 75b odst. 1 a 2 obchodního zákoníku nebyl podán ani v jednom případě (v roce 2003 – 1 návrh podaný KSZ v Ústí nad Labem), v roce 2004, shodně jako v roce 2003, byl podán jeden návrh na zrušení družstva dle § 257 odst. 1 obchodního zákoníku, který byl podán **MSZ v Praze**. Návrh na zrušení veřejně prospěšné společnosti za podmínek uvedených v § 8 odst. 4 zákona č. 248/1995 Sb., nebyl za sledované období podán.

Podle poznatků VSZ v Praze, zejména z prověřkové činnosti, ovlivňuje situaci na tomto úseku do značné míry i spolupráce s příslušným krajským (tedy rejstříkovým) soudem (signalizace soudu, nahlížení do spisů a jejich zapůjčování). Podle dostupných informací se v uplynulém období spolupráce jednotlivých krajských státních zastupitelství v obvodu VSZ v Praze s příslušnými krajskými soudy zlepšila.

Hlavním zdrojem poznatků pro tuto návrhovou činnost zůstává i nadále signalizace rejstříkového soudu, i když v činnosti např. v obvodu KSZ v Ústí nad Labem převládají poznatky získané z trestní agendy.

Objevil se poznatek právě KSZ Ústí nad Labem, pobočka Liberec, ohledně postupu Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka Liberec, který nereaguje na podané návrhy s výjimkou sdělení, že zahajuje k podnětu státního zastupitelství jednání podle § 81 odst. 1 o. s. ř., zřejmě s odkazem na § 200b odst. 2 o. s. ř., což však uvedeno v oznámení soudu nebylo. Soudu již bylo ze strany státního zastupitelství avizováno, že s ohledem na výslovnou právní úpravu v § 68 odst. 6 obchodního zákoníku se nemůže jednat o podnět k zahájení řízení, ale o procesně způsobilý návrh. Soud na přípis dosud nereagoval.

KSZ v Brně k této agendě konstatovalo, že v roce 2004 bylo využito předchozí zvýšené aktivity státního zastupitelství při získávání poznatků z vlastních zdrojů, zejména z úseku trestního. Té bylo dosaženo mimo jiné provedením dohledových prověrek u nižších státních zastupitelství a metodickou pomocí krajského státního zastupitelství nižším státním zastupitelstvím. Výsledkem takto získaných poznatků bylo mimo jiné podání návrhů podle § 68 odst. 6 písm. a), b), c) obchodního zákoníku ve sledovaném období, jak bylo výše uvedeno, a další tyto návrhy byly připraveny časově pro rok 2005, přičemž šlo o poznatky z kalendářního roku 2004. V této souvislosti bylo poukázáno na fakt, že v rozhodování Krajského soudu v Brně o těchto návrzích je velká časová prodleva.

O žádném ze zmíněných návrhů nebylo dosud soudem rozhodnuto a nebylo ani nařízeno případné ústní jednání (tabulky uvedené v záhlaví tohoto bodu se na danou problematiku nevztahují).

KSZ v Brně hodlalo v roce 2004 zaměřit pozornost zejména na problematiku zrušení obchodních společností, která je předpokládaným zdrojem návrhů na zahájení řízení i zdrojem případných poznatků pro činnost státního zastupitelství na trestním úseku. Přes zmíněný pozitivní vývoj v této agendě však nebylo dosaženo ještě lepších výsledků z kapacitních a personálních důvodů na netrestním oddělení zdejšího státního zastupitelství.

Nejvyšší státní zastupitelství se zabývalo poznatků vyplývajícími z agendy návrhů podle § 68 odst. 6 obchodního zákoníku, když v některých návrzích byl důvod zrušení společnosti podle § 68 odst. 6 písm. c) obch. zák. (zánik předpokladů vyžadovaných pro vznik společnosti) spatřován ve fiktivním sídle. Nutno konstatovat, že původně bylo v obchodním zákoníku sídlo obchodní společnosti koncipováno jako sídlo zapsané (formální). Ve většině zemí je formální pojetí sídla charakteristické dodnes a z pohledu mezinárodního má význam.

Zda právnická osoba je českou právnickou osobou nebo zahraniční osobou, se posuzuje podle sídla této osoby. Má-li tedy sídlo v zahraničí, jde o cizí právnickou osobu. Skutečným sídlem je sídlo, z něhož je osoba řízena. Obchodní zákoník u právnických osob již otázku sídla neupravuje; po různých novelách je stanoví občanský zákoník v § 19c. Ačkoli občanský zákoník je postaven na principu skutečného (tedy nikoliv formálního, zapsaného) sídla, s formálním sídlem přece jen počítá, když výslovně stanoví, že pokud právnická osoba uvádí jako své sídlo jiné místo než místo skutečné, může se každý dovolávat i jejího skutečného sídla (§ 19c odst. 3 obč. zák.). Z hlediska de lege lata při posuzování případu však nezbyvá než vycházet u české právnické osoby z materiálního pojetí sídla, tedy sídla skutečného. Při posuzování podmínek k podání návrhu dle § 68 odst. 6 obch. zák. nutno mj. zkoumat, zda sídlo bylo zapsáno v době, kdy se vycházelo z formálního pojetí sídla, tedy sídla zapsaného. Do konce roku 2000 ustanovení § 2 odst. 3 obch. zák. vymezovalo sídlo jako adresu zapsanou v obchodním rejstříku. Teprve harmonizační novela obchodního zákoníku, provedená zákonem č. 370/2000 Sb., do § 2 odst. 3 obch. zák. doplnila zásadu, že podnikatel je povinen do obchodního rejstříku zapisovat své skutečné sídlo. Zákon č. 501/2001 Sb. pak převedl úpravu sídla právnických osob do občanského zákoníku, který upravuje zmíněné materiální pojetí sídla.

Se zřetelem na tyto zásady lze dovodit závěr, že pokud se zjistí, že došlo k zapsání sídla, odkud ve skutečnosti společnost není spravována (fiktivní sídlo), pak nastává nesoulad stavu zápisu se skutečným stavem. Pro tyto případy má však obchodní zákoník speciální úpravu v § 32 obch. zák. Citované ustanovení tedy ukládá respektovat zákonný příkaz k zapisování skutečného sídla a nikoliv sídla fiktivního. V krajním případě lze použít důsledků podle § 32 obch. zák., které vedou až ke zrušení společnosti a k její likvidaci. Státní zastupitelství může zjištěný stav rejstříkovému soudu signalizovat a dokonce podat soudu podnět (nikoliv návrh) ke zrušení společnosti, není-li zjednána náprava. Postup podle § 68 odst. 6 obch. zák. se potom jeví jako velmi nepřesvědčivý. Fiktivní sídlo by však mohlo být vnímáno jako okolnost, na jejímž základě je třeba zkoumat, zda společnost vůbec vyvíjí nějakou činnost (když event. nemá faktické sídlo) a zda není dán důvod pro zrušení společnosti podle § 68 odst. 6 písm. a) obch. zák. (neprovozování žádné činnosti po dobu delší než dva roky).

e) Návrhy podle § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a návrhy podle § 35 odst. 1 písm. b) až d) a odst. 3 o.s. ř. (tabulky č. V/2a, č. V/2b a č. V/2c)

Počet podaných návrhů dle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, vyplývá z *tabulky č. V/2c* (v ní jsou uvedeny i způsoby rozhodování soudů o těchto návrzích; tabulka byla převzata ze zvláštní zprávy o postupu státních zastupitelství při aplikaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže).

Srovnání s rokem 2003, případně obdobím předcházejícím, není možné s ohledem na rozdílnost právní úpravy (lze jenom konstatovat, že v roce 2003 byl podán **jediný** návrh na uložení ochranné výchovy podle § 86 tr. zák. v obvodu VSZ v Praze, a to u **KSZ v Ústí nad Labem** a **dva** návrhy na uložení ochranné výchovy byly v obvodu VSZ v Olomouci podány **KSZ v Ostravě**).

Z poznatků zmíněné zvláštní zprávy vyplynul i aplikační problém, zda se ustanovení § 90 odst. 1 věty druhé zákona č. 218/2003 Sb., o povinnosti státního zastupitelství podat návrh vztahuje i na činy jinak trestné, jichž se dopustily děti mladší než 15 let v době před nabytím účinnosti citovaného zákona, pokud ale usnesení o odložení věci dle § 159a odst. 2 tr. ř. s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. bylo vydáno až po dni 1. 1. 2004, kdy zákonná úprava nabyla účinnosti. Převažoval spíše názor, že i v těchto případech je třeba

návrh podat (**takové stanovisko zaujal i netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství**). Ustanovení hlavy III zákona č. 218/2003 Sb., není pokládáno za normu trestního práva hmotného; z hlediska samotného rozhodování o uložení některého z opatření uvedených v § 93 zákona č. 218/2003 Sb. (jež především nejsou trestem), pak není důvod k aplikaci ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. o časové působnosti trestních zákonů, jež vychází z ustanovení mj. i čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod. Opačný názor, že návrh podle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., lze podat pouze ohledně skutku spáchaného za účinnosti zákona a že ohledně skutků spáchaných dříve by se mělo postupovat podle předpisů účinných v době jejich spáchání (tedy podle § 86 tr. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2003), by vedl k tomu, že by státní zastupitelství bylo nuceno postupovat podle právního předpisu již výslovně zrušeného. Další v praxi se vyskytující názor, že v takových případech se návrh vůbec podávat nemá, je zase v rozporu s dikcí § 90 odst. 1 věty druhé zákona č. 218/2003 Sb. Nutno vycházet z toho, že v těchto řízeních se nejedná o trestní postih, nýbrž o výchovné řešení aktuální situace dítěte mladšího než 15 let.

Nelze však přehlédnout, že naznačené stanovisko není ve všech případech respektováno soudy. Navíc i stanovisko Nejvyššího soudu ČR v řízení o dovolání se od tohoto pojetí poněkud liší.

V každém případě není možno akceptovat, že by návrhy dle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., mohly být podávány i v případech, kdy skutek byl spáchan před nabytím účinnosti citované zákonné úpravy, ale usnesení o odložení věci bylo policejním orgánem také vydáno před tímto dnem.

Návrhy na zahájení řízení jsou zpracovávány kvalitně a svědomitě, mají náležitosti dle § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř., je v nich popsán čin jinak trestný, jsou navrhovány důkazy k prokázání, že tento čin byl spáchan a důkazy k objasnění výchovného prostředí dítěte a stupně narušení výchovy dítěte, zejména je navrhováno provedení jeho pedagogicko-psychologického vyšetření.

Pro nízký věk dítěte zpravidla návrhy podle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., podávány nebyly a státní zástupci se s touto situací zpravidla vypořádali již v rámci dozoru nad přípravným řízením. Za správný lze pak považovat postup, kdy s takovou věcí je dále pracováno a jsou podávány návrhy podle zákona o rodině.

Netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství k problematice návrhů dle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. poukazuje zejména na to, že poznatky o realizaci části třetí zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále ZSM) získávalo **Nejvyšší státní zastupitelství** jen velmi sporadicky. Přesto však, prostřednictvím vrchních státních zastupitelství, jako orgánů metodických, působilo na výkon této působnosti nižšími státními zastupitelstvími. V průběhu roku 2004 netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství prezentoval právní názory, které samozřejmě projdou, anebo již prošly korekturou praxe. Z těchto názorů je možno uvést následující:

Jestliže se skutek stal před účinností zákona č. 218/2003 Sb., je možné po 1. 1. 2004 podat návrh podle zákona č. 218/2003 Sb. (viz shora).

Pokud dítě mladší 15 let - cizinec spáchá čin jinak trestný na území ČR, pak vzniká otázka, zda je možné ohledně tohoto dítěte postupovat podle § 90 zákona č. 218/2003 Sb. Tento postup možný není již proto, že nelze civilními prostředky bránit cizinci v návratu do své země. K tomu by došlo v případě nařízení detence. Jinou věcí by bylo, pokud by šlo o dítě – cizince, které má u nás trvalý pobyt nebo se zde trvale zdržuje. V takovém případě by byla dána příslušnost českého soudu. Pokud dítě např. jen projíždí ČR a nemá zde trvalý pobyt, pak nutno přihlídnout k tomu, zda tato otázka není upravena mezinárodními smlouvami.

Dopustí-li se dítě opětovně činu jinak trestného, opět musí být podán návrh a musí být navrženo uložení opatření. Zákon nezná výjimku ani pro případy, když se tak stalo v době, v které je opatření již vykonává. Soud, který o podaném návrhu rozhoduje, pak vzhledem k

tomuto stavu může upustit od uložení opatření. Státní zastupitelství však návrh na opatření musí podat. Spáchá-li dítě více skutků (činů jinak trestných), vzniká otázka, zda se má podat jeden návrh nebo více návrhů. Jde-li o skutky jednoho dítěte, nutno podat zásadně jeden návrh. Jde-li o skutky několika dětí, které činy nebo čin jinak trestný spáchaly jako spolupachatelé (nebo případně i jako účastníci), pak je třeba dbát, aby ohledně každého dítěte byl podán samostatný návrh. Při navrhování a ukládání opatření se potom vyhodnocují hlediska týkající se výchovy určitého dítěte.

Pokud čin jinak trestný spáchalo dítě mladší 15 let, avšak před podáním návrhu nebo před rozhodnutím soudu dovrší věk 15 let, tedy věk trestní odpovědnosti, lze opatření uložit na návrh státního zastupitelství. Ustanovení § 90 zákona č. 218/2003 Sb. není možné interpretovat izolovaně bez vztahu k obecné části zákona. Jinak by mohlo dojít k případu neprojednání i velmi závažného činu. Byl-li návrh podán před spácháním dalšího činu jinak trestného a není-li rozhodnuto ohledně předchozího činu, lze návrh rozšířit. Bylo-li v mezidobí již soudem rozhodnuto, nezbývá, než podat nový návrh.

Návrh je možné podávat od takového věku, kdy dítě je schopno posoudit formální znaky činu jinak trestného a stupeň společenské nebezpečnosti. Např. u dítěte ve věku 12 let lze spolehlivě návrhy podávat. Pokud však soud dospěje k závěru, že pro nedostatek zavinění nebo materiální stránky nejde o čin jinak trestný, pak návrh zamítne.

Je věcí státního zástupce činného na trestním úseku, aby zabezpečil zákonnost postupu orgánu Policie ČR. To příkazuje i pokyn obecné povahy č. 10/2003. Skutečností je, že státní zástupce na netrestním úseku nemůže přezkoumávat postup státního zástupce na trestním úseku, který odpovídá za zákonnost předchozího přípravného řízení ve věci dítěte mladšího než 15 let. Přitom na věci nic nemění, že dozorem nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním i netrestní působností na tomto úseku může být pověřen stejný státní zástupce.

V zákoně použitá formulace, že státní zastupitelství návrh podá, jakmile se dozví o nepřípustnosti trestního stíhání dítěte z důvodu nedostatku věku, musí být vnímána procesně. Státní orgán, který je povinen se pohybovat jen v zákonných mezích, se může dozvědět o nepřípustnosti trestního stíhání z důvodu nedostatku věku jen procesně, tj. z příslušného legálního postupu či rozhodnutí orgánu Policie ČR. Subjektivní představa státního zástupce jako fyzické osoby není z procesního hlediska uchopitelná. V administrativním právu správní orgán také zjišťuje podmínky pro zahájení správního řízení, např. uložení pokuty za jiný správní delikt. Toto zjišťování také nemůže být subjektivní, podložené jen osobním názorem nebo vědomostí fyzické osoby, ale na základě provedení zákonem upravené kontroly. Je proto na státním zástupci činném na trestním úseku, aby zabezpečil zákonný postup policie i v této oblasti.

V oblasti **sociálně - právní ochrany dětí a mládeže** podávají okresní státní zastupitelství především návrhy na uložení výchovného opatření, tj. napomenutí nezletilého, jeho rodičů nebo stanovení dohledu nad nezletilým, nebo uložení přiměřeného omezení, nařízení ústavní výchovy a prodloužení ústavní výchovy, pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti. Těžištěm poznatků jsou konkrétní trestní věci.

V obvodu **VSZ v Praze** bylo v roce 2004 okresními státními zastupitelstvími podáno celkem **256** návrhů na uložení výchovných opatření (v roce 2003 – 154, v roce 2002 - 89), **53** návrhů na nařízení či prodloužení ústavní výchovy (v roce 2003 – 46, v roce 2002 – 34) a **35** návrhů na rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti (v roce 2003 – 3, v roce 2002 – 10).

V obvodu **VSZ v Olomouci** bylo podáno celkem **93** návrhů na uložení výchovných opatření (v roce 2003 – 91, v roce 2002 - 31), **19** návrhů na nařízení či prodloužení ústavní výchovy (v roce 2003 – 17, v roce 2002 – 20) a **50** návrhů na rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti (v roce 2003 – 31, v roce 2002 – 4).

Rozložení počtů podaných návrhů na jednotlivé obvody vyplývá z doplňkové tabulky k netrestnímu úseku.

VSZ v Praze k této problematice uvedlo, že zvýšený počet podaných návrhů svědčí o tom, že státní zástupci si již v praxi osvojili aplikaci tohoto oprávnění v netrestní působnosti a plně je využívají. Orgány sociálně-právní ochrany dětí také samy podávají návrhy soudu a tuto skutečnost signalizují státnímu zastupitelství za účelem využití ke vstupové činnosti. Hlavním zdrojem získávání poznatků k podání těchto návrhů je vytěžování z trestní agendy.

VSZ v Olomouci na pozadí zmíněných konkrétních případů aplikace ustanovení § 35 odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 35 odst. 1 písm. b) až d) o. s. ř. zmiňuje stanovisko **KSZ v Brně**, podle něhož naprostá většina těchto návrhů byla podána na základě informací zjištěných z trestní agendy. Je třeba uvést, že prioritně byly návrhy na úseku sociálně-právní ochrany dětí podávány specializovaným orgánem a teprve za situace, kdy bylo případně zjištěno pochybení v činnosti tohoto orgánu či při jiném právním názoru, došlo k podání návrhu státním zastupitelstvím. Tento postup je veden snahou nenahrazovat činností státního zastupitelství činnost orgánů určených k sociálně-právní ochraně dětí a zasahovat jen v nezbytných případech. Přesto došlo oproti předchozímu období ke zřetelnému nárůstu počtu podaných návrhů.

VSZ v Olomouci považuje za správný shora popsáný postup, kdy jsou návrhy na úseku sociálně-právní ochrany dětí podávány specializovaným orgánem a teprve pokud by bylo zjištěno pochybení v jeho postupu, eventuelně při existenci jiného právního názoru, podává návrh státní zastupitelství.

2. Vstupová činnost (tabulky č. V/2a a V/2b; netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

V roce 2004 se oproti roku 2003 znovu výrazně zvýšila vstupová aktivita **okresních státních zastupitelství** (byl zaznamenán nárůst o **39,1 %** - v předchozím roce šlo rovněž o nárůst o 23,7 %). K vzestupu došlo přitom v obvodech obou vrchních státních zastupitelství; týkal se obvodů i všech krajských státních zastupitelství (s výjimkou **KSZ v Českých Budějovicích**, kde se však jednalo o pokles zcela nepatrný a nadto úroveň roku 2003 byla již velmi vysoká).

Ohledně vstupové činnosti **krajských státních zastupitelství** je možno uvést, že i v této oblasti se projevil vzestup (o **16,3 %** - o rok předtím to bylo o 6,4 %). Nejaktivnější zde byla **MSZ v Praze**, **KSZ v Ústí nad Labem** a **KSZ v Plzni**.

Podrobnosti plynou z tabulek č. V/2a a č. V/2b vycházející z výkazů a zejména z netrestní statistiky – doplňku tabulek z netrestního úseku.

VSZ v Praze poukazuje na to, že největší nárůst v počtu vstupů – pokud jde o **okresní státní zastupitelství** - nastal zejména na úseku sociálně-právní ochrany dětí, následují vstupy do řízení ve věci způsobilosti k právním úkonům (vždy s dominancí obvodu **KSZ v Českých Budějovicích**), věci vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (**KSZ v Hradci Králové**). Pokles počtu vstupů byl v roce 2004 zaznamenán v řízení ve věcech prohlášení za mrtvého a v řízení ve věcech umoreň listin.

Ve vztahu ke **krajským státním zastupitelstvím VSZ v Praze** oceňuje aktivitu krajských státních zastupitelství ve věcech vstupů do konkursního řízení. Největší počet vstupů vykazuje **MSZ v Praze**, **KSZ v Českých Budějovicích**, nejnižší naopak **KSZ v Praze**. Naproti tomu pokles aktivity byl zaznamenán v případě řízení před rejstříkovým soudem.

Zdrojem poznatků pro tuto vstupovou agendu jsou jak vlastní poznatky od jednotlivých součástí státního zastupitelství, tak i podněty fyzických a právnických osob, jakož i poznatky získané z médií (např. Konkursní noviny) a v neposlední řadě i prohlídky příslušných rejstříků u soudů.

V obvodu **VSZ v Olomouci KSZ v Brně** nadále považuje za svou prioritu (ve shodě s tím, co bylo zmíněno již ve zprávě o činnosti za rok 2003) především oblast sociálně-právní ochrany dětí, kde je rozhodováno o nejzávažnějších otázkách výchovy dítěte. Tato oblast byla cíleně vybrána jako přednostní, neboť v těchto řízeních dochází jednak k závažným zásahům do základních práv člověka, jednak též k ovlivňování formování osobnosti dítěte. Pozornost věnovaná problematice mládeže samozřejmě neznamená, že jsou ponechány stranou další kompetence státního zastupitelství, především při ochraně základních ústavních práv a svobod, např. při rozhodování o způsobilosti k právním úkonům, či při rozhodování o přípustnosti držení osob v ústavu

zdravotnické péče. Jen okrajovou se zatím jeví problematika obchodního rejstříku a obchodních společností, družstev a jiných právnických osob. Pokud jde o vstupy v konkursních věcech, došlo ve sledovaném období k poklesu oproti roku 2003, což bylo způsobeno personální situací, a tím kapacitními možnostmi netrestního oddělení **KSZ v Brně**.

V rámci vstupů do konkursních věcí získává **KSZ v Brně** značný počet poznatků k využití pro trestní úsek. Z celkem 24 vstupových věcí ve věcech konkursů byl získán v 16 případech poznatek vhodný k prověření na trestním úseku, to znamená, že v 66 % případů bylo signalizováno podezření z trestné činnosti věcně a místně příslušnému trestnímu oddělení státního zastupitelství. V hodnoceném období nešlo o žádné zvláště závažné případy v porovnání s rokem 2003, kdy se zdejší státní zastupitelství z tohoto hlediska zásadním způsobem podílelo mimo jiné na věci významného a mediálně značně sledovaného konkursu na majetek úpadce Zbrojovka, a. s. Brno (dlužno ovšem podotknout, že toto řízení za aktivní účasti **KSZ v Brně** probíhá dosud).

Pozoruhodným případem v roce 2004 bylo podezření, že správce konkursní podstaty úpadce **ŠTĚRBA – HOLDING, a. s.** zpronevěřil finanční prostředky z konkursní podstaty. Věc prověřuje Okresní státní zastupitelství v Uherském Hradišti pod. sp. zn. Zn 2665/2004.

KSZ v Ostravě uvedlo, že vzhledem ke zjištění, že ve vstupové činnosti okresních státních zastupitelství v obvodu jeho působnosti nebyla vykazována odpovídající aktivita, bylo již v závěru roku 2003 přijato opatření krajské státní zástupkyně, na jehož základě předkládají nižší státní zastupitelství na **KSZ v Ostravě** tabulku o měsíčním nápadu a vyřizování věci v jednotlivých agendách působnosti na netrestním úseku, přičemž lze konstatovat, že opatření se projevilo nejen v nárůstu kvantitativním, ale bylo dosaženo i toho, že byly využity oblasti působnosti, které byly v minulosti využívány zcela ojediněle, nebo vůbec. Např. poprvé bylo v jednom případě (**OSZ v Přerově**) vstoupeno do řízení o prohlášení za mrtvého (§ 35 odst. 1 písm. f) o. s. ř.). V jedné věci (**OSZ v Olomouci**) bylo také vstoupeno do řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (§ 35 odst. 1 písm. g) o. s. ř.). Oproti stavu, kdy v minulém období tři okresní státní zastupitelství nerealizovala žádný vstup, v roce 2004 to již bylo pouze jediné **OSZ v Jeseníku**, které k tomu uvedlo: „pro absenci výrazných či opakovaných poznatků vycházejících z nedostatku časového prostoru po dalším zatížení státních zástupců nedošlo ke zvýšení aktivity.“ Pozitivním jevem je také skutečnost, že **OSZ v Šumperku**, které v minulém roce patřilo na tomto úseku mezi nečinná zastupitelství, v roce 2004 realizovalo již 16 vstupů. Totéž platí o **OSZ v Opavě** nebo o **OSZ ve Frýdku-Místku**.

Netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství zmiňuje poznatky získané vyhodnocením vstupové aktivity v řízení u soudu ve věcech konkursu a vyrovnání, včetně sporů těmito řízeními vyvolanými.

Zákon č. 105/2000 Sb., který s účinností od 1. 5. 2000 změnil zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, doplnil ustanovení § 35 odst. 1 o. s. ř. o písmeno k), rozšiřující působnost státního zastupitelství o možnost vstupu do řízení o konkurs a vyrovnání, včetně sporů těmito řízeními vyvolanými. Přitom vstupy do těchto řízení nejsou a nesmí být samoúčelné. Jejich posláním je prohlubovat ochranu veřejného zájmu v činnosti státního zastupitelství důsledným vytěžováním poznatků z řízení o konkurs a vyrovnání a sporů těmito řízeními vyvolanými o možné ekonomické kriminalitě a naopak uplatňování získaných poznatků z trestního řízení v konkursním řízení tak, aby bylo prosazeno právo a nedošlo z hlediska požadavku na fungující tržní ekonomiku k nežádoucím jevům.

Poznatků získaných v řízení o konkursu a vyrovnání a řízení jimi vyvolanými je využíváno především pro trestní úsek. Nejčastěji jsou předávány poznatky o podezření z možného spáchání trestných činů podle § 147, § 148, § 125, § 127, § 250, § 256, § 256a, § 255 nebo § 255a, § 256b tr. zák. (skutkové podstaty jsou řazeny podle četnosti výskytu).

Je však nutno mít nadále na paměti, že kvalita a kvantita vstupové činnosti na tomto úseku činnosti státního zastupitelství jsou limitovány stávajícím počtem specialistů pro tuto relativně novou oblast netrestní působnosti státního zastupitelství. Přitom se jedná o problematiku, která je z hlediska veřejného zájmu velmi sledována, ekonomicky důležitá a právně významná.

3. Ostatní netrestní agendy státního zastupitelství a stanoviska a jiné aktivity pro trestní úsek

a) Nejvyšší státní zastupitelství

Netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství, shodně, jak bylo konstatováno již ve zprávě o činnosti za rok 2003, kromě činnosti metodické, operativně využíval poznatky týkající se i jiných úseků působnosti státního zastupitelství, které zjistil při výkonu své činnosti, a to tak, že o nich podával informaci příslušnému odboru Nejvyššího státního zastupitelství nebo nižšímu státnímu zastupitelství k výkonu jeho působnosti (typicky se to např. týkalo oblasti sociálně-právní ochrany dětí – vytěžování ze situačních zpráv).

b) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze

V roce 2004 pokračoval nastolený trend ve vytěžování poznatků z trestní agendy pro návrhovou a vstupovou činnost státního zastupitelství v netrestní oblasti. Žádné zásadní a nové poznatky v tomto směru nebyly zaznamenány.

Spolupráce se soudy a ostatními státními orgány probíhá naprosto plynule a bez jakýchkoliv problémů.

Další aktivitou státního zastupitelství na netrestním úseku, kterou nelze podřadit pod návrhovou a vstupovou činnost, je podávání **upozornění** podle § 32 obchodního zákoníku v případech, že při výkonu působnosti na netrestním úseku je zaznamenán poznatek, který svědčí o nesouladu mezi skutečným a právním stavem podle zápisů v obchodním rejstříku.

V roce 2004 bylo podáno upozornění ve dvou takových případech u MSZ v Praze.

*V jednom případě byl poznatek signalizován **Městským soudem v Praze**, po prošetření věci bylo podáno upozornění na nesoulad mezi skutečným stavem a zápisem v obchodním rejstříku, rejstříkovým soudem bylo tomuto upozornění již z části vyhověno tím, že byl vymazán jeden ze zapsaných předmětů podnikání, a dále soud vyzval společnost k podání návrhu na zápis změny sídla s tím, že jinak bude zahájeno řízení podle § 200b o. s. ř.*

*Ve druhém případě byl poznatek získán od **KSZ v Praze** z trestního řízení - jednalo se o majetkovou trestnou činnost v souvislosti s podnikáním. Upozornění dle § 32 obchodního zákoníku podalo MSZ v Praze za účelem dosažení shody v zápisu sídla společnosti.*

KSZ v Ústí nad Labem v souvislosti s ostatní netrestní agendou poukazuje na následující problematiku:

Jednalo se o dohody o dočasném umístění mimo ústav ve smyslu § 15 odst. 4 vyhlášky č. 64/1981 Sb., která byla zrušena zákonem č. 109/2002 Sb. k 1. 7. 2002. Podle tohoto ustanovení byl ředitel zařízení v rámci úspěšné výchovy mládeže s nařízenou ústavní výchovou oprávněn dát souhlas k podmíněnému ubytování svěřence mimo zařízení v souvislosti s jeho učebním poměrem, pracovním poměrem, nebo studiem. Obdobné ustanovení je obsaženo i v zákoně č. 109/2002 Sb., a to v ustanovení § 23 odst. 1 písm. c), kdy důvodem přechodného ubytování mimo zařízení po dokončení povinné školní docházky je souvislost se studiem, nebo pracovním poměrem nezletilého.

OSZ v Ústí nad Labem v této souvislosti uvedlo, že důvodem shora naznačeného postupu však byla vždy situace, kdy se jednalo o nezletilé dívky, které byly těhotné a po narození potomka se o dítě chtěly řádně starat. Předmětnou dohodu pak také podepsali kromě orgánu péče o dítě, ředitele dětského domova a nezletilých, v jednom případě přítel nezletilé a v jednom případě matka nezletilé. Jestliže lze vyjít z toho, že důvody pro uzavření takovýchto dohod jsou taxativní, tak se jeví taková dohoda o dočasném umístění mimo zařízení jako nezákonná. Důvodem uzavírání takových dohod je nesporně to, že zákon č. 109/2002 Sb. (§ 12 odst. 3) sice umožňuje umístit v dětském domově i nezletilou matku s dítětem, ale v praxi takové ustanovení zatím nelze realizovat, neboť většina zařízení není k takové životní situaci uzpůsobena.

V dalším případě byla řešena otázka povolování pobytu mimo zařízení u nezletilých, kterým byla uložena ochranná výchova. Jedná se o problém, který byl řešen již v předchozím období, a spočívá v tom, že někde tento pobyt povolovali přímo ředitelé zařízení, někde soudy, ale nikoli při jednání a usnesením, ale např. pouze razítkem a podpisem na žádosti. Některé soudy dokonce odmítají tuto agendu vyřizovat.

c) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci

KSZ v Brně poukazuje na to, že v rámci dohledu jím vykonávaného bylo provedeno zjištění úrovně a kvality činnosti státního zástupce ve věcech, do kterých státní zastupitelství (okresní nebo krajské) vstoupilo. Pro účely analýzy byly provedeny prověrky u všech nižších státních zastupitelství a byly přezkoumány všechny dozorové spisy u toho kterého státního zastupitelství evidované.

Určitým zklamáním, které vyplynulo z tohoto vyhodnocení, je kvalita práce některých státních zástupců po stránce věcné, zejména ve vztahu k přednesu závěrečných návrhů, které jsou často obsahově nedostačující. Po stránce formální, jež však s právě uvedeným přímo souvisí, je to především neexistence písemných příprav v dozorových spisech u některých státních zastupitelství, což je jednak v přímém rozporu s čl. 30 pokynu obecné povahy poř. č. 15/2001, ale zejména je to projevem určitého laxního přístupu, jehož důsledkem je pak zpětně již zmíněná snížená kvalita práce státního zástupce.

Pokud bylo v dřívějším období konstatováno, že do budoucna se bude třeba zabývat značně rozdílnými výsledky jednotlivých okresních státních zastupitelství, pak je bohužel nutno uvést, že ani v posuzovaném období nebyly tyto diference odstraněny a nadále je tedy patrný rozdílný přístup jak vedoucích státních zástupců, tak i státních zástupců - specialistů k činnosti na netrestním úseku. Jak známo, personální situace i nadále není optimální prakticky na žádném státním zastupitelství, přesto na některých z nich jsou výsledky práce na netrestním úseku velmi dobré, jak co do množství, tak i co do kvality, u jiných pak nikoli.

Obecně lze konstatovat, že v praxi se i nadále osvědčuje spojení netrestní agendy s agendou trestné činnosti mládeže a na mládeži v rámci specializace téhož státního zástupce. Pokud provozní podmínky daného státního zastupitelství tuto variantu dovolují, je výsledkem tohoto spojení stav, kdy prakticky nedochází k přehlédnutí jakéhokoliv poznatku vhodného k využití na netrestním úseku. Tam, kde takováto kombinace specializací není zavedena, již obvykle nejsou srovnatelné výsledky v této oblasti dosahovány.

Pokud jde o součinnost s jinými státními orgány a vzájemnou signalizaci poznatků potřebných pro jejich činnost, je v obvodu **KSZ v Brně** již tradičně na vysoké úrovni součinnost státního zastupitelství s orgány sociálně - právní ochrany dětí. Státní zastupitelství je běžně zváno i na vlastní porady těchto orgánů, kde se projednává problematika významná rovněž z hlediska činnosti státního zastupitelství, a státní zástupci se dle svých možností těchto porad zúčastňují a aktivně na nich vystupují. Jde i o určitou formu právní pomoci poskytovanou státními zástupci při konzultacích v jednotlivých konkrétních případech, což je činěno až nad rámec povinností státního zastupitelství, avšak na druhé straně je takovou činností předcházeno situacím, kde by následný zásah státního zastupitelství byl z hlediska času i pracnosti náročnější.

V oblasti součinnosti se soudy nebyly zjištěny zásadní problémy, když v některých případech soudy signalizují státnímu zastupitelství věci vhodné pro jeho vstup do řízení, v jiných případech sice takto soudy nečiní, avšak umožňují státnímu zástupci nahlédnutí do svých pomůcek.

Je možno konstatovat, že i nadále, tedy v dlouhé časové řadě, dochází ke zřejmému pozitivnímu vývoji netrestního úseku státního zastupitelství. Přes problémy s obsazením míst netrestních specialistů, kdy z kapacitních důvodů stále ještě nelze rozvíjet netrestní úsek tak, jak by za optimálních podmínek bylo možné, jsou dosahovány velmi dobré výsledky v textu a v tabulkové části uvedené, a je proto třeba vysoce ocenit snahu a ochotu státních zástupců rozvíjet netrestní úsek i při personálních podmínkách, které nejsou dlouhodobě ze strany Ministerstva spravedlnosti řešeny.

Je nesporné, že realizace všech kompetencí orgánů státního zastupitelství na netrestním úseku i nadále zcela zjevně přesahuje, a jak je patrné z restriktivní personální politiky Ministerstva spravedlnosti, i do budoucna přesahovat bude, kapacitní možnosti jednotlivých státních zastupitelství. To vede k tomu, že jsou přednostně, a někdy i s obtížemi, realizovány ty kompetence, které jsou obligatorní, zatímco fakultativní jsou využívány spíše jen okrajově. Řešení tohoto stavu do budoucna je však bez přímé podpory ministerstva spravedlnosti mimo možnosti orgánů státního zastupitelství.

KSZ v Ostravě uvádí zejména skutečnost, že od počátku roku 2002 byl přijat na tomto krajském státním zastupitelství úkol trvalé povahy pro státní zástupce ke zvýšení aktivity ve vytěžování poznatků z trestního úseku, přesto stále není tato činnost dostatečná. Uvedený úkol je každé pololetí připomínán na pracovních poradách.

*Objevují se případy kombinovaného využití poznatků z úseku sociálně-právní ochrany dětí v souvislosti s trestním stíháním rodičů dítěte s návrhy dle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., pro spáchání činů jinak trestných jejich dětmi (**OSZ v Ostravě**).*

Okresní státní zastupitelství v obvodu působnosti **KSZ v Ostravě** uvádějí zlepšení spolupráce s orgány Probační a mediační služby při realizaci výchovných opatření, a to konkrétně **OSZ v Novém Jičíně**; **OSZ v Ostravě** se zmiňuje o spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí, u **OSZ v Šumperku** je s nimi dohodnuta spolupráce spočívající v signalizaci věci vhodných ke vstupu do řízení, u **OSZ v Olomouci** je výsledkem jednání s předsedkyní **Okresního soudu v Olomouci** vytvoření nového organizačního schématu vytěžování pro vstupovou aktivitu státního zástupce a bylo také přijato nové organizační opatření k vytěžování z trestního úseku pro úsek netrestní. Na **KSZ v Ostravě** je dále pokračováno v praktických konzultacích s trestními specialisty o netrestních otázkách.

4. Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba, trest odnětí svobody, ochranná a ústavní výchova (tabulky č. V/4a a č. V/4b, doplňková tabulka za netrestní úsek)

a) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba (tabulka č. V/4a) a trest odnětí svobody (tabulka č. V/4b)

Vzhledem k úzké provázanosti problematiky dozoru nad výkonem vazby a trestu odnětí svobody (což odráží i fakt, že podrobnosti tohoto dozoru jsou komplexně upraveny v pokynu obecné povahy poř. č. 14/2001) jsou nejprve zmíněny otázky vlastní oběma těmito oblastem výkonu dozoru, poté jsou zmíněny problémy specifické.

Údaje k počtu příkazů a nařízení vydaných dozorovými státními zástupci ať už podle § 29 odst. 1, 2 písm. e), f) zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 78 odst. 1, 2 písm. e), f) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyplývají (včetně srovnání s rokem 2002 a 2003, popř. i rokem 2001) z tabulek č. V/4a a č. V/4b. Další údaje plynou i z doplňkové tabulky z netrestní statistiky (obsahuje pouze údaje za rok 2003 a 2004).

Z 5 příkazů (v roce 2003 i 2002 se jednalo vždy o 3 příkazy) byly 3 vydány pověřenými státními zástupci činnými v obvodu **VSZ v Praze** (všechny státním zástupcem **KSZ v Ústí nad Labem**) a 2 pověřenými státními zástupci v obvodu **VSZ v Olomouci**. Ve věcech dozoru nad místy výkonu trestu odnětí svobody bylo takto vydáno 18 příkazů (v roce 2003 – 19 a v roce 2002 – 33), z toho 15 v obvodu **VSZ v Praze** (11 státním zástupcem **KSZ v Ústí nad Labem**) a 3 v obvodu **VSZ v Olomouci**).

VSZ v Praze uvádí, že u dvou věznic (Nové Sedlo a Všešrdy) bylo nutno s odstupem času vydat příkaz opakovaně, když se zjištění prvotně vytknutých nedostatků zopakovalo (šlo o úseky programu zacházení podle § 41 zákona č. 169/1999 Sb. a porušení ustanovení § 17 odst. 7 vyhlášky č. 345/1999 Sb.).

Nařízení k propuštění nebylo ani na úseku dozoru nad výkonem vazby, ani na úseku dozoru nad výkonem trestu odnětí svobody, vydáno žádné.

Získané poznatky jinak svědčí o stále se zvyšující intenzitě prověřkové činnosti převážné části pověřených státních zástupců, a to nejen z pohledu kvantitativních ukazatelů, ale i z pohledu kvality prověrek v rámci jejich důsledného zaměřování do celé šíře spektra možného předmětu dozoru. Byť je z pohledu ofenzivnosti využívání jednotlivých právních prostředků ke zjednání nápravy prověřkou zjištěných nedostatků patrný rozdíl mezi jednotlivými pověřenými dozorovými státními zástupci, obecně lze konstatovat uspokojivý stav jejich reakce na případně zjištěné nedostatky.

aa) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba (tabulka č. V/4a)

Nižší státní zastupitelství shodně konstatují, že na rozdíl od dozoru nad místy, kde je vykonáván trest odnětí svobody, na úseku výkonu vazby nebyl zaznamenán výskyt závažnějších pochybení Vězeňské služby ČR.

Výjimku zmiňuje VSZ v Praze – jediný případ nerespektování práv obviněných na vycházku (§ 18 odst. 2 zákona č. 293/1993 Sb.), což nalezlo odezvu ve vydání příkazu podle § 29 odst. 2 písm. e) zákona č. 239/1993 Sb.

Z obsahu záznamů o pravidelných prověrkách pověřených státních zástupců jednoznačně plyne, že právní předpisy upravující práva a povinnosti obviněných jsou Vězeňskou službou zásadně respektovány, a to v celém spektru právní úpravy, včetně odlišností výkonu vazby u vybraných kategorií obviněných – mladistvých, cizinců, apod.

VSZ v Praze uvádí, že dosavadní poznatky o účinné realizaci novelizovaného znění § 4a zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, o specifických způsobech zacházení s obviněnými ve vazbě (účast na preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programech) ukazují, že v praxi jde dosud spíše o formální ustanovení. Jeho faktická realizace je výrazně limitována nevyhovujícími podmínkami věznic, které se vesměs potýkají s nedostatkem kapacity vychovatelů, s nedostatkem místností pro aktivity obviněných a s fatálním nedostatkem finančních prostředků pro zakoupení jednotlivých pomůcek. Kupř. převažující zájem obviněných o tělovýchovné aktivity mnohdy vede i k tomu, že během tříměsíčního trvání koluzní vazby lze obviněnému tuto aktivitu umožnit dvakrát – maximálně třikrát v průběhu celého období.

Jak **VSZ v Praze**, tak i **VSZ v Olomouci** poukazují na okolnost, že bezproblémové plnění některých povinností Vězeňské služby ČR, ale i pověřených dozorových státních zástupců, významně komplikuje stále přetrvávající výrazná nekázeň při plnění vyrozumívacích povinností ze strany orgánů činných v trestním řízení (zejména soudů), založených v ustanovení § 70a odst. 1 písm. b), c) tr. ř., a to i s negativním dopadem na některá práva obviněných.

Kupř. po odpadnutí koluzního důvodu vazby se u obviněných výrazně mění režim práva na návštěvu i práva na korespondenci, o čemž se však věznicе nezřídka dozví – navíc po opakovaných urgencích i ze strany pověřených dozorových státních zástupců – až s delším časovým odstupem, v důsledku čehož je věznicí nezaviněně zasahováno do předmětných práv obviněných.

I nadále závažným negativním jevem ve věznicích (nepochybně ohrožujícím samotnou podstatu účelu výkonu trestu, resp. účelu vazby) jsou časté výskyty zneužívání drog, návykových látek a léčiv, jakož i neoprávněné užívání mobilních telefonů. Naznačuje se, že pouze (finančně náročné) důsledné vybavení věznic detekčními zařízeními by mohlo posledně zmíněný problém komplexněji řešit.

MSZ v Praze poukazuje na problematiku posledních novel trestního řádu, jejichž účinnost nastala v roce 2004. Zejména poslední novela zavedla nové instituty, resp. nově upravila ty stávající - předběžná vazba, vydávací vazba, předávací vazba. Tato novela patrně pochybením legislativy a poslanců zavedla nešťastný institut v § 397 odst. 4 tr. ř., spočívající v tom, že stížnost, která je přípustná proti rozhodnutí podle odstavců 2 a 3 zmiňovaného ustanovení, má odkladný účinek, což při realizaci v praxi může za určitých okolností vést až k absurdní situaci, že obviněný, u něhož bylo již rozhodnuto o přípustnosti vydání, a kdy před tímto rozhodnutím nebylo rozhodnuto o jeho vzetí do předběžné vazby podle § 396 tr. ř., nebo v případě obviněného cizince stíhaného vazebně na území ČR v okamžiku uplynutí maximální délky vazby podle § 71 odst. 2 až 9 tr. ř., může podáním stížnosti docílit ponechání na svobodě, případně propuštění z vazby na svobodu.

MSZ v Praze rovněž konstatuje, že ve druhé polovině roku 2004 byl zaznamenán enormní nárůst eskort realizovaných z obou vazebních věznic v Praze k soudům v důsledku několika nálezů Ústavního soudu o nutnosti výslechu obviněných soudem před rozhodnutím o dalším ponechání ve vazbě.

Ve výkonu vazby v pražských vazebních věznicích je stále okolo cca 40 procent obviněných cizinců, nejpočetnější zastoupení mají občané z bývalých republik Sovětského svazu a Jugoslávie. Další početnou skupinu tvoří obvinění z Vietnamu a Číny.

Specifikem Vazební věznice Praha - Pankrác je zajišťování **vydávací vazby**. Délka této vydávací vazby se pohybuje od půl roku do tří let. Na délku tohoto řízení má velmi negativní vliv projednávání žádostí o azyl ze strany obviněných cizinců.

Specifikem Vazební věznice Prahy - Ruzyně je zajišťování výkonu **vyhošťovací vazby**. Zde, stejně tak jako u běžné vazby, platí výtka ve směru k soudům, pokud jde o nedodržování § 70a tr. ř., tj. věznicí nejsou doručována rozhodnutí o dalším trvání vazby ve lhůtách tří měsíců od právní moci předchozího rozhodnutí. Z toho vzniká mezi osobami ve vyhošťovací vazbě napětí, jehož důvody zjevně jsou mimo rámec Vězeňské služby. Trvá nejednotnost soudní praxe v otázce posuzování maximální délky vyhošťovací vazby, některé soudy realizují propuštění těchto odsouzených z vyhošťovací vazby po uplynutí trvání vazby dle ustanovení § 71 odst. 8 písm. a), odst. 9 tr. ř., tedy po odečtení jedné třetiny lhůty připadající na přípravné řízení s tím, že takto stanovená lhůta trvání vazby je nepřekročitelná. Jiné soudy se stejným odůvodněním přikazují propustit odsouzené po uplynutí celkové doby vazby stanovené v § 71 odst. 8 tr. ř., tedy bez odečtení lhůty připadající na přípravné řízení. S ohledem na chybějící jednoznačné výkladové stanovisko k této problematice (**zjevně bylo přehlédnuto rozh. č. 5/2004 Sb. rozh. tr., případně i rozh. č. 384/2004 Sb. ORAC – trestní, nehlédě již na výkl. stan. č. 2/2002 Sb. v. s. NSZ, což vyvolává pochybnosti o tom, nakolik je o těchto otázkách MSZ v Praze, popř. VSZ v Praze, vůbec informováno**), není zřejmé ani to, za jakých podmínek vyhodnotit pobyt odsouzeného ve vyhošťovací vazbě jako nezákonný a realizovat oprávnění dle § 29 odst. 2 písm. f) zákona o výkonu vazby. **MSZ v Praze** nadále zastává názor, že propuštění v kompetenci dozorového státního zástupce bude zvažováno za předpokladu, že po uplynutí lhůty dle § 71 odst. 8 tr. ř. nebude vydán příkaz k propuštění odsouzeného soudem (**takový postup je v souladu jak s rozh. č. 5/2004 Sb. rozh. tr., tak i zejména s výkl. stan. č. 2/2002 Sb. v. s. NSZ**). Délka vyhošťovací vazby je ovlivňována délkou řízení o žádostech osob ve vyhošťovací vazbě o udělení azylu a dále zajišťování náhradních osobních dokladů vyhoštěncům zastupitelskými úřady příslušných zemí.

bb) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonáván trest odnětí svobody (tabulka č. V/4b)

Na zásadnější pochybení v tomto směru poukazuje především **VSZ v Praze**.

Uvádí v této souvislosti, že i když spolupráce některých věznic s pověřeným dozorovým státním zástupcem stále ještě není na žádoucí úrovni (Pardubice a Stráž pod Ralskem), případy nesplnění konkrétně vydaného příkazu nebyly zaznamenány. V této souvislosti je na místě poznamenat, že k vydání příkazu dle § 78 odst. 2 písm. e) zákona o výkonu trestu odnětí svobody je přístupováno jen v krajních případech, kdy věznice na výhrady uplatněné v průběhu prověrky následně nereaguje, či tam, kde jde o masový výskyt nedostatků v postupu Vězeňské služby ČR s negativním dopadem na práva odsouzených, či o bezproblémovou realizaci resocializačního smyslu výkonu trestu.

Nejčastěji zjišťovaným nedostatkem na straně Vězeňské služby ČR bylo nerespektování postupů zakotvených pro program zacházení v ustanovení § 41 zákona č. 169/1999 Sb., resp. v ustanoveních § 36 až § 40 vyhlášky č. 345/1999 Sb. (příkazem muselo být reagováno v devíti případech). I přes výraznou aktivitu pověřených dozorových státních zástupců jde o léta se opakující nedostatek v postupu Vězeňské služby ČR, výrazně ohrožující možnost úspěšné převýchovy odsouzených.

Poměrně častým jevem (příkazem reagováno v šesti případech) bylo i nerespektování novelizovaného znění § 17 odst. 7 vyhlášky č. 345/1999 Sb., a to zejména požadavku na vybavení jednopatrových lůžek protiprachovými podložkami.

Ve zbylých případech bylo příkazem reagováno na ojedinělé případy porušení práva na průběh návštěvy odsouzeného s advokátem (§ 34 odst. 7 vyhlášky č. 345/1999 Sb.), na nedodržení povinnosti vyhovětčas žádosti odsouzeného o rozhovor s ředitelem věznice (§ 34 odst. 8 vyhlášky č. 345/1999 Sb.) a na porušení ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb. (byl zjištěn případ společného umístění odsouzených zařazených do typu věznice s dozorem a s ostrahou).

VSZ v Olomouci zmiňuje jen ojedinělá pochybení.

V obvodu **KSZ v Brně** byl pověřeným státním zástupcem zjištěn nezákonný postup Vězeňské služby ČR týkající se kázeňského řízení konkrétně aplikace § 48 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, a to v institutu propadnutí věci. Dále bylo konstatováno porušení § 16 odst. 4 citovaného zákona, resp. § 20 vyhlášky č. 345/1999 Sb., a to režim vycházek odsouzených.

Státní zástupce **KSZ v Ostravě** poukazuje na opominání dokladovat poučení odsouzených podle § 6 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., zejména poté, co byl odsouzený přemístěn do jiné věznice a v předchozí věznici nebyl prokazatelně poučen. Rovněž poukazuje na formální nedostatky v kázeňském řízení bez vlivu na meritorní kázeňské rozhodnutí.

O přetrvávajícím někdy ne zcela vhodném přístupu některých ředitelů věznic k realizaci oprávnění, založených zákonem pro pověřené dozorové státní zástupce v ustanovení § 78 zákona č. 169/1999 Sb., svědčí – jak uvádí VSZ v Praze - i případ, kdy realizace svého oprávnění v kteroukoliv dobu navštěvovat místa, kde se provádí výkon trestu (§ 78 odst. 2a zákona č. 169/1999 Sb.), byla pověřená dozorová státní zástupkyně nucena se domáhat ve vztahu k Věznici Pardubice cestou vydání písemného příkazu, když na předchozí neformální upozornění na pochybení těžé povahy ředitel věznice nereagoval přijetím vhodného opatření. Současně opakovaně znevažující reakce ředitele této věznice na adresu pověřené dozorové státní zástupkyně vyústily v opatření dohledového orgánu, jimž bylo nevhodné jednání ředitele signalizováno Generálnímu ředitelství Vězeňské služby ČR. Generální ředitelkou Vězeňské služby byl tento nedostatek řediteli ústně vytknut.

b) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova (netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova, byl v roce 2004 vykonáván za situace, kdy tato oblast byla personálně konsolidována, většina pověřených státních zástupců je nyní zastupitelných.

Netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství uvádí, že v roce 2004 bylo nejvyšší státní zástupkyní dozorem nad detenci nově pověřeno 18 státních zástupců, pověření byla zrušena u 4 státních zástupců.

Bližší statistické podklady k výkonu působnosti při dozoru ze strany pověřených státních zástupců okresních státních zastupitelství jinak vyplývají z *doplňkové tabulky z netrestní statistiky*. Z ní lze zjistit především kvantitativní údaje - státní zástupci provedli za rok 2004 dozor ve **118** případech ochranné výchovy (v obvodu **VSZ v Praze** – v 73, v obvodu **VSZ v Olomouci** – ve 45) a v **656** případech ústavní výchovy (v obvodu **VSZ v Praze** – v 367, v obvodu **VSZ v Olomouci** – v 289).

MSZ v Praze má v rámci své dohledové činnosti poměrně dobrý obraz o dodržování právních předpisů v ústavech, v nichž se vykonává ústavní nebo ochranná výchova. Jednotliví pověřeni specialisté provádějí zcela pravidelně dozorové prověrky v jednotlivých ústavech a zápisy z prověrek zasílají MSZ v Praze na vědomí. Na základě těchto poznatků lze konstatovat, že ve výchovných ústavech na území hlavního města Prahy nebyly v uplynulém období shledány žádné závažné nedostatky. Prověrkami jsou zjišťována pouze drobná pochybení, která se týkají většinou vedení administrativy, vedení osobních spisů, apod.

Na základě dílčích zpráv okresních státních zastupitelství z obvodu působnosti KSZ Praha (s výjimkou OSZ Beroun a OSZ Praha - východ, v jejichž obvodě není žádné školské zařízení, v němž by se vykonávala ochranná výchova nebo ústavní výchova), bylo zjištěno, že pověřeni státní zástupci na okresních státních zastupitelstvích vykonávali prověrky v místech, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova přibližně dvakrát za rok (např. OSZ Mělník, OSZ Mladá Boleslav – dvakrát ročně, OSZ Kladno prověrku jednou za 3 měsíce). Žádné závažné poznatky nebyly signalizovány.

Pouze OSZ Příbram upozornilo na skutečnost, že zcela náhodně v rámci součinnosti státního zastupitelství s orgánem sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu v Dobříši bylo zjištěno, že na okrese Příbram vzniklo a dne 6. 10. 2004 zahájilo činnost další zařízení podle § 2 zákona č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně speciální Zařízení pro děti - cizince a středisko ochranné péče, dislokované pracoviště speciální základní škola, praktická škola, dětský domov a výchovný ústav se školou podle § 2 odst. 1 písm. c), d) zákona č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k této skutečnosti je nutno upozornit na neúplnost právní úpravy, kdy v případě zřízení nového zařízení podle zákona č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, není zřizovateli uložena povinnost informovat o zřízení takového zařízení příslušné státní zastupitelství jako orgán dozoru, popř. Nejvyšší státní zastupitelství.

KSZ v Ústí nad Labem konstatuje, že zatíženost pověřených státních zástupců i na jiných úsecích činnosti státního zastupitelství způsobila, že striktně nebyla dodržena periodicita pravidelných prověrek stanovená pokynem obecné povahy poř. č. 4/2002, jak ze strany okresních, tak i krajských státních zastupitelství. Prověrky nepřinesly žádné nové poznatky oproti loňskému roku.

Podle zprávy **KSZ v Brně** podstatná většina pověřených státních zástupců jednotlivých okresních státních zastupitelství v jeho působnosti signalizuje ve sledovaném období velmi dobrý stav v činnosti ředitelů školských zařízení, takže nejsou zjišťována pochybení při dodržování právních předpisů o přijímání a umísťování dítěte, v problematice ukončování pobytu dítěte v zařízení v zákonem stanovených případech, či při dodržování právních předpisů o právech a povinnostech dítěte, což lze jistě považovat mimo jiné i za pozitivní výsledek důsledně prováděné prověřkové činnosti pověřenými státními zástupci.

Ve sledovaném období nebyl evidován případ, kdy by pověřený státní zástupce podal návrh na uložení ochranné výchovy dítěti umístěnému v zařízení na základě nařízené ústavní výchovy, ani návrh na zrušení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Stejně jako v obvodu **VSZ v Praze** se vyskytla pouze dílčí, administrativní, pochybení (např. spočívající v nerespektování ustanovení o povolování pobytu dětí mimo ústavní zařízení, v neinformování orgánu sociálně-právní ochrany dětí ředitelem zařízení o nadcházejícím propuštění dítěte ze zařízení nebo v nevedení dokumentace o umístění a pobytu dítěte zadržného na útěku).

V jednom případě státní zástupce vydal nařízení k propuštění dítěte ze zařízení, neboť uvedené dítě, kterému byla prodloužena ústavní výchova do 19 let věku, dosáhlo 19 let a nadále bylo umístěno v ústavním zařízení, aniž byla mezi dítětem a ústavem uzavřena dohoda ve smyslu § 2 odst. 7 zákona č. 109/2002 Sb.

Rovněž tak v obvodu **KSZ v Ostravě** ve většině případů nebylo dozorujícími státními zástupci zjištěno žádné porušení právních předpisů při přijímání a umísťování dítěte, ani při ukončování pobytu dítěte v zařízení. Pokyny dané dohledovými státními zástupci **KSZ v Ostravě** směřovaly k odstranění formálního přístupu ředitelů zařízení při ověřování zahájení řízení soudem do tří měsíců od vykonatelnosti předběžného opatření. Nad rámec plánovaných prověrek byla u **OSZ v Ostravě** provedena mimořádná prověrka ve Výchovném ústavu v Ostravě – Polance nad Odrou při znovuotevření tohoto zařízení.

K pokynu **KSZ v Ostravě** byla provedena **OSZ v Jeseníku** mimořádná prověrka ve Výchovném ústavu v Žulové v souvislosti s loupežným přepadením, kterého se dopustily tři mladé dívky, které na útěku přepadly a vážně zranily prodavačku obchodu. Informace o výsledku šetření (nebylo zjištěno porušení zákona ze strany vychovatelů zařízení) byly předány Nejvyššímu státnímu zastupitelství k jeho požadavku.

Návrh na uložení ochranné výchovy dítěti umístěnému v zařízení na základě nařízené ústavní výchovy byl podán pouze v jednom případě **OSZ v Přerově** u **Okresního soudu v Přerově**, a to z těchto důvodů:

Rozsudkem **Okresního soudu v Ostravě** ze dne 3. 7. 2002 byla u nezl. J. P. nařízena ústavní výchova, kterou měl vykonávat ve Výchovném ústavu pro mládež v Dřevohosticích (okres Přerov), kam byl zařazen dne 21. 7. 2003. Nezletilý se však soustavně vyhýbá pobytu ve výchovném ústavu, odkud opakovaně utíká. Na útěku se dopouští majetkové trestné činnosti. Pokud je v ústavu, nejeví žádný zájem o dokončení učebního oboru a v zařízení se chová agresivně, a to verbálně i fyzicky, vyhrožuje pedagogickým pracovníkům a devastuje zařízení. **Okresní soud v Přerově** vyslovil svou místní nepřislusnost s tím, že po právní moci usnesení bude věc postoupena **Okresnímu soudu v Ostravě** jako soudu místně příslušnému.

Návrhy na zrušení ústavní výchovy byly podány 4 u **OSZ v Přerově** vždy proto, že souběžně byla nařízena ústavní i ochranná výchova, jako v následujícím případě:

Dne 8.9.2004 byl u **Okresního soudu v Přerově** podle § 39 odst. 2 písm. c) zákona č. 109/2002 Sb. podán návrh na zrušení ústavní výchovy nezl. D. R., nařízené rozsudkem **Okresního soudu v Ostravě** ze dne 7. 10. 2002, a to z důvodu, že rozsudkem **Okresního soudu v Ostravě** ze dne 1.10.2003, který nabyl právní moci dne 2. 12. 2003, byla nezletilému nařízena ochranná výchova. Usnesením **Okresního soudu v Přerově** ze dne 27. 9. 2004 byla vyslovena místní nepřislusnost zdejšího soudu a bylo rozhodnuto o postoupení spisu **Okresnímu soudu v Ostravě**, který dne 10. 1. 2005 zrušil ústavní výchovu nezletilého.

U **OSZ v Jeseníku** byly ve sledovaném období podány dva návrhy na zrušení ústavní výchovy jednak pro souběžný výkon ochranné výchovy, jednak pro neplnění účelu, když dítě je dlouhodobě na útěku a žije bez negativních vlivů ve své rodině.

Příkazy k zachování právních předpisů platných pro výkon ústavní a ochranné výchovy byly podány v těchto případech a z následujících důvodů:

U **OSZ v Karviné** byly podány 2 příkazy k odstranění nedostatků, když opatření ve výchově nebyla v souladu s § 36 zákona č. 109/2002 Sb. ukládána formou správního rozhodnutí. Tyto příkazy byly vydány pod sp. zn. Zdu 402/2004 u Dětského domova v Havířově - Podlesí a pod sp. zn. Zdu 405/2004 u Dětského domova se školou v Těrlicku.

U **OSZ v Novém Jičíně** byl podán 1 příkaz na základě pokynu **KSZ v Ostravě**, jenž se týkal dodržování § 24 odst. 5 písm. e) a § 36 zákona č. 109/2002 Sb., aby o rozhodování ředitele v těchto případech bylo učiněno správní rozhodnutí.

U **OSZ v Jeseníku** vydány 3 příkazy, a to k dodržování § 23 odst. 1 písm. a), b), c) zákona č. 109/2002 Sb. při povolování a dovolování pobytu dítěte s nařízenou ústavní výchovou mimo ústavní zařízení, další příkaz se týkal dodržování § 24 odst. 5 písm. b) citovaného zákona v souvislosti s uzavíráním dohod o dalším pobytu v zařízení po dosažení zletilosti dítěte do ukončení přípravy na povolání a jeden z příkazů byl vydán v souvislosti se zjištěnými nedostatky při výplatě kapesného dětem.

VI. Vyhodnocení činnosti státního zastupitelství na úseku právního styku s cizinou (tabulky č. VI/1 až č. VI/3)

1. Vydávací řízení

a) Vyžádání z ciziny

Nižší státní zastupitelství zmiňují následující problémy týkající se uplatňování institutu vyžádání z ciziny:

MSZ v Praze v obecné rovině uvádí, že jak se rozšiřuje spolupráce mezi státy, tak se i rozšiřuje právní styk s cizinou. Potřeba právní spolupráce v působnosti tohoto státního zastupitelství zaznamenává permanentní nárůst, a tím i stoupá náročnost výkonu dozoru. Skončení trestních věcí je prodlužováno, není výjimkou i několik (řádově v desítkách) žádostí o právní pomoc do různých států v jedné věci. Potíže se zajišťováním tlumočnicků zejména k překladům orientálních jazyků, přetrvávají i nadále. Na novelizovanou hlavu dvacátou pátou trestního řádu (právní styk s cizinou), stejně jako na pokyn obecné povahy poř. č. 1/2005, by bylo vhodné navázat vydáním výkladového stanoviska Nejvyšším státním zastupitelstvím, které by také upřesnilo a sjednotilo postup státních zástupců k případným požadavkům obhájců o vydání kopie zatýkacího rozkazu včetně dalších písemností souvisejících s předběžným šetřením a vydávacím řízením.

KSZ v Českých Budějovicích konstatuje bezproblémovou a účinnou spolupráci s justičními orgány SRN.

KSZ v Plzni v této souvislosti zmiňuje jeden případ justiční spolupráce, který je zřejmě nejrozsáhlejší v celé dosavadní historii **KSZ v Plzni**.

Jde o trestní věc vedenou pod sp. zn. 1 KZv 73/2003 – obv. G. a spol., kdy pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zák., je stíháno 5 obviněných, kteří měli jednak do ČR, ale i odsud přes Rakousko do Itálie, vyvážet v období od konce 1998 do března 2000 několik set kilogramů látky obsahující heroin. **KSZ v Plzni** požádalo generálního prokurátora Národního ředitelství pro boj s mafii, aby umožnil kontakt s prokurátory z Říma, Turína a Milána, s jeho přispěním se uskutečnila 18. 3. 2004 schůzka všech zainteresovaných orgánů činných v trestním řízení, a to za výrazné pomoci konzulárního oddělení velvyslanectví ČR v Itálii. Tímto způsobem se podařilo opatřit dostatek důkazních materiálů, na základě nichž se pak ukázala potřeba provedení dalších vyšetřovacích úkonů jako rekonvice, prověrky na místě a konfrontace s obviněnými tak, aby byly upřesněny údaje důležité pro trestní řízení. Vůči Rakouské republice byla směřována žádost o dočasné předání občana této republiky, který byl v této trestní věci v postavení svědka. Žádosti bylo vyhověno a svědek byl dočasně předán v době, kdy vykonával trest odnětí svobody v dožádané zemi. Přitom rakouská strana umožnila i přítomnost zástupců kriminálního oddělení Klagenfurt Zemského četnického komanda pro Korutany při úkonech prováděných v ČR, což výrazným způsobem pomohlo při navázání kontaktu se svědkem po dobu jeho pobytu v ČR. V této trestní věci je také třeba vyzdvihnout aktivitu národního člena ČR v Eurojustu, který přispěl k vyřízení dalších právních pomoci v Itálii.

KSZ v Brně zmínilo následující věc:

V roce 2004 byl na základě mezinárodního zatykácího rozkazu předán ze SRN do České republiky obv. J. B. v trestní věci vedené u **KSZ v Brně** pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. a), odst. 4 písm. c) tr. zák. V souvislosti s tímto řízením nebyly zaznamenány žádné problémy. Obviněný D. K., proti němuž vede trestní řízení též **KSZ v Brně** pro trestný čin porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem podle § 124d odst. 1, 2 písm. c) tr. zák., byl vyžádán z Libérie, kde byl na základě mezinárodního zatykácího rozkazu sice opakovaně zadržen, avšak byl propuštěn na kauci. O této žádosti o jeho vydání do ČR nebylo dosud rozhodnuto.

b) Vydávání do ciziny (tabulka č. VI/I)

Struktura osob vzatých do vydávací vazby podle státní příslušnosti i ve srovnání s předchozími roky je patrná z tabulky č. VI/I.

Jestliže pro rok 2003 byl (na rozdíl od trendu vývoje z předchozího roku) charakteristický opětovný (stejně jako v roce 2001) pokles, a to o 10,8 %, v roce 2004 nastal (stejně jako v roce 2002) naopak vzestup, byť ne zvláště výrazný (**o 10,8 %**).

Pokud jde o státní příslušnost dotčených osob, nadále představují nejvyšší počet občané Slovenské republiky (u nichž ovšem došlo v roce 2004 k poměrně výraznému zvýšení, zatímco ovšem pro předchozí rok bylo typické snížení – v roce 2004 byla překročena i úroveň roku 2002). Následují státní občané Spolkové republiky Německo, což odpovídá dřívějšímu trendu, ale jejich počet se podstatně snížil. Oproti předchozímu roku, kdy se vůbec nevyskytl žádný případ vydávací vazby občana Ruska (v roce 2002 však 6 případů), v roce 2004 byly zaznamenány 2 případy. Jestliže v roce 2003 bylo evidováno 6 osob – občanů Litvy a v roce 2002 5 případů, jež byly vzaty do vydávací vazby, tento trend pokračoval i v roce 2004 (ovšem pouze 4 případy).

KSZ v Praze v této části uvádí, že v souvislosti s novelou trestního řádu již státní zástupce postupuje dle § 395 a násl. tr. ř. a je tak vyřešen jistý spor mezi státním zastupitelstvím a krajským soudem, který dosud zastával názor, že i výslech zadržené osoby musí provést státní zástupce a nikoliv na jeho pokyn policejní orgán. Stále nedošlo ke sjednocení názoru na to, že by státní zástupce návrhy podle § 397 odst. 1 tr. ř. předkládal s překladem, a to s odkazem na analogické použití § 28 tr. ř. ve vztahu k obžalobě a nutnosti jejího překladu.

Dne 16. 2. 2005 v rámci semináře k právnímu styku s cizinou, který pro **KSZ v Praze** připravilo Nejvyšší státní zastupitelství, bylo požádáno o zaujetí stanoviska a vzhledem k tomu, že ani **NSZ** nespatřuje důvody k překladu návrhů na vyslovení přípustnosti vydání, bude tento postup projednán v rámci téhož semináře pořádaného pro soudce Krajského soudu v Praze.

V roce 2004 provádělo **KSZ v Českých Budějovicích** předběžné šetření podle § 379 tr. ř., účinného do 31. 10. 2004 ve čtyřech případech, z toho ve třech věcech byl podáván návrh na vzetí osoby do vydávací vazby podle § 381 odst. 1 tr. ř. účinného do 31. 10. 2004, v jednom případě byl podáván návrh na vzetí do vydávací vazby podle § 397 odst. 3 tr. ř., účinného od 1. 11. 2004. Ve všech případech byl návrh akceptován. V prvních třech případech byl po telefonické informaci o zajištění osoby hledané Interpolem na základě mezinárodních zatykačů vždy státním zástupcem vydán příkaz k zadržení podle § 379 odst. 4 tr. ř. (ve znění před novelou č. 539/2004 Sb.).

Délka trvání vydávací vazby v řízení před státním zástupcem činila necelé tři měsíce, když průměr byl výrazně ovlivněn trestní věcí sp. zn. KZv 49/2004.

Zde bylo nutno u osoby odsouzené in absentia rumunským soudem (byla vydávána k výkonu trestu) vyžádat ve smyslu čl. 13 Evropské úmluvy o vydávání o poskytnutí dodatkových informací, totiž o ujištění, že požádá-li vydávaná osoba o nový proces, bude jí vyhověno tak, aby byla zajištěna její práva na obhajobu. Následně pak vznikly problémy v souvislosti s obstaráváním překladu došlých dodatkových informací z rumunštiny do jazyka českého. Bylo nutno přibrat tlumočnicka mimo obvod Krajského soudu v Českých Budějovicích (v seznamu tlumočnicků vedeném tímto soudem tlumočnick pro jazyk rumunský zapsán není), který pak přes ujištění, že překlad ve vazební trestní věci pořídí urychleně a ve lhůtě předem dohodnuté, tak neučinil a dal přednost zřejmě lukrativnější zakázce soukromé firmy a odjel tlumočit mimo území ČR; pořízení překladu tak trvalo téměř dva měsíce.

Ve dvou věcech proběhlo zkrácené vydávací řízení (jedním byl občan Slovenské republiky, jedním občan SRN).

Ani při provádění předběžného šetření ani v postupu při zkráceném vydávacím řízení nevyvstaly žádné problémy (právě až na výše zmíněné v souvislosti s nedostatečným počtem tlumočnicků).

***KSZ v Ústí nad Labem** poukazuje na ojediněle se vyskytující případy nejasného občanství osoby, která má být vydána, což zpravidla vychází najevo až v průběhu předběžného šetření konaného podle § 379 tr. ř. (ve znění před citovanou novelou č. 539/2004 Sb.). V roce 2004 se ojediněle vyskytly případy, kdy Ministerstvo spravedlnosti zaslalo k předběžnému šetření vyžádané originály extradičních materiálů s nejasným rozhodnutím soudů a státní zástupkyně musela cestou ministerstva vyžádat od dožadujícího státu příslušné vysvětlení. Druhý případ se týkal nekompletnosti extradičních materiálů, kdy dožadující stát žádal osobu k výkonu trestu odnětí svobody, který byl uložen jako souhrnný, a ministr spravedlnosti vrátil věc státní zástupkyni k doplnění předběžného šetření o předchozí rozhodnutí soudů, k nimž byl souhrnný trest uložen.*

S dodržováním lhůty 48 hodin od zadržení do odevzdání osoby krajskému soudu s návrhem na vzetí do vydávací, nyní předběžné vazby podle § 396 odst. 1 tr. ř., problémy nejsou, s policejními orgány je zpravidla dobrá spolupráce. V některých případech zpočátku chybí potřebné podklady, zejména zatýkácí rozkaz s mezinárodní působností, v tomto směru je velmi dobrá spolupráce s Interpolem Praha, který operativně zpravidla na žádost státního zástupce ještě ve lhůtě 48 hodin, opatří alespoň minimální podklady nutné pro rozhodnutí soudu o vzetí do vydávací vazby.

*V roce 2004 bylo **KSZ v Hradci Králové** provedeno předběžné šetření dle § 379 tr. ř. (ve znění před dnem 1. 11. 2004) o žádostech cizího státu o vydání jednotlivých osob k trestnímu stíhání či k výkonu trestu odnětí svobody ve 3 případech. V jednom případě se jednalo o státního příslušníka Slovenské republiky, v jednom Ukrajinské republiky a v jednom o občana Velké Británie. Ve všech případech probíhalo uvedené šetření vazebně, když uvedené osoby byly na návrh státního zástupce **KSZ v Hradci Králové** vzaty **Krajským soudem v Hradci Králové** do předběžné vazby.*

2. Předávací řízení na základě evropského zatýkácího rozkazu

a) Předání z jiného členského státu

b) Předání do jiného členského státu

Vzhledem k tomu, že novela trestního řádu provedená zákonem č. 539/2004 Sb. nabyla účinnosti až dnem 1. 11. 2004, přičemž ustanovení o evropském zatýkáčím rozkazu se vztahují jen na trestné činy spáchané po tomto datu, nebyly zjištěny žádné konkrétní poznatky.

3. Převzetí a odevzdání trestních věcí

a) Převzetí trestních věcí z ciziny (tabulka č. VI/2)

V průběhu roku 2004 nebyly zaznamenány nové zásadnější problémy. Došlo však k výraznému nárůstu počtu věcí, v nichž došlo k převzetí trestní věci z ciziny, o **81 %** (rok předtím nastal naopak pokles o 36,1 %), jež jsou v působnosti mezinárodního odboru, oddělení právního styku s cizinou Nejvyššího státního zastupitelství. Konkrétní čísla vyplývají z *tabulky č. VI/2*. Na tomto nárůstu se zřejmě projevila možnost snazšího cestování v rámci Evropské unie.

*V roce 2004 byl tento institut právního styku s cizinou ve smyslu trestního řádu použit v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** v 15 případech, resp. v těchto 15 případech byly splněny všechny zákonné podmínky pro převzetí trestního stíhání.*

*Pokud jde o problémy s použitelností důkazů opatřených na území cizího státu před převzetím trestního stíhání, resp. trestní věci, uvádí **KSZ v Českých Budějovicích** trestní věc obv. Miroslava M., kdy sice k převzetí trestní věci ze SRN došlo rozhodnutím státní zástupkyně NSZ ze dne 26. 3. 2002, avšak k podání obžaloby pro trestné činy podle § 248 odst. 1, 2 a § 250 odst. 1, 2 tr. zák. a projednávání věci před soudem došlo až v roce 2004. Okresní soud věc vrátil státnímu zástupci k došetření podle § 314c odst. 1 písm. a) a § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. s tím, že obviněný je usvědčován výpověďmi svědků z řad občanů SRN, provedenými příslušnými orgány SRN již v roce 2000. Po novele trestního řádu učiněné zákonem č. 265/2001 Sb. nelze tyto protokoly při hlavním líčení číst, neboť obhájce obviněného neměl možnost se výsledků účastnit a klást svědkům otázky, neboť o jejich konání nebyl vyrozuměn. Účast svědků, kteří nejsou občany ČR, nelze pro potřeby hlavního líčení nikterak vynucovat. Proto soud požaduje, aby státní zástupce nechal svědky cestou právní pomoci znovu vyslechnout tak, aby bylo zajištěno vyrozumění obhájce o jejich výsleších, aby se jich mohl zúčastnit. Stížnost státního zástupce proti tomuto rozhodnutí soudu prvního stupně byla soudem druhého stupně zamítnuta. Ve věci byl podán podnět ke stížnosti pro porušení zákona ve prospěch obviněného, který byl Ministerstvem spravedlnosti akceptován a stížnost pro porušení zákona byla podána. Její výsledek dosud není znám.*

***KSZ v Českých Budějovicích** se domnívá, že i v případě úspěšnosti podané stížnosti se obdobné případy budou opakovat a jejich řešení se zřejmě bude odvíjet od toho, z kterého státu bylo trestní řízení převzato (a to jeho zeměpisné polohy ve vztahu k ČR, vztahům, např. zda existuje dvoustranná smlouva o právní pomoci, či zda ten který stát je signatářským státem Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních, atd.). Uvádí, že pokud jde o výslechy svědků ve věcech, kde po převzetí trestního řízení nastoupí obhájce, resp. vyskytne se potřeba pro závažnost sdělení či vyvrácení nebo potvrzení obhajoby obviněného osobu vyslechnout jako svědka, bude nadále zapotřebí již v přípravném řízení cestou právní pomoci požadovat provedení takového úkonu.*

***KSZ v Plzni** uvádí, že v roce 2004 nebylo vyhověno žádosti Krajské prokuratury ve Swidnicy, Polská republika, o převzetí trestního stíhání českého občana. Prostudováním spisového materiálu bylo totiž zjištěno, že jeho jednání, které bylo trestným činem v Polské republice, nelze podřadit pod žádnou skutkovou podstatu trestného činu podle našeho trestního zákona.*

***KSZ v Plzni** rozhodlo podle § 447 odst. 1 tr. ř. (ve znění novely č. 539/2004 Sb.) o nepřevzetí trestního stíhání, protože nebyla splněna podmínka oboustranné trestnosti vyplývající z čl. 59 Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních, která byla podepsána ve Varšavě 21. 12. 1987. Státní zástupce o tom vydal rozhodnutí. Skutečnost, že tzv. negativní rozhodnutí o nepřevzetí trestního stíhání se nevydává, je patrna až z poznámek ke vzoru č. 22 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 1/2005, účinného od 1. 3. 2005.*

***KSZ v Hradci Králové** konstatuje, že s ohledem na novelu trestního řádu, účinnou od 1. 1. 2002, je převážná většina trestních věcí realizována jednotlivými okresními státními zastupitelstvími. Z jejich zpráv žádné negativní poznatky o úrovni přebíraných věcí z ciziny nevyplývají.*

b) Odevzdání trestních věcí do ciziny (tabulka č. VI/2)

V průběhu roku 2004 nebyly zaznamenány nové zásadnější problémy. Počet odevzdaných věcí do ciziny poklesl o **20 %** (v roce 2003 nastal naopak vzestup o 3 %). Konkrétní počty věcí, v nichž došlo k předání trestní věci do ciziny v působnosti mezinárodního odboru, oddělení právního styku s cizinou Nejvyššího státního zastupitelství vyplývají z *tabulky č. VI/2*.

Ojedinele byly zaznamenány problémy vyplývající z chybné aplikace ustanovení § 28 odst. 3 tr. ř.

Ve sledovaném období došlo opět k nárůstu počtu neskončených věcí, ve kterých je nutné pravidelně činit dotazy na stav řízení v cizině, rovněž za využití diplomatických intervencí.

***VSZ v Praze** uvádí, že návrhy na odevzdání do ciziny předkládané policejními orgány jsou odůvodněné, zpravidla předběžně projednané se státním zástupcem. **Odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze** má poznatky o efektivní součinnosti policejních orgánů České republiky s policejními orgány SRN, Rakouské republiky a dalších okolních států, zejména při objasňování trestné činnosti proti měně.*

VSZ v Olomouci zdůrazňuje skutečnost, že předávaný spisový a důkazní materiál byl zpracován vždy v požadované kvalitě, v tomto směru nebyly zjištěny žádné připomínky.

4. Dožádání právní pomoci

a) Dožádání cizozemských justičních orgánů o poskytnutí právní pomoci státním zastupitelstvím (tabulka č. VI/2)

Počty věcí, v nichž byly mezinárodním odborem, oddělením právního styku s cizinou Nejvyššího státního zastupitelství převzaty žádosti o právní pomoc z ciziny, vyplývají z tabulky č. VI/2.

Počet těchto věcí v roce 2004 mírně vzrostl (o 4,4 % - v roce 2003 se naopak snížil o 7,3 %), přičemž značný je i počet věcí náročných na jejich vyřizování, neboť se především zvýšil rozsah některých žádostí, a to zejména u závažné hospodářské trestné činnosti, kde jsou požadovány rozsáhlé bankovní informace a dokumentace obchodních transakcí v České republice. Stále častěji je třeba zajišťovat osobní účast policistů nebo státních zástupců cizích zemí při procesních úkonech v České republice.

KSZ v Praze upozornilo na negativní poznatek týkající se spolupráce s Maďarskem, kdy v žádosti o provedení úkonů v ČR byla zkomolena jména osob, jichž se mají úkony týkat, nebylo uvedeno datum jejich narození, takže se nepodařilo ztotožnit osoby, s nimiž měl být procesní úkon proveden, a proto nebylo dožádání možno vyhovět (poznatek OSZ v Kladně).

KSZ v Českých Budějovicích poznamenává, že nejčastěji justiční cizozemské orgány žádaly o vyslechnutí osob, ať již jako svědků, či v případě SRN obviněných, anebo doručení listin. Pouze v jednom případě byly orgány státního zastupitelství z tohoto obvodu žádány o provedení domovní prohlídky. Problémy se samotným vyřizováním těchto žádostí se v podstatě nevyskytly. V případech, kdy požadavky na obsah výsledku byly poněkud nejasné či nedostatečné, byla povolena účast ať policejních orgánů, či orgánů státního zastupitelství (veřejné žaloby) u těchto výsledků a případné nejasnosti byly objasněny před započítáním výsledku osobním jednáním.

KSZ v Českých Budějovicích však dále poukazuje na žádost justičních orgánů Ukrajiny, kterou bylo požadováno provedení řady úkonů, a to včetně výsledku neustanovených členů vedení dvou firem, a požadováno bylo i povolení účasti ukrajinských vyšetřovatelů na těchto úkonech. V žádosti, která neobsahovala překlad do češtiny, byl v podstatě zahrnut nereálný časový požadavek na provedení úkonů, právě s ohledem na nutnost obsáhlou žádost přeložit do češtiny, počet požadovaných úkonů, ustanovení a ztotožnění osob, jejichž výsledek jako svědků by přicházel v úvahu, apod. Proto bylo provedeno a dosud je prováděno prostřednictvím policejních orgánů v podstatě předběžné šetření ke zjištění podkladů pro to, aby bylo možno úkony provést tak, aby se jich mohly orgány dožadující strany zúčastnit, a nevznikala časová prodlení. O výsledcích šetření byla ukrajinská strana informována, ovšem bez odezvy na zdvořilou žádost o zpřesnění jejich požadavků ve světle dosud opatřených výsledků prověřování.

V této souvislosti KSZ v Českých Budějovicích považuje za nutné se zmínit o problému, který se vyskytl v roce 2004, kdy cizozemský justiční orgán žádá provedení úkonů, které přesahují místní působnost dožádaného krajského státního zastupitelství např. proto, že jedna z osob, jejichž výsledek se žádá, má bydliště v jiném kraji. Opakovaně se stalo, že dožádané krajské státní zastupitelství, kterému byla žádost o poskytnutí právní pomoci adresována, a které provádělo podstatnou část požadovaných úkonů, část týkající se výsledku jediné osoby, jejíž bydliště bylo na území Jihočeského kraje, postoupilo k vyřízení zpět dožadujícímu státnímu zastupitelství. K tomu okopírovalo pouze část žádosti, aniž by bylo sděleno, že jde pouze o její část, pak bylo nutno žádat cestou právní pomoci o doplnění (nebylo uvedeno v části vrácené žádosti ani číselné označení trestného činu, apod.). Navíc byla povolena účast orgánů SRN na prováděných úkonech v obou krajích a po naprosto protismyslném rozdělení žádosti bylo pak obtížné koordinovat jejich provedení, aby bylo vyhověno, i z hlediska časového, a umožněno policejním orgánům SRN se všech úkonů účastnit. Toto krajské státní zastupitelství se domnívá, že i vzhledem k tomu, že provedením požadovaných úkonů jsou v naprosté většině pověřovány policejní orgány ČR, nebylo problémem, aby provedly i jediný úkon – výsledek jedné z řady osob, která právě nemá bydliště či se nezdržuje v obvodu působnosti dožádaného krajského státního zastupitelství.

KSZ v Českých Budějovicích dodává, že vzhledem k § 431 odst. 3, 4 tr. ř. (ustanovení upravující příslušnost k provedení dožádání) účinného od 1. 11. 2004 by se v budoucnu tyto problémy již opakovat neměly.

KSZ v Ústí nad Labem konstatuje, že významnější problémy v dané problematice během roku 2004 nezaznamenalo. Cizozemské justiční orgány zpravidla žádají o výslech osob v postavení svědků, či doručení písemností. Jejich žádostem je vyhověváno a úkony jsou povětšinou realizovány prostřednictvím policejního orgánu. V praxi se poměrně často vyskytují žádosti orgánů prokuratury Slovenské republiky o poskytnutí právní pomoci, spočívající ve velice stručném odkazu na žádost tamní policie a poskytnutí této právní pomoci. S ohledem na formální nedostatky takových žádostí těmto vyhověváno není a jsou vráceny zpět slovenským justičním orgánům.

KSZ v Hradci Králové v roce 2004 zaznamenalo zvýšený výskyt žádostí (především ze Slovenské republiky) o poskytnutí právní pomoci v závažných majetkových trestných činech, včetně žádostí o předběžné zajištění majetku. Určité problémy byly zaznamenány v souvislosti s fúzí jednotlivých bank, a s tím související otázkou zjištění, u kterého ústavu je příslušný účet veden.

I KSZ v Hradci Králové konstatuje, že některé krajské prokuratury Slovenské republiky žádají o poskytnutí právní pomoci s odkazem na žádost, vypracovanou (byť precizně) příslušným policejním orgánem. I když takovým žádostem bylo v rámci dobré vzájemné spolupráce na tomto poli boje proti kriminalitě vyhověno, v budoucnu tak již nebude činěno, s odkazem na příslušná ustanovení úmluv (ať multilaterálních či bilaterálních), kterými jsou Česká republika i Slovenská republika vázány.

VSZ v Olomouci (za krajská státní zastupitelství v obvodu jeho působnosti) uvedlo, že žádostem cizozemských justičních orgánů o poskytnutí právní pomoci, nejčastěji ze Slovenska, Rakouska, Polska a SRN, bylo vyhověno bez průtahů a v požadované kvalitě. Převážná část žádostí o právní pomoc z ciziny se týkala obecné trestné činnosti, zejména drogové. Obě krajská státní zastupitelství v obvodu působnosti **VSZ v Olomouci** zmiňují nedostatky v žádostech o právní pomoc spočívající v absenci konkrétních údajů k dotčeným osobám nebo věcem. Pokud jde o přímá dožádání, evidovalo **KSZ v Brně** v r. 2004 15 dožádání z Polské republiky, 20 z Maďarské republiky a 44 ze Slovenské republiky. Jednalo se v převážné míře o žádosti o provedení výslechu, opatření různých písemností nebo o doručení rozhodnutí cizozemských justičních orgánů.

b) Dožádání státních zastupitelství o právní pomoc v cizině (tabulka č. VI/2)

Počty věcí, v nichž byly mezinárodním odborem, oddělením právního styku s cizinou Nejvyššího státního zastupitelství převzaty žádosti o právní pomoc do ciziny, vyplývají z tabulky č. VI/2.

V této oblasti v roce 2004 došlo k nárůstu této agendy (a to o **16,6 %** - v roce 2003 byl naopak zaznamenán pokles o 46,5 %). Náročnost vyřizování žádostí státních zástupců o mezinárodní justiční spolupráci v trestním řízení stoupá. Stále častěji je třeba žádat vyřízení žádostí státních zástupců v zemích, se kterými není uzavřena mezinárodní smlouva a nároky na podkladové materiály a komunikaci jsou podstatně vyšší.

Narůstá rovněž počet případů, kdy se státní zástupci účastní procesních úkonů prováděných v cizině. Tuto možnost využívají především státní zástupci odborů **VSZ v Praze a v Olomouci, pobočka Brno a pobočka Ostrava**, specializovaných na závažnou hospodářskou a finanční kriminalitu. Tato forma spolupráce je státním zástupcům doporučována, neboť jedná o okamžité převzetí důkazního materiálu v zahraničí a jedná o zintenzívnění spolupráci cizího státu při poskytování právní pomoci.

Mezinárodní odbor NSZ využívá různých možností urychlení vyřizování právní pomoci v zahraničí, a to zejména spoluprací s Interpolem, Evropskou justiční sítí, Eurojustem, styčnými soudci a důstojníky, kteří působí v České republice. V rámci urgencí je rovněž využíváno diplomatických intervencí.

Dožádání cizozemských justičních orgánů o poskytnutí právní pomoci a vlastní dožádání o právní pomoc v cizině v oblasti skrytého vyšetřování podle § 158e a § 437 tr. ř. (v tomto případě ve znění po novele č. 539/2004 Sb.), která jsou v kompetenci VSZ v Praze, jsou vyřizována oboustranně bez problémů, i díky tomu, že všechny žádosti jsou zásadně předjednány a připraveny na policejní úrovni. Spolupráce s příslušnými orgány

cizích států je velmi dobrá. Pouze v jednom případě státní zastupitelství cizího státu nevyhovělo všem podmínkám vnitrostátní úpravy ČR a po dohodě vzalo svoji žádost o právní pomoc zpět. Vrchní soud v Praze vyhověl v hodnoceném období všem návrhům státního zástupce VSZ v Praze podle § 158e odst. 4 tr. ř. V rámci kontrolní činnosti státního zástupce podle § 158e odst. 7 tr. ř. bylo konstatováno, že příslušníci speciálního policejního útvaru ve všech případech postupovali v souladu se zákonem a při maximálním respektování práv dotčených osob.

MSZ v Praze uvádí, že nadále trvá trend zvyšujícího se počtu žádostí o právní pomoc adresovaných cizozemským justičním orgánům, kdy není výjimkou, že v jedné trestní věci je vypracováno více jak 10 žádostí o právní pomoc adresovaných různým justičním orgánům různých států. Opakovaně upozorňuje, že neustále stoupají náklady řízení v souvislosti s vydávacím řízením a se žádostmi o právní pomoc a nadále se obtížně zajišťují tlumočníci, zejména na orientální jazyky, nehledě na přetrvávající problém neaktuálnosti seznamu tlumočnicků, jak v písemné, tak dokonce i internetové podobě.

KSZ v Praze ve vztahu ke Slovenské republice upozorňuje, že pod č. 26/2005 Sb. m. s. byla publikována Smlouva mezi ČR a SR o spolupráci v boji proti trestné činnosti, při ochraně veřejného pořádku a při ochraně státních hranic, která vstoupila v platnost dne 24. 2. 2005 a která upravuje rozsah policejní spolupráce v trestních věcech.

I v roce 2004 předkládaly policejní orgány státním zastupitelstvím v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** v některých případech neúplně podněty k žádostem o právní pomoc, když jejich největším nedostatkem bylo, že jejich zpracování nepředcházela mezinárodní policejní spolupráce, jejíž pomocí by byly shromážděny takové podklady, které by pak státnímu zástupci umožnily zpracovat žádost o poskytnutí právní pomoci precizně, včetně uvedení přesných jmen a adres osob, jejichž výslech je požadován a tudíž i přesné označení orgánu, kterému je žádost o právní pomoc adresována. Podle vyjádření policejních orgánů zpracovávajících podněty k žádosti o právní pomoc však ani jejich součinnost s Interpolem není v řadě případů bezproblémová, neboť i vyřízení jejich žádosti o určení místa bydliště osoby, kterou je nutno jako svědka vyslechnout, trvá někdy až neúměrně dlouhou dobu.

V roce 2004 se pak vyskytly i některé věci, v nichž vyřízení žádosti o právní pomoc trvalo i řadu měsíců, přičemž dožádanými státy v těchto věcech byly Spojené státy americké, Rumunsko a Ukrajina.

KSZ v Plzni konstatuje, že právní styk s německými justičními orgány je na velmi dobré úrovni. K urychlení právního styku je mnohdy využíváno i osobních kontaktů, při kterých je neformální cestou projednáván možný rámec právní pomoci.

Podle poznatků státních zástupců přispívá ke zrychlení a zkvalitnění i úzká spolupráce policejních orgánů vyplývající z dodatků k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních, kdy po zahájení trestního stíhání pak bývají právní pomoci urychleně vyřízeny.

Úspěchem mezinárodní spolupráce je mj. věc trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. (vedeno u **KSZ v Plzni** pod sp. zn. Kv 74/93), ke kterému došlo tím, že v nočních hodinách z 10. na 11. 9. 1993 byla v katastru obce Františkovy Lázně uškrcena sedmnáctiletá žena, kde se podařilo po letech zjistit, že pravděpodobným pachatelem je občan Spolkové republiky Německo. Významnou roli v tom sehrála analýza DNA vyžádaná cestou právní pomoci. V říjnu roku 2004 bylo cestou právní pomoci předáno trestní oznámení a v současné době byl tento pachatel německým soudem v Geře uznán vinným ze spáchání trestného činu vraždy.

Naproti tomu **KSZ v Plzni** konstatuje, že memorandum o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Národním ředitelstvím Italské republiky pro boj s mafii, podepsané 15. 2. 2000 v Brně, ke zjednodušení nebo urychlení právního styku v praxi podle představ stále nepůsobí a vyřizování dožádaní v Italské republice je zpravidla komplikované.

Ve shodě s minulou zprávou o činnosti **KSZ v Ústí nad Labem** uvádí, že lze činnost státního zastupitelství na tomto úseku právního styku s cizinou označit za standardní, bez výrazných změn a odchylek od předchozího období.

Delší lhůty pro vyřízení žádostí o právní pomoc registruje **OSZ v Ústí nad Labem** u justičních orgánů Ruské federace. Stejně státní zastupitelství pak eviduje případ žádosti o právní pomoc do Mongolské republiky, již dosud nebylo vyhověno i přes opakované urgence **Nejvyšším státním zastupitelstvím**.

KSZ v Hradci Králové uvádí, že ojediněle byly zjištěny nedostatky spočívající v absenci výpisů z právních předpisů jednotlivých států upravujících otázku promlčení trestního stíhání, což bylo napravováno žádostí, aby Ministerstvo spravedlnosti České republiky požádalo v tomto směru příslušný justiční orgán o doplnění poskytnutých extradičních materiálů formou tzv. dodatkové informace dle čl. 13 Evropské úmluvy o vydávání ze dne 13. 12. 1957.

Žádosti státních zástupců o právní pomoc v cizině byly nejčastěji zasílány do států sousedících s Českou republikou. Dobré kontakty a bezproblémová součinnost jsou zmiňovány s Rakouskou republikou, SRN, Slovenskou republikou i Bulharskem. Neúměrně dlouhé lhůty při vyřízení dožádání státních zástupců o právní pomoc jsou zaznamenávány s justičními orgány Sýrie, USA, Itálie a Ruské federace. KSZ v Brně zmiňuje, že při vyřízení dožádání z Holandska, na které nebylo delší dobu reagováno, byla využita spolupráce s národním členem EUROJUSTU. Toto krajské státní zastupitelství opakovaně zmiňuje nedostatky v žádostech policejních orgánů o vyžádání právní pomoci v cizině, spočívající zejména v neúplnosti takových žádostí, nedostatečných údajích k osobám či věci samotné, takže se stane, že po odeslání žádosti o právní pomoc do ciziny požaduje policejní orgán její doplnění či zjištění dalších skutečností (např. věc sp. zn. 4 KZn 1134/2003 – podezřelá B. V.).

5. Činnost státního zastupitelství podle ustanovení § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (tabulka č. VI/3)

Bližší podrobnosti k této agendě vyplývají z údajů tabulky č. VI/3. Z ní především vyplývá, že rozsah této činnosti se v roce 2004 zvýšil (a to o **16,9 %** - v roce 2003 bylo charakteristické nepatrné snížení – o 1 %, přičemž oba roky předcházející se shodně vyznačovaly nárůstem o 15 %, zatímco nárůst v roce 2000 činil 24,2 %). Tuto činnost od roku 2002 vykonává mezinárodní odbor; v roce 2001 ji zabezpečoval sekretariát nejvyšší státní zástupkyně. Agenda byla vyřizována plynule a v nejkratších možných termínech; v naprosté většině byly jednotlivé věci vyřizovány ve lhůtě do jednoho týdne.

6. K některým dalším aktivitám mezinárodního odboru Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2004

Mezinárodní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2004 rovněž zpracovával agendu uznávání cizozemských rozhodnutí i v trestním řízení (celkem **30** věcí, v roce 2003 šlo o 18 věcí).

Mezinárodní odbor v uvedeném roce prováděl rovněž metodické vedení v případech vydávání do ciziny (celkem se jednalo o **171** případů vydávacího řízení – v roce 2003 148).

Po 1. 11. 2004 zaznamenal doručení celkem 20 evropských zatýkacích rozkazů na občany České republiky. Tyto evropské zatýkací rozkazy však byly vráceny zejména z toho důvodu, že se týkaly skutků spáchaných před dnem 1. 11. 2004.

V r. 2004 se mezinárodní odbor Nejvyššího státního zastupitelství významným způsobem podílel na legislativní práci týkající se mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních, a to přípravou další novely hlavy XXV a některých dalších ustanovení trestního řádu.

V roce 2004 rovněž výrazně narostla agenda oddělení evropské integrace mezinárodního odboru (celkem **142** věcí – v roce 2003 - 91), v rámci které státní zástupci zpracovávali rozsáhlé analýzy kompatibility trestního práva ČR s jednotlivými právními nástroji Evropské unie a analýzy připravovaných právních nástrojů Rady Evropské unie.

Od 1. 5. 2004 se státní zástupce mezinárodního odboru, oddělení evropské integrace, zapojil do práce v Eurojustu. Zde v rámci roku 2004 výrazným způsobem napomohl vyřízení téměř 20 složitých žádostí o vzájemnou pomoc ve věcech trestních.

Vzhledem k plnému zapojení České republiky do Evropské unie se zástupci mezinárodního odboru účastnili řady zahraničních konferencí a seminářů, které se týkaly zejména evropského zatýkacího rozkazu a zajišťovacího případu a přípravy rámcového rozhodnutí o evropském důkazním příkazu. Rovněž se účastnili zasedání Evropské justiční sítě a bilaterálních jednání se zástupci Generální prokuratury Slovenské republiky, Generální prokuratury Maďarské republiky a ministerstva spravedlnosti Polské republiky, která se týkala dalšího rozvoje vzájemné spolupráce ve věcech trestních a rovněž dvoustranného jednání se zástupci rakouského ministerstva spravedlnosti a ministerstva vnitra, která se týkala přípravy nové dvoustranné smlouvy zahrnující nové formy mezinárodní justiční spolupráce.

VII. Poznatky z činnosti státních zastupitelství, týkající se využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce, výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství, správy a k postavení státních zástupců (tabulka č. VII/1 – č. VII/3)

1. Oblast využívání specifických oprávnění nejvyššího státního zástupce a státních zastupitelství (tabulka č. VII/2 a č. VII/3)

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2003 sjednocovalo činnost nižších státních zastupitelství v trestním řízení, v netrestní oblasti a v navazujících oblastech především **pokyny obecné povahy** nejvyššího státního zástupce vydávanými podle § 12 odst. 1 zákona o státním zastupitelství.

Jednalo se o pokyny obecné povahy, jež jsou uvedeny v *tabulce č. VII/2*.

Za zvlášť významné je třeba pokládat zejména vydání pokynu obecné povahy, jímž se vydává kancelářský řád státního zastupitelství, dále i pokynů obecné povahy poř. č. 9/2004 a č. 11/2004, kterými byly novelizovány pokyn obecné povahy poř. č. 12/2003 (postup státních zástupců v přípravném řízení a ve stadiu projednání trestní věci v řízení před soudem) a poř. č. 5/2001 (postup při vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace) a jimiž bylo současně reagováno na změny trestního řádu provedené zákony č. 283/2004 Sb. a č. 539/2004 Sb.

Jestliže KSZ v Praze i nadále pociťuje absenci průběžné aktualizace úplného znění pokynů obecné povahy (obdobné poznatky mají mít i další krajská státní zastupitelství z obvodu VSZ v Praze), a to písemně nebo v elektronické podobě, nezbyvá, než opakovat to, co bylo zmíněno již ve zprávě o činnosti za rok 2002, totiž že s ohledem na to, že vyjma uveřejnění ve Sbírce instrukcí a sdělení Ministerstva spravedlnosti (kde k tomu dochází se značným zpožděním) neexistuje žádná oficiální resortní publikační sbírka a toliko platný Kancelářský řád upravuje vedení Sbírky pokynů obecné povahy, je možno ve vztahu ke zjištění, které pokyny obecné povahy jsou platné, vycházet fakticky jen z takto vedené Sbírky pokynů obecné povahy. Jako pomůcka především pro státní zástupce pak slouží úplně a aktualizované znění všech pokynů obecné povahy v právně informačním systému ASPI (od poloviny roku 2003 se tam zařazují uvádějí i novely platných pokynů obecné povahy). Přehled všech platných pokynů obecné povahy včetně jejich aktualizovaného znění po provedených novelách je však v systému ASPI veden maximálně efektivně a poskytuje všechny potřebné informace; není pak důvodu znovu (a fakticky tedy duplicitně) vydávat prakticky totéž v podobě, která by měla stejný „oficiální“ charakter jako zmiňované zařazení do systému ASPI. Počet platných pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce (včetně provedených novelizací) se dosud ani vzdáleně nepřiblížil celkovému počtu příkazů, organizačních a metodických pokynů generálního prokurátora podle úprav dříve účinných. Z výše uvedeného důvodu je nutno tento požadavek zcela zásadně odmítnout.

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2004 vydalo **11 stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství** (s účinností od 1. 3. 2002 je nově upravil zákon č. 14/2002 Sb., jímž byl novelizován zákon o státním zastupitelství, a to v ustanovení § 12 odst. 2 citovaného zákona).

Přehled jednotlivých stanovisek vydaných v roce 2004 podává *tabulka č. VII/3*. Příkladem je možno zmínit stanovisko č. 2/2004 Sb. v. s. NSZ (k použitelnosti magnetofonového záznamu rozhovoru jako důkazu v trestním řízení), č. 3/2004 Sb. v. s. NSZ (k výkladu § 174a odst. 2 písm. e) tr. ř., zejména ve vztahu k usnesení podle § 160 odst. 1 tr. ř.), č. 5/2004 Sb. v. s. NSZ (k postupu při opravě údajů o totožnosti obviněného v trestním řízení), č. 6/2004 Sb. v. s. NSZ (k možnosti státního zástupce vyžadovat ve stadiu soudního projednání věci znalecký posudek na základě požadavku soudu uplatněného podle ustanovení § 203 odst. 1 a § 180 odst. 2, 3 tr. ř.) a č. 9/2004 Sb. v. s. NSZ (k výkonu práva obhájce postupem podle § 89 odst. 2 věty druhé tr. ř. vyhledávat a překládat důkazy nebo navrhoprovedení důkazů).

Ze strany nižších státních zastupitelství je pozitivně hodnocena praktická aplikace § 12 odst. 1 a 2 zákona o státním zastupitelství, neboť pokyny obecné povahy nejvyššího státního zástupce a stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů jsou účinnými a efektivními nástroji řízení činnosti státního zastupitelství a sjednocování aplikační praxe.

*Do tohoto hodnocení příliš nezapadá ojedinělý názor **KSZ v Plzni**, jestliže bez bližšího zdůvodnění uvedlo, že uplatňuje připomínky k tomu, že stanoviska jsou vydávána někdy s větším časovým odstupem od doby, kdy k aplikačnímu problému dojde. Dále je negativně hodnoceno, že stanoviska jsou velmi rozsáhlá a v důsledku toho někdy až nepřehledná.*

*Pokud by bylo možno se blíže zabývat názorem **KSZ v Plzni**, podle něhož jsou stanoviska vydávána s větším časovým odstupem (to, že stanoviska jsou nezdělaná, je nesporně výsledkem povahy řešené problematiky – v tomto ohledu má jistě uvedené krajské státní zastupitelství plné právo vyslovit odchylný závěr, jakkoli od něj Nejvyšší státní zastupitelství nikdy neobdrželo žádné vlastní stanovisko, z něhož by bylo možno dovozovat, jakou má představu o jeho optimální podobě), nebylo možno zjistit, o jaké konkrétní stanovisko se **KSZ v Plzni** v tomto směru opírá (v období let 2003 – 2004 obdrželo NSZ celkem 6 podnětů k vydání stanoviska od tohoto krajského státního zastupitelství (a další dva od **OSZ Plzeň – město**), přičemž ani v jedné z těchto věcí (8) nepřesáhla doba vyřízení lhůtu dvou měsíců. Pokud by za takovou věc měl být pokládán podnět **VSZ v Praze** doručený Nejvyššímu státnímu zastupitelství dne 2. 11. 2004 (týkající se zjišťování obsahu údajů uložených v nalezeném, vydaném či odňatém mobilním telefonu, včetně údajů uložených na SIM kartě), pak ani v uvedené věci (v níž byl již zpracován návrh stanoviska a dne 30. 5. 2005 se k tomuto návrhu uskutečnila gremiální porada), rozhodně nelze hovořit o tom, že by stanovisko bylo vydáváno s velkým odstupem (pokud v mezidobí, tedy dnem 1. 5. 2005, nabyl účinnosti nový zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, bezprostředně se k dané problematice). **Vzhledem k tomu, že není zřejmé, o jaký konkrétní případ **KSZ v Plzni** opírá své zásadně negativní vyjádření k úrovni a rychlosti vydávání stanovisek, lze napříště doporučit, aby do podkladových zpráv byly – jak je to ostatně uvedeno i v hlediscích zprávy o činnosti a komentáři k nim – uváděny opravdu dostatečně podložené skutečnosti.***

*Pokud se dále jedná o rozesílání pokynů obecné povahy a stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů, v zájmu rychlosti, hospodárnosti a zjednodušení distribuce těchto materiálů bylo **Nejvyššímu státnímu zastupitelství** doporučeno přejít od stávajícího modelu (materiály zasilány elektronickou poštou všem vrchním a krajským státním zastupitelstvím, přičemž distribuci na okresní státní zastupitelství zajišťují krajská státní zastupitelství) k přímému rozesílání pokynů obecné povahy a stanovisek elektronickou poštou všem článkům soustavy státního zastupitelství, včetně okresních státních zastupitelství. **Uvedenému postupu nic nebrání, jak to ostatně ukazuje i aktuálně uplatňovaná praxe u analytického a legislativního odboru NSZ (zatím ve vztahu k jiným dokumentům než k pokynům obecné povahy a stanoviskům), která byla inspirována podnětem **KSZ v Praze** (viz věc sp. zn. 7 NZN 153/2005).***

Kromě sjednocování činnosti v rámci soustavy státních zastupitelství prostředky uvedenými v ustanovení § 12 zákona o státním zastupitelství by bylo vhodné dále posílit a zrychlit výměnu aktuálních informací o rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu v rámci soustavy státního zastupitelství.

Např. v tom směru, že by pravidelně (v periodě cca 1 až 2 měsíce) byly elektronickou poštou rozesílány z Nejvyššího státního zastupitelství informace o aktuální podstatné judikatuře Nejvyššího soudu dosud

nepublikované ve Sbírce soudních rozhodnutí nebo odborném tisku, a to v podobě předběžně formulované právní věty či závěru takového rozhodnutí s údajem o spisové značce rozhodnutí. Vzhledem k vybavení státních zastupitelství výpočetní technikou a přístupem na internet by se pak v případě potřeby mohl každý státní zástupce na základě podobné informace seznámit s příslušným rozhodnutím NS ČR na jeho webových stránkách. V současné době je dlouhodobě podobný informační servis zajišťován v podstatě ze strany odboru přezkumného řízení VSZ Praha, jímž jsou rozesílány písemné informace o aktuální podstatné judikatuře z dovolací agendy a z agendy stížností pro porušení zákona krajským státním zastupitelstvím, a to přípisem spolu s připojenou kopií příslušného rozhodnutí NS ČR. Právě uvedenou praxi lze hodnotit kladně s tím, že i v tomto případě by bylo vhodné přejít na shora předestřený model, tj. rozesílání informace elektronickou poštou přímo všem KSZ a OSZ s údajem o „právní větě“ rozhodnutí NS ČR a jeho spisové značce. Uvedený postup by opět vedl k urychlení pohybu informací v soustavě státního zastupitelství, snadnému přístupu všech státních zástupců k takové informaci a nepřímo i ke snížení nákladů na pořizování a rozesílání kopií příslušných rozhodnutí.

Výše uvedená interpretace, že je to pouze **odbor přezkumného řízení VSZ v Praze**, který rozesílá poznatky o aktuální podstatné judikatuře z dovolací agendy a z agendy stížností pro porušení zákona krajským státním zastupitelstvím, a to přípisem spolu s připojenou kopií příslušného rozhodnutí NS ČR, svědčí bohužel o nedostatečné informovanosti nižších státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Praze** (stejně tak jako **VSZ v Praze** samotného) o dnes již vykonávané činnosti **odborem přezkumného řízení NSZ**, tedy zejména o tom, že veškeré podstatné informace zde požadované jsou vkládány odborem přezkumného řízení Nejvyššího státního zastupitelství do ASPI. Ten nesporně mají všechna nižší státní zastupitelství k dispozici. Jeví se pak zjevně nadbytečné, aby judikatorně významná rozhodnutí Nejvyššího soudu byla jednak vkládána do ASPI, jednak byly zvláště rozesílány informace o těchto rozhodnutích nižším státním zastupitelstvím. **Proto i tento požadavek je třeba odmítnout jako zjevně nadbytečný.**

Nejvyšší státní zastupitelství se v roce 2004 (v návaznosti na výkl. stan. č. 2/2003 Sb. v. s. NSZ zmiňované ve zprávě o činnosti za rok 2003) zabývalo znovu **výkladem ustanovení § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství** (oprávnění nejvyššího státního zástupce nařídit Nejvyššímu státnímu zastupitelství nebo jím pověřenému státnímu zastupitelství provedení kontroly skončených věcí, v nichž bylo příslušné státní zastupitelství činné, a uložilo v případě pochybení opatření k nápravě).

V tomto případě mělo jít ale o vymezení kritérií postupu spočívajícího v nařízení kontroly podle citovaného ustanovení. Výkon oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství by mohl přicházet v úvahu v těch případech, kdy plnění úlohy zmiňované v § 1 odst. 1 zákona o státním zastupitelství (i z pohledu úpravy obsažené v obou odstavcích § 2 citovaného zákona), v důsledku postupu (nebo nečinnosti) nižšího státního zastupitelství může být závažným způsobem dotčeno. Mělo by jít tedy o případy, kdy státní zastupitelství (státní zástupce) postupuje tak, že působnost, která vyplývá z ustanovení právních předpisů výše citovaných, sice plní, ale v rozporu se zákonem, nebo ji neplní (je nečinné, ač by zjevně činné být mělo), přičemž jde o závažný zásah do veřejného zájmu jako hlavního kritéria pro výkon působnosti státního zastupitelství jako takové. Měla-li být zdůrazněna výjimečnost oprávnění podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství (zejména oproti standardní formě kontroly – dohledu), k nařízení kontroly podle citovaného ustanovení by mělo skutečně dojít jen tehdy, jestliže:

- v důsledku postupu (nečinnosti) nižšího státního zastupitelství by mohl být veřejný zájem jako zcela základní kritérium pro možnou aplikaci citovaného ustanovení zákona o státním zastupitelství dotčen závažným způsobem,
- k nápravě hrozícího nebo již nastalého zásahu do veřejného zájmu nepostačovaly standardní prostředky nápravy (např. dohled).

Jestliže byl ale učiněn pokus vymezit kritéria kontroly dle ustanovení § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství, neskončil úspěšně, a to s přihlédnutím k samotné povaze tohoto oprávnění, založeného na volné úvaze nejvyššího státního zástupce, kterou nelze svázat žádnými jednoznačnými omezujícími kritérii. Obecné stanovení kritérií (dotčení veřejného zájmu, atd.) nemá význam pro přílišnou obecnost a naopak konkrétně vymezená kritéria by vedla k tomu, že by se prakticky mohlo jednat o jakoukoli věc.

V souvislosti s přípravou zmiňovaného výkladového stanoviska (od jehož vydání bylo nakonec z výše popsaných důvodů upuštěno) vypracoval **odbor trestního řízení NSZ** přehled všech věcí, v nichž byla od dne nabytí účinnosti příslušné novely zákona o státním zastupitelství (č. 14/2002 Sb., tzn. od 1. 3. 2002) až do dne 24. 9. 2004, kdy byl tento přehled zpracován, nařízena i provedena kontrola; namátkově byly zmíněny i věci, v nichž bylo nařízení kontroly (např. z podnětu podatele) odmítnuto.

Případy, kdy kontrola nařízena byla, lze jen obtížně zobecnit. Především se jednalo o případy závažné, nezřídka mediálně sledované (např. havárie vojenského vrtulníku u obce Okrouhlá v Jižních Čechách, zatopení

pražského metra v průběhu povodní v roce 2002, trestní oznámení na tehdejší redaktorku TV NOVA, korupční jednání fotbalových funkcionářů v nižších fotbalových soutěžích na sklonku roku 2003), případy závažných dopravních nehod zpravidla se smrtelnými následky, přičemž k opatření podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství došlo zpravidla z podnětu pozůstalých přímých příbuzných takto poškozených osob. Za relativně samostatný okruh sledovaných věcí bylo možno považovat i případy, kdy se jedná v podstatě o notorické stěžovatele, přičemž nařízená kontrola skončené věci je v podstatě krajním prostředkem k zamezení pokračování v neproduktivní korespondenci s orgány státního zastupitelství. U zbylých věcí, u nichž byla kontrola nařízena, je možno jen obtížně shledávat jednoznačné typové obdobné znaky, z nichž by bylo možno následně dovodit příslušné kritérium pro potřeby připravovaného stanoviska (jednalo se např. o případ organizování vzpoury ve věznicích, údajné zneužívání dětí jejich rodiči, údajné zneužívání ochranné známky Jan Becher, provozní havárie v MCHZ Ostrava, oznámení podezření z údajné násilné smrti poškozené, apod.).

Pokud jde naproti tomu o případy, kdy bylo nařízení kontroly odmítnuto, zpravidla se tak stalo v případech, kdy se v konkrétních věcech námitky podatele objevily poprvé a nestaly se tak dosud předmětem dohledu, přičemž právě v rámci řádně provedeného dohledu bylo možno důvodně očekávat řádné přezkoumání příslušného případu, vyhodnocení podatelem uplatněných námitek a pochybností a sjednání případné nápravy zjištěných nedostatků. Druhým okruhem v této skupině případů byly věci, u nichž naopak došlo k výkonu dohledu a podání směřující k provedení kontroly skončené věci bylo pouhým opakováním již dříve uplatňovaných námitek (a nejednalo se současně o shora zmiňovanou skupinu případů týkajících se tzv. notorických stěžovatelů), jejichž charakter již z povahy věci neodůvodňuje uplatnění oprávnění k nařízení kontroly skončené věci, které je nepochybně oprávněním povahy mimořádné, přičemž v takové konkrétní věci se zejména nabízí otázka aplikace ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb.

KSZ v Ústí nad Labem zaznamenalo v roce 2004 ve věci vedené pod sp. zn. 2 KZt 561/2004 aplikační problém právě v souvislosti s oprávněním nejvyššího státního zástupce podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství.

Šlo o věc, kde **VSZ v Praze** vykonalo z pověření nejvyšší státní zástupkyně kontrolu skončené věci, vedené původně u **OSZ v Ústí nad Labem** pod sp. zn. 1 Zn 4299/2002. Z podnětu výsledku této kontroly nejvyšší státní zástupkyně uložila pod sp. zn. 1 NZn 492/2003 dne 20. 1. 2004 okresnímu státnímu zástupci v Ústí nad Labem opatření k nápravě spočívající v zahájení trestního stíhání konkrétní osoby pro konkrétní skutek, když v původním prověřování byla věc odložena dle § 159a odst. 1 tr. ř. Poté, co na základě pokynu okresního státního zástupce (plynoucího z uloženého opatření) bylo policejním orgánem zahájeno trestní stíhání, bylo třeba řešit otázku, kdo je oprávněn rozhodnout o stížnosti obviněné osoby proti takovému rozhodnutí. Ve věci proto bylo žádáno zaujetí stanoviska Nejvyšším státním zastupitelstvím. To nejprve dne 27. 5. 2004 pod sp. zn. 1 NZn 492/2003, a pak i 10. 6. 2004 pod sp. zn. SL 749/2004, prezentovalo názor, jehož podstatou je skutečnost, že podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství jde o mimořádnou kontrolní činnost, jejímž výsledkem není pokyn (na rozdíl od dohledu), nýbrž uložení opatření k nápravě. V tomto konkrétním případě se věc po přijetí uloženého opatření (tedy zahájení trestního stíhání) dostala do standardního režimu trestního řádu a v řízení o stížnosti tedy bylo třeba nadále respektovat postup podle § 146 tr. ř. V tomto konkrétním případě pak byl příslušný k rozhodnutí o stížnosti obviněné státní zástupce **KSZ v Ústí nad Labem** (který navíc v této konkrétní věci nikdy předtím nebyl činný jako orgán dohledový).

Jestliže **Nejvyšší státní zastupitelství** v roce 2003 v poměrně široké míře využívalo oprávnění nejvyššího státního zástupce upraveného v ustanovení § 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství (požádat předsedu Nejvyššího soudu o to, aby postupem podle zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, bylo vypracováno stanovisko ke sjednocení výkladu a aplikace zákonů a ostatních právních předpisů), přičemž příslušné případy (7) byly zmíněny i v této zprávě, v roce 2004 se tak stalo pouze v **jediné** věci.

Jednalo o věc sp. zn. SL 775/2004 (rozdílná rozhodovací praxe senátů NS ČR týkající se možnosti aplikace ustanovení § 250 tr. zák. o trestném činu podvodu na jednání spočívající ve vylákání úvěru zajištěného zástavou až do výše dluhu z tohoto úvěru). K uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek bylo navrženo rozhodnutí NS ČR sp. zn. 8 Tdo 51/2004 s právní větou: „Trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák. spáchaný vylákáním úvěru v době do 31. 12. 1997 byl z hlediska vzniku škody na cizím majetku dokonán již tím, že banka vyplatila pachateli úvěr na podkladě nepravdivých nebo zamlčených skutečností, přestože pachatel poskytl bance za účelem zajištění svých závazků z úvěrové smlouvy zástavu, jejíž hodnota byla stejná (nebo i vyšší) jako výše poskytnutého úvěru. Zástavní právo totiž i v případě zpeněžení zástavy slouží pouze jako náhrada škody způsobené již dokonáním trestným činem podvodu. Tyto závěry platí obdobně i tehdy, jestliže byl podvodně vylákán úvěr za použití jiných zajišťovacích institutů (např. ručení atd).“ Citované

rozhodnutí bylo schváleno k publikaci na jednání trestního kolegia NS ČR dne 11. 11. 2004 a rozhodnutí bylo následně uveřejněno pod č. 9/2005 Sb. rozh. tr.

Výběr konkrétních rozhodnutí, u nichž přichází v úvahu postup dle § 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství, je poměrně komplikovaný (tím lze také odůvodnit značné výkyvy ve vývoji počtu případů aplikace tohoto ustanovení – v dosavadním průběhu roku 2005 již byly zaznamenány 4 podněty dle citovaného ustanovení).

*V žádném případě se však nelze ztotožnit s námětem učiněným **KSZ v Plzni**, jestliže se dožaduje blíže nespecifikovaných opatření ve smyslu § 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství v těch případech, kdy sice nejvyšší státní zástupkyně podá předsedkyni Nejvyššího soudu návrh na zaujetí stanoviska, ale od podání návrhu uplyne delší doba a Nejvyšší soud je nečinný. Zásadní otázkou by zde bylo již jen to, že Nejvyšší státní zastupitelství nedisponuje žádnými možnostmi, jak ověřovat, zda Nejvyšší soud je či není ve věci činný. Skutečností i tak zůstává, že ve zdrcující většině věcí, v nichž byl učiněn podnět dle § 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství, Nejvyšší státní zastupitelství obdrželo buď sdělení o tom, že podnět není Nejvyšším soudem akceptován (a z jakých důvodů), nebo o tom, že bude připraven návrh stanoviska (resp. je vypracován po určité době návrh rozhodnutí určený k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, jak bylo ostatně zmíněno shora). Nejvyšší státní zastupitelství až na zcela nepatrné výjimky nemůže proto shledat odůvodněným názor **KSZ v Plzni** (kde rovněž není zřejmé, z jakých podkladů vycházelo), že Nejvyšší soud vůbec na podněty činěné podle citovaného ustanovení nereaguje (ostatně srov. i obsah příslušné části zprávy o činnosti za rok 2003, kde byl způsob vyřízení jednotlivých podnětů zmíněn, a to ke dni zpracování této zprávy).*

Využívání § 14 až § 16a zákona o státním zastupitelství nečiní v soustavě státního zastupitelství žádné závažnější problémy.

***VSZ v Olomouci** opětovně ve své podkladové zprávě zmínilo problematičnost záměru Nejvyššího státního zastupitelství metodicky řídit vstupovou činnost do řízení o konkursech (na což ovšem poukazovalo **KSZ v Ostravě** již v rámci předchozí zprávy o činnosti). Nikde se však nepodává, v čem je spatřována tato problematičnost, vyjma opětovného odkazování na technické obtíže spojené s nahlížením do spisů a jejich zapůjčováním.*

2. Výkon dohledu nejbližší vyšších státních zastupitelství a vedoucích státních zástupců (§ 12c až § 12e zákona o státním zastupitelství)

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2004 vykonávalo **dohledové prověrky** v jednotlivých věcech vedených u obou vrchních státních zastupitelství.

V roce 2004 byla Nejvyšším státním zastupitelstvím (v souladu s ustanovením § 12 odst. 7 zákona o státním zastupitelství) vypracována jednak zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2003, jednak zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení efektivnosti využívání institutů podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání a součinnosti s Probační a mediační službou v roce 2003 a prvním pololetí roku 2004 a zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu v roce 2002 a 2003 v České republice.

***Nejvyšší státní zastupitelství** dále zpracovalo podklady ke Zprávě o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2003 (ve srovnání s rokem 2002), jednak k informaci o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasismem a xenofobií nebo páchaných příznivci extremistických skupin a o aktivitách extremistických uskupení na území ČR v roce 2003 (kterážto informace nově tvoří součást zmiňované zprávy o bezpečnostní situaci; obě tyto zprávy vypracovává Ministerstvo vnitra).*

Ke zprávě o činnosti státního zastupitelství a její současné podobě se vyjádřilo **VSZ v Praze** a **KSZ v Plzni**:

***KSZ v Plzni** má za to, že se ve zprávě o činnosti zpracovávají údaje, které ve větší míře nemůže soustava státního zastupitelství nijakým způsobem ovlivnit, jako je např. nápad trestné činnosti a podobně.*

*Přesto se tyto údaje vyhodnocují od nejnižších článků až po nejvyšší. Podle **KSZ v Plzni** by se podklady z okresů a z úrovně krajů měly soustředit výlučně na vyhodnocení údajů a opatření, která je státní zastupitelství schopno v rámci své působnosti ovlivnit a dále sdělení problémů, jež potřebuje a požaduje soustava státního zastupitelství řešit. To by ve svých důsledcích vedlo k zúžení zprávy, k jejímu zpřehlednění a snad i k tomu, že by se příslušné orgány s touto zprávou konečně seznámily a možná i přijaly opatření k řešení nastíněných problémů. Přitom větší část v současné době vyhodnocovaných údajů by mohla být provedena z úrovně vyšších článků s tím, že by nižší složky se mohly vyjádřit jen k určitým údajům, např. odchylkám, problémům, apod. To by výrazně usnadnilo činnosti především okresních státních zastupitelství, která nakonec v době vyhotovování vlastních zpráv nemají k dispozici žádné statistické podklady, takže je třeba všechny tyto podklady vyhotovovat na každém úřadu.*

*K tomuto námětu **VSZ v Praze** sdělilo, že má v sobě racionální jádro. Hlediska zpráv o činnosti, resp. jejich zestručnění bylo v minulosti předmětem řady porad a projednávání různých variant. Úskalí zestručnění zprávy by však mohlo spočívat v tom, že by případná absence některých (doposud „standardních“) informací mohla, či dokonce musela být nahrazována zvláštními zprávami. Lze však souhlasit s tím, že podoba zpráv o činnosti pro příští období zaslouží další projednání, což vyústilo v jím navrhovaná opatření v rámci části VIII. jeho podkladové zprávy.*

*Nejvyšší státní zastupitelství pokládá za zcela nadbytečné opětovně se zabývat nedostatečně podloženými námitkami směřujícími vůči obsahu a zejména rozsahu zprávy o činnosti. Tento problém byl skutečně – jak **VSZ v Praze** uvádí – opakovaně řešen (koneckonců současná podoba zprávy je výsledkem i jeho aktivity v době, kdy tato zpráva vznikala a kdy se objevovala tendence pojmout zprávu jen jako souhrn dílčích statistických podkladů) a nikdy nebylo možno dosáhnout shody na tom, které části zprávy by bylo možno vypustit; namísto toho nižší státní zastupitelství vznášela opětovně požadavky na rozšíření hledisek (např. aby zpráva i statistické podklady dokumentovaly činnost jak okresních, tak i krajských státních zastupitelství) a byla vyslovována obava z přílišného zúžení s poukazem na to, že by bylo třeba vyžadovat četné další zvláštní zprávy. Soustava státního zastupitelství disponuje důležitým nástrojem, jak vyhodnocovat a posuzovat svou činnost a přijímat příslušná opatření (který např. již nemají soudy, přesto by to nepochybně bylo vhodné – zobecňovací materiály jsou zde naprostou výjimkou – viz např. analýzu účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. – rozh. č. 36/2004 Sb.).*

*Jinak ale **KSZ v Plzni** vychází ze zásadně mylných východisek, pokud jde o vlastní obsah zprávy (není např. jasné, z jakých důvodů se odmítá zahrnout do zprávy o činnosti trendy vývoje kriminality jako okolnost, kterou není s to státní zastupitelství ovlivňovat, podle stejného principu by bylo možno vypustit fakticky vše, co spadá do rámce činnosti státního zastupitelství, protože ani např. podání podatelů nemůže žádné státní zastupitelství ovlivnit), i pokud jde o možnosti vyšších stupňů soustavy státního zastupitelství zjišťovat údaje o jednotlivých oblastech výkonu působnosti státního zastupitelství. Takto je zcela vyloučeno, aby Nejvyšší státní zastupitelství (či obě vrchní státní zastupitelství) si opatřilo poznatky o vývoji agendy u jednotlivých krajských (okresních) státních zastupitelství, protože je závislé na Ministerstvu spravedlnosti. **KSZ v Plzni** v podstatě předjímá model uspořádání charakteristický pro prokuraturu a dožaduje se podkladů jako od Generální prokuratury; zároveň však zcela přehlíží, že i Generální prokuratura od nižších prokuratur požadovala sdělení prakticky shodného okruhu poznatků, jak je tomu nyní (v měřítkách tehdejší a dnes platné úpravy). Fakticky jde o zcela neuskutečnitelný model, který by předpokládal postupnou likvidaci zpráv o činnosti (a jejich nahrazení velkým počtem zvláštních zpráv), což by ovšem znamenalo nejen porušení zákona, ale zároveň nezbytnost vyžadování většího počtu zvláštních zpráv každý rok (takže by to vedlo ke vzniku neúnosného zatížení nižších stupňů soustavy státního zastupitelství). Stejně tak nerealistické je tvrzení **KSZ v Plzni**, že kdyby byl rozsah zpráv o činnosti zúžen, snad by se s nimi odpovědné orgány seznámily. Zcela opomíjí (a jde opětovně o kritický nedostatek informací, obdobně jako v jiných případech), že vládě (prostřednictvím ministra spravedlnosti) je předkládán vždy (tedy od nabytí účinnosti novely č. 14/2002 Sb.) i zestručněný (nejvýše v rozsahu 10 – 12 stran) výtah z obsahu zprávy o činnosti za uplynulý rok. Obtíže zjevně netkví v tom, že by rozsah zprávy byl značný, ale v neochotě příslušných orgánů řešit aktuální problémy státního zastupitelství, jak to ostatně dokládá i skutečnost, že zprávy (a to i za situace, kdy je předložen výpis z celé zprávy) jsou vládou projednávány s velkým časovým odstupem.*

Nejvyšší státní zastupitelství se nebrání polemikám nad budoucím obsahem zpráv o činnosti; naléhavě je však třeba doporučit, aby se tyto diskuse odehrávaly na základě věcných argumentů.

Dohled nevykazoval v roce 2004 zásadnější změny oproti předcházejícím obdobím a zejména roku 2003 či 2002 (plně tedy platí to, co se o této problematice uvádělo ve zprávě o činnosti za tento rok).

Z pohledu působnosti **VSZ v Praze** nebyl v roce 2004 v této oblasti zaznamenán žádný nový poznatek zásadního charakteru. Výkon dohledu je tak stále jedním ze standardních a základních prostředků plnění jeho zákonných povinností. Dohledové prověrky byly realizovány z vlastní iniciativy podle plánu hlavních úkolů na rok 2004 nebo na základě podnětu fyzických a právnických osob v konkrétních věcech závažných trestných činů nebo mediálně sledovaných věcech. Jejich výsledky byly projednávány na pravidelných pracovních poradách vrchního státního zástupce v Praze s krajskými (městským) státními zástupci.

Problémy lze spatřovat při výkonu dohledu nad postupem bezprostředně nižšího státního zastupitelství, který je svou povahou rovněž dohledem. Lze konstatovat, že oprávnění vyššího státního zastupitelství (v odůvodněných případech přezkoumat postup bezprostředně nižšího státního zastupitelství při výkonu dohledu z hlediska jeho úrovně a účinnosti) je podatelům často vnímáno jako obligatorní povinnost k věcnému přezkoumání způsobu vyřízení věci, kterého se ve svých podáních domáhají.

Následná postoupení podání podle § 2 odst. 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb. bezprostředně nižšímu státnímu zastupitelství k vyhodnocení, zda se nejedná o další obsahově shodný podnět, jsou pak někdy napadána dalšími podáními, v nichž je namítána nečinnost nebo průtahy bezprostředně vyššího státního zastupitelství příslušnému k výkonu dohledu podle § 2 odst. 1 citované vyhlášky.

Ve vztahu k těmto podáním lze ovšem postupovat právě dle § 2 odst. 3 jednacího řádu, protože o nečinnost či průtahy zde zjevně jít nemůže. Jinak je třeba dodat, že další zúžení rozsahu dohledu (a to ať už dohledu vykonávaného – pokud jde o dohled vnější – z úřední povinnosti, nebo dohledu realizovaného na podkladě podnětu podatele) nad rámec stávající úpravy (§ 12c, § 12d a § 12f zákona o státním zastupitelství, § 1 a § 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb.) již v úvahu zjevně nepřichází.

VSZ v Olomouci vykonávalo svá dohledová oprávnění jednak formou přímého dohledu nad činností krajských státních zastupitelství v obvodu své působnosti, jednak formou dohledu nad tou činností krajských státních zastupitelství, která spočívá ve výkonu dohledu nad okresními státními zastupitelstvími (dohled nad dohledem).

V oblasti přímého dohledu používalo VSZ v Olomouci stejně jako v minulých letech nástroje, metody a prostředky dané mu zákonem o státním zastupitelství. Šlo zejména o vyžadování zvláštních zpráv (např. zvláštní zpráva o některých vybraných údajích, zejména o vyřizování návrhů na podání obžaloby, rychlosti vyšetřování a vazbách v přípravném řízení), dohledové prověrky (např. k postupu státních zástupců v řízení před soudem, k aktuálním problémům přezkumného řízení, k dodržování předpisů o spisové službě, k postupu státních zástupců při výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby či k problematice netrestní agendy) a metodickou činnost (semináře specialistů na násilnou trestnou činnost, hospodářskou trestnou činnost či specialistu netrestního úseku, porady s krajskými a okresními státními zástupci). Podání napadána na úseku přímého dohledu pak byla vyřizována ve většině případů postupem podle § 1 odst. 2 písm. c) jednacího řádu.

V oblasti dohledu nad dohledem se **VSZ v Olomouci** snažilo ve sledovaném období ustálit svou dohledovou praxi jednak s výsledky dohledové prověrky provedené **odborem trestního řízení NSZ** v závěru roku 2002, jednak s teoretickými názory prezentovanými v odborných publikacích (publikace J. Kocourka aj. Záruby - komentář k zákonům o soudech a soudcích a o státním zastupitelství, L. Crha: Dohled nad dohledem – nikdy nekončící téma, Státní zastupitelství č. 6/2004, atd.).

V souladu s uvedenými prameny byla podání napadána na úseku dohledové činnosti vyřizována ve většině případů postupem podle § 2 odst. 2 věty první a druhé jednacího řádu. Bylo pokračováno v trendu využívat oprávnění podle § 2 odst. 2 věty čtvrté jednacího řádu ve zcela výjimečných případech a s jednoznačným stanoviskem, že na provedení tohoto tzv. dohledu z vlastní iniciativy z pozice dohledu nad dohledem nemá podatel právní nárok.

Ve sledovaném období se poprvé vyskytla podání, v nichž podatelé o využití citovaného oprávnění výslovně vrchní státní zastupitelství žádali, a to včetně konkrétního odkazu na příslušné ustanovení (přitom obsahově se podatelům zjevně jednalo o to, aby státní zastupitelství v rámci výkonu dohledu zasáhlo do merita věci). Z právě uvedeného lze dovodit, že přes délku účinnosti nové právní úpravy výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství tato nevešla příliš ve známost nejen u laické veřejnosti, nýbrž ani u advokátů, kteří podání za podatele nezřídka formulovali.

Pokud jde o vlastní efektivitu výkonu tzv. dohledu z vlastní iniciativy ve smyslu § 2 odst. 1 jednacího řádu, lze vyslovit stanovisko, že nelze vyloučit, že jeho úprava nebyla citovaným právním předpisem dotažena do konce – v případě zjištění závadového stavu není totiž k dispozici žádný právní nástroj ke zjednání účinné nápravy. Tato úprava, která na jedné straně dává možnost využití jistého kontrolního oprávnění, musí při jeho využití současně počítat se zjištěním zcela konkrétních závad, takže na druhé straně by měla zakotvit i právní nástroje vedoucí k jejich odstranění. Protože tomu tak není, vypadá v praxi situace tak, že v případech adresovaných bezprostředně nižšímu státnímu zastupitelství se „hledají“ nejvhodnější formulace a v podstatě se čeká, zda vůbec a jak na ně dotyčné státní zastupitelství zareaguje. Zatím se nevyskytl případ, že by státní

zastupitelství zůstalo ke zjištěným nedostatkům nečinné, což je zřejmě důsledek pouze určité autority vyššího státního zastupitelství.

Ve výše naznačených směrech se jeví současná zákonná úprava přinejmenším rozporuplná. Ostatně výkon dohledu v soustavě státního zastupitelství jako celek by si zasloužil více pozornosti právě v souvislosti s přípravou nových zákonných norem.

MSZ v Praze považuje výkon dohledu za velice často využívaný standardní a stěžejní prostředek k plnění úkolů vůči nižším státním zastupitelstvím. Především průběžným výkonem dohledu je sledován značný počet věcí, včetně mediálně prezentovaných. Kromě toho byly – jak MSZ v Praze uvádí - prováděny dohledové prověrky (zaměřené např. na úroveň dozoru a postupu ve vazebních trestních věcech, na trestní věci, v nichž nebylo přípravné řízení skončeno ve lhůtě jednoho roku od zahájení trestního stíhání, na získání zejména orientačního přehledu a základních poznatků o dodržování některých speciálních základních zásad trestního řízení ve věcech mládeže podle zákona č. 218/2003 Sb. Poznátky získané výkonem dohledu a prověřkovou činností jsou podle potřeby prezentovány a analyzovány na pracovních poradách. V případě nutnosti není výjimkou přijetí adekvátních opatření.

MSZ v Praze sleduje ústřední myšlenku, aby dohled byl zejména účinným a důrazným nástrojem k odhalování a nápravě případných excesů, popřípadě účinnou metodickou pomocí pro nižší státní zastupitelství.

KSZ v Praze sděluje, že pokud se jedná o výkon dohledu vedoucích státních zástupců podle § 12e zákona o státním zastupitelství (tzv. vnitřní dohled), je nutno opět upozornit, že na úrovni okresních státních zastupitelství jsou možnosti aktivního výkonu dohledu a s tím související výkon řídicí a kontrolní pravomoci okresních státních zástupců (včetně adekvátní analytické činnosti) nepříznivě ovlivňován nenaplněním plánovaných stavů státních zástupců, neboť činnost vedoucích okresních státních zástupců je soustředěna na zpracování konkrétních případů a případně na probační činnost.

KSZ v Českých Budějovicích uvádí, že dohled je oprávněním, které je běžně a bezproblémově využíváno především ve vztahu k okresním státním zastupitelstvím, a to zejména ve věcech vyřizovaných před zahájením trestního stíhání. Jen sporadicky byl vykonán dohled ve věcech, v nichž již bylo zahájeno trestní stíhání a jen zcela ojediněle byl vykonán tzv. vnitřní dohled.

Pokud byl po přezkoumání spisů učiněn závěr o důvodnosti podnětu, byla současně učiněna potřebná opatření (vrácení věci k doplnění a novému rozhodnutí, projednání na poradě státních zástupců, udělení výtky státnímu zástupci).

Nebyl zaznamenán případ, že by státní zastupitelství (v podkladové zprávě **VSZ v Praze** se nesprávně uvádí státní zástupce) odmítlo splnit pokyn, nebo kdy by muselo být využito ustanovení o atrakci podle § 12d odst. 3 zákona o státním zastupitelství. V praxi se osvědčují ustanovení vyhlášky č. 23/1994 Sb., která v podstatě odstranila dohled nad dohledem.

KSZ v Českých Budějovicích běžně provádělo i v roce 2004 dohledové prověrky. Vyhodnocení získaných poznatků pak bylo projednááno na pracovních poradách krajského státního zástupce s okresními státními zástupci. Stejně jako u MSZ v Praze byly prověrky zaměřeny na kvalitu dozoru státního zástupce ve vazebních věcech, na postup podle § 159 a § 167 tr. ř. u vybraných okresních státních zastupitelství. Byla rovněž provedena i dohledová prověrka týkající se postupu a důvodnosti využívání oprávnění státních zástupců podle § 174 odst. 2 písm. d) tr. ř.

Shodně jako v obvodu MSZ v Praze byla značná pozornost v hodnoceném období věnována plnění úkolů státního zastupitelství podle zákona č. 218/2003 Sb. Z tohoto důvodu proto byly provedeny na všech okresních státních zastupitelstvích dohledové prověrky týkající se návrhů podle § 90 odst. 1 cit. zákona. Dále byly netrestním oddělením **KSZ v Českých Budějovicích** provedeny na všech okresních státních zastupitelstvích dohledové prověrky návrhové a vstupové činnosti.

KSZ v Plzni informuje, že výkon dohledu je plynule prováděn v rámci běžné agendy, je kladen důraz na to, aby všechny vnější podněty, např. i ze sdělovacích prostředků, byly využity k prověření postupu nižších státních zastupitelství.

Pokud jde o dohledové prověrky, jsou prováděny jen v nezbytně nutné míře podle plánu úkolů se zaměřením na nejzávažnější problémy, které se v průběhu období vyskytly (např. postup státního zástupce **OSZ Plzeň – město** při prověřování věci příslušníků Policie ČR a BIS, kdy pozornost byla zaměřena především na délku řízení a způsob a úplnost prověřování poznatků, přípravné řízení trestní u trestných činů hospodářského charakteru, v netrestní oblasti, atd.).

Věššímu rozsahu dohledové činnosti nadále brání nedostatečné personální obsazení **KSZ v Plzni** (především tedy skutečnost, že 24 trestních soudců činných u **Krajského soudu v Plzni** v průběhu roku nařizuje velké množství jednání, která je třeba obsadit).

Pokud jde o oprávnění vedoucího státního zástupce ve smyslu § 12e zákona o státním zastupitelství, jde o životaschopný institut, který umožňuje v odůvodněných případech, aby vedoucí pracovník mohl zasáhnout při evidentně chybném postupu státního zástupce.

KSZ v Ústí nad Labem k aplikaci § 12c, 12d zákona o státním zastupitelství poznamenává, že pokyny státním zástupcům okresních státních zastupitelství adresují státní zástupci oddělení dohledu a přezkumu v konkrétních věcech. Jedná se o poznatky získané z účasti u veřejných zasedání krajského soudu při projednávání odvolání proti rozhodnutím okresních soudů, poznatky získané při posuzování opravných prostředků státních zástupců proti rozhodnutím okresních soudů, poznatky při přezkoumávání usnesení státních zástupců podle § 171, 172 tr. ř. a poznatky při vyřizování další agendy, zejména podnětů k výkonu dohledu v konkrétních věcech vůči okresním státním zastupitelstvím.

KSZ v Hradci Králové hodnotí výkon dohledu nad činností nižších státních zastupitelství jako průběžnou nedílnou součást činnosti zmíněného krajského státního zastupitelství.

V roce 2004 byl kromě dohledových prověrek prováděn dohled v konkrétních věcech, a to jak na základě vnějšího podnětu, tak i z vlastní iniciativy, když se jedná především o poznatky získané ze situačních zpráv, dále ze zprávy povinnosti ohledně vybraných trestných činů. Postup podle § 12d odst. 2, 3 zákona o státním zastupitelství nebyl v roce 2004 realizován.

Právní úprava výkonu dohledu je hodnocena tímto krajským státním zastupitelstvím jako takřka dostatečná. Měla být doplněna v tom směru, že by v ní měly být konkretizovány subjekty, na jejichž základě by nadřízené státní zastupitelství mělo vykonat dohled. Mělo by se jednat o subjekty, jichž se předmětná trestní věc dotýká, když u dalších podatelů (např. občanské iniciativy, občanská sdružení) by bylo na úvaze nejbližší vyššího státního zastupitelství, zda dohled vykoná.

Státními zástupci **KSZ v Hradci Králové** byby realizovány dohledové prověrky zaměřené na úroveň výkonu dozoru v trestních věcech, kde trestní stíhání probíhá déle než jeden rok se zaměřením na rychlost řízení a plnění pokynu obecné povahy poř. č. 12/2003 (a shodně tak i pokynu obecné povahy poř. č. 10/2003).

Vedoucími státními zástupci je dohledová činnost nad postupem podřízených státních zástupců zaměřena především na rychlost vyřizování dozorovaných věcí, a to především věci vazebních. V roce 2004 byla ve shodě s rokem 2003 zaměřena pozornost na kvalitu úrovně výkonu dozoru v trestních věcech, kde přípravné řízení probíhá déle než 2 roky (**KSZ v Hradci Králové**), resp. jeden rok (okresní státní zastupitelství). I v důsledku této dohledové činnosti se v průběhu uplynulého roku podařilo ukončit přípravné řízení u řady takto vymezených trestních věcí.

Dohledem nad činností okresních státních zastupitelství v obvodu působnosti **KSZ v Brně** se zabývá samostatné oddělení dohledu krajského státního zastupitelství a pro **OSZ v Kroměříži, Zlíně a Uherském Hradišti** od května roku 2004 i oddělené pracoviště KSZ Brno ve Zlíně, které se stalo na základě vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 88/2005 Sb. pobočkou krajského státního zastupitelství.

Dohled u jednotlivých věcech byl realizován většinou na základě podnětů fyzických či právnických osob, důvody k němu vplynuly rovněž z poznatků a informací od vyšších či nižších státních zastupitelství. Jednotlivé dohledy byly většinou zaměřeny vůči pravomocným usnesením o odložení věci dle § 159a odst. 1 tr. ř. a přezkoumána byla i další rozhodnutí nižších státních zastupitelství. Postup nižších státních zastupitelství byl většinou shledán v souladu se zákonem. Na zjištěná pochybení bylo reagováno zejména stanoviskem a doporučením k dalšímu postupu. Výslovný pokyn dle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství nižším státním zastupitelstvím vydán nebyl. K výkonu dohledu slouží také dohledové prověrky, jejichž zjištění jsou zobrazena a závěry prezentovány na poradách okresních státních zástupců.

V roce 2004 nebylo využíváno možnosti sjednocovat postup nižších státních zastupitelství pokyny vztahujícími se na více věcí určitého druhu. Obecné problémy byly řešeny prostřednictvím stanovisek KSZ v Brně, která byla předmětem jednak jednání porad okresních státních zástupců a jejich náměstků, jednak seminářů jednotlivých specialistů oddělení dohledu KSZ v Brně a byla též prezentována v rámci účasti státních zástupců KSZ v Brně na poradách jednotlivých okresních státních zastupitelství. Na KSZ v Brně zůstala zachována pracovní skupina pro řešení aplikačních problémů původně vytvořená v roce 2002 za účelem řešení problémů souvisejících s novelizací trestněprávních předpisů. Tato pracovní skupina se i nadále zabývá řešením aktuálních problémů v právní praxi státního zastupitelství a vydává k nim stanoviska.

Činnost této pracovní skupiny i Nejvyšší státní zastupitelství hodnotí velmi pozitivně.

Dohled vedoucích státních zástupců ve smyslu § 12e zákona o státním zastupitelství byl (v obvodu **KSZ v Brně**) vykonáván především prostřednictvím vlastních organizačních opatření, pokynů v konkrétních věcech, a to primárně již v době nápadu a přidělování, apobační a kontrolní činnosti a slouží k němu rovněž pravidelné porady konané na okresních státních zastupitelstvích. Případné zjištěné nedostatky jsou reflektovány vůči

konkrétnímu státnímu zástupci, dle vhodnosti zobecněny a prezentovány i ostatním státním zástupcům. Rozhodnutí a stanoviska vedoucích státních zástupců byla státními zástupci respektována, nebyl zaznamenán případ jejich odmítnutí.

V obvodu působnosti **KSZ v Brně** nebyly v rámci výkonu dohledu nad nižšími státními zastupitelstvími i dohledu vedoucího státního zástupce zjištěny poznatky, které by bylo nutné výslovně zmiňovat. Bylo však připomenuto, že kvalita a rozsah prováděného dohledu je odvislá od dostatečného personálního zajištění, které by reagovalo zejména na novelizace trestněprávních a dalších předpisů od roku 2002, když současné personální obsazení zjevně neodpovídá kvantitativnímu i kvalitativnímu nárůstu nápadu v této oblasti působnosti.

Dohledem nad činností okresních státních zastupitelství v obvodu působnosti **KSZ v Ostravě** se zabývá oddělení dohledu jmenovaného státního zastupitelství.

V souladu se svým oprávněním daným § 12d zákona o státním zastupitelství vykonávalo **KSZ v Ostravě** dohled nad postupem okresních státních zastupitelství v obvodu své působnosti při vyřizování trestních věcí i jejich příslušnosti a dávalo jim k jejich postupu, zejména k odstranění zjištěných nedostatků, písemné pokyny.

Takto byl vykonáván dohled převážně z podnětů poškozených, obviněných, obhájců a dalších fyzických či právnických osob zainteresovaných v trestních věcech, ale také z vlastní iniciativy **KSZ v Ostravě** po vyhodnocení poznatků o postupu státních zástupců okresních státních zastupitelství v konkrétních trestních věcech získaných ze sdělovacích prostředků či od vyšších státních zastupitelství.

V roce 2004 byl dohled zaměřen na dozorovou činnost státních zástupců při přezkoumávání usnesení policejních orgánů o odložení věci a zahájení trestního stíhání. Nově byl zaveden dohled v trestních věcech okresních státních zastupitelství, v nichž od zahájení trestního stíhání uplynula doba delší 2 let. V souladu s plánem činnosti **KSZ v Ostravě** na rok 2004 byly u vybraných okresních státních zastupitelství provedeny dohledové prověrky zaměřené na využívání tzv. odklonů od trestního stíhání v přípravném řízení státními zástupci, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání, na manipulaci s věcmi zajištěnými v trestním řízení, na vyřizování trestních věcí s rasovým podtextem a na postup státních zástupců podle zákona č. 218/2003 Sb.

Při výkonu shora popsáného tzv. instančního dohledu se nevyskytly problémy. Dohled vedoucích státních zástupců ve smyslu § 12e zákona o státním zastupitelství byl vykonáván bez zaznamenaných problémů.

3. Výkon správy státního zastupitelství (materiální a finanční zabezpečení)

Jak již bylo zmíněno ve zprávě o činnosti za rok 2002 a 2003, novela zákona o státním zastupitelství provedená zákonem č. 14/2002 Sb. odstranila jeden ze závažných nedostatků zákona o státním zastupitelství, ve znění účinném až do konce února 2002, spočívající v tom, že správa státního zastupitelství nebyla tímto zákonem dostatečně upravena. Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 14. 2. 1994 čj. 1581/93 - OOD, o správě státního zastupitelství, byla pouze normativní interní instrukcí. Od 1. 3. 2002 (po nabytí účinnosti novely zákona o státním zastupitelství provedené zákonem č. 14/2002 Sb.) je v ustanoveních § 13a až § 13j zákona o státním zastupitelství obsažena velmi podrobná úprava správy státního zastupitelství (zmíněná úprava byla poměrně významně dotčena další novelou provedenou zákonem č. 192/2003 Sb. s účinností od 1. 7. 2003).

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 k tomu uváděla, že v rovině legislativní úpravy je zachování nezávislosti státního zastupitelství respektováno. Výslovně to vyplývá z § 13a odst. 2 zákona o státním zastupitelství, podle kterého výkon správy státního zastupitelství nesmí narušovat plnění úkolů vyplývajících z jeho působnosti. Současně se tím vyjadřuje jen pomocná úloha správy státního zastupitelství ve vztahu k jeho vlastní působnosti. To pak znamená, že správou státního zastupitelství nesmí být zasahováno do jeho působnosti tak, že by ovlivňovala výsledek plnění jeho úkolů, ani tak, že by byla překážkou jeho činnosti. V rozporu s § 13a odst. 2 zákona o státním zastupitelství by ale nepochybně byla i správa, jejíž výkon by nebyl natolik aktivní, aby bylo možné v celém rozsahu plnit úkoly zákonem svěřené státnímu zastupitelství.

Nižší státní zastupitelství se ve svých podkladových zprávách ke zprávě o činnosti vyjádřila k jednotlivým problémům týkajícím se výkonu správy (se zvláštním zaměřením na materiální a finanční zabezpečení činnosti státního zastupitelství):

Hospodaření **VSZ v Praze** prošlo v roce 2004 náročným obdobím.

Především bylo nutno zabezpečit umístění pracovníků stále se rozrůstajícího odboru závažné hospodářské a finanční kriminality a jeho dovybavení, včetně instalace bezpečnostních mříží, signalizace i

celkové klimatizace v horních patrech budovy Vrchního soudu v Praze. V souvislosti s touto činností a další činností samotného **VSZ v Praze** byla plněna řada významných prioritních úkolů, na které přidělilo Ministerstvo spravedlnosti rozpočtové a finanční prostředky v podobě závazných limitů, které byly všechny splněny. Část odboru závažné hospodářské a finanční kriminality byla přestěhována do tří kanceláří Generálního ředitelství cel. Tím byla alespoň dočasně vyřešena otázka vhodného a důstojného umístění pracovníků **VSZ v Praze**. Průběžně během roku 2004 docházelo k modernizaci výpočetní techniky, jednak nákupem nových počítačů s příslušenstvím, jednak posilováním modulu stávajících stanic. V tomto roce byla také dokončena celková rekonstrukce suterénu, kde se archivují dokumenty a nalézají též skladové prostory.

Hospodaření s přidělenými prostředky bylo prováděno s cílem zabezpečit veškeré nejnütnější potřeby organizace při dodržování rozpočtových pravidel a se zřetelem na co největší hospodárnost. Jako každoročně se však **VSZ v Praze** potýkalo s nedostatkem mzdových prostředků, a to hlavně ve spojitosti s narůstajícími potřebami odboru **závažné hospodářské a finanční kriminality**, které se zcela vymykají běžnému zajišťování potřeb. Během roku 2004 se stavy státních zástupců v tomto odboru postupně naplňovaly a s tím také rostla potřeba mzdových prostředků na příslušný počet zaměstnanců.

Celkově lze hodnotit rok 2004, jako velmi náročný. S ohledem na výši přidělených prostředků bylo nutno je ve všech sférách hospodaření velmi obezřetně vynakládat, ať již v investičních či neinvestičních výdajích, ale hlavně v oblasti mzdového čerpání v kategorii zaměstnanců bylo nutno přijímat řadu opatření k tomu, aby byly dodrženy všechny závazné ukazatele ve sledované kategorii zaměstnanců. V budoucím období bude nutno zhodnotit dosavadní vývoj zařazování zaměstnanců nejen ve specializovaném odboru závažné hospodářské a finanční kriminality, ale i v celé šíři návaznosti a propojenosti se samotným **VSZ v Praze** a v případě nových skutečností předložit příslušné návrhy na Ministerstvo spravedlnosti.

Přes všechny skutečnosti, které byly již výše zmíněny stran odboru závažné hospodářské a finanční kriminality **VSZ v Praze**, stále přetrvává nedostatek kancelářských prostor pro jeho plánovaný a skutečný počet státních zástupců a zaměstnanců. Shora zmíněné umístění dvou státních zástupců a jedné administrativní pracovnice mimo budovu **VSZ v Praze** lze považovat za dočasné a provizorní řešení. Nelze totiž opomenout, že dostatečné zajištění činnosti tohoto odboru bylo předpokladem již při jeho zřízení, jak to bylo i doporučeno usnesením vlády č. 217 ze dne 27. 2. 2002. Jak se však ukazuje, k realizaci tohoto původního záměru nedošlo ani po téměř pěti letech, kdy po celou tuto dobu byly zejména dislokační kapacity hledány ve vnitřních rezervách. I ty však mají své limity, kterými je zachování celkové funkčnosti **VSZ v Praze**.

MSZ v Praze považuje stále za zásadní problém dislokaci státních zastupitelství. Plánované počty státních zástupců by nebylo možno do stávajících budov umístit. Budovy státních zastupitelství jsou navíc v nepříznivém technickém stavu, nezajišťují podmínky pro činnost státního zastupitelství. I když je možno konstatovat naději na vyřešení tohoto problému vzhledem k tomu, že areál Na Míčáncích se již počal stavět, termín dokončení se ale předpokládá v období srpen – říjen 2006.

Pro samotné **MSZ v Praze** byla zakoupena budova v Praze 5, nám. 14 října, kde byla provedena rekonstrukce a budova je k datu podání této zprávy již v provozu.

Je třeba opakovaně připomenout, že Ministerstvo spravedlnosti poskytuje rok od roku méně finančních prostředků na nákup odborné literatury, a to jak časopisů, tak i knižních publikací. Je nutno vzít v úvahu, že zatímco soudcům se poskytuje na nákup odborné literatury nezdanitelný finanční příspěvek ve výši 5 % platu a Ministerstvo spravedlnosti proto z tohoto důvodu soudům snížilo finanční prostředky na nákup odborné literatury, zároveň však snížilo paušálně tyto prostředky i státnímu zastupitelství, aniž by však státním zástupcům byl poskytnut jakýkoliv finanční příspěvek pro tyto účely.

KSZ v Praze sděluje, že materiální a finanční zabezpečení státních zastupitelství bylo zajištěno v přiměřeném rozsahu, a to zejména s ohledem na skutečnost, že zásadní investice byly realizovány v průběhu let 2002 a 2003, takže zejména z hlediska budov pro státní zastupitelství je (s výjimkou **KSZ Praha** a **OSZ Praha - východ a částečně OSZ Příbram**) situace příznivá. Kapacita budov zpravidla počítá s případným zvýšením počtu státních zástupců, popř. ostatních zaměstnanců. Nepodařilo se realizovat dílčí akce (zejména rekonstrukce **OSZ Příbram**), což však bylo ovlivněno administrativně náročnou schvalovací procedurou akcí v rámci systému ISPROFIN a omezenými prostředky rozpočtu.

KSZ v Českých Budějovicích poukazuje na to, že čerpání prostředků ve všech oblastech bylo nepříznivě ovlivňováno nedostatkem rozepsaných rozpočtových prostředků na

počátku roku - úpravy na konci roku (v listopadu) neumožnily např. přípravu a realizaci rozsáhlejších oprav, například výměny oken, opravy fasád a střeš.

V roce 2004 byly prováděny kontroly hospodářských operací na OSZ v Českém Krumlově, v Pelhřimově, v Prachaticích a ve Strakoniciích. Byly hlavně zaměřeny na kontrolu pokladen, cestovních náhrad, autoprovoz, hospodaření s materiálem a podobně. Nedostatky závažnějšího charakteru, které by vyžadovaly přijetí zvláštních opatření ze strany krajského státního zástupce, zjištěny nebyly a nevyskytovaly se ani žádné další významnější problémy. Drobné administrativní nedostatky byly řešeny na místě nebo při měsíčních uzávěrkách a při zpracovávání jednotlivých výkazů.

KSZ v Plzni opakuje, že nadále přetrvává negativní stav z předchozího období, kdy není dostatek odborně zdatných zaměstnanců na výkon správy na jednotlivých okresních státních zastupitelstvích za situace, že téměř všechna hospodaří ve vlastních budovách.

Ve sledovaném období přetrvávaly i problémy, pokud jde o dostatečné krytí mzdových prostředků pro administrativní zaměstnance. Při stávajícím „stop stavu“ přijímání dalších zaměstnanců dochází k tomu, že během roku nelze zvyšovat osobní ohodnocení (není dostatek finančních prostředků) a tímto způsobem nejlepším pracovníkům projevit uznání za jejich pracovní výsledky. Až na konci kalendářního roku ministerstvo rozděluje velký rozsah mzdových prostředků, takže tyto nelze ani vyčerpat a jejich část byla uložena na rezervní fond.

KSZ v Ústí nad Labem konstatuje, že se v roce 2004 naplnily jeho obavy ohledně společného investičního záměru umístění soudu a státního zastupitelství v **Lounech**. Čtyři měsíce před přestěhováním do „společné budovy“ bylo Ministerstvem spravedlnosti zjištěno, že **Okresní soud v Lounech** za poslední tři roky navýšil své počty o 23 zaměstnanců, a že státní zastupitelství se soudem do budovy nevejdou. Bez jakékoliv možnosti ovlivnit konečné rozhodnutí bude **OSZ v Lounech** umístěno do objektu společného s Úřadem práce v Lounech. Znovu je třeba konstatovat, že státní zastupitelství s 15 až 30 zaměstnanci (včetně státních zástupců) nemají významnější možnost ovlivnit průběh společných investičních akcí se soudy.

*V obvodu působnosti KSZ v Ústí nad Labem zbývá dorešit společné investiční akce pro **Okresní soud a OSZ v Mostě a Okresní soud, Krajský soud, KSZ a OSZ v Ústí nad Labem** (dokončení v letech 2008 - 2011).*

Výkon správy vykonává **KSZ v Hradci Králové** na 11 okresních státních zastupitelstvích. **Samo KSZ v Hradci Králové** a tři okresní státní zastupitelství (**Chrudim, Svitavy a Ústí nad Orlicí**) sídlí ve vlastních budovách. **OSZ Jičín a Semily** v budově okresního soudu, ostatní okresní státní zastupitelství v budovách jiných institucí.

Pracovní podmínky na všech okresních státních zastupitelstvích v obvodu **KSZ v Hradci Králové** jsou velmi dobré, kromě přetrvávajícího problému na **OSZ Náchod**. To dosud sídlí v nevyhovujících prostorách Úřadu práce Náchod. Řešením by měla být výstavba justičního paláce, investorem by měl být **Okresní soud Náchod**.

Za přínosné lze označit možnost využití institutu rezervního fondu. Ten má především přínos v účelném a hospodárném vynakládání finančních prostředků na konci běžného roku. Poměrně komplikovaná se však jeví dosažitelnost těchto prostředků v roce následném.

*Pokud se týče výhrad k práci Ministerstva spravedlnosti, pokládá se za poměrně nešťastné předání vyhodnocených akcí ISPROFIN za rok 2003 finančnímu úřadu s požadavkem na prošetření okolností, zda nedošlo k porušení rozpočtové kázně. Finanční úřad provedl na **KSZ v Hradci Králové** hloubkovou kontrolu a porušení rozpočtové kázně nezjistil! V případě pochybností ze stany jednotlivých odborů Ministerstva spravedlnosti mohl věc posoudit nejdříve odbor generální inspekce, aby se případně zabránilo zbytečnému zatěžování mnoha zaměstnanců resortu i mimo něj.*

Závazné ukazatele státního rozpočtu stanovené pro rok 2004 byly **VSZ v Olomouci** i oběma **krajskými státními zastupitelstvími** v jeho obvodu dodrženy. Prostředky státního rozpočtu byly používány na krytí nezbytných potřeb a určené úkoly byly plněny nejhospodárnějším způsobem.

KSZ v Brně se v roce 2004 nepotýkalo s problémy při financování výdajů v oblasti běžných výdajů a během roku se podařilo realizovat většinu zásadních potřeb a požadavků.

Rozpočet běžných výdajů schválený **KSZ v Ostravě** nepokrýval v I. pololetí roku 2004 skutečnou potřebu finančních prostředků, a proto bylo omezeno jeho čerpání jen na nejnútnejší výdaje. Teprve upraveným rozpočtem běžných výdajů byly pokryty všechny výdaje potřebné k zajištění plnění služebních a pracovních úkolů **KSZ**.

V prvním pololetí roku 2004 se u obou krajských státních zastupitelství v obvodu VSZ v Olomouci projevovalo v oblasti čerpání běžných výdajů předzásobení kancelářským a všeobecným materiálem. Očekávan byl také především dopad změny výše daně z přidané hodnoty ve druhém pololetí do cen služeb a prací zajišťovaných dodavatelsky (změna zákona o dani z přidané hodnoty platná od 1. května 2004).

Zvýšené požadavky organizačních složek státu na pokrytí mandatorních výdajů byly ekonomickým odborem Ministerstva spravedlnosti ČR akceptovány a jejich rozpočty běžných výdajů se upravily.

Výplata platů i dalších složek platu zaměstnanců probíhala v souladu s opatřeními Ministerstva spravedlnosti ČR. Využity byly úspory za nemocnost a dále nevyčerpané prostředky za neobsazená místa, u krajských státních zastupitelství včetně právních čekatelů.

VSZ v Olomouci, stejně tak jako **KSZ v Brně** i **KSZ v Ostravě**, využily v souladu s ustanovením § 47 zákona číslo 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, možnosti převodu nevyužitých prostředků za rok 2004 do rezervního fondu. Převod prostředků na ostatní věcné do tohoto fondu byl proveden především z důvodu nedostatečného časového prostoru. Rozpis centrální rezervy ovšem z Ministerstva spravedlnosti obdrželi až v průběhu IV. čtvrtletí, takže realizace zejména časově náročných veřejných zakázek nebyla možná.

Kapitálové výdaje byly na rok 2004 **VSZ v Olomouci** i **KSZ v Ostravě** jako každoročně schváleny v nulové výši. Navyšovány byly v průběhu roku změnami závazných ukazatelů. Z tohoto důvodu byla většina programů realizována až ve II. pololetí roku.

Státní zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** využila i v roce 2004 možnosti financování některých investičních a neinvestičních výdajů v rámci informačního systému ISPROFIN.

U financování reprodukce majetku prostřednictvím informačního systému ISPROFIN ovšem nadále přetrvávají problémy při dodržení smluvní ceny nabídnuté firmami v rámci výběrového řízení. Důvodem je kolísání cenové hladiny zboží z dovozu. Proto často dochází k nutnosti měnit parametry příslušných akcí a upravovat smlouvy.

V oblasti výpočetní techniky hraje negativní roli rovněž dlouhá časová prodleva mezi zpracováním investičních záměrů a vlastní realizací akcí. Při současném postupu technického pokroku jsou některé komponenty zastaralé již při jejich nákupu. K nutnosti častých změn parametrů a termínů realizace akcí dochází rovněž u investičních záměrů zpracovaných na více let. Na jedné straně je snížena četnost akcí, ale na druhé straně vzrůstá jejich administrativní náročnost.

Pracovníci odborů správy **VSZ v Olomouci** i **KSZ v Brně** a **KSZ v Ostravě** shodně konstatují, že se v uplynulém roce výrazně zlepšily komunikační vztahy zejména s ekonomickým a investičním a majetkoprávním odborem Ministerstva spravedlnosti.

Značné problémy při komunikaci s ministerstvem naopak pocítovala správa státních zastupitelství činná u **KSZ v Brně** v oblasti organizace a personalistiky. Prakticky po dobu jednoho roku nebyla formálně právně zabezpečena činnost pobočky krajského státního zastupitelství se sídlem ve **Zlíně**, kde muselo být zřízeno pouze detašované pracoviště. Důvodem byla zřejmě nedostatečná informační propojenost jednotlivých odborů Ministerstva spravedlnosti, což se v konečné fázi projevuje neznalostí problematiky a vznikem zbytečných průtahů při zajišťování správy státních zastupitelství.

V uplynulém roce se zvýšila četnost porad svolávaných ekonomickým odborem Ministerstva spravedlnosti, kde se kromě běžné pracovní problematiky řešila aplikace obecně závazných předpisů do podmínek resortu. Rovněž byly předávány a vysvětleny konkrétní postupy organizačních složek státu resortu především v oblasti účetnictví a majetku.

4. Personální zajištění činnosti státního zastupitelství, specializace a vzdělávání státních zástupců (tabulka č. VII/1)

Pokud jde o plánované a skutečné stavy státních zástupců a právních čekatelů, v roce 2004 (a to opětovně i přes skutečnost, že účinnosti nabyla novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., která na státní zástupce přenesla plnění četných nových povinností – to ve svém důsledku výrazně ovlivnilo i administrativní aparát státních zastupitelství – srov. např. důsledky zavedení nového institutu záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 věty první tr. ř.; dnem 1. 1. 2004 nabytí účinnosti zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který rovněž vyžaduje specifické přístupy mj. i ze strany státních zástupců k mladistvým i k dětem mladším než 15 let - jak na trestním úseku, tak i v netrestní oblasti), přetrvával stále nepříznivý stav. Personální poddimenzovanost se týká i výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti, kde postupně na základě nejrůznějších legislativních

úprav (srov. např. zákon č. 105/2000 Sb., č. 150/2002 Sb., atd.) došlo k tomu, že na státní zastupitelství byly přeneseny četné nové pravomoci; na tuto skutečnost však nebylo odpovídajícím způsobem reagováno v souvislosti s personálním zajištěním činnosti státního zastupitelství.

V souvislosti s velmi neuspokojivou situací v personální oblasti státního zastupitelství je třeba uvést, že zohledněny nebyly ani příslušné části důvodových zpráv k návrhům zákonů (počínaje novelou trestního řádu z roku 2001 a konče novým zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže).

Ohledně stavu naplněnosti početních stavů státních zástupců lze odkázat na *tabulku č. VII/1*, v níž jsou uvedeny údaje o plánovaných a skutečných počtech státních zástupců za delší časové období (2001 - 2004). Jedná se o tabulky uvedené v předchozích zprávách o činnosti; některé údaje mohou být proto odlišné (např. ke konci roku předcházejícího a k počátku roku následujícího, protože následně došlo k určitým změnám v obsazení jednotlivých státních zastupitelství).

VSZ v Praze konstatuje, že ve sledovaném období nedošlo k žádnému zásadnímu zlepšení personální situace státních zastupitelství v jeho obvodu.

Oproti plánovaným počtům stále chybí 124 státních zástupců a 52 právních čekatelů. Pokud se pomine skutečnost, že ani plánované počty již dávno neodpovídají nárokům kladeným na státní zastupitelství, pak je současná faktická absence 176 právníků velice alarmující skutečností. Její dlouhodobé neřešení se nutně musí promítat negativně do plnění úkolů státních zastupitelství. Veškeré dosavadní podněty, směřované v této věci k Ministerstvu spravedlnosti, nepřinesly žádoucí účinek. V podávání těchto podnětů je nutno důrazně pokračovat, neboť současný stav je neudržitelný. Jestliže Ministerstvo spravedlnosti samo usoudilo, že k plnohodnotnému plnění úkolů státních zastupitelství v obvodu VSZ v Praze je třeba 921 státních zástupců, pak tyto úkoly nemůže logicky stejně plnit 745 státních zástupců.

Pokud jde o odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze, na počátku sledovaného období k němu bylo trvale přiděleno 14 státních zástupců. Plánovaný počet 17 státních zástupců tedy nebyl naplněn. V průběhu roku byla situace postupně řešena dočasným přidělením dvou státních zástupců. Nově byli k odboru přiděleni 2 státní zástupci, z toho jeden po předchozím absolvování stáže. Personální situace se zkomplikovala ve třetím čtvrtletí roku, kdy jedna státní zástupkyně nastoupila na mateřskou dovolenou a jeden státní zástupce dlouhodobě onemocněl. Na konci roku 2004 tak bylo v odboru trvale přidělených 16 státních zástupců, činných však bylo v důsledku výše popsané překážky pouze 14 státních zástupců. Situace se tedy nijak výrazně nezměnila, s čímž nelze souhlasit. Činnost dvou analytiků byla v průběhu roku účinnou a efektivní podporou činnosti státních zástupců. Ministerstvo spravedlnosti nevyhovělo žádosti VSZ v Praze na finanční pokrytí plánovaných míst státních zástupců, takže odbor nelze fakticky doplnit na plánovaný počet státních zástupců. Nelze také uvažovat o navýšení tohoto stavu vzhledem k rozšíření věcné příslušnosti odboru novelou § 15 vyhlášky č. 23/1994 Sb. provedenou vyhláškou č. 88/2005 Sb., a s ohledem na zajištění úkolů při ochraně ekonomických zájmů Evropské unie, jež jsou v kompetenci zmíněného specializovaného pracoviště VSZ v Praze.

MSZ v Praze konstatuje, že zablokování nábory právních čekatelů a jmenování nových státních zástupců byl nesystémový a nedomyšlený krok.

Je potřebné posílit personální obsazení MSZ v Praze, to je však možno realizovat jen tehdy, pokud je možno na obvodních státních zastupitelstvích nahradit státní zástupce odcházející na tento stupeň. Rovněž bude nutné posílit i ObsZ pro Prahu 4 a 5, když je delší dobu registrován nárůst kriminality zejména na posledně uvedeném obvodě.

KSZ v Praze poukazuje na to, že do současné doby nedošlo k zásadnímu řešení problematické personální situace, zejména pokud se jedná o naplnění plánovaných počtů státních zástupců a přijetí nových právních čekatelů státního zastupitelství. V podstatě již po dobu více než dvou let nebylo řádně uskutečněno výběrové řízení na místa nových právních čekatelů, takže nedochází dlouhodobě k vytváření rezerv a výchově nových státních zástupců k udržení řádného fungování systému do budoucna. *Není v tomto směru náhodou, že k personální situaci a potřebě jejího řešení se vyjádřili v rámci dílčích zpráv o činnosti v podstatě všichni okresní státní*

zástupci, neboť se jedná o problém dlouhodobý, který nebyl řešen, ale spíše gradován v souvislosti s novelou trestního řádu a dalších zákonů rozšiřujících působnost státního zastupitelství.

Podle zpráv okresních státních zastupitelství a poznatků z dohledové činnosti samotného KSZ v Praze má nenaplnění plánovaných počtů státních zástupců negativní dopad na výkon působnosti státního zastupitelství. Nedaří se např. obsazovat hlavní líčení v trestních věcech a soudy musí pro neúčast státního zástupce hlavní líčení odročit, přičemž větší rozsah neúčasti státního zástupce v řízení před soudem a zajištění vyřizování návrhů na podání obžaloby muselo být v průběhu roku 2004 zajišťováno součinností KSZ Praha a jednotlivých okresních státních zastupitelství (např. v podobě výpomocí při zpracování trestních věcí a obsazování hlavních líčení nebo dočasným přidělováním státních zástupců).

Dílčí zlepšení bylo zaznamenáno v závěru roku 2004 a počátkem roku 2005, kdy bylo jmenováno celkem 6 právních čekatelů do funkce státního zástupce a přiděleno k posílení nejvíce zatížených okresních státních zastupitelství.

KSZ v Českých Budějovicích sděluje, že k 31. 12. 2004 chybělo celkem 12 státních zástupců a vzhledem ke známým opatřením ministra spravedlnosti se nepodařilo ani doplnit stav právních čekatelů. Počátkem roku 2004 byli sice jmenováni dva státní zástupci, ovšem současně byl jeden státní zástupce přeložen na okresní státní zastupitelství v jiném kraji.

Se současným stavem státních zástupců, kdy z 8 okresních státních zastupitelství je plně personálně obsazeno jen jedno (Pelhřimov) a kdy např. na některých malých OSZ (Prachatice, Strakonice) chybí dva státní zástupci, lze jen velmi obtížně zajišťovat řádný chod státního zastupitelství, nehledě ke stále se rozšiřující působnosti státního zastupitelství.

Například na OSZ v Prachaticích působili tři státní zástupci a soudili tři trestní soudci, u OSZ ve Strakoncích docházelo k značným potížím v případě delší nemocnosti, neboť zde soudili rovněž tři trestní soudci.

V obvodu KSZ v Plzni do plánovaného stavu chybělo 18 státních zástupců, to však již v současnosti neplatí, neboť další státní zástupce odešel do starobního důchodu.

Protože v uplynulém období Ministerstvo spravedlnosti zastávalo názor, že postačí naplněnost na cca 84 % z plánovaného stavu, nelze předpokládat, že by v průběhu letošního roku mohla být obsazena další místa státních zástupců. V současné době je již zřejmé, že za takového stavu skončí 3 právním čekatelům v průběhu roku pracovní poměr za podmínek § 34 odst. 6 zákona o státním zastupitelství.

Uvedená situace je Ministerstvu spravedlnosti dlouhodobě známa a přesto se nepodařilo prosadit novelu výše citovaného ustanovení, a až v současné době probíhá připomínkové řízení (původní návrh novely zákona o státním zastupitelství předložený k připomínce dokonce ani tuto změnu - i když na její nezbytnost bylo opakovaně upozorňováno - neobsahoval).

V této souvislosti je zmiňován materiál zpracovaný Ministerstvem spravedlnosti pod názvem „Koncepce personálního rozvoje soudů a státního zastupitelství“, který byl pod sp. zn. 16/2005-PERS-SO/25 předložen počátkem letošního roku, když mělo jít o pracovní materiál, jenž vycházel z předchozích připomínek. Uvedený materiál v části týkající se státního zastupitelství zcela nedostatečným způsobem zpracovává podklady a dochází i k zcela nepodloženým závěrům o potřebě dalších státních zástupců. Na rozdíl od části týkající se soudů neuvažuje se zpracováním systemizace státních zástupců pro rok 2007. Pokud jde o potřeby dalších státních zástupců, vychází z počtu 71. Tento závěr je v podstatě neuvěřitelný. Navíc v době restriktivních opatření, jež jsou důsledkem nedostatku finančních prostředků, materiál předpokládá, že bude vytvořeno další specializované pracoviště na organizovaný zločin, pro něž bude využito 54 státních zástupců. Přitom v resortu státního zastupitelství bylo opakovaně poukazováno na nesystémovost tohoto postupu, který navíc bude velmi finančně náročný. Ministerstvo spravedlnosti zcela mimo hru ponechalo základní články státního zastupitelství, tedy především okresní státní zastupitelství, s jejichž posílením vůbec nepočítá.

Na jedné straně budou odcházet právní čekatelé, kterým nebude zřejmě možno nabídnout jmenování, na druhé straně se pak musí zahájit další výběrová řízení na místa právních čekatelů, a to zřejmě ještě v letošním roce, aby bylo možno příslušné pracovní smlouvy uzavřít v první polovině roku 2006 tak, aby další státní zástupci mohli být jmenováni nejpozději v roce 2010. V roce 2009 až 2011 totiž splní nárok na starobní důchod větší počet státních zástupců.

KSZ v Ústí nad Labem konstatuje rovněž nenaplněnost plánovaných stavů státních zástupců s tím, že ani v roce 2004 nedošlo v této oblasti k žádným pozitivním posunům. V obvodu působnosti K SZ Ústí nad Labem chybí k 1. 1. 2005 celkem 35 státních zástupců.

Určitou naději je reálná perspektiva jmenování nejméně 5 nových státních zástupců v první polovině roku 2005 a 2-3 státních zástupců v druhé polovině roku 2005.

*Vzhledem ke kritické situaci u **OSZ Děčín, Litoměřice a Ústí nad Labem** krajský státní zástupce nabídl 3 místa pro právní čekatele z **MSZ v Praze** právě pro jejich jmenování do těchto okresů. V současné době probíhá u jediné právní čekatelky změna návrhu na jmenování k **OSZ v Děčíně**.*

Za narůstající problém je třeba považovat faktické neobsazení funkce státního zástupce v Chomutově. Okresní státní zástupce v Chomutově je od září 2003 dočasně zproštěn výkonu funkce. Přestože byl dne 18. 2. 2005 nepravomocně odsouzen Okresním soudem v Jablonci nad Nisou za trestný čin podplácení podle § 161 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu 1 roku, není tato skutečnost důvodem pro jeho odvolání z funkce okresního státního zástupce. Nepřítomnost vedoucího státního zástupce na okrese s vysokou mírou kriminality a obžalobnosti vytváří atmosféru nestability. Tento příklad poukazuje na určitou problematičnost § 10 odst. 4 zákona o státním zastupitelství.

KSZ v Hradci Králové poukazuje na to, že naplnění systemizovaných míst brání restriktivní opatření, která přijala svým usnesením vláda ČR v roce 2003. Státní zastupitelství sice nebudou v rozmezí let 2004 - 2006 snižovat současný (rozpočtem z roku 2003 zajištěný) stav státních zástupců, nebudou ho však moci ani zvyšovat. Jediným zdrojem pro jmenování nových státních zástupců zůstávají právní čekatelé, kteří úspěšně složí závěrečnou zkoušku. Jedná se však o pouhou přirozenou obměnu míst státních zástupců bez jakéhokoliv navyšování stavu (dovršení 70 let věku či fluktuací státních zástupců). Nová pravidla pro výběrová řízení vhodných kandidátů, a to i z řad vně resortu, nebyla doposud Ministerstvem spravedlnosti stanovena, ale pokud nebude rozpočtové krytí na tato místa, pozbývá tento fakt při řešení personální situace na významu.

*K problematice personálního rozvoje státního zastupitelství byly v roce 2004 zpracovány dvě personální analýzy. První analýza se týkala porovnání stavu trestních soudců a státních zástupců v letech 1994 – 2004 v rámci působnosti **KSZ v Hradci Králové**, resp. **Krajského soudu v Hradci Králové**. K objektivnímu zhodnocení personální situace v tomto dlouhodobém časovém horizontu byl zpracován i nárůst trestní agendy mezi rokem 1994 až 2004, a to v rozsahu 43 % pokud jde o obžalované osoby včetně návrhu na potrestání. Na zřeteli je třeba mít i skutečnost, že došlo k výrazné změně rozsahu agendy státního zastupitelství (dozor nad místy výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ústavní a ochranné výchovy, agenda vyšetřování trestných činů policistů). Výsledkem této personální analýzy byla skutečnost, že v obvodu **KSZ v Hradci Králové** došlo ve zmíněném období k propadu počtu 6 státních zástupců ve srovnání s nárůstem trestních soudců v obvodu působnosti **Krajského soudu v Hradci Králové**. Zatímco trestních soudců přibýlo 18, státních zástupců pouze 12. Z těchto údajů je patrné, že nebyla zachována proporcionalita mezi obsazováním soudů a státních zastupitelství v obvodu jejich vzájemné působnosti. **Krajský soud v Hradci Králové** i **okresní soudy** v jeho působnosti jsou obsazeny na 112 % a 101 %. Jedná se při srovnání s ostatními soudy v rámci celé republiky o soudy nejobsazenější. Obsazenost státních zastupitelství v rámci působnosti **KSZ v Hradci Králové** se pohybuje okolo 85 %, což se v kontextu s ostatními krajskými státními zastupitelstvími jeví jako velmi dobré, ale jedná se o hodnocení relativní. Ve vztahu k obsazenosti soudů v Hradci Králové v rámci celé soustavy soudů je nutné uvedenou obsazenost hodnotit jako negativní, a to i přesto, že v rámci soustavy státních zastupitelství se jeví uvedená procenta jako hodnoty pozitivní.*

Cílem druhé personální analýzy, která vycházela ze skutečností roku 2004, bylo určit předpokládané počty státních zástupců a potřebu právních čekatelů v letech 2005 – 2009. V této analýze personálního rozvoje bylo provedeno porovnání plánovaného a evidenčního stavu státních zástupců, evidenčního počtu právních čekatelů – s rozpisem jejich předpokládaného jmenování, zpracování výhledu přirozené obměny státních zástupců s ohledem na věkovou strukturu, dovršení 70 let věku státních zástupců a předpokládanou fluktuaci státních zástupců. Z těchto podkladů byla vyvozena potřeba přijímání právních čekatelů s přihlédnutím k tříleté praxi. Výsledkem této analýzy bylo, že v roce 2005 by mělo být přijato do čekatelské praxe 14 nových právních čekatelů a v roce 2008 – 7 právních čekatelů. Obnovení výběrového řízení na funkce právních čekatelů již v roce 2005 se považuje tedy za naprosto nezbytné.

VSZ v Olomouci personální situaci tak jako v minulých letech hodnotí jako vcelku stabilizovanou s tím, že ani v roce 2004 se nepodařilo naplnit plánované počty státních zástupců, když z celkových 28 plánovaných míst bylo na začátku i na konci roku 2004 obsazeno pouze 25 míst státních zástupců. Stejná situace byla i u administrativního aparátu, kde z plánovaných 42 míst bylo obsazeno pouze 35.

Nedostatečná obsazenost VSZ v Olomouci pak logicky brání realizaci některých záměrů jak v oblasti výkonu dohledu, tak pokud jde o možnost intenzivnějšího vzdělávání státních zástupců. VSZ v Olomouci sice na konci loňského roku uvítalo informaci Ministerstva spravedlnosti, že bude zpracován a do vlády předložen materiál týkající se doplnění počtu státních zástupců na plánované stavy, přesto však doposud záměr Ministerstva spravedlnosti realizován nebyl. Každopádně je třeba vítat, že ministerstvo vnímá nedostatečnou obsazenost státního zastupitelství jako problém a má snahu ho řešit.

Na straně druhé se v průběhu roku nepodařilo upravit právní poměry čekatelů státního zastupitelství po složení závěrečné zkoušky, kdy jejich pracovní poměr je limitován 12-ti měsíci. VSZ v Olomouci již v roce 2004 Ministerstvu spravedlnosti navrhovalo legislativní úpravu, která by umožňovala právním čekatelům po složení závěrečné zkoušky, v situaci, kdy z důvodu nedostatku mzdových prostředků je nebude možno jmenovat do funkce státních zástupců, prodloužit jejich pracovní poměr se souhlasem krajského státního zástupce na delší dobu, případně na dobu neurčitou. Tento záměr se prozatím zrealizovat nepodařilo, i když z jednání na počátku roku 2005 vyplynulo, že Ministerstvo spravedlnosti se nebrání tento záměr realizovat v souvislosti s připravovanou novelou zákona o státním zastupitelství.

KSZ v Brně uvádí, že v této části by bylo možné zcela identicky odkázat na to, co bylo uvedeno v podkladové zprávě ke zprávě o činnosti za rok 2003, neboť situace se zásadně k lepšímu nezměnila, přetrvávají stejné personální problémy, jak v počtech pracovníků státních zastupitelství, tak v organizaci Ministerstva spravedlnosti, které personálně státní zastupitelství zajišťuje. Jak uvedeno shora, neexistuje žádná vize, systém, který by transparentně rozděloval alespoň ty počty státních zástupců, které jsou finančně ze strany ministerstva kryty. Doplnování stavů se děje náhodně a není vůbec zřejmé, podle jakých kritérií. Srovnáním se soudy je navíc zřejmé, že výchozí pozice soudů před „stopstavem“ byla nesrovnatelně lepší než státních zastupitelství, přesto byly soudy doplněny v loňském roce výrazně více, než státní zastupitelství. Podle písemného materiálu, který byl počátkem roku 2004 státními zastupitelstvími připomínkovan, pak Ministerstvo spravedlnosti ČR nadále počítá s výraznější personální podporou soudů.

Nelze než zopakovat, že v Jihomoravském kraji jsou státní zastupitelství naplněna na pouhých 81,3 % státními zástupci, když nízké stavy jsou proporcionálně stejně tristní u okresních zastupitelství (81 %), i u KSZ v Brně (82 %). Je zapotřebí znovu zdůraznit, že státní zastupitelství v obvodu tohoto krajského státního zastupitelství jsou z hlediska personálních obměn nejvíce zatěžována a k této skutečnosti není vůbec přihlédnuto. V Jihomoravském kraji zajišťuje systematicky z personálních stavů zdejších státních zastupitelství svoje potřeby NSZ a VSZ v Olomouci. Většina pracovníků obou těchto úřadů se rekrutuje z řad státních zástupců tohoto kraje. Nejen že obvod KSZ v Brně má nízkou personální obsazenost, nýbrž pracuje neustále s vysokým počtem začínajících státních zástupců, a to i na exponované agendě závažné hospodářské a násilné kriminality. Na denním pořádku jsou přesuny agend, zastupování a výměny státních zástupců tak, že stabilizace dozoru není možná. Práce státních zastupitelství kraje je tak zvládána především díky trvale slušné personální politice ve vztahu k právním čekatelům, jichž v současné době je v obvodu KSZ v Brně 29. Nezbytností pro stabilizaci v personální oblasti je proto další doplnění počtu státních zástupců tohoto kraje právě proto, aby v budoucnu, kdy obě vyšší státní zastupitelství budou opět doplňovat svoje úřady, bylo možno doplnění provést bez zásadních problémů pro státní zastupitelství v obvodu KSZ v Brně. Je proto namístě, aby tento požadavek byl ve vztahu k Ministerstvu spravedlnosti ČR nárokován.

V dalším popisu personálního stavu nelze než zopakovat trvající problémy spojené s nedostatkem státních zástupců. Vycházejí z nízkého počtu žalobců na jednotlivých okresních státních zastupitelstvích a krajském státním zastupitelství, ze stále složitějšího trestního řádu, který státním zástupcům neulehčil, spíše naopak. Dozor státního zástupce od počátku prověřování trestné činnosti ze strany policie je náročný a účast státních zástupců u hlavního líčení tvoří značnou část jejich pracovního dne. Zjevně se ukazuje, že efektivně využít

alternativních postupů trestního procesu mohou jen ta státní zastupitelství, která jsou personálně dostatečně zajištěna. Je jich nemnoho, přesto se však výrazně podílí na celkově nejvyšším počtu odklonů realizovaných žalobci v ČR. Ukazuje se zde jednoznačná paralela mezi dobrým personálním zajištěním státního zastupitelství a zřetelnou trestní politikou žalobce, směřující k zásadnímu odlišení bagatelní a závažné trestné činnosti. Soudy v místech, kde působí tato státní zastupitelství, nemají v trestněprávní oblasti problémy a kriminalita je řešena rychle a efektivně.

K personálnímu zajištění činnosti státního zastupitelství **KSZ v Ostravě** uvádí, že *plánovaný počet státních zástupců obvodu Krajského státního zastupitelství v Ostravě je 223. Skutečný stav k 31. 12. 2004, včetně 8 mateřských dovolených a 1 státní zástupkyně mimo službu je 175. Chybí tedy 48 státních zástupců. Na neobsazená místa státních zástupců je přijato 58 právních čekatelů, z nichž 8 je již po zkoušce a je reálný předpoklad, že úspěšně závěrečnou zkouškou ukončí čekatelskou praxi v roce 2005 dalších 12 právních čekatelů. Vzhledem k tomu, že na všechna neobsazená místa státních zástupců jsou přijati právní čekatelé, nejpozději do konce roku 2006, event. počátkem roku 2007, by měla být všechna místa státních zástupců naplněna. V současné době pracuje u státních zastupitelství kraje celkem 8 starobních důchodců. V průběhu let 2005 až 2009 vznikne nárok na starobní důchod dalším 13 státním zástupcům. Pokud jde o kategorii odborných a administrativních zaměstnanců, plánované stavy jsou plněny podle stanovených finančních limitů.*

K problematice **vzdělávání a specializací** nižší státní zastupitelství poukazují zejména na následující:

MSZ v Praze** přivítalo zřízení pracoviště Justiční akademie v Praze, stejně tak jako projekt Justiční akademie týkající se využití e-learningu. Kvalitu vzdělávacích akcí a spolupráci s Justiční akademií lze hodnotit jako velmi dobrou. **Obdobné poznatky mají i ostatní krajská státní zastupitelství.

***KSZ v Českých Budějovicích** zdůraznilo, že jednotlivé specializace státních zástupců jsou v obvodu jeho působnosti zajištěny. Jak na KSZ v Českých Budějovicích, tak i na okresních státních zastupitelstvích v jeho obvodu, zajišťuje státní zástupce vždy více specializací, což je pochopitelně dáno omezenými počty státních zástupců, jak již bylo výše zmíněno. Důsledky se projevují v tom, že ne vždy lze zajistit účast specialisty u hlavního líčení, vysílat jej na všechna specializovaná školení a podobně.*

Vzdělávání státních zástupců a právních čekatelů bylo zajišťováno jednak na úrovni samotného krajského státního zastupitelství (školení k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb., k aplikaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví nad mládeží, zobecňování poznatků a jejich projednávání na pracovních poradách) a jednak bylo využíváno akcí organizovaných Justiční akademií. Lze snad jen poznamenat, že vzdělávací akce pro právní čekatele by měly být i nadále a ještě více zaměřeny na otázky etiky a zejména na praktická cvičení (vystupování před soudem, vyhotovování rozhodnutí, apod.) a vzdělávací akce státních zástupců nadále na nejzávažnější oblasti trestné činnosti a nejpálčivější problémy vyskytující se v praxi.

***KSZ v Plzni** vychází z toho, že na úseku dalšího vzdělávání státních zástupců a ostatních zaměstnanců se opakovaly případy, kdy bylo nutno omlouvat jejich neúčast především na akcích pořádaných Justiční akademií, a to z důvodů neodkladných služebních úkolů. Nicméně tlak na další vzdělávání je značný a bude třeba, aby ve větším rozsahu vedoucí státní zástupci tuto aktivitu organizovali i za cenu, že bude omlouvána neúčast na jednání před soudem.*

***KSZ v Hradci Králové** poukazuje na to, že na poli vzdělávání zajišťuje vzdělávací akce ústřední výchovy Justiční akademie. Úroveň jednotlivých seminářů zůstává stejně jako v roce 2003 rozdílná, rozhodující úlohu sehrává osobnost přednášejícího. Ze strany malých státních zastupitelství trvají připomínky k délce trvání pořádaných seminářů. Dle jejich názoru by měly semináře trvat maximálně dva dny, neboť delší nepřítomnost na pracovišti působí problémy.*

***KSZ v Brně** uvádí, že personální nedostatečnost - pokud jde o početní stavy státních zástupců - na straně jedné je paradoxně vyvažována stále vyšší aktivitou Justiční akademie a systémem vzdělávání na straně druhé. Potřeba vzdělávání státních zástupců je nepopíratelná, dnešní možnosti jsou ve srovnání s minulostí obrovské, přesto pociťuje pokles zájmu a aktivity státních zástupců o další vzdělávání. Účasti na vzdělávacích akcích znamenají vyšší zatížení ostatních státních zástupců a samozřejmě i nárůst práce po návratu ze školení. Školení jsou několikadenní, umístěná nevhodně v zařízení, které je značně vzdáleno od sídla jednotlivých úřadů,*

takže první a poslední den stráví státní zástupci cestováním. To jsou důvody, proč lze jen obtížně dosáhnout vyššího zájmu o vlastní vzdělanost žalobců.

***KSZ v Ostravě** zdůrazňuje, že vzdělávání státních zástupců a právních čekatelů obvodu KSZ v Ostravě je zajišťováno Justiční akademií. Vzdělávání státních zástupců je zajištěno v dostatečném počtu. Vzhledem k tomu, že u **KSZ Ostrava** je v přípravné službě celkem 58 právních čekatelů, přidělený počet míst na jednotlivé semináře (např. 3) se jeví nedostačující. Justiční akademie je perfektně materiálně vybavena, zejména z hlediska vybavenosti počítači, vhodnými prostory pro výuku s vynikající audiotechnickou vybaveností; poněkud omezený je zatím fond knihovny. Začíná se dařit získávat soudce a státní zástupce pro zákony umožněnou lektorskou činnost.*

Zahraniční vzdělávání je odvislé od výborné jazykové vybavenosti státního zástupce, většinou jsou však nabídky na takové vzdělávání odmítány, právě proto, že nikdo nespĺňuje požadovaná kritéria. Výjimkou je jeden státní zástupce KSZ v Ostravě, který má odpovídající znalost jazyka německého, a ten se zatím každoročně zúčastňuje týdenního semináře v SRN, zpravidla k hospodářské a finanční kriminalitě.

VIII. Závěry, hodnocení a návrhy na případná opatření

Obdobně, jak bylo konstatováno ve zprávě o činnosti za rok 2003, i v roce 2004 se **úkoly tohoto roku** podařilo státnímu zastupitelství **splnit**, avšak opakovaně jen za cenu mimořádného pracovního úsilí a nasazení státních zástupců i administrativního aparátu, když jejich zatížení pro nenaplněné plánované počty neklesá.

Vývoj počtu věcí vyřízených na trestním úseku a stav nápadu nových věcí svědčí o stálém **neúměrném zatížení** státních zástupců a administrativního aparátu, což je situace dlouhodobě neudržitelná (jakkoli v roce 2004 došlo k nevýraznému poklesu obou těchto ukazatelů).

V roce 2004 se nadále projevovala tendence vývoje kriminality spočívající ve **stagnaci** - byl zaznamenán dílčí pokles počtu osob stíhaných pro trestné činy, ale naopak vzestup počtu osob, ohledně nichž bylo v roce 2004 konáno zkrácené přípravné řízení. Celkový ukazatel osob stíhaných i osob, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, nedosáhl v uvedeném roce úroveň let 2002 a 2003, přesto je nutno konstatovat, že se proti předcházejícímu období projevilo nepříliš výrazné snížení tohoto ukazatele.

Nepatrně se snížil i celkový počet osob obžalovaných a osob, na které byl podán návrh na potrestání (jestliže v roce 2003 byl znovu - shodně jako v roce 2002- zaznamenán nejvyšší absolutní počet těchto osob v celém období od roku 1989, hodnota ukazatele v roce 2004 je ovšem druhá nejvyšší v celém období po roce 1989).

Ohledně ukazatele samotných obžalovaných osob ze stejných důvodů, jako tomu bylo v předchozím roce, v roce 2004 pokračoval trend z předcházejícího období, tj. postupný pokles počtu obžalovaných osob (a to i ve srovnání s rokem 2001 i roky předcházejícími).

V roce 2004 se ve srovnání s předchozím obdobím již tak výrazně neprojevil trend spočívající v nepřetržitě poklesu počtu osob, proti nimž bylo **trestní stíhání zastaveno**. Přesto i v roce 2004 bylo ohledně tohoto ukazatele zaznamenáno na území ČR určité snížení. Tato tendence – jak bylo dovozováno již v předcházejících zprávách o činnosti – mohla vyplývat z řady skutečností, kterým může být prisuzován v tomto ohledu zcela rozdílný význam a není příliš jasné, který z těchto faktorů sehrál nejzávažnější roli, jako nová úprava zkráceného přípravného řízení, to, že novela č. 265/2001 Sb. nově zakotvila oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř., důslednější dozor státního zástupce v přípravném řízení odrážející se ve výrazně vyšších počtech věcí, kdy bylo jako nezákonné nebo neodůvodněné zrušeno usnesení o zahájení trestního stíhání, což následně vede k tomu, že již nepřichází v úvahu zastavení trestního stíhání, jakož i to, že přece jen se v souvislosti s přenesením těžiště dokazování z přípravného řízení do stadia projednání věci před soudem se ve větší míře, než doposud, podává obžaloba, resp. i návrh na potrestání. Při hodnocení důvodů, pro které dochází k naznačenému poklesu, je na místě zabývat se též dalším

institutem, u něhož přichází v úvahu uplatnění mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a odst. 1 tr. ř., a to **postoupením věci** podle § 171 tr. ř. Zde (na rozdíl od zastavení trestního stíhání) nastal v roce 2004 v podstatě zcela shodný trend vývoje, jaký byl zaznamenán již v předcházejícím roce, jde tedy o snížení mnohem výraznější, i když nikoli v takovém rozsahu jako v předcházejících letech (nadto v období před rokem 2002 končilo tímto způsobem trestní stíhání přibližně o 2 500 osob více, přičemž absolutní počty osob, jejichž věc byla postoupena, poprvé od roku 1991 klesly po 1 000).

Nižší státní zastupitelství se shodují v tom, že naznačený trend je odrazem skutečnosti, že státní zástupci se snaží v rámci svých možností výkon dozoru provádět již v ranějších stadiích trestního řízení, ale především důkladněji přezkoumávají podmínky pro zahájení trestního stíhání. Nadále totiž přetrvává neuspokojivá kvalita těchto usnesení vydaných podle § 160 odst. 1 tr. ř. Pokud však podíl osob, vůči nimž byla ve zkráceném přípravném řízení věc odložena, byl v roce 2004 stále velmi nízký (prakticky statisticky zanedbatelný), pak je zřejmé, že se na nepřetržitěm snižování počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno (resp. jejichž věc byla postoupena), musely podílet popř. i jiné faktory. Kromě těch, jež již byly zmíněny, přicházejí v úvahu ještě další dva. Zejména již uváděný možný nárůst počtu případů, kdy státní zástupce podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. zrušil usnesení o zahájení trestního stíhání (kde však tuto skutečnost, byť svědčící o zlepšení kvality dozoru vykonávaného státním zástupcem, jak již bylo zmíněno, nelze příliš přeceňovat), a dále větší využívání odklonů (konkrétně podmíněného zastavení trestního stíhání nebo narovnání), ale zde oproti údajům za rok 2003 nenastal vzestup (a to ani ve vztahu k institutu podmíněného zastavení trestního stíhání), ale dokonce pokles, takže nelze hovořit o tom, že by stálý trend směřující k vzestupu počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno (nebo věc proti nimž byla postoupena), mohla uvedená skutečnost zásadněji ovlivnit.

Ve vztahu k **podmíněnému zastavení trestního stíhání** v minulém roce nebylo ani zdaleka dosaženo úrovně roku 2001, nelze však nevidět, že přes některé momenty nepříznivě ovlivňující možnost postupu dle § 307 tr. ř. (zejména zavedení zkráceného přípravného řízení u kategorie nejméně závažných a nejméně skutkově složitých trestných činů, u kterých podmíněné zastavení trestního stíhání bylo možno nejvíce využívat, novelou č. 265/2001 Sb.), se daří uplatňovat tuto formu odklonu stále ještě poměrně efektivně (k nápravě stavu, kdy aplikace § 307 tr. ř. ve věcech ze zkráceného přípravného řízení byla ztížena, může dojít již po nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 283/2004 Sb. dnem 1. 7. 2004 (dopady citované novely zatím pro krátkost času nelze hodnotit).

Důvody nevyužívání institutu **narovnání** jsou stále stejné - nedostatečná aktivita a zájem ze strany obviněných a jejich obhájců, stanovení mnoha formálních podmínek pro rozhodnutí a s tím spojená pracnost a administrativní náročnost, nedostatek finančních prostředků u obviněných, nedostatečné personální obsazení Probační a mediační služby, neboť bez součinnosti s ní není možno připravit podklady pro použití narovnání.

Nadále se projevuje trend spočívající v poklesu osob stíhaných i obžalovaných stíhaných **pro vybrané hospodářské a majetkové trestné činy**, i když údaje policejní statistiky (z níž plyne vzestup počtu zjištěných hospodářských trestných činů v roce 2004 oproti roku 2003) by mohly svědčit o opaku. Policejní statistika však zachycuje do určité míry jiný okruh trestných činů a nadto se jedná o údaje týkající se okamžitého stavu kriminality v dané době.

U **trestných činů neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 tr. zák.** pokračovala tendence předchozích let spočívající v poklesu stíhaných i obžalovaných osob. V případě tohoto trestného činu je počet realizovaných trestních věcí především závislý na počtu oznámení ze strany finančních úřadů a správ sociálního zabezpečení, tj. na kontrolní činnosti správců daně. Trestní oznámení jsou těmito subjekty podávána se značným časovým

zpožděním a za situace, kdy je daňový subjekt již bez majetku, a ani hrozba trestní sankcí nemůže vést k dodatečnému splnění zákonné povinnosti; dále pak chybí účetnictví daňového subjektu a skutek se nepodaří objasnit.

Pokles registrované kriminality se projevil i u **trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák.** Byly-li podklady pro trestní stíhání zjišťovány v případech, kdy správce daně předtím určoval daň na základě takzvaných daňových pomůcek, postavení daňového subjektu vůči správci daně je konstruováno na zcela odlišných principech než postavení obviněného (podezřelého) vůči orgánu činnému v trestním řízení. Použití daňových pomůcek vede sice ke správnému vyčíslení dluhu na dani a určení odpovědné osoby v souladu se zásadou důkazního břemene na straně daňového subjektu a zásady správní odpovědnosti daňového subjektu, nikoliv však ke stanovení skutečné výše daně podle zásady zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a zásady důkazního břemene na straně orgánů činných v trestním řízení a v důsledku toho k určení individuální odpovědnosti fyzické osoby jednající za daňový subjekt. Orgány činné v trestním řízení pak musí specifickými prostředky upravenými trestním řádem z úřední povinnosti v potřebném rozsahu prověřit postupem podle § 158 a násl. tr. ř. zjištění správního orgánu, a to dříve, než dojde k zahájení trestního stíhání. Obvyklým způsobem, jak zakrývat daňový trestný čin, je ztráta nebo jiná protiprávní manipulace s účetní dokumentací, kterou správce daně do určité míry eliminuje „daňovými pomůckami“; v úvahu pak může přicházet i vyvození trestní odpovědnosti za trestný čin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění. Je však třeba vzít v úvahu to, že ačkoli je v ustanovení § 125 tr. zák. předvídáno ohrožení nebo ztížení správního a včasného vyměření daně, není správce daně ze zákona zproštěn povinnosti mlčenlivosti. Tímto zákonodárce fakticky po mnoho let brání postihu účetních podvodů, které mají daňové následky. Správce daně v mnoha případech zjišťuje vážné závady ve vedení účetnictví, jinak by nevolil způsob vyměření daně podle pomůcek a přesto trestní oznámení nepodává vůbec, nebo je podává formálně tak, že v něm vyslovuje podezření z trestného činu podle § 148 tr. zák., aby mohl splnit podmínky umožňující neuplatnit ustanovení o povinnosti mlčenlivosti. Trestní stíhání je proto někdy zahajováno pro trestný čin podle § 148 tr. zák. (jinak by musel být překonán problém s legálností podkladů poskytnutých správcem daně, tzn. s nedostatkem oprávnění finančního úřadu oznámit trestný čin uvedený v § 125 tr. zák.). Při prověřování i vyšetřování přesto vyvstává potřeba rekonstruovat účetnictví, byť jen v rozsahu, který se týká podezřelých transakcí. Je nutné ověřit zaúčtované účetní a daňové doklady, jakož i doplnění těch dokladů, které zaúčtovány nebyly.

V oblasti **běžné (standardní) hospodářské a finanční kriminality** se stále jako problém ukazuje častá obměna policejních orgánů provádějících vyšetřování, rozsah trestné činnosti, nutnost ztotožňovat svědky a poškozené, časté vyžadování právních pomocí, a to i ze zemí, které žádostem vyhovují až po velmi dlouhé době. Komplikace působí i znalecké posudky z oboru ekonomiky. Znalci zpracovávají pro potřeby orgánů činných v trestním řízení velké množství věcí a nezřídka vypracovávají posudek i k žádosti obviněných.

Délka řízení ve věcech **závažné hospodářské a finanční kriminality** je negativně ovlivňována téměř absolutním využíváním všech v úvahu připadajících opravných prostředků, uplatňováním námitek podjatosti a podáváním podnětů k výkonu dohledu; negativně se do délky promítá rovněž velmi vysoký počet poškozených – úpravu v § 44 odst. 2, 3 tr. ř. rozhodně nelze hodnotit jako přílehlavou.

Byť je problém **korupce** soustavně medializován a na korupční prostředí a chování v ČR je opakovaně jak orgány Evropské unie, tak nejrůznějšími mezinárodními institucemi a organizacemi poukazováno, konkrétní výskyt a postih trestných činů splňujících podmínky vymezení korupce z pohledu statistických ukazatelů zůstává pouze okrajovou záležitostí a naprosto nepodstatnou částí spektra celkové kriminality. To platí i přesto, že v roce 2004 došlo k nárůstu jak počtu zjištěných případů podle policejní statistiky, tak i stíhaných i

obžalovaných osob pro tyto trestné činy. Stále však značná část tzv. korupčního jednání zůstává jako latentní kriminalita neodhalena a nepotrestána. Pokud jde o posouzení efektivity institutu **účinné lítosti podle § 163 tr. zák.**, pak nevyplynuly v roce 2004 žádné konkrétní poznatky. Ojedinele se vyskytl názor, že o tomto ustanovení (§ 163 tr. zák.) existuje malá povědomost, resp. informovanost v širší veřejnosti. Lze mít i za to, že k nevyužívání tohoto institutu v té podobě, jak je formulováno ve stávajícím znění § 163 tr. zák., přispívají poněkud složité a pro laika tudíž ne zcela jasně vymezené podmínky zániku trestnosti podplácení či nepřímého úplatkářství.

U **trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti** i nadále vzrůstá brutalita útoků (především narůstá zavrženíhodnost loupežných útoků, zejména pokud je dána zvýšená intenzita násilí nebo násilí proti starší, či bezbranné osobě), roste počet použití zbraně a snižuje se věk pachatelů; tomuto trendu však většinou neodpovídá rozhodování soudů v podobě přísnějšího trestního postihu. Pachatelé i oběti násilné kriminality jsou často cizí státní příslušníci, když pro tuto trestnou činnost je mnohdy významná tzv. „vyřizování účtů“. Při objasňování trestných činů vraždy dle § 219 tr. zák. roste význam expertiz DNA, která se stává rozhodujícím důkazním prostředkem. Prostituce a trestná činnost s ní spojená se dále profiluje jako vysoce organizovaná činnost. V souvislosti s problematikou **obchodování s lidmi** je zmiňována situace, která nastala poté, kdy s účinností od 22. 10. 2004 byla novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 537/2004 Sb. zrušena skutková podstata trestného činu podle § 246 tr. zák. a nahrazena novým trestným činem obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku podle § 232a tr. zák. Ten se však svými zákonnými znaky poněkud odlišuje od stávající úpravy (jakkoli se v řadě znaků zase s původní skutkovou podstatou shoduje). Ohledně závěru odvolacího soudu v jedné trestní věci o tom, že obžalovaní (odsouzení nepravomocně pro trestný čin dle § 246 tr. zák., ve znění před citovanou novelou) byli uznáni vinnými trestným činem, který údajně již neexistuje (aniž by bylo např. zvažováno použití ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. a obě tyto právní kvalifikace z tohoto hlediska porovnávány), lze vyslovit ovšem velmi vážné pochybnosti a je možno naopak vyslovit názor, že mělo být zvažováno vypracování návrhu stížnosti pro porušení zákona. Dále se v této oblasti registrují problémy s výkladem znaku „jiný obdobný pohlavní styk“ u trestného činu znásilnění dle § 241 tr. zák. (ve znění novely č. 144/2001 Sb.).

Trestná činnost mladistvých, stejně jako **činy jinak trestné dětí mladších 15 let**, vykazuje nepřetržitou tendenci k poklesu; snížení v roce 2004 však bylo z poslední doby nejvýraznější. Jedná se přitom o reálný pokles, který již nelze omlouvat populačním vývojem. Zmíněnému trendu posuzovanému z pohledu ukazatele osob stíhaných a obžalovaných, resp. i osob, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, a byl na něj podán návrh na potrestání, odpovídají i údaje policejní statistiky. Jakkoli by se tato tendence vývoje kriminality mládeže (mladistvých i dětí mladších než 15 let) mohla jevit velice příznivou, není možno přehlédnout, že stále více jsou zaznamenávány případy, kdy jak mladiství, tak i trestně neodpovědné osoby (mladší 15 let) páchají či se podílejí na páchání té nejzávažnější trestné činnosti proti životu a zdraví (to se v roce 2004 týkalo zejména některých věcí z obvodů KSZ v Hradci Králové a KSZ v Praze). Nižšími státními zastupitelstvími je také upozorňováno na zřejmou nerovnoměrnost mezi jednotlivými okresními státními zastupitelstvími z hlediska počtu provinění u mladistvých osob. Tato nerovnoměrnost je dána především novou úpravou místní příslušnosti státního zástupce k doзору v přípravném řízení a v důsledku toho pak závisí např. na počtu výchovných ústavů v tom kterém obvodu.

Není možno se ztotožnit s názorem, že pokud v záznamu o zahájení úkonů podle § 158 odst. 3 věty první tr. ř. jsou skutkové okolnosti popsány tak, že podezření směřuje na konkrétní mladistvou osobu, je nutno vycházet z toho, že úkony podle trestního řádu jsou již prováděny proti mladistvému podezřelému, a to tedy jako proti osobě, proti níž se řízení vede, a která má právo mít od tohoto okamžiku obhájce. Naopak je třeba mít za to, že záznam o

zahájení úkonů trestního řízení plní iniciační a informační funkci (pro státního zástupce) a nejde o obdobu rozhodnutí o zahájení trestního stíhání „ve věci“. Již jen z tohoto důvodu se nemůže jednat ani o úkon, ale ani o opatření, jež by směřovalo bezprostředně proti mladistvému. Tak tomu může být v případě navazujících úkonů (a vyloučit to nelze ani v případě úkonů uvedených v § 158 odst. 3 větě třetí tr. ř.), jež směřují proti mladistvému. Teprve od tohoto momentu je na místě zajišťovat mladistvému obhájce (v podrobnostech srov. i samostatně vypracovanou zvláštní zprávu k analýze účinnosti zákona č. 218/2003 Sb.).

V souvislosti s **činy jinak trestnými páchanými dětmi mladšími než 15 let** se upozorňuje zejména na to, že je nepřiléhavá úprava obligatornosti návrhů státního zástupce podle § 90 odst. 1 zákona č. 283/2003 Sb., pokud se jedná o povinnost podat návrh na uložení výchovných opatření bez možnosti v konkrétním případě návrh nepodat s přihlédnutím k tomu, že dle okolností případu, osoby nedospělé a případně již uplatněných nebo souběžně prostředky sociálně právní ochrany dětí uplatňovaných opatření nemá podání a projednání návrhu dle § 90 zák. č. 218/2003 Sb. již věcný význam pro další vývoj nedospělé osoby a ochranu společnosti (to pak vede k formálnosti navazujícího postupu). Dále se jedná o nedostatečnou právní úpravu vlastního výkonu detence v případech dětí mladších 15 let, které se dopustí zvláště závažné násilné trestné činnosti a jejich pobyt na svobodě je pro okolí nebezpečný z hlediska hrozícího dalšího páchaní trestné činnosti, kdy na tomto stavu nezměnil nic ani zákon č. 218/2003 Sb., a je žádoucí provedení úpravy nikoli jen rozhodování o ochranné výchově, ale zejména režimu výkonu tohoto opatření.

Pokud jde o **trestné činy páchané na dětech a na mládeži**, v roce 2004 byl zaznamenán opětovně trend spočívající ve vzestupu osob stíhaných i obžalovaných u trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 213 tr. zák., i když se nejednalo o nárůst příliš výrazný; u ostatních trestných činů nastal naopak pokles. Stran trestného činu dle § 213 tr. zák. je těžiště řešení problematiky zajištění plnění vyživovací povinnosti mimo působnost orgánů činných v trestním a trestní represe zjevně nevede ani k zajištění plnění vyživovací povinnosti, ani k tomu, aby odradila od páchaní tohoto trestného činu, zejména pokud i tak zásadní trest jako trest odnětí svobody nezaručuje, že bude výživné plněno, a to s ohledem na omezené pracovní možnosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

Nebyly zjištěny žádné zásadnější poznatky k eálnému výskytu **dětské prostituce**. Nelze proto hovořit o masovém výskytu této závažné trestné činnosti v určitém regionu či oblasti a nelze zobecňovat ani způsob páchaní a motivaci trestných činů. Rozhodně se také nepotvrdila pravdivost nejrůznějších zpráv o tom, že jde o jev velmi rozšířený v česko-německém pohraničí. To však nic nemění na tom, že se tento negativní jev může vyskytovat v latentní podobě, a proto je nadále tomuto fenoménu věnována maximální pozornost.

V roce 2004 byl opětovně zaznamenán (zdaleka ovšem nebylo dosaženo stavu zaznamenaného v polovině 90. let, kdy tato forma kriminality byla na nepřetržitě vzestupu) nárůst počtu osob stíhaných a obžalovaných pro **trestné činy spáchané z rasové, národnostní nebo jiné nenávislné pohnutky**. Podíl všech těchto trestných činů na celkovém objemu kriminality je však stále poměrně minimální a nedosahuje ani zdaleka 1 %. Z hlediska struktury sledovaných trestných činů převažují spíše méně závažné formy trestné činnosti v podobě verbálních útoků, vyjadřovaných graficky (např. malování hákových křížů), nebo jiných projevů nespojených s násilím proti jiné osobě (závažnější formy této trestné činnosti mohly např. vyplývat i z duševní choroby). Při páchaní této trestné činnosti hraje nezřídka podstatnou roli alkohol, pod jehož vlivem se převážně duševně nevyzrálé osoby často i po předchozím vzájemném konfliktu a z malicherných pohnutek dopouštějí verbálních útoků. Rasově motivované útoky byly někdy součástí i výtržnického a násilného jednání pachatelů, mnohdy se jednalo i o vyvrcholení sousedských sporů. Uvedená trestná činnost působí v praxi určité potíže spočívající především v tom, že se velmi těžko ustanovují pachatelé trestného činu, zejména ve věcech skupinových, a problém je i ve zjišťování svědků. Časté jsou i

problémy se samotnými poškozenými, a to již v rámci přípravného řízení. Poškození na předvolání k výslechu často nereagují, což se pak odráží mimo jiné i v rychlosti trestního řízení.

Ve vztahu k **trestným činům spáchaným cizinci** mírný nárůst byl registrován u občanů Slovenské republiky a Ukrajiny (zde má od roku 2002 tato trestná činnost opět vzrůstající tendenci), naopak pokles u občanů Vietnamu, Polska a Spolkové republiky Německo. Na území hlavního města Prahy došlo k dalšímu zvýšení podílu počtu stíhaných cizinců a každý sedmý obviněný, či podezřelý v Praze, je cizím státním občanem. Kromě majetkové kriminality a trestné činnosti v souvislosti s vyhoštěním převažují loupeže a vydírání, často páchané proti osobám stejné národnosti. Na tom se podílí hlavně občané ze zemí bývalého SSSR. Cizinci se stále větší mírou podílejí na trestné činnosti spojené s distribucí drog a zde převažují osoby arabské národnosti. Většina cizinců, proti kterým je vedeno trestní stíhání, se současně stávají žadateli o azyl. Pokračuje také stav, kdy cizinci do České republiky cestují pod různou identitou, a to s platnými cestovními doklady.

Vývoj **drogové kriminality** nebyl v roce 2004 tak zásadně nepříznivý, jak tomu bylo v roce 2003 nebo 2002. V případě trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. byl zaznamenán jen zcela mírný vzestup (jakkoli šlo o nejvyšší absolutní počty osob stíhaných i obžalovaných od roku 1989), dále byl registrován nejvyšší počet stíhaných a obžalovaných osob pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 tr. zák. od roku 1990. U ostatních trestných činů z této oblasti nastal pokles. To platilo i ohledně skutkové podstaty nově zavedené novelou č. 112/1998 Sb. trestného činu podle § 187a tr. zák., takže ani v roce 2004 nebyla registrována „masová“ kriminalizace konzumentů drog, jak to bylo některými odborníky a masmédií prorokováno v době zavádění této novely.

Tím však výčet pozitivních momentů do značné míry končí vzhledem k tomu, že jednak se objevují případy distribuce a zneužívání marihuany na školách nezletilými dětmi, přičemž současně je v této souvislosti negativně hodnocen vliv sdělovacích prostředků a způsobu, jakým zlehčují otázku užívání marihuany, jednak se nově zvyšuje konspirativnost i „uličních“ dealerů drog. Nedochozí ke klasickým prodejům na ulici, kontrakty jsou domlouvány mobilními telefony a jsou užívána smluvená hesla k identifikaci zboží. Činnost policejních orgánů se také zaměřila spíše na likvidaci vyšších pater organizovaných skupin pachatelů této trestné činnosti. Přetrvává dobrá spolupráce protidrogových útvarů cizích států s našimi policejními složkami i mezi justičními orgány ČR a cizích států, kdy organizované skupiny pachatelů působí ve více státech současně. Při zpracovávání této trestné činnosti jsou velmi časté žádosti o právní pomoc.

V praxi se příliš nedaří prokazovat znak organizovanosti, protože se naráží na zásadní problémy s opatřováním důkazů, ač se v některých věcech závěr o organizovanosti pachatelů přímo nabízí. U znaků „značný prospěch“ a „prospěch velkého rozsahu“ je pak problematické zjišťovat čistý zisk pachatelů, protože jakkoliv se podaří zjistit, jaké plnění pachatel získá, nedaří se zjišťovat jeho náklady na výrobu, resp. cenu, za jakou on sám „zboží“ od svého dodavatele získává. S tím úzce souvisí problematika započítávání těchto tzv. „nákladů“ a posuzování výkladu uvedených pojmů podle trestního zákona - drogová trestná činnost je od počátku jejího páchaní společensky škodlivá a trestně postižitelná ve své vlastní podstatě. Nelze tedy bez výhrad přijmout argumentaci, že značným prospěchem při provozování této činnosti je pouze čistý zisk. V případě drogové trestné činnosti jsou však závadné nejen formální okolnosti výroby, držení, atd., ale i samotná věc (droga), která je prostředkem trestné činnosti. Proto jakýkoli zisk z drogové trestné činnosti je prospěchem bez ohledu na skutečně vynaložené náklady, které nelze u trestné činnosti tohoto charakteru vůbec a za žádných okolností uznat za společensky odůvodněné. Nejvyšší státní zastupitelství vyslovalo zásadní výhrady k možnosti publikace rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 207/2005 ve Sbírce

soudních rozhodnutí a stanovisek s právní větou“ „Jestliže je trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. spáchán distribucí drog spočívající v jejich nákupu a prodeji, je třeba při posuzování otázky, zda pachatel získal činem značný prospěch, od částky, za kterou drogy prodal, odečíst částku, za kterou je nakoupil.“ Zmíněným judikatorním rozhodnutím (které bylo nakonec schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek) nelze řešit celou složitou problematiku výkladu znaku kvalifikované skutkové podstaty „značný prospěch“ a „prospěch velkého rozsahu“. Nejde tu jen o prosté náklady na nákup drogy, ale zejména o veškeré náklady spojené s jejím zajišťováním, výrobou, z nichž přímá koupě drogy je spíše jen okrajovou záležitostí v obchodě s drogami a tvoří hlavně část jednání mezi drogovými dealery a spotřebiteli drogy, ale také – a to je třeba zejména nutno zdůraznit – i s jejich distribucí. Nadto se nastoluje oprávněná otázka (bylo-li by rozhodnutí uveřejněno), otázka, do jaké míry jsou – z hlediska odečítání od výše takto získaného příjmu – zřetele hodné další prostředky určené nejen na získání drogy v její „čisté“ podobě (ve smyslu prodávané látky), ale i na organizaci celé výrobní a distribuční sítě drog, na udržování vlivu určitých skupin v určitém teritoriu, na nákup zbraní, kterými jsou vybaveni ti, kdož se v tomto nelegálním obchodě pohybují, nakolik je třeba započíst „náklady“ spojené s likvidací protivníků (od policejních úředníků až po členy konkurenční organizace), jak zohledňovat finanční náklady na zajišťování dopravních cest, po nichž jsou drogy přepravovány, jak stanovit odměny všech, kdo se na zajišťování drog a jejich distribuci podílejí v zájmu organizace, která drogy distribuuje, jak vyčíslit ztráty výrobců a distributorů drog, k nimž dochází při odhalení distribuované drogy a jejím zabavení státními orgány, atd. Výše citovaný výklad by mohl být v rozporu i s četnými mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR – pokud jde o drogovou oblast – vázána, jestliže tyto úmluvy ukládají smluvním stranám závazek, aby považovaly za trestné činy pěstování, produkci, výrobu, těžbu, přípravu, držbu, nabídku dání do prodeje, distribuci, koupi, prodej, dodání, zprostředkování, odeslání, vypravení přes tranzit, dopravu, dovoz a vývoz drog, jež jsou výslovně v Úmluvě zmíněny, jestliže byly spáchány úmyslně, a jestliže při výčtu zakázaných dispozic s drogou si nelze nepovšimnout, že jde o takové nakládání s určitým zakázaným předmětem, jež by se za situace dovolenosti takového předmětu dalo považovat za podnikání, avšak je-li však taková činnost zakázaná, pak nelze vůbec uvažovat o tom, že by se posuzování zakázaného rámce mohlo pohybovat způsobem naznačeným v citovaném rozhodnutí v rámci hodnocení prospěchu, který je rovněž nedovolený již ze své podstaty, tedy od prvopočátku.

V roce 2004 se (stejně jako v roce 2003) snížil na území ČR počet stíhaných i obžalovaných **příslušníků Policie ČR i příslušníků BIS** (v roce 2004 se žádný takový případ nevyskytl). Případy konání zkráceného přípravného řízení proti policistům byly na území ČR v roce 2004 naprosto výjimečné (v roce 2004 jediná taková věc). Z hlediska skladby kriminality výrazně převažují trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák., byť jejich podíl není tak výrazný jako v předcházejícím roce (u těchto trestných činů se jednalo převážně o hrubé porušení povinností ze strany policistů v rámci výkonu služby, včetně fyzického napadení zajištěné osoby). Následují dopravní nehody kvalifikované podle § 223, § 224, event. § 201 písm. d) tr. zák. a především také trestné činy pojištění podvodu podle § 250a tr. zák. V menší míře se pak vyskytují trestné činy vydírání, výtržnictví a ublížení na zdraví podle § 221 tr. zák. Pouze výjimečně došlo ke stíhání policistů pro vojenské trestné činy.

V oblasti trestné činnosti policistů se naznačuje možnost, že způsob jejich výběru na útvary cizinecké policie neprobíhá náležitě transparentním způsobem či je předem zřejmé, kdo bude na tuto činnost přijat, neboť příslušníci jsou sem zařazováni po nástupu k policii. Zcela chybí výběr těchto policistů, kteří by v předchozím období např. prokázali na jiných postech předpoklady k této činnosti, tedy i k tomu, zda a jak jsou odolní proti případnému

korupčnímu jednání. Objevují se i zcela konkrétní signály o tom, že vnitřní kontrolní mechanismy Policie ČR nejsou vždy dostatečné.

Státním zástupcům pověřeným vyšetřováním trestné činnosti policistů komplikuje situaci to, že nemají potřebné materiální zázemí a jsou nuceni spoléhat nadále na výraznou pomoc Inspekce ministra vnitra, resp. jiných policejních orgánů.

Problematika **trestné činnosti namířené proti životnímu prostředí** neumožňuje s ohledem na její sporadický výskyt relevantní závěry obecného charakteru; registruje se nicméně rozšíření škály trestných činů, pro které bylo v této oblasti trestní stíhání vedeno, vyskytují se i určité nové formy jejího páchání. Aplikační praxe při trestněprávní ochraně životního prostředí nedostala přijetím tzv. „euronovely“ trestního zákona zákonem č. 134/2002 Sb. odpovídající nástroj k postihu protiprávních jednání. Většina případů, která je prověřována, končí odložením věci podle § 159a odst. 1 tr. ř., popř. odevzdáním věci jako přestupku. Citovaná novela v praxi spíše účinný postih znemožnila, a to jednak snížením trestních sazeb, jednak definicí poškození životního prostředí, která nakumulovala množství podmínek, jejichž společný výskyt a prokázání je jen obtížně naplnitelné.

Nejčastěji se vyskytujícím - stíhaným a žalovaným a rovněž řešeným ve zkráceném přípravném řízení - trestným činem je **trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák.** Po trestném činu krádeže následuje trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák., trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák. a trestný čin výtržnictví podle § 202 tr. zák. Oproti roku 2002 i 2003 je tak konstatován další nárůst trestné činnosti dle § 213 tr. zák., jak již bylo shora uvedeno. Ve zkráceném přípravném řízení nedošlo oproti stavu v roce 2003 k žádným změnám, když druhým nejčetnějším trestným činem (po krádeži) je i v roce 2004 opět maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 tr. zák. a následuje trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák. Nadále se však poukazuje na problematickou situaci týkající se většího počtu trestných činů ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zák., spáchaných v dopravě. Je také signalizován poznatek, že činnost Policie ČR se někdy vyznačuje kampaňovitostí při odhalování určitého, momentálně „preferovaného“, druhu trestné činnosti.

Ohledně **rychlosti vyšetřování** konaného policejními orgány a státními zástupci a rychlosti **celého přípravného řízení** od prvního zahájení trestního stíhání pozitivní charakteristiky týkající se rychlosti vyšetřování v roce 2004 tak docela neplatily. To dokumentuje zejména skutečnost, že podíl osob, ve vztahu k nimž bylo **vyšetřování (včetně zkráceného přípravného řízení)** skončeno do jednoho týdne nebo do dvou týdnů, se snížil a zároveň se snížil i tento podíl vztahující se k době do jednoho měsíce. Na straně druhé kladně lze hodnotit zvýšení podílu osob, ve vztahu k nimž vyšetřování skončilo v době od 2 do 6 měsíců, a snížení podílu těchto osob, ohledně nichž vyšetřování skončilo v rozmezí od jednoho roku do dvou let. V roce 2004 však pokračoval trend spočívající v nárůstu počtu a podílu osob, jejichž věc byla vyřízena ve lhůtách do jednoho nebo dvou týdnů, do jednoho či dvou měsíců i v rozmezí od 2 do 6 měsíců. Současně bylo možno zaznamenat pokles počtu a podílu osob, u kterých celé přípravné řízení trvalo do jednoho roku a dvou let a více než dva roky.

Rychlost **přípravného řízení (vyšetřování)** je pozitivně ovlivňována především využíváním institutu zkráceného přípravného řízení.

Negativně je délka řízení ovlivňována dobou zpracovávání znaleckých posudků, vyřízení žádosti o právní pomoc, neochotou svědků a obviněných dostavovat se k procesním úkonům a častými obstrukcemi ze strany obviněných a jejich obhájců.

Do délky řízení se negativně promítá i nedostatek státních zástupců a jejich přetížení, časté změny v osobách policejních orgánů a ve věcech závažné hospodářské a finanční kriminality jejich nedostatečný počet.

V roce 2004 byl již zcela zpochybněn nepříznivý trend z roku 2002 (který ostatně nepokračoval ani v roce 2003), kdy tehdy došlo ke snížení podílu osob, ve vztahu k nimž **řízení u státního zástupce** (i po započtení údajů ze zkráceného přípravného řízení) trvalo do 2 týdnů. V roce 2004 činil podíl osob, ve vztahu ke kterým řízení u státního zástupce trvalo do dvou týdnů, více než 70 %, a do jednoho měsíce 90 %. Zároveň také nepokračoval nepříznivý vývoj z roku 2002 a 2003, kdy se zvýšily jak počty, tak i podíl osob, vůči nimž řízení u státního zástupce trvalo od 2 do 6 měsíců a nad 6 měsíců do jednoho roku. Jediný nepříznivý ukazatel se týkal zvýšení počtu osob, ve vztahu k nimž řízení u státního zástupce trvalo po delší dobu než dva roky. K podstatnému poklesu podílu i počtu osob, ohledně nichž řízení u státního zástupce trvalo v rozmezí od 2 do 6 měsíců, došlo u KSZ v Ústí nad Labem a zlepšení doznala i původně velmi nepříznivá situace u MSZ v Praze. K výraznému snížení podílu (i počtů) osob, ohledně nichž řízení u státního zástupce trvalo delší dobu než 2 měsíce, došlo v obvodech KSZ v Brně i KSZ v Ostravě.

Příčiny případných prodlev při zpracovávání konečných návrhů státními zástupci spočívají především v nedostatečném personálním obsazení státních zastupitelství, v nadměrném pracovním zatížení souvisejícím mimo jiné i se vzrůstajícím počtem účastí u hlavních líčení, a ve složitosti věcí.

Návrhy státních zástupců na vzetí do vazby byly soudy v převážné většině akceptovány. Státní zástupci se většinou účastní na rozhodování soudců o zadržené osobě. Nebyly ani shledány zásadní aplikační problémy spojené s postupem státních zástupců při podávání návrhů na vzetí obviněných do vazby a rozhodování soudu o nich. Přesto, že novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. přinesla zkrácení vazebních lhůt, jejich dodržování je nadále plně respektováno. V rámci činnosti státních zástupců je návrhům na vzetí do vazby z hlediska jejich obsahu, důkazní podloženosti a odůvodnění věnována patřičná pozornost. Vyskytl se ojedinělý problém, který vyvstal v souvislosti s počítáním doby zadržení obviněného, kdy oproti názoru státního zástupce zahrnul soudce do této doby i časový úsek, během kterého byla v přítomnosti obviněných prováděna domovní prohlídka v místě jejich bydliště, následkem čehož došlo k propuštění těchto osob ze zadržení po uplynutí lhůty stanovené pro zadržení (KSZ v Brně).

Přetrvává názor o komplikovanosti stávající právní úpravy vazby v trestním řádu modifikované zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), vyžadující zjednodušení a sjednocení (na to ostatně poukazuje i zvláštní zpráva obsahující analýzu účinnosti této úpravy).

Trvají nadále i výhrady k absenci možnosti opravného prostředku proti rozhodnutí soudu, jímž nebylo návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby vyhověno.

Většina ostatních **návrhů státních zástupců** než na vzetí obviněného do vazby směřovala k **vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu** (§ 88 tr. ř.) nebo ke **zjišťování údajů z telekomunikačního provozu** (§ 88a tr. ř.). Všechny žádosti policejních orgánů o nařízení odposlechlů jsou státními zástupci vždy pečlivě přezkoumávány jak z hlediska splnění všech zákonných podmínek aplikace tohoto institutu, tak i z hlediska přiměřenosti, účelnosti a efektivnosti tohoto postupu, přičemž je státními zástupci požadováno řádné odůvodnění podaného návrhu včetně jeho doložení listinnými důkazy. VSZ v Olomouci vypracovalo stanovisko k problematice odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, s nímž se Nejvyšší státní zastupitelství v plném rozsahu ztotožňuje.

Návrh soudci na účast u **neodkladného a neopakovatelného úkonu spočívajícího ve výslechu svědka nebo rekognici** (§ 158a tr. ř.) je podáván státními zástupci v pracovní době zpravidla písemně, v některých případech se objevuje i praxe výlučně telefonického vyrozumívání soudce o úkonu s tím, že o tomto postupu učiní státní zástupce záznam do

dozorového spisu - a obdobně soudce do příslušného spisu v rejstříku Nt. V mimopracovní době se činí telefonicky a následně je stvrzen i písemně, popř. je využíváno záznamů uvedených výše. Soudci se úkonů uvedených v § 158a tr. ř. zúčastňují bez problémů, neprodleně, a případy, že by namítali nezákonnost prováděného úkonu, a že by také z tohoto důvodu do úkonu zasahovali, byly naprosto výjimečné.

K problematice úkonů dle § 158a tr. ř. je nutno ještě dodat následující: K uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek bylo navrženo rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci (s úpravami, jež budou provedeny, bude publikováno) sp. zn. 1 To 61/2004 ze dne 7. 10. 2004 s následující právní větou (pokud jde konkrétně o problematiku vztahující se právě k citovanému ustanovení): „Povinnosti uvést do protokolu o neodkladném nebo neopakovatelném úkonu, na základě jakých skutečností byl tento úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován, není policejní orgán zbaven tím, že úkon byl proveden podle § 158a tr. ř. a rozhodné skutečnosti byly uvedeny v jeho návrhu státnímu zástupci na takový postup, resp. v návrhu státního zástupce na provedení úkonu za účasti soudce. Úkolem soudce, za jehož účasti se úkon provádí, je mimo jiné upozornit policejní orgán (státního zástupce, který se úkonu účastní) na to, aby protokol obsahoval i náležitosti vyžadované ustanovením § 160 odst. 4 poslední věty tr. ř.“ Zatím nebyla řešena otázka, jak řešit důsledky neuvedení, na základě jakých skutečností byl policejním orgánem (státním zástupcem) příslušný úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován. Může se stejně tak vyskytovat výklad vycházející z možnosti konvalidace takového nedostatku jako i výklad, který za důsledek uvedené vady bude úkon považovat za absolutně neúčinný. Proto je třeba dbát jednak o to, aby se státní zástupci účastnili na úkonech uvedených v § 158a tr. ř., jednak aby dbali o splnění požadavku stanoveného v § 160 odst. 4 poslední větě tr. ř. Tak lze totiž případným problémům spojeným s řešením naznačené otázky do značné míry předejít.

Celkový počet **osob ve vazbě** v souhrnu poklesl, přetrvávají zde rozdíly mezi věcmi zpracovávanými okresními státními zastupitelstvími (výraznější pokles) a krajskými (vrchními) státními zastupitelstvími (naopak větší nárůst). Přípravné řízení ve vazebních věcech končí v absolutní většině věcí podáním obžaloby (ve srovnání s rokem 2003 jde o nepatrný nárůst). **Délka přípravného řízení ve vazebních věcech** nepřekračuje u naprosté většiny obviněných 8 měsíců.

Sepisování záznamů o zahájení úkonů trestního řízení plní svůj účel a přispívá i k tomu, že již na samém počátku prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu policejní orgán takto vymezuje, co má prověřovat, přičemž je navazována spolupráce mezi policejním orgánem a státním zástupcem a státní zástupce získává v rámci oprávnění dozoru možnost výrazně ovlivňovat průběh trestního řízení od jeho počátku. Na druhé straně však je možno opakovat poznatky analytických materiálů vypracovaných již dříve, totiž že vzhledem k počtu záznamů o zahájení úkonů trestního řízení a personálnímu obsazení státních zastupitelství je práce s nimi mnohdy (zejména na úrovni okresních státních zastupitelství) jen formální, přičemž značná část věcí navíc končí odložením věci. Aktivní dozor státního zástupce ve všech věcech je stále nutno považovat za cílový stav, k němuž je třeba se postupně přibližovat. Současný stav, kdy v řadě případů je dozor státního zástupce toliko formální, je způsoben především rozsahem úkolů a kapacitními možnostmi státního zastupitelství. Kvalitu záznamů o zahájení úkonů trestního řízení lze hodnotit jako dobrou. K tomu přispěly konzultace státních zástupců s orgány policie, případně i vypracování vzoru záznamu Policejním prezidiem Policie ČR, který byl předložen příslušným policejním orgánům i opakované součinnostní porady s policejními orgány. Intenzita a úroveň dozoru státního zástupce je v této fázi trestního řízení **diferencována** v závislosti na závažnosti a složitosti prověřovaných věcí. Tato diferenciací musí být prováděna i s přihlédnutím k množství vydávaných záznamů. Kromě prověrek dochází ke konzultacím věcí, zejména k žádostem policejního orgánu.

Nadále přetrvávají poměrně vážné nedostatky v úrovni **usnesení o zahájení trestního stíhání**, a to i pokud jde o jejich odůvodnění. Pokud nedojde k odstranění těchto vad zrušením usnesení z podnětu podané stížnosti nebo z vlastní iniciativy (což se ale v praxi děje stále častěji), může pak zcela reálně dojít k tomu, že v pozdějších stádiích trestního řízení je buď věc vrácena státnímu zástupci k došetření (soudem prvního stupně nebo odvolacím soudem) nebo je shledáván popis skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání nedostatečným až v rámci řízení o dovolání.

Institut **zkráceného přípravného řízení** se v plné míře osvědčil a v praxi je v odpovídající míře využíván. Tento institut hodnotí nižší státní zastupitelství pozitivně pro jeho přínos nejen k rychlosti přípravného řízení, ale i k uvolnění kapacity Služby kriminální policie a vyšetřování pro složitější případy trestné činnosti. Znovu se proto vyslovuje závěr, že do budoucna by mělo být umožněno rozšíření aplikace tohoto institutu na všechny trestné činy, o kterých koná řízení samosoudce. Nejvyšší státní zastupitelství se v této souvislosti přiklání k tomu, aby konání zkráceného přípravného řízení bylo obligatorní ve vymezených případech méně závažné trestné činnosti.

Není ovšem možno akceptovat námět směřující k tomu, že by se lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení vázala na sdělení podezření. To by totiž bylo zcela v rozporu se smyslem a účelem sledovaným institutem zkráceného přípravného řízení.

Vyšetřování konané obligatorně státními zástupci vykazovalo v roce 2004 nepochybné zlepšení, i když přetrvávají některé obtíže spojené s nedostatečným personálním zajištěním této agendy ve všech obvodech (takže např. nepřichází v úvahu vytvářet týmy k vyšetřování specifických případů této trestné činnosti), stejně tak tím, že policejní orgány (Inspekce ministra vnitra) někdy předkládají k zahájení trestního stíhání věci, kde se o trestný čin zjevně nejedná.

V roce 2004 byl na území ČR zaznamenán pokles počtu **věcí vrácených k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.** okresními soudy, a stejně tak i krajskými soudy (v naposledy uváděném případě se to však netýkalo věcí vrácených k došetření pravomocně, kde se naopak projevil vzestup). Podíl věcí vrácených k došetření pravomocně na celkovém počtu věcí u věcí vrácených okresním státním zastupitelstvím se snížil, zatímco u věcí takto vrácených k došetření státním zástupcům krajských státních zastupitelství se zvýšil.

Důvody vrácení věci k došetření spočívají převážně v závažných procesních vadách v přípravném řízení, neodstranitelných v řízení před soudem, popř. ve spojení těchto procesních závad s nedostatky ve skutkových zjištěních. Spíše výjimečné bylo vrácení věci k došetření pouze z důvodu, že nebyly objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné v hlavním líčení ve věci rozhodnout. V těchto případech bylo zpravidla stížnosti státního zástupce vyhověno s odůvodněním, že požadované doplnění dokazování je možno provést v hlavním líčení. Z hlediska povahy závažných procesních vad, které byly důvodem vrácení věci k došetření, se jednalo zejména o porušení práva obviněného na obhajobu při provádění důkazů nebo při seznámení s výsledky vyšetřování, nesplnění nebo nedostatečné objasnění zákonných podmínek pro konání řízení proti uprchlému podle § 302 tr. ř., nezahájení trestního stíhání pro dílčí skutky pokračujícího trestného činu v souladu s § 12 odst. 12 tr. ř., nepřezkoumatelnost výroku usnesení o zahájení trestního stíhání v důsledku zcela nedostatečného popisu skutku trestného činu.

Výskyt institutů **vrácení věci k došetření dle § 221 nebo § 260 tr. ř.** byl v roce 2004 (shodně jako v předcházejících letech) zcela výjimečný.

V roce 2004 se naproti tomu projevil mírný vzestup ohledně **věcí vrácených k došetření postupem podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř.** (a to i těch, jež byly vráceny pravomocně).

Návrhy na potrestání byly pravomocně **odmítnuty** soudem podle **§ 314c odst. 1 písm. c) tr. ř.** jen ve velmi malém počtu případů.

Počet osob, u kterých bylo trestní stíhání **podmíněně zastaveno**, ve srovnání s rokem 2003 poklesl. Trend vývoje byl rozdílný v obvodech obou vrchních státních zastupitelství – v obvodu VSZ v Praze vzestup, v obvodu VSZ v Olomouci pokles (v původních tabulkách byly chybně uvedeny údaje z obvodu KSZ v Ostravě).

Ohledně **narovnání**, kde po celou dobu účinnosti úpravy, která tento institut zavedla, platí, že případy jeho uplatnění jsou stále jen výjimečné, došlo v roce 2004 k dalšímu poklesu (o čtvrtinu) – nadále platí, že absolutní počty, kdy bylo narovnání uplatněno, jsou velmi nízké.

Výskyt **odstoupení od trestního stíhání mladistvého** je zatím poměrně nízký, je ovšem otázkou, jak se tento institut nově zavedený podaří uplatnit do praxe.

Tresty jsou ukládány v souladu s **návrhy** učiněnými intervenujícími státními zástupci. Objevil se ovšem i poznatek o tom, že současný trend v praxi soudů upřednostňuje ukládání trestů nespojených s přímým trestem odnětí svobody, což paradoxně vede k nárůstu trestné činnosti. Často jsou totiž pachatelům, kteří jsou ve zkušební lhůtě podmíněného trestu odnětí svobody, ukládány za novou trestnou činnost opět podmíněné tresty a poté při spáchání dalšího trestného činu tresty obecně prospěšných prací. Tím vzniká u takových pachatelů vědomí jakési beztrestnosti a proto, ač nemají vykonány dosud uložené tresty, páchají další trestnou činnost. Soudy jsou pak zatíženy i další agendou spojenou s nutností přeměny obecně prospěšných prací. U podmíněně odložených trestů odnětí svobody jsou odsouzení osvědčováni ze zákona, neboť soud do jednoho roku až na výjimky nerozhoduje, zda se výkon trestu nařídí či zda se obviněný osvědčil.

V roce 2004 se (stejně jako v letech 2002 a 2003) nepotvrdila obava, že v souvislosti s tím, že novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. směřuje k přenesení těžiště dokazování z přípravného řízení do stadia projednání trestní věci v řízení před soudem, dojde k nadměrnému nárůstu počtu **zproštěných osob**. Pro rok 2004 bylo charakteristické, že v řízení před okresními soudy jako soudy prvního stupně se žádný výrazný vzestup počtu zproštěných osob neprojevil, naproti tomu v řízení před krajskými soudy jako soudy prvního stupně byl typický další nárůst, který se jevil poněkud paradoxní za situace, kdy právě řízení ve věcech uvedených v § 17 tr. ř. se mělo vyznačovat četnými rysy vlastními ještě předchozí procesní úpravě (ve skutečnosti tak tomu ovšem být nemohlo, s přihlédnutím k tomu, že odchylky vlastní přípravnému řízení s rozšířeným vyšetřováním nejsou tak zásadní, jak se na první pohled mohlo jevit). Nejčastějšími příčinami zprošťujících rozsudků zůstávají zejména nutnost podat obžalobu i v případě, kdy státní zástupce má pochybnosti, zatímco soud v takovém případě uplatní zásadu „in dubio pro reo“, dále pak zásadní změny důkazní situace především v důsledku častých změn ve výpovědích svědků a s tím související omezená možnost provádět procesní výslechy svědků v přípravném řízení a nemožnost použití úředních záznamů o podaném vysvětlení z přípravného řízení a konečně i zeslabení důkazní situace v důsledku dlouhé doby řízení.

K problematice úpravy obsažené v **§ 180 odst. 2, poslední věty, odst. 3, § 203 odst. 1, věty druhé a § 215 odst. 2, 3 tr. ř.** nejsou uváděny nějaké zásadnější poznatky. Závěry o pasivitě státních zástupců (zmiňované např. v analýze Nejvyššího soudu pod č. 36/2004 Sb. rozh. tr.) však nelze paušalizovat, když je zřejmé, že každá věc vyžaduje jiný stupeň aktivity státního zástupce. Tyto závěry nekorespondují ani s poznatky jednotlivých vedoucích státních zástupců.

Aplikace ustanovení o **zjednodušeném řízení před samosoudcem** nečiní v praxi větší potíže a lze obecně konstatovat, že vede ke zkrácení délky řízení. Zřejmě se však nadále objevují některé problémy, které se týkají zejména neodpovídající „rychlosti“ zjednodušeného řízení před samosoudcem, která zcela zpochybňuje přínos těchto institutů (to se týká některých konkrétních případů, zejména těch, kdy nedojde k využití institutu trestního příkazu).

Počet podaných **odvolání** se zvýšil, pokud jde o okresní státní zastupitelství, a naopak se snížil ve vztahu ke krajským státním zastupitelstvím. Podíl úspěšných odvolání se snížil, byť poměrně nevýrazně, na úrovni jak okresních, tak i krajských státních zastupitelství. Přetrvává trend převažujících odvolání státních zástupců směřujících do výroku o trestu v neprospěch obžalovaného, zejména v případech, kdy se trest výrazně liší od návrhu státního zástupce a je považován za nepřiměřený, neboť v daném konkrétním případě neodpovídá hlediskům rozhodným pro ukládání trestu, tzn. zejména stupni společenské nebezpečnosti trestného činu, poměrům obžalovaného, možnostem jeho nápravy, včetně okolností přitěžujících a je tedy hodnocen jako nepřiměřeně mírný. Méně častými jsou odvolání do výroku o vině, která směřují především proti zprošťujícím rozsudkům nebo proti změně právní kvalifikace skutků. Mnohdy jsou zaměřena pouze do hodnocení důkazů, kdy je pozice odvolatele velmi obtížná a i při vnitřním přesvědčení státního zástupce o vině obžalovaného naráží na nedostatek vhodné argumentace. Případy zpětvzetí odvolání jsou jen výjimečné.

Pokud jde o **výkon mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce** (§ 174a tr. ř., ve znění novely č. 265/2001 Sb.), v roce 2004 se projevil výraznější pokles počtu rozhodnutí o zastavení trestního stíhání (§ 172 tr. ř.) a o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 tr. ř.), jež byla Nejvyššímu státnímu zastupitelství doručena v souladu s úpravou obsaženou v § 173a tr. ř. Zároveň bylo možno zaznamenat pokles jak počtu vyžádaných spisů k přezkoumání těchto rozhodnutí z vlastní iniciativy, tak i počtu samotných zrušených rozhodnutí postupem podle § 174a odst. 1 tr. ř. Důvody snížení lze spatřovat jednak v odpadnutí jednoho z podstatných důvodů, který v roce 2002 vedl k uplatnění shora uvedeného mimořádného kasačního oprávnění nejvyšší státní zástupkyně (jímž byla vada spočívající v postoupení věci jako přestupku před uplynutím zkušební doby při rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř.), jednak v celkovém zlepšení kvality vydávaných předmětných rozhodnutí ze strany nižších státních zastupitelství (některé důvody vedoucí ke zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci jinému orgánu se již vůbec v roce 2004 nevyskytly).

Nejčastějším důvodem, pro který došlo ke zrušení rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a postoupení věci, byl nedostatečně zjištěný skutkový stav věci ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. a současně nesprávné hodnocení důkazů a (skutkových zjištění) v rozporu s § 2 odst. 6 tr. ř., nebo jen nedostatečně zjištěný skutkový stav věci, případně jen nesprávné hodnocení provedených důkazů (skutkových zjištění) ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. Tyto tři okruhy důvodů ve svém souhrnu představovaly samy o sobě podíl takřka poloviční na všech zrušených rozhodnutích postupem dle § 174a odst. 1 tr. ř.

Jestliže Nejvyšší státní zastupitelství při plnění úkolů vyplývajících z této agendy vychází se součinností vrchních a krajských státních zastupitelství (především pak v rámci výkonu dohledu nad postupem bezprostředně nižších státních zastupitelství v jejich obvodu), z kontextu daného jednak místem ustanovení § 174a tr. ř. v procesní úpravě, návazností na dohled i na specifickou kontrolní činnost upravenou v § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství, jednak úzkou provázaností jednotlivých druhů kontrolních aktivit v soustavě státního zastupitelství mj. i s výkonem tohoto oprávnění nejvyššího státního zástupce, vyplývá, že se v žádném případě na vyšší státní zastupitelství nepřenesají určité povinnosti vztahující se k výkonu oprávnění dle § 174a tr. ř., ale plně se vychází jen z toho, aby byl důsledně ve věcech, ve kterých státní zástupce nižšího státního zastupitelství zastavil trestní stíhání nebo postoupil věc jinému orgánu, vykonáván dohled. Při náležitém výkonu dohledu v takových věcech v žádném případě nehrozí žádné přetížení státních zastupitelství příslušných k výkonu dohledu.

Ve vztahu k nově (velkou novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb.) upravenému mimořádnému oprávněnému prostředku **dovolání**, jsou zatím jen omezené možnosti srovnání (týkají se období let 2002 - 2004). V uvedeném období docházelo každoročně k většímu

využívání tohoto institutu ze strany obviněných. celková úroveň dovolání podaných obviněnými naznačila výrazné zvýšení kvalitativní úrovně, a to jak po formální, tak materiální stránce. Oproti předchozím rokům byly jen výjimečně zaznamenány případy, kdy jako dovolání byla prezentována podání, která nepodala osoba uvedená v § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř., tedy obviněný (dovolání za obviněného podávaly osoby uvedené v § 247 odst. 2 tr. ř., popřípadě je podávali poškození), či nedošlo k podání prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.). Rovněž tak se téměř nevyskytovaly případy, že by ze strany obviněných (a jejich obhájců) nebylo respektováno ustanovení § 265a odst. 1 tr. ř. a byla napadána rozhodnutí soudů prvního stupně, či rozhodnutí nalézacích soudů v případech, v nichž nebylo rozhodováno soudem odvolacím, popřípadě byla napadána rozhodnutí neuvedená v § 265a odst. 2 tr. ř. Jen nepatrná část dovolání podaných obviněnými postrádala formální náležitosti uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř., přičemž nejčastější pochybení, stejně jako v předchozích letech, spočívala v tom, že se neopírala o důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

Nejvyšší státní zastupitelství učinilo své **vyjádření** k naprosté většině dovolání, jež byla obviněnými podána. Obviněnými bylo v roce 2004, stejně jako v předchozích letech, v drtivé míře podáváno dovolání opřené právě o důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., popřípadě doplněné o další dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 tr. ř. Zmíněný dovolací důvod je Nejvyšším soudem ČR stále úzce interpretován tak, že v řízení o dovolání nelze z titulu této námitky uplatnit ani takovou právní vadu, která je důsledkem nesprávného skutkového zjištění, a to s odůvodněním, že dovolání není nástrojem nápravy vad skutkových, což je zřejmé z dikce zákona, který námitku týkající se skutkového stavu v rámci dovolacích důvodů nepřipouští. Faktem však je, že s ohledem na některé nálezy Ústavního soudu (např. I. ÚS 55/04, III. ÚS 177/04) se některé senáty Nejvyššího soudu začaly zabývat skutkovými námitkami z pohledu, zda skutková zjištění nejsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy, neboť v takovém případě by pak byl založen dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Vzhledem k tomu, že se však nejedná o jednotný názor Nejvyššího soudu, je nutno uvést, že za současného právního stavu nelze napravit téměř žádnou právní vadu, pokud je podložena zpochybněním skutkového zjištění, což vede k tomu, že se dovolání jako nový mimořádný opravný prostředek oklikou vrací k již odmítnutému principu stížnosti pro porušení zákona, který neposkytuje obviněnému záruku, že se domůže práva na projednání věci před Nejvyšším soudem ČR, neboť podání či nepodání stížnosti pro porušení zákona je odvislé od rozhodnutí ministra spravedlnosti, jenž vystupuje za stát jako státní orgán v postavení procesní strany, která má oproti obviněnému zřetelně výhodnější procesní postavení.

Pokud jde o **dovolání podávaná nejvyšším státním zástupcem**, rok 2004 se jinak vyznačoval nárůstem návrhové činnosti ze strany krajských státních zastupitelství (a naopak jistým poklesem vlastní iniciativy obou vrchních státních zastupitelství i počtu podnětů ze strany okresních státních zastupitelství). V roce 2004 došlo také k výraznému nárůstu podnětů jiných osob k podání dovolání. Z hlediska struktury dovolacích důvodů namítaných v dovolání nejvyšší státní zástupkyně podaných v roce 2004 je možno konstatovat, že drtivá část dovolání byla podána z důvodů uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení), popřípadě z těchto důvodů v kombinaci s jinými důvody, zejména v kombinaci s důvody uvedenými v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

Celou problematiku dovolání je možno shrnout tak, že i v roce 2004 s ohledem na zrušení ustanovení § 272 tr. ř. a převažující restriktivní výklad dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšším soudem ČR přetrvává právní stav, kdy **nelze napravit vadné rozhodnutí soudů ve prospěch obviněného**, pokud je podloženo **zpochybněním skutkového zjištění**. Na druhé straně je však nutno zdůraznit, že v roce 2004 došlo k určitému kvalitativnímu posunu, který by ve svém důsledku, pokud by tento trend

pokračoval, mohl vést k tomu, že by státní zastupitelství získalo nástroj nahrazující institut stížnosti pro porušení zákona. Kromě této výhrady je možno zavedení institutu dovolání do trestního řádu hodnotit vcelku pozitivně a další vývoj by měl být směřovat ke zrušení stížnosti pro porušení zákona, jejíž existence ztrácí opodstatnění, ovšem za podmínky, že dojde k určitému rozšíření a upřesnění dovolacích důvodů.

Ke **stížnosti pro porušení zákona** je možno uvést, že v roce 2004 se již neprojevil pokles nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona, jaký byl zaznamenán v roce 2003 na území celé České republiky, ale jednalo se o vzestup, byť ne zvláště výrazný. Kvantitativní pokles této agendy se tedy zjevně zastavil, což prokazuje smysluplnost tohoto „úředního“ mimořádného opravného prostředku, byť de lege ferenda tento názor zřejmě sdílen není. Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 539/2004 Sb. bylo s účinností od 1. 11. 2004 zrušeno dosavadní ustanovení § 266a odst. 1 tr. ř. V důsledku toho již není podání stížnosti pro porušení zákona omezeno žádným časovým limitem (jde-li o případy podání takové stížnosti jinak než ve prospěch obviněného, není ovšem možná kasace napadeného rozhodnutí). Jestliže pro rok 2002 byl charakteristický poměrně značný pokles počtu věcí přezkoumávaných z **iniciativy státního zastupitelství**, tento trend byl pak zčásti zastaven v roce 2003, v roce 2004 se opětovně projevil výrazný pokles těchto věcí. Podíl obviněných nepatrně vzrostl, snížil se podíl poškozených, zatímco poměrně výrazně narostl podíl jiných subjektů (zejména Probační a mediační služby). Je tedy možno opětovně konstatovat, že rozhodujícím důvodem tak výrazného kvantitativního poklesu úrovně přezkumu z vlastní iniciativy bylo zejména zrušení ustanovení § 272 tr. ř. (a § 276 věty čtvrté tr. ř.) nálezem Ústavního soudu č. 424/2001 Sb., čímž bylo znemožněno v praxi dosáhnout účinné nápravy nezákonných rozhodnutí soudu, pokud byl zákon porušen jen ve prospěch obviněných, takže změnit taková rozhodnutí v neprospěch obviněného cestou stížnosti pro porušení zákona za této zákonné úpravy nelze, a tudíž vytěžování poznatků a jejich prověřování ztratilo racionální důvod. Oproti předchozímu roku se zřejmě do určité míry rezignovalo alespoň na dosažení judikatorního (ryze „akademického“) výroku, což může mít význam pro další věci obdobného druhu (např. pokud jde o věci vrácené státnímu zástupci pravomocně k došetření).

Výrazně se zlepšila **rychlost vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona** (doba od nápadu podnětu do jeho předložení Ministerstvu spravedlnosti, resp. do rozhodnutí o odložení vlastního poznatku). Délka řízení nezávisí ovšem pouze na vlastním přezkoumání spisového materiálu státním zástupcem, ale rovněž na době, za jakou se podaří opatřit potřebný spisový materiál.

Počet návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona zůstal v roce 2004 v podstatě shodný jako v roce 2003. Ministr spravedlnosti většinu těchto návrhů také akceptoval a stížnost pro porušení zákona podal. Stejně tak jsou akceptovány i návrhy na odložení podnětů. Opětovně je třeba konstatovat, že počet stížností pro porušení zákona projednaných u Nejvyššího soudu ČR v roce 2004 zaznamenal další nárůst oproti roku 2003 (být ne tak výrazný jako v předchozím roce); to plyne ze změněné skladby stížností pro porušení zákona.

Nápad **podnětů na úseku popírání otcovství nejvyšším státním zástupcem** žalobami podle § 62 a § 62a zákona o rodině byl v roce 2004 i přes mírný pokles oproti roku 2003 nadále vysoký (vyskytují se jen podněty k postupu dle § 62 zákona o rodině). Vyřizování naprosté většiny podnětů k podání žaloby nejvyššího státního zástupce na popření otcovství předpokládá nezbytnou součinnost s nižšími stupni státního zastupitelství při prošetřování těchto podnětů. Nejvyšší státní zastupitelství proto v tomto směru v podstatě pravidelně využívá úpravy v ustanovení § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství. Stejně jako v roce předchozím lze i za rok 2004 činnost krajských státních zastupitelství i Městského státního zastupitelství v Praze při prošetřování podnětů v rámci delegované pravomoci podle § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství hodnotit vesměs pozitivně.

Ve vztahu ke **zvláštním žalobám nejvyššího státního zástupce k ochraně veřejného zájmu** v souladu s ustanovením § 66 odst. 2 soudního řádu správního došlo k nárůstu počtu vyřizovaných podnětů i podaných žalob (i když jejich počty jsou nadále velmi nízké). Takový počet správních žalob vyjadřuje naplňování záměru zákonodárce, aby byly uplatňovány skutečně jen v případech, jestliže nejvyšší státní zástupce k jejímu podání shledá závažný veřejný zájem. Závažný veřejný zájem na podání žaloby byl spatřován ve zkrácení práv náležejících do katalogu základních lidských práv a svobod z důvodu neslučitelnosti rozhodnutí správního orgánu s čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod zakotvujícího též právo na pokojné užívání svého majetku a s čl. 11 Listiny základních práv a svobod.

Jen ojediněle se vyskytují **návrhy podle ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství**. Naproti tomu v oblasti **netrestní působnosti státního zastupitelství** došlo ke zvýšení celkového počtu **vstupů do řízení** a podaných **návrhů (žalob)**, a to jak u okresních, tak i krajských státních zastupitelství. Týká se to především obvodu VSZ v Praze a v menší míře i obvodu VSZ v Olomouci. Vstupy a návrhy jsou co do počtu převážně zaměřeny do oblasti **sociálně - právní ochrany dětí**. Zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, byla nově upravena obligatorní povinnost státního zastupitelství podat návrh na zahájení řízení bezodkladně poté, jakmile se dozví, že trestní stíhání je nepřipustné, protože jde o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná. Počty těchto návrhů jsou poměrně značné, takže došlo k výraznému zatížení netrestního úseku státního zastupitelství (především okresních státních zastupitelství).

Praxe řešila aplikační problém, zda se ustanovení § 90 odst. 1 věty druhé zákona č. 218/2003 Sb., o povinnosti státního zastupitelství podat návrh vztahuje i na činy jinak trestné, jichž se dopustily děti mladší než 15 let v době před nabytím účinnosti citovaného zákona, pokud ale usnesení o odložení věci dle § 159a odst. 2 tr. ř. s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. bylo vydáno až po dni 1. 1. 2004, kdy zákonná úprava nabyla účinnosti. Převážil názor, že i v těchto případech je třeba návrh podat.

Došlo ale i k výraznému zvýšení počtu návrhů na **zrušení obchodní společnosti a nařízení její likvidace**. Stále se také rozvíjí aktivita státního zastupitelství ve vztahu ke **konkursnímu řízení**, kde Nejvyšší státní zastupitelství vykonává i metodické aktivity. Vývoj kvantitativního ukazatele o počtu podaných návrhů i vstupů však nic podstatného nevyovídá o účinnosti výkonu této složky působnosti státního zastupitelství (tj. o kvalitativním aspektu provádění této činnosti).

Institut **dozoru státních zástupců nad místy, kde je vykonávána vazba**, se osvědčil a v praxi přináší nezpochybnitelné výsledky. Rovněž tak institut **dozoru státních zástupců nad místy, kde je vykonáván trest odnětí svobody**, se v praxi osvědčil. Získané poznatky jinak svědčí o stále se zvyšující intenzitě prověřkové činnosti převážné části pověřených státních zástupců, a to nejen z pohledu kvantitativních ukazatelů, ale i z pohledu kvality prověrek v rámci jejich důsledného zaměřování do celé šíře spektra možného předmětu dozoru. Byť je z pohledu ofenzivnosti využívání jednotlivých právních prostředků ke zjednání nápravy prověrkou zjištěných nedostatků patrný rozdíl mezi jednotlivými pověřenými dozorovými státními zástupci, obecně lze konstatovat uspokojivý stav jejich reakce na případně zjištěné nedostatky.

Výkon **dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova**, byl v roce 2004 vykonáván za situace, kdy tato oblast byla personálně konsolidována, většina pověřených státních zástupců je nyní zastupitelných. Jinak pokud jde o aplikační problémy, které se ve vztahu k výkonu dozoru objevují, byl zjištěn nejednotný postup výchovných zařízení i soudů při uzavírání dohod o dočasném umístění nezletilého a při rozhodování o povolení pobytu nezletilého s nařízenou ochrannou výchovou mimo zařízení. Současně se

signalizuje, že při zřízení nového zařízení podle zákona č. 109/2002 Sb. není stanovena povinnost zřizovatele informovat o novém zařízení státní zastupitelství jako orgán dozoru.

V oblasti **mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech** se projevil výrazný nárůst počtu věcí, v nichž došlo k převzetí trestní věci z ciziny. Totéž se týká dožádání o právní pomoc v cizině adresovaných cizozemským justičním orgánům. Zde sice pokračoval dosavadní trend, že tato dožádání jsou nadále mnohdy vyřizována ve zcela neúměrně dlouhých lhůtách, ale nastalo určité zlepšení např. na základě využívání nových instrumentů mezinárodní spolupráce (např. i prostřednictvím národního člena EUROJUST za Českou republiku). Jinak lze již jen konstatovat, že nové vazební instituty v hlavě dvacáté páté trestního řádu (ve znění novely č. 539/2004 Sb.) přinášejí určité aplikační a výkladové problémy.

K **pokynům obecné povahy a výkladovým stanoviskům** přetrvávají pozitivní reakce, pokud se ojedinele naznačuje, že by stanoviska měla být vydávána rychleji a měla by být stručnější, lze upozornit na to, že tato stanoviska řeší většinou komplexní problematiku a nevydávají se v konkrétních trestních věcech (jak je tomu u standardní judikatury a u rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř.). Nebyl zjištěn žádný případ, že by se vydání stanoviska zásadně zpozdilo. Nebyl akceptován námět činěný některými nižšími státními zastupitelstvími na to, že by měla být nad dosavadní rámec, který je zjevně postačující, vydávána úplná znění pokynů obecné povahy (jež jsou jinak k dispozici v právně informačním systému ASPI), stejně jako námět, že by odbor přezkumného řízení Nejvyššího státního zastupitelství duplicitně zasílal nižším státním zastupitelstvím výběry z aktuálních rozhodnutí Nejvyššího soudu v řízení o dovolání a stížnostech pro porušení zákona (výměna informací v této oblasti je již zajištěna).

Zásadní problémy nevznikají ani ohledně nově zakotveného **oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství** (bylo pouze konstatováno, že nelze vzhledem k zákonnému vymezení této pravomoci blíže stanovit kritéria pro výkon tohoto specifického oprávnění). Významným nástrojem sjednocení aplikační praxe soudů se stalo i ustanovení **§ 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství**, které sice v roce 2004 nebylo v praxi využíváno tak často jako v roce 2003, jeho uplatnění však vede k pozitivním důsledkům a k řešení řady významných aplikačních a výkladových problémů.

Pokud byl namítán poměrně značný rozsah **zpráv o činnosti státního zastupitelství za uplynulý rok**, je třeba odkázat na opakované pokusy řešit tento problém výrazným zúžením hledisek této zprávy, kdy naopak byly zastávány názory, které požadovaly jednoznačné rozšíření. Současně se ukazovalo zřejmým, že pokud by rozsah zpráv byl zásadně omezen, vedlo by to zase k nezbytnosti zpracovávat řadu zvláštních zpráv. Analytickou činnost v soustavě státního zastupitelství nelze zcela zrušit, nehledě na to, že povinnost vypracovávat zprávy o činnosti ukládá státnímu zastupitelství zákon. Jinou skutečností je, že se příslušné orgány zřejmě neseznámí s obsahem této zprávy; ze strany orgánů státního zastupitelství bylo učiněno vše potřebné k tomu, aby vláda mohla náležitým způsobem tento materiál projednat (včetně poskytnutí zestručněné verze zprávy o činnosti).

Praktická aplikace nově koncipovaného institutu **dohledu** (včetně dohledu nad činností, která sama je dohledem) nepřináší v praxi zásadnější problémy. Úprava obsažená v § 1 a § 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb. týkající se podnětů k výkonu dohledu (i k výkonu opakovaného dohledu) se v aplikační praxi osvědčila. Nelze se zřejmě ztotožnit se stanoviskem, že dohled již nezřídka nabývá formy „dozoru nad dozorem“, když podání předložená státním zastupitelstvím mimo rámec procesních opravných prostředků bývají vyřizována jako podněty k výkonu dohledu („dohled“ a „dozor“ jsou výrazem vždy naprosto odlišného kontrolního institutu, o tom, že by docházelo k jejich vzájemnému zaměňování či nahrazování, nebyly získány žádné přesvědčivé poznatky). Výkon dohledu je jinak stále

jedním ze standardních a stěžejních prostředků plnění úkolů státního zastupitelství; s poznatky získanými realizací dohledových oprávnění je systematicky pracováno jak v jednotlivých věcech, tak i na zobecňující úrovni. Plnohodnotné a účinné naplňování dohledových povinností a oprávnění státních zastupitelství představuje značné pracovní zatížení, kterému však mnohdy neodpovídá jejich personální obsazení.

Z hlediska výkonu **správy státního zastupitelství** je poukazováno zejména na to, že přetrvávají problémy s nedostatečnými finančními prostředky ve mzdové oblasti, což u **administrativního aparátu** ovlivňuje i jeho destabilizaci (nepříliš neuspokojivý je pak stav personální naplněnosti státního zastupitelství v oblasti administrativy, kde navíc zavedení nového šestnáctitřídního platového předpisu mělo v některých případech za důsledek pokles platů). Nebyla také dosud uspokojivě dořešena otázka dislokace některých pracovišť státního zastupitelství (kromě jiných lze zmínit odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze, státních zastupitelství v obvodu MSZ v Praze a některých krajských a okresních státních zastupitelství).

Stejně jako v předchozích zprávách o činnosti je kriticky hodnocena činnost Ministerstva spravedlnosti v tom směru, že během roku nerovnoměrně rozepisuje čerpání rozpočtových prostředků, takže je ke konci roku mnohdy nelze vyčerpat.

Potíže ovšem přetrvávají s nedostatkem odborně zdatných zaměstnanců pro výkon správy státního zastupitelství.

V oblasti **personální** je stále zaznamenáván neutěšený stav, který není Ministerstvem spravedlnosti dlouhodobě řešen; tato situace se již negativně promítá do plnění úkolů státního zastupitelství. Je totiž možno konstatovat, že plnění všech funkcí státního zastupitelství v trestní oblasti i na netrestním úseku (včetně dohledu) je dosahováno neustálým zvyšováním zatíženosti státních zástupců při stále nedostatečném personálním obsazení zejména nižších stupňů státního zastupitelství. Tento stav není z dlouhodobého hlediska udržitelný a je třeba hledat cesty ke zkvalitnění práce nejen v oblasti lidských zdrojů, ale zvláště ve zjednodušování a zefektivňování jednotlivých postupů na všech úsecích činnosti státního zastupitelství. V řadě případů však tomuto trendu neodpovídá platná právní úprava (takže pak by řešení bylo možno spatřovat v provedení příslušných změn v zákonech upravujících působnost státního zastupitelství).

Nadále se postrádá jasná dlouhodobá personální koncepce Ministerstva spravedlnosti a odpovídající řešení problematiky **právních čekatelů**. Zároveň zůstává nezpochybnitelným faktem, že také přetrvává a prohlubuje se disproporce mezi počty trestních soudců a státních zástupců.

Velmi pozitivně je hodnocena činnost Justiční akademie. Personální situace však někdy nedovoluje, aby se státní zástupci zúčastňovali všech vhodných vzdělávacích akcí.

Pokud jde o **specializace** u státních zastupitelství a jejich obsazení, nezřídka dochází k tomu, že jeden státní zástupce vykonává (zejména u malých a středně velkých státních zastupitelství) větší množství těchto specializací. Současně je nutno uvést, že nedostatečné personální obsazení mnohdy neumožňuje, aby v trestních věcech byli ve všech fázích řízení činní příslušní specialisté.

Na základě toho, co je shora uvedeno, je možné formulovat v roce 2004 nejzávažnější problémy pro státní zastupitelství:

- **Nepříznivá personální situace (a to jak u státních zástupců, tak i administrativy),**
- **Zajišťování zvýšených úkolů a povinností na základě novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. a úkolů dle nového zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže dnem 1. 1. 2004,**

- **Netrestní oblast působnosti, včetně působnosti vykonávané dle zákona č. 218/2003 Sb. realizovaná v podstatě s nezměněnými personálními stavy státních zástupců i administrativního aparátu,**
- **Hospodářská a finanční kriminalita včetně nejzávažnějších forem z hlediska stále obtížnějšího objasňování, dokumentování a vyšetřování,**
- **Postih korupce (s přihlédnutím k faktu, že se stále nedaří uspokojivě objasňovat její nejzávažnější případy),**
- **Drogová kriminalita.**

Jen pro informaci je možno odkázat na pořadí nejzávažnějších problémů (a z toho plynoucích priorit pro státní zastupitelství) ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2003: Personální situace (a to jak u státních zástupců, tak i administrativy), postih korupce, zajišťování zvýšených úkolů a povinností na základě novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. a úkolů spojených s přípravou na uvedení do praxe nového zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže dnem 1. 1. 2004, hospodářská a finanční kriminalita včetně nejzávažnějších forem, netrestní oblast působnosti a drogová kriminalita.

Z opatření uvedených v závěrečné části zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 v oblasti **legislativní a metodické** byla splněna všechna ta, která se týkala realizace novel trestního řádu (především č. 283/2004 Sb., ale i č. 539/2004 Sb.) – příslušné novelizace pokynu obecné povahy poř. č. 12/2003 a č. 5/2001 již byly shora zmíněny (nad rámec takto stanovených opatření by vypracován i návrh novelizace pokynu obecné povahy poř. č. 8/2001 vztahujícího se k výkonu oprávnění nejvyššího státního zástupce dle ustanovení § 174a odst. 1 tr. ř.). Naproti tomu ohledně vypracování návrhů pokynů obecné povahy, jež by upravily jednak podrobnosti vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR a příslušníky Bezpečnostní informační služby státními zástupci včetně vypracování vzorů písemností na tomto úseku, jež by tvořily přílohu příslušného pokynu obecné povahy, jednak postup při využívání operativně pátracích prostředků za účelem postihu trestných činů souvisejících s korupcí, drogových trestných činů, trestných činů spočívajících v padělání a pozměňování peněz a bezhotovostních platebních prostředků a dalších trestných činů, je třeba uvést následující:

K prvně uvedenému pokynu obecné povahy se poukazuje na to, že vyšetřování trestných činů příslušníků Policie ČR, BIS (a nově i Úřadu pro zahraniční styky a informace) nevyvolává v praxi žádné zásadnější problémy, přičemž jsou k dispozici vzory pro vyšetřování konané Službou kriminální policie a vyšetřování Policie ČR vypracované Policejním prezidiem Policie ČR (kromě řady nejrůznějších publikací „Průvodce policisty trestním řízením“, 3. vydání, Linde, Praha 2004, „Vzory podání a rozhodnutí v trestních věcech“, 2. vydání, Linde, Praha 2005, atd.), k vydání zcela nového pokynu obecné povahy na tomto úseku zatím není nutné přistoupit (novelizace pokynu obecné povahy poř. č. 5/2001 reagovala přitom na výše uvedené novely trestního řádu a přizpůsobila znění tohoto pokynu obecné povahy ustanovením pokynu obecné povahy poř. č. 12/2003).

K druhému pokynu obecné povahy je třeba upozornit, že vypracování návrhu naráží na jen obtížně překonatelné problémy týkající se spíše zužujícího výkladu ustanovení o operativně pátracích prostředcích soudy; jakkoli by citovaný pokyn obecné povahy otevřel určité možnosti více využívat ofenzivní metody boje proti korupci, za situace, kdy koncepce pokynu vychází z toho, že pouze upřesní již stávající úpravu. Pak ale při existujícím zákonném rámci a výkladu platné procesní úpravy, případně úpravy obsažené v zákoně o policii, celním zákoně a zákoně č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpis, ani tato interní úprava sama o sobě nedovolí využívat některých progresivních metod boje s korupcí. Proto budou poznatky, na nichž byl založen věcný záměr úpravy obsažené v tomto pokynu (viz sp. zn. SL 903/2003), aktualizovány (zejména o poznatky vyplývající ze Zprávy o korupci v České republice v roce 2004 a o

plnění Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci a o další vývoj legislativních prací ve vztahu k návrhu zákona o kontrole majetkových poměrů) a úkol byl zahrnut do opatření v rámci této zprávy o činnosti.

Ohledně plnění úkolu vztahujícího se k řešení **konkrétních výkladových a aplikačních problémů**, a to v zásadě se dvěma v úvahu přicházejícími přístupy (které lze pochopitelně i vzájemně kombinovat) - ve vztahu k právním problémům, jež bude možno vyřešit na základě platné právní úpravy, jednak formou vydávání stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství (§ 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství) – jak bylo výše uvedeno, v roce 2004 bylo vydáno celkem 11 výkladových stanovisek (jejich přehled viz *tabulka č. VII/1*), jednak publikací vybraných rozhodnutí nejvyššího státního zástupce učiněných podle § 174a odst. 1 tr. ř., půjde-li o rozhodnutí, jež je zcela zásadní z hlediska judikatorního nebo trestně politického. Tato rozhodnutí již jsou na webových stránkách Nejvyššího státního zastupitelství publikována.

Stejně tak byl plněn průběžně i úkol záležející v tom, že pokud v souvislosti s výkonem působnosti státního zastupitelství získá nejvyšší státní zástupce poznatky o nejednotnosti rozhodování soudů, bude využito oprávnění podat předsedovi Nejvyššího soudu podnět k tomu, aby navrhl Nejvyššímu soudu zaujetí stanoviska k výkladu zákona nebo jiného právního předpisu (§ 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství) – v roce 2004 se tak stalo v jediné věci (další případy aplikace této úpravy však byly zaznamenány v období prvního pololetí roku 2005).

Pokud jde dále o úkol vztahující se k **výkladovým a aplikačním problémům, jež na základě platného právního stavu nebylo možné uspokojivě vyřešit a kde měla být iniciována případná novelizace právních předpisů** (jednalo se např. o kvalifikované skutkové podstaty směřující k postihu zneužívání právním předpisem stanovených služebních stejnokrojů státních orgánů, změna ustanovení § 8 odst. 2 tr. ř. z pohledu jeho odformalizování v tom směru, aby byl za dostatečný považován souhlas státního zástupce, dále změnu § 44 odst. 2 tr. ř. tak, aby bylo umožněno o zvláštním způsobu uplatnění nároku poškozenými ve zde uvedených případech vyrozumět poškozené sdělením vyvěšeným na úřední desce soudu, jakož i v tom směru, aby soud v rámci svého rozhodování již rozhodl i o konkrétní osobě či osobách jako společných zmocněncích, shodně tak změny v ustanoveních § 88 a § 88a tr. ř., jež vplynuly mj. i ze závěrů vypracované zvláštní zprávy z května 2004), byly pouze některé z těchto námětů promítnuty do platné právní úpravy (např. lze takto zmínit ustanovení § 303 návrhu nového trestního zákoníku o přisvojování úřadu – návrh je projednáván Poslaneckou sněmovnou ve druhém čtení – byť se nejedná o zcela uspokojivé řešení). Pokud jde o zjednodušení úpravy v případech mimořádně vysokého počtu poškozených, příslušná změna je obsahem návrhu věcného záměru nového trestního řádu, který dne 30. 3. 2005 schválila vláda. Naproti tomu ostatní náměty se zatím nepodařilo prosadit (to se týká i všech opatření týkajících se odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu, kde došlo naopak k tomu, že účinnosti nabyla zcela nová úprava – zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích (a byl např. předložen poslanecký pozměňovací návrh směřující spíše ke ztížení podmínek provádění úkonů dle § 88 či § 88a tr. ř.).

Ostatní úkoly uvedené v této části (zpracování návrhu na přijetí právní úpravy, která by v co nejkratší době zavedla funkce vyššího úředníka u státních zastupitelství, zákonná úprava řešení platů státních zástupců a ostatních zaměstnanců státního zastupitelství v zájmu posílení stability administrativního aparátu státního zastupitelství) byly plněny průběžně (ve vztahu k těmto otázkám je důležitá i iniciativa Ministerstva spravedlnosti). Pokud jde o úkol podílet se na pracích na rekodifikaci trestního práva procesního, i tento úkol byl v roce 2004

plněn aktivně (účast na vnitroresortním a meziresortním připomínkovém řízení, významný podíl na projednávání návrhu v Legislativní radě vlády a jejích odborných komisích).

V oblasti **organizační** uvedená opatření byla rovněž splněna.

Byl především průběžně plněn i úkol vztahující se k úplnému personálnímu, materiálnímu a organizačnímu zabezpečení činnosti specializovaných útvarů při obou vrchních státních zastupitelstvích a Nejvyšším státním zastupitelství včetně vazeb na státní zástupce krajských a okresních státních zastupitelství zaměřené na problematiku trestního postihu hospodářské, finanční a organizované trestné činnosti. To platí i přesto, že všechny tři zmíněné odbory nejsou ještě ani zdaleka plně personálně obsazeny. Byl plněn i úkol týkající se zvyšování odborné připravenosti státních zástupců (především v rámci Justiční akademie), a to včetně prohlubování specializace stanovené pokynem obecné povahy poř. č. 3/2000. Na plnění tohoto úkolu se podíleli i konkrétní státní zástupci svou účastí na vzdělávacích akcích v roce 2004 (příprava právních čekatelů, semináře pro soudce a státní zástupce).

Opětovně je třeba konstatovat, že se nepodařilo splnit úkol směřující k posílení početních stavů státních zástupců na trestním úseku i v netrestní oblasti, k tomu, aby bylo zabezpečeno, že i na nejmenších okresních státních zastupitelství byl zařazen jeden specialista, který se bude věnovat netrestní agendě včetně metodické pomoci trestnímu úseku.

Jak dokládají i údaje této zprávy o činnosti, ze strany vrchních státních zástupců v Praze a v Olomouci byla provedena účinná opatření směřující ke snížení počtu věcí, v nichž řízení u státního zástupce trvá delší dobu než 6 měsíců, jeden rok a nad jeden rok.

Rovněž tak byl průběžně plněn jak úkol spočívající se zvyšování podílu státních zastupitelství na **prevenci kriminality** (srov. ustanovení § 4 odst. 2 zákona o státním zastupitelství), jakkoli zde bude třeba přistoupit k provedení opatření, jež by zapojení státních zastupitelství (i státních zástupců) do této sféry činnosti ještě více posílila, stejně jako úkol v mezích působnosti státního zastupitelství (a s přihlédnutím k tomu, že se jedná o oblast správy státního zastupitelství) zvýšenou pozornost věnovat problematice **statistiky a výkaznictví u státních zastupitelství** (se zaměřením zejména na to, aby nedocházelo k vykazování nesprávných údajů).

Ve velmi široké míře byly v roce 2004 realizovány mezinárodní styky státního zastupitelství s orgány veřejné žaloby v zahraničí, styky s Evropskou unií (ochrana ekonomických a finančních zájmů EU, kontakty s OLAF, rozvíjení činnosti v rámci EUROJUST a Evropské justiční sítě, přičemž je třeba zvláště vyzdvihnout aktivity národního členu v EUROJUST za ČR) a Radou Evropy (spolupráce na úseku postavení a role veřejné žaloby, kde je třeba zmínit zejména účast na V. zasedání konference evropských generálních prokurátorů ve dnech 23. – 25. 5. 2004 v Celle v SRN, atd.).

Plněny průběžně jsou i úkoly z oblasti výkonu **trestní působnosti** státního zastupitelství i v oblasti **trestního řízení**. V tomto ohledu je možno odkázat na části II. a III. této zprávy.

Ze zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2004 vyplývají zejména následující opatření:

I. V oblasti legislativní a metodické:

1. V návaznosti na závěry této zprávy o činnosti a vyhodnocení a analýzu zákona č. 218/2003 Sb. v souvislosti se samostatnou zvláštní zprávou vypracovanou Nejvyšším státním zastupitelstvím zvážit novelizaci čl. 3 odst. 3 pokynu obecné povahy poř. č. 10/2003 tak, aby při stanovení místní příslušnosti státních zástupců k doзору v přípravném řízení ve věcech mladistvých byla vzata do úvahy i skutečnost, zda se mladistvý v době rozhodování ve výchovném ústavu skutečně nachází, kdy má být vůči němu ukončen

výkon ochranné nebo ústavní výchovy, v návaznosti na to i, kde má trvalé bydliště v souladu s ustanoveními zákona č. 301/2000 Sb., a kde působí orgán sociálně právní ochrany mladistvého, který má vždy nejlepší znalosti o osobě mladistvého.

2. V návaznosti na závěry této zprávy o činnosti a vyhodnocení a analýzu velké novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. bude opětovně zvaženo vypracování **návrhu pokynu obecné povahy upravujícího postup při využívání operativně pátracích prostředků za účelem postihu trestných činů souvisejících s korupcí, drogových trestných činů, trestných činů spočívajících v padělání a pozměňování peněz a bezhotovostních platebních prostředků a dalších trestných činů.**

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti s odborem trestního řízení NSZ

Termín: 30. 11. 2005

3. Zvláštní pozornost bude věnována **konkrétním výkladovým a aplikačním problémům**, a to v zásadě se dvěma v úvahu přicházejícími přístupy (které lze pochopitelně i vzájemně kombinovat):

a) ve vztahu k právním problémům, jež bude možno vyřešit na **základě platné právní úpravy**, formou:

- vydávání **stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství** (§ 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství)

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství

Termín: Průběžně

- publikací vybraných **rozhodnutí nejvyššího státního zástupce učiněných podle § 174a odst. 1 tr. ř.**, půjde-li o rozhodnutí, jež je zcela zásadní z hlediska judikatorního nebo trestně politického

Odpovídá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti s analytickým a legislativním odborem NSZ

Termín: Průběžně

- v odůvodněných případech – nebude-li přicházet v úvahu podání **dovolání** nebo (po 31. 12. 2001 již spíše výjimečně – srov. nález Ústavního soudu č. 424/2001 Sb.) předložení **návrhu stížnosti pro porušení zákona ministru spravedlnosti**

– pokud v souvislosti s výkonem působnosti státního zastupitelství získá nejvyšší státní zástupce poznatky o nejednotnosti rozhodování soudů, bude využito oprávnění podat předsedovi Nejvyššího soudu **podnět k tomu, aby navrhl Nejvyššímu soudu zaujetí stanoviska k výkladu zákona nebo jiného právního předpisu** (§ 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství) – o podání takového podnětu budou vyrozuměna i Vrchní státní zastupitelství v Praze a Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, a to i v případě, nečinila-li podnět k uplatnění takového postupu;

- v úvahu po 1. 3. 2002 přichází i **postup nejvyššího státního zástupce podle ustanovení § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství**

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti s ostatními odbory NSZ vyjma odboru správy

Termín: Průběžně

b) ve vztahu k právním problémům, jež na základě platného právního stavu není možné uspokojivě vyřešit, bude iniciována případná **novelizace právních předpisů**, popř. bude zvažováno učinění odpovídajícího legislativního návrhu.

Může se např. jednat o následující otázky:

- **Prizpůsobení úpravy prodlužování vazby dle § 47 zákona č. 218/2003 Sb., znění trestního řádu po novele č. 265/2001 Sb.,**
- **Ve vztahu ke zveřejňování informací iniciovat novelizaci § 52 až § 54 zákona č. 218/2003 Sb., ve smyslu možnosti zveřejňovat v řízení před soudem totožnost mladistvých pachatelů zvláště závažných provinění (návrh novely byl schválen vládou dne 1. 6. 2005),**
- **Zvážení úpravy obligatornosti nebo fakultativnosti podávání návrhů státního zastupitelství podle § 90 zákona č. 218/2003 Sb., zakotvení popř. oprávnění státního zastupitelství v odůvodněných případech rozhodovat o upuštění od uložení opatření dítěti (že by tedy bylo v souvislosti s touto pravomocí umožněno státnímu zástupci, resp. státnímu zastupitelství, rozhodnout, zda v daném konkrétním případě postačí jeho projednání věci s dítětem mladším 15 let či je na místě podání návrhu dle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.) namísto formálního podávání návrhu na uložení opatření. Zpřesnění dosavadní nepřiliš jasně úpravy projednání činu dítěte státním zástupcem.**
- **Úprava větší škály opatření, která by dětem mladším 15 let bylo možno ukládat a výslovné zařazení ústavní výchovy mezi opatření dle § 93 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.**
- **Zvážení případného stanovení lhůty k projednání věci, v níž byl podán návrh dle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., i pro soud pro mládež.**

Všechna výše uváděná opatření vyplynula ze zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení postupu státních zastupitelství při aplikaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (na trestním úseku i v netrestní oblasti).

- **Možnost rozšíření okruhu trestných činů, ohledně nichž by bylo možno konat zkrácené přípravné řízení (např. v intencích § 314a tr. ř.).**
- **Zvážení zjednodušení právní úpravy narovnání dle § 309 tr. ř.**
- **Zvážení novelizace § 167 odst. 3 tr. ř. směrem k prodloužení periodicity obligatorních prověrek.**

- **Posouzení možnosti rozšíření okruhu věcí, v nichž by bylo možno při dokazování v hlavním líčení postupovat obdobně jako ve zjednodušeném řízení (§ 314d odst. 2 tr. ř.).**

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor NSZ

Termín: průběžně

4. Zpracování návrhu na přijetí právní úpravy, která by v co nejkratší době zavedla funkce vyššího úředníka u státních zastupitelství

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor NSZ

Termín: průběžně

5. Zvláštní pozornost bude nadále věnována zákonné úpravě řešení platů státních zástupců a ostatních zaměstnanců státního zastupitelství v zájmu posílení stability administrativního aparátu státního zastupitelství

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně v součinnosti s analytickým a legislativním odborem a odborem správy NSZ

Termín: Průběžně

6. Bude zvážena možnost zařazení odborného administrativního aparátu do režimu zákona č. 218/2002 Sb., služebního zákona, případně alespoň zavedení příplatku za místo výkonu služby do nařízení vlády č. 253/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců orgánů státní správy, některých dalších orgánů a obcí, ve znění pozdějších předpisů, který by umožnil diferencovat odměňování těchto zaměstnanců dle mzdové a cenové hladiny v místě jejich služby

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně v součinnosti s analytickým a legislativním odborem a odborem správy NSZ

Termín: Průběžně

7. Bude rovněž zvažena možnost **vypracování komplexního návrhu zákona, který by komplexně řešil službu, odměňování, sociální, penzijní a další zabezpečení všech kategorií výkonných úředníků, podílejících se na výkonu spravedlnosti (soudci, státní zástupci, asistenti, vyšší soudní úředníci, vyšší úředníci státních zastupitelství, Probační a mediační služba)**

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně v součinnosti s analytickým a legislativním odborem a odborem správy NSZ

Termín: Průběžně

8. Státní zastupitelství se nadále bude podílet na pracích na **rekodifikaci trestního práva procesního.**

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti se všemi odbory NSZ vyjma odboru správy

Termín: Průběžně, podle termínů připomínkových řízení a jednání rekodifikační komise

II. V oblasti organizační:

1. V oblasti **závažné hospodářské a finanční kriminality** bude maximální pozornost nadále věnována úplnému personálnímu, materiálnímu a organizačnímu zabezpečení činnosti specializovaných útvarů při obou vrchních státních zastupitelstvích a Nejvyšším státním zastupitelství včetně vazeb na státní zástupce krajských a okresních státních zastupitelství zaměřené na problematiku trestního postihu hospodářské, finanční a organizované trestné činnosti; potřebné je všestranně posilovat specializaci, odbornost těchto útvarů a specialistů a návaznost na státní orgány a instituce zaměřené na bankovní dohled, vyhledávání případů praní špinavých peněz, regulaci finančního trhu, problematiku daní a cel, atd.

Odpovídá: Odbor závažné hospodářské a finanční kriminality Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti se sekretariátem nejvyšší státní zástupkyně

Termín: Průběžně

Kontrola: vždy k 1. únoru běžného kalendářního roku

2. I nadále bude zvyšována **odborná připravenost státních zástupců** (především v rámci Justiční akademie), a to včetně prohlubování **specializací** stanovených pokynem obecné povahy poř. č. 3/2000; je potřebné dbát o to, aby každý státní zástupce považoval za zásadní otázku zvyšování úrovně své odbornosti včetně jazykové přípravy;

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně

Termín: Průběžně

3. Za zcela zásadní je třeba nadále považovat to, aby v souvislosti s novelou trestního řádu, novelou zákona o státním zastupitelství a v souvislosti s novelami některých zákonů, které upravily rozšíření působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti, byly doplněny odpovídajícím způsobem **početní stavy státních zástupců** na trestním úseku i v netrestní oblasti, zabezpečit, aby i na nejmenších okresních státních zastupitelstvích byl zařazen jeden specialista, který se bude věnovat netrestní agendě včetně metodické pomoci trestnímu úseku (srov. i stále ještě ne zcela odmítnutý legislativní námět směřující k zakotvení institutu

asistentů a tajemníků státních zástupců a v návaznosti na to i vyšších úředníků státních zastupitelství.).

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně v součinnosti s netrestním odborem NSZ
Termín: Průběžně

4. Soustředit a vyhodnotit poznatky o dostatečnosti materiálního zázemí státních zástupců pověřených vyšetřováním trestné činnosti policistů a na zjištěné nedostatky odpovídajícím způsobem reagovat.

Odpovídá: Odbor trestního řízení NSZ
Termín: 31. 12. 2005

5. Ve vztahu k rychlosti řízení u státního zástupce uložit vrchním a krajským státním zástupcům dále sledovat rychlost řízení u státního zástupce.

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně
Termín: Do 30. 9. 2005

6. Nadále bude zvyšován podíl státních zastupitelství na **prevenci kriminality** (srov. ustanovení § 4 odst. 2 zákona o státním zastupitelství). Za tímto účelem lze zvažovat i vytvoření společné pracovní skupiny tvořené zástupci státního zastupitelství, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra, která by míru zapojení státních zastupitelství do této sféry činnosti výrazně zvýšila; současně by činnost této skupiny prováděná v úzké spolupráci s Republikovým výborem pro prevenci kriminality nepochybně přispěla k zefektivnění a zkvalitnění systému prevence kriminality v ČR.

Odpovídá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství, odbor závažné hospodářské a finanční kriminality NSZ v rozsahu své působnosti; oba odbory v součinnosti s odborem analytickým a legislativním NSZ

Termín: Průběžně

Kontrola: Ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2005

7. V mezích působnosti státního zastupitelství (a s přihlédnutím k tomu, že se jedná o oblast správy státního zastupitelství) zvýšenou pozornost věnovat problematice **statistiky a výkaznictví u státních zastupitelství** (se zaměřením zejména na to, aby nedocházelo k vykazování nesprávných údajů).

Odpovídá: Vedoucí spisové služby NSZ v součinnosti s analytickým a legislativním odborem NSZ

Termín: Průběžně

8. Budou se nadále rozvíjet **mezinárodní styky** státního zastupitelství s orgány veřejné žaloby v zahraničí, styky s Evropskou unií (ochrana ekonomických a finančních zájmů EU, kontakty s OLAF, dále pokračování v úspěšném rozvíjení aktivit v rámci EUROJUST a Evropské justiční sítě) a Radou Evropy (spolupráce na úseku postavení a role veřejné žaloby, účast na aktivitách Výboru pro trestní problémy RE a různých výborů RE, jež budou případně ustaveny).

Odpovídá: Mezinárodní odbor NSZ v součinnosti se sekretariátem nejvyšší státní zástupkyně, dle určení i jiné odbory NSZ

Termín: Průběžně

III. V oblasti výkonu trestní působnosti:

A. V oblasti trestního práva hmotného

1. Řešit bezprostředně aktuální problémy trestního postihu **drogové kriminality**, nadále usilovat o sjednocení přístupů k pojmu „množství větší než malé“ a „velký rozsah“ v ustanovení § 187a odst. 1 a 2 tr. zák., pojmu „značný prospěch“ a „prospěch velkého rozsahu“ v § 187 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zák.

2. Zaměřit pozornost na nové formy **hospodářské a finanční kriminality a korupce** (kriminalita u **orgánů místní samosprávy a státní správy na nejnižších úrovních**, počítačová kriminalita a kriminalita v oblasti informačních technologií, trestná činnost ve spojitelných a úvěrních družstvech, v penzijních fondech, v oblasti finančního trhu, v oblasti tělovýchovy a sportu, ochrana duševního vlastnictví), tyto formy průběžně analyzovat a zpracovávat metodické materiály, které umožní okamžitou reakci na tyto nové jevy. Využívat pomoci konzultantů podle ustanovení § 157 odst. 3 tr. ř., a to i z řad zaměstnanců orgánů činných v trestním řízení.

3. Je nutné účinně řešit problémy spojené s trestnou činností týkající se **obchodování s lidmi** a v této souvislosti zejména s **dětskou prostitucí**, za tím účelem bude možno vycházet ze závěrů zvláštní zprávy k poznatkům o trestné činnosti spojené s dětskou prostitucí i této zprávy o činnosti (jako zvláštní hledisko zprávy o činnosti za rok 2005 budou uvedeny poznatky k problematice dětské pornografie a komerčního sexuálního zneužívání dětí). Zajistit okamžitou reakci na tyto trestné činy a provést nezbytná opatření směřující k ochraně obětí (v odůvodněných případech iniciovat postup dle § 55 odst. 2 tr. ř., případně poskytnutí zvláštní ochrany podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědků a dalších osob v souvislosti s trestním řízením). Zvláště usilovat o navázání úzké spolupráce mezi státními zastupitelstvími a policií ohledně problematiky postihu dětské prostituce, dětské pornografie a komerčního sexuálního zneužívání dětí.

4. Vyhodnotit účinnost nové právní úpravy stran **trestné činnosti proti životnímu prostředí** (ve znění po tzv. „euronovele“ č. 134/2002 Sb.) a na případně zjištěné nedostatky reagovat.

5. Opětovně se zabývat otázkami efektivnosti postihu **trestných činů v silniční dopravě, jejichž následkem byla těžká újma na zdraví nebo smrt** z pohledu státního zastupitelství (a to i z hlediska připravované novelizace zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, již v době zpracování této zprávy opětovně projednává Poslanecká sněmovna).

Odpovídá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství a ohledně úkolu uvedeného pod bodem 2. i odbor závažné hospodářské a finanční kriminality NSZ

Termín: Průběžně

Kontrola: ve Zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2004

B. V oblasti trestního řízení

1. Věnovat potřebnou pozornost úplnému zjišťování skutkového stavu, využití **nejmodernějších metod znaleckého zkoumání** (metody DNA, nových metod ohledání za použití počítačových programů AUTOCAD a PC Crash, metody modelování a počítačové animace průběhu dějů) a náležitému právnímu posouzení trestných činů v dopravě a násilných trestných činů.

2. Přispět k tomu, aby **dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení** byl ještě více směřován do počáteční fáze trestního stíhání a účinně ovlivňován využíváním všech oprávnění podle § 157 a § 174 tr. ř., a to i ve vztahu k využití operativně pátracích prostředků (§ 158a až § 158e tr. ř.). **Dohled nad činností nižších státních zastupitelství zaměřit rovněž na postup podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. ve vztahu k usnesením o zahájení trestního stíhání, a to z hlediska důvodnosti takového postupu a z hlediska doby, v níž je ke zrušení takového usnesení přistupováno.**

3. Zvláštní pozornost věnovat vyšetřování **trestných činů příslušníků Policie České republiky a Bezpečnostní informační služby** z hlediska požadované odborné kvality i při využívání součinnosti Policie ČR a Inspekce ministra vnitra.

4. V trestních věcech, v nichž je obviněný stíhán **vazebně**, důsledně přezkoumávat důvody vazby (§ 67, § 68 odst. 2 a 3 tr. ř.), výkon dozoru státního zástupce zaměřit na urychlené ukončení koluzních důvodů vazby v mezích úpravy v § 71 odst. 2 tr. ř. a v případě důvodů dle § 67 písm. a), c) tr. ř. zvažovat nahrazení vazby jiným opatřením (§ 73, § 73a, § 46 odst. 1, § 48 až § 50 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže). V návrzích na vzetí do vazby důsledně uvádět i důvody stíhání a zabezpečit náležitou odůvodněnost obvinění s přihlédnutím k počáteční fázi vyšetřování (§ 67 tr. ř.). Dbát o to, aby vazba byla uplatňována jen v případech, kdy tomu odpovídá závažnost trestného činu a v nezbytné míře (princip zdrženlivosti a přiměřenosti). Zajistit předkládání žádostí obviněných o propuštění z vazby na svobodu s odůvodněným stanoviskem soudu (nebude-li jim vyhověno) ve lhůtě pěti pracovních dnů od obdržení žádosti, popř. urychlenou reakci na takovou žádost, popř. i z vlastní iniciativy propustit obviněného z vazby na svobodu, pokud důvody vazby pominuly, je-li zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 tr. ř. nebo přichází v úvahu nahrazení vazby jiným opatřením. Při rozhodování o dalším trvání vazby respektovat hlediska uvedená v § 71 odst. 1, 2 a 3, 8 a 9 tr. ř. Dodržovat také ustanovení zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, pokud jde o vazební řízení u mladistvých (§ 46 až § 50 citovaného zákona).

5. V přípravném řízení i ve stadiu soudního řízení usilovat o širší uplatnění **odklonů a alternativních opatření, jakož i alternativních trestů. Zvláštní pozornost v tomto smyslu zaměřit na narovnání. Využívat v širší míře součinnosti s Probační a mediační službou a podporovat to, aby byla maximálně posílena v zájmu efektivního plnění jejích úkolů.**

6. Směřovat pozornost státních zástupců na řízení po podání obžaloby s ohledem na to, že novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. předpokládá nejenom přenesení těžiště dokazování do **stadia projednání trestní věci před soudem**, ale i výrazně zvýšenou aktivitu stran v tomto stadiu trestního řízení. Za tím účelem činit návrhy na provedení výslechů svědků, znalců a dalších osob, popř. provedení dalších důkazů státním zástupcem (srov. výkladové stanovisko č. 7/2002 Sb. v. s. NSZ) a zvažovat opatření dalších důkazů i po podání obžaloby.

7. Nadále požadovat zvýšení náročnosti na **úroveň vystupování** státních zástupců v **řízení před soudem**, a to i s přihlédnutím k dalšímu posílení významu tohoto stadia po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.

Odporádá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství a odbor závažné hospodářské a finanční kriminality NSZ v rozsahu své působnosti

Termín: Průběžně

Kontrola: Ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2005

IV. V oblasti netrestní působnosti státního zastupitelství:

1. Za zcela zásadní je považováno posílení **netrestního úseku státního zastupitelství** (s ohledem na neustálé změny zákonů v naznačených směrech a náležitě plnění úkolů v rámci dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná nebo ústavní výchova). V souvislosti s tím bude usilováno o to, aby celé netrestní agendě se dostalo odpovídajícího zajištění, aby jí tak byla vrácena bývalá prestiž. Zvláštní pozornost bude věnována **vyhodnocení efektivnosti vstupů do řízení o konkursu a vyrovnání**.

Odpovídá: Netrestní odbor NSZ v součinnosti se sekretariátem nejvyšší státní zástupkyně
Termín: Průběžně

2. Vyhodnotit možnost iniciování legislativní úpravy, která by uložila při zřízení nového zařízení podle zákona č. 109/2002 Sb. povinnost zřizovatele informovat o novém zařízení státní zastupitelství jako orgán dozoru.

Odpovídá: Netrestní odbor NSZ v součinnosti analytickým a legislativním odborem NSZ
Termín: Do 31. 10. 2005

3. Vyhodnocovat poznatky z uplatňování nové agendy **návrhů nejvyššího státního zástupce podle § 66 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudním řádu správním**, od nabytí účinnosti tohoto zákona – 1. 1. 2003.

Odpovídá: Netrestní odbor NSZ
Termín: Průběžně

V. Ve vztahu k institutu zprávy o činnosti státního zastupitelství za uplynulý rok

Opětovně posoudit obsah **hledisek zprávy o činnosti státního zastupitelství za uplynulý rok** v návaznosti na neustálý nárůst rozsahu působnosti státního zastupitelství, na to, že výrazné zúžení rozsahu hledisek by vedlo k nezbytnosti vyžadovat samostatné zvláštní zprávy (viz zejména opatření pod body II.5., III.A.4. a 5., IV.3., atd.).

IX. Grafická a tabulková část